

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง
สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

พระมหาชำนาญ พุดเพราะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM TO ENHANCE SELF-
DISCIPLINE FOR SUMMER NOVICES

Phramaha Chamnan Phoodphror

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
โดย	พระมหาชำนาญ พุดเพราะ
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.สวัสดี ภู่ทอง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.สวัสดี ภู่ทอง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.ปาน กิมปี)

ชำนาญ พุดเพราะ : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน. (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM TO ENHANCE SELF-DECIPLINE FOR SUMMER NOVICES) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ดร.สวัสดิ์ ภู่ทอง, xxx หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน 2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน 3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้การโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน 4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และอุปสรรคที่ในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ประชากรเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี จำนวน 58 รูป โดยกลุ่มทดลองจะเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมเป็นเวลา 12 วัน โดยวิเคราะห์ผลก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหา คือสามเณรภาคฤดูร้อนมีวินัยในตนเองในระดับปานกลางและน้อย และมีความต้องการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองทุกด้านในระดับมาก 2) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนประกอบด้วยองค์ประกอบ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา แหล่งความรู้และสื่อ สภาพแวดล้อม และการวัดประเมินผล 3) ผลการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมอบรมตามโปรแกรมสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอบรม แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 4) ปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้โปรแกรม ได้แก่ เนื้อหา พระวิทยากร และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ วินัยสงฆ์ พ่อแม่ผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อม

ภาควิชา ...การศึกษาดลอดชีวิต..... ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา...การศึกษานอกระบบโรงเรียน... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2554..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084528327 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : SELF-DESCIPLINE / SUMMER NOVICES / NON-FORMAL EDUCATION

CHAMNAN PHOODPHROR : DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM TO ENHANCE SELF-DESCIPLINE FOR SUMMER NOVICES. ADVISOR : ASSOC. PROF. KIATIWAN AMATYAKUL, Ph.D., CO-ADVISOR : SAWAT PHUTHONG, Ph.D., 255 pp.

The purposes of this research were to 1) study the state, of problems, and the needs of the self-discipline of summer novices 2)) develop a non-formal education program to enhance self-discipline for summer novices 3) to implement a non-formal education program to enhance self-discipline for summer novices and 4) to analyze factors, conditions of the application of a non-formal education program to enhance self-discipline for summer novices. The sample of this study were 58 summer novices at Somdej Charoen temple Nong Prue district Khanchanaburi province. The experimental group attended the activities in total of 27 days .The data were analyzed by using pre-post-test process.

The results were as follow:

1) Self-discipline of summer novices were the medium and low level. And needs to enhance self-discipline was in high level.

2) A non-formal education program to enhance self-discipline for summer novices consists of objective, learners, instructors, content, learning activities, time duration, learning resources and media, environment and assessment and evaluation.

3) The results of the program implementation were as follows : (1)The score of knowledge of self-discipline after the experimentation increased higher than the prior experimentation with statistical significance at level of 0.05 (2)The score of self-discipline attitude after the experimentation increased higher than the prior experimentation with statistical significance at level of 0.05 (3)The score of self-discipline behavior after the experimentation increased higher than the prior experimentation with statistical significance at level of 0.05.

4) the supporting factors were contents, facilitator monks and cooperative learning activity and the obstructive factors were monk's discipline, Concerning of parents and environment.

Department : Lifelong Education..... Student's Signature

Field of Study : Non-Formal Education..... Advisor's Signature

Academic Year : 2011..... Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ ดร.สวัสดิ์ ภูทอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล . ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรธน์ ปทุมเจริญวัฒนา และอาจารย์ ดร. ปาน กิมปี ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณ พระกิตติภักดิ์ วิทยาภรณ์,ดร อาจารย์ ดร.กล้า สมตระกูล อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ อาจารย์ ดร.สุธีรา นิมิตินิวัฒน์ และอาจารย์ ชำรง อมโร ที่กรุณาให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะที่ทรงคุณค่าต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตคณาธิปไตย และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ด้วยการเป็นกำลังใจที่ดี และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
การศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	15
การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Co-operative Learning).....	34
ความมีวินัยในตนเอง.....	56
แนวคิดที่เกี่ยวกับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน.....	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	80
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	94
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.	101
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยใน ตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน.....	102
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมี	105

	วินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	
		หน้า
ขั้นตอนที่ 3	การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริม การมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	134
ขั้นตอนที่ 4	การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการนำ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยใน ตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	135
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	137
ระยะที่ 1	ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัย ในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน.....	137
ระยะที่ 2	ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริม การมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน.....	148
ระยะที่ 3	ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ ส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ได้ พัฒนาขึ้น.....	153
ระยะที่ 4	ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการ ใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยใน ตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้น.....	157
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	166
	สรุปผลการวิจัย.....	169
	อภิปรายผล.....	175
	ข้อเสนอแนะ.....	185
	รายการอ้างอิง.....	186
	ภาคผนวก.....	
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	204
	ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	205
	ภาคผนวก ค โครงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริม การมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณร ภาคฤดู ร้อน.....	231

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	255
---------------------------------	-----

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	สรุปแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรมและการนำโปรแกรมไปใช้.....	28
2.2	แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle.....	32
2.3	แสดงเทคนิค วิชาที่เหมาะสม และลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือชนิดต่างๆ	46
3.1	กลุ่มตัวอย่าง.....	102
3.2	แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991).....	109
4.1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม.....	137
4.2	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ในการมีวินัยในตนเอง.....	139
4.3	แสดงถึงความต้องการในส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามนครภาคฤดูร้อน.....	141
4.4	แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991).....	149
4.5	แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามนครภาคฤดูร้อน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	152
4.6	แสดงข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านพุทธิพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	154
4.7	แสดงข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านพุทธิพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ในแต่ละด้าน.....	154
4.8	แสดงข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านจิตพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	156
4.9	แสดงข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	156
4.10	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลประเมินผลโปรแกรม.....	158
4.11	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบประเมินผลการอบรมในส่วนคำถามปลายเปิด.....	160

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกไร้พรมแดนและทำให้พลเมืองโลกมีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วขึ้น นำไปสู่การผสมผสานความคิดค่านิยมตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างมนุษยชาติหรือเรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ที่นำโลกเข้าสู่ยุคแห่งการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อทุกชาติทุกภาษา เป็นเหตุให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาตนเอง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้โดยมุ่งพัฒนาคนและคุณภาพของคน โดยเห็นว่าคนเป็นปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงทำหน้าที่ในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนคนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน เช่น มีภาวะความเป็นผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเอง ได้ และคนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งทางกายและจิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาและวัฒนธรรม, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทยเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

(กระทรวงศึกษาธิการ 2544) โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ก็ได้มีเป้าหมายสำคัญในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านความซื่อสัตย์สุจริต การรู้จักฟังตนเอง การมีวินัยในตนเอง (กรมวิชาการ, 2544)

คงจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ขึ้นพื้นฐานรวมทั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม ต่างมุ่งเน้นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคน ให้มีความสมดุลทั้งทางด้านทักษะกระบวนการ เจตคติและค่านิยม แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ชีวิตคนไทยดีขึ้นแต่เพียงด้านวัตถุ แต่ถ้ามองในด้านจิตใจคุณธรรม วัฒนธรรมและความเป็นไทย เราไม่ได้พัฒนาขึ้น คนที่จบการศึกษาสูงๆ แล้วยังเห็นแก่ตัวไม่มีความเกรงใจ ไม่มีความตรงต่อเวลา ไม่มีระเบียบ ไม่รักษาวินัย (กาญจนา นาคสกุล, 2546: 3)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ คนไทยชอบทิ้งขยะลงบนถนน ไม่ตระหนักว่าควรจะทำสิ่งต่างๆ ควรจะทำที่บ้านเมืองของเราสกปรก ตามก๊อกรน้ำที่ติดตั้งให้ประชาชนทิ้งตามจุดต่างๆ ก็มีแต่เศษขยะ เพราะผู้คนไม่เห็นแก่ส่วนรวมไม่คิดถึงผลที่จะติดตามมา แท้ที่จริงแล้วเป็นเพราะส่วนใหญ่คนไทยยังขาดระเบียบวินัย หรือแม้แต่ปัญหาการจราจรติดขัดเพราะการขาดวินัยของประชากร (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ 2543) รวมทั้งผู้เรียนและเยาวชนในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง หนีเรียน ดิถยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืน ขาดคุณธรรม จริยธรรม และมีผลการเรียนตกต่ำ ก่อให้เกิดปัญหาสังคม (พิกุล สีหาพงษ์, 2546) ซึ่งสาเหตุพื้นฐาน คือ การขาดจุดเน้นในการเรียนรู้ ผู้สอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ผู้สอนมักมุ่งแต่การให้ความรู้ทางด้านวิชาการไม่ค่อยคำนึงถึงการอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น การขาดวินัยในตนเองของผู้เรียนนั้น นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลดน้อยลงแล้วยังเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจและมีผลต่อสุขภาพจิตของผู้สอนอีกด้วย อันเป็นผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยประสิทธิภาพลงได้ (พิสมัย ไชโยธา, 2531) นอกจากนี้การยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ยังส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (วิชัย ดิสสระ 2535) เนื่องจากการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว โดยผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนการสอนไม่ก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ซึ่งส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดทักษะทางสังคมและมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนา

วินัยในตนเองเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากการควบคุมตนเองได้ สามารถทำ ความดีด้วยตนเองได้ และมีความกังวลเมื่อต้องทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องซึ่งช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้

บุคคลกระทำผิดนอกจากนี้วินัยยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคข่าวสารข้อมูลที่ต้องอาศัยความมีเหตุผลความมีวินัยและความพากเพียรประกอบกัน จึงจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุขได้ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523) นอกจากนี้พิศมัย ทินเต (2545) กล่าวว่าความมีวินัยเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเห็นว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระเบียบวินัยในตนเองของผู้เรียน ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนในโรงเรียน เพศ สุขภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพชรรัตน์ จงนิมิตสถาพร และคณะ (2537) ได้กล่าวถึงการปลูกฝังและสร้างเสริมระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนนั้น มิใช่หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใดผู้หนึ่งคนเดียวหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยความร่วมมือความรับผิดชอบจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัวที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด ต่อมาคือโรงเรียนซึ่งมีผู้สอนเป็นผู้อบรมสั่งสอนและให้ความรู้ด้านจริยธรรมแก่ผู้เรียนรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมแก่ผู้เรียน คือสื่อมวลชน พระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา หรือแม้กระทั่งกลุ่มเพื่อนก็มีส่วนช่วยในการพัฒนาระเบียบวินัยในผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ Hurlock (1994) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของระเบียบวินัยสำหรับผู้เรียนไว้ดังนี้ คือ วินัยเป็นสิ่งที่ช่วยบอกผู้เรียนว่าสิ่งใดควรกระทำไม่ควรกระทำ ช่วยให้ผู้เรียนหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกผิดหรืออับอายต่อพฤติกรรมผิดความรู้สึกที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงนี้ได้ จะทำให้ไม่มีความสุขและเกิดการปรับตัวที่ไม่ดี วินัยจะช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในมาตรฐานของสังคม ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในพฤติกรรมที่ได้รับการสรรเสริญ ทำให้ผู้เรียนได้รับการยอมรับที่สำคัญ คือนำมาให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข ช่วยรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรงตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับสิ่งที่เป็ความต้องการของเขาเอง ช่วยพัฒนาจิตสำนึก มโนธรรมหรือเสียงภายใน ซึ่งช่วยให้มีการตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ (2532) ซึ่งกล่าวว่าปัจจุบันเยาวชนไทยมีพฤติกรรมอันไม่พึงปฏิบัติในโรงเรียนรวมถึงการฝ่าฝืนกฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน และการมีพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีพฤติกรรมด้านวินัย ได้แก่ การไม่ตั้งใจเรียน การหนีเรียน การแต่งกายผิดระเบียบ การรวมตัวเป็นกลุ่ม การแสดงท่าทีที่ไม่เหมาะสมในที่ต่างๆ ปัญหาด้านการขาดระเบียบวินัยของผู้เรียนนี้ หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของคนไทย ดังนั้นการปลูกฝังระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศในอนาคต เนื่องจากผู้เรียนต้องโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. หมวด 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา มาตรา 18 กำหนดว่าให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์การเรียนหรือ

สถานที่เรียนได้ โดยวัดในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ และหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 กำหนดว่าการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา อีกทั้งมีกฎหมายธรรมนูญฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ที่แสดงหน้าที่ทางการศึกษาของสถาบันสงฆ์ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่อ้างถึงไว้ได้แก่ การศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (สุภาพร มากแจ้ง, 2545) ในส่วนของการดำเนินงานเพื่อการศึกษาใน ปัจจุบันวัดจัดการศึกษาในลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพุทธศาสนทายาทและสืบสานอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่วัดจะต้องทำได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี การศึกษาพระอภิธรรม การศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน และการศึกษาสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าวัดมีบทบาทหน้าที่ใน 3 ส่วน คือ

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ผลิตผู้สอนคุณธรรม โดยให้การศึกษาอบรมสนธิธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่พระสงฆ์สามเณรที่บวชเรียนเพื่อไปทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่พระศาสนาต่อไป
3. เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยให้การศึกษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของพระพุทธศาสนาคือการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน ด้วยเหตุที่สภาวะของสังคมในปัจจุบัน ไม่เอื้ออำนวยให้เยาวชนและประชาชนได้บรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในระยะเวลาที่ยาวนานได้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียน การบรรพชาในภาคฤดูร้อนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้บรรพชาได้ศึกษาหลักคำสอนในระยะเวลาที่นานพอสมควร โครงการนี้จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ

ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่จัดให้มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนคำสอนทางพระพุทธศาสนาในระหว่างปิดภาคการศึกษา ปลูกฝังอุปนิสัยอันดีงามแก่เยาวชนของชาติ และเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอันดีงาม

เยาวชนที่ผ่านการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนในทางศาสนาที่ถูกต้องยิ่งขึ้น วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางที่พึ่งพิงทางจิตใจของชุมชน ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและความสงบสุขของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นการช่วยป้องกันปัญหา

อันเกิดจากเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ศรีเลิศ (2541) ที่พบว่า การบวชเป็นสามเณรส่วนใหญ่ได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา และสามารถประยุกต์นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสามารถแนะนำให้บุคคลอื่น ๆ ปฏิบัติตามได้ ส่วนมากได้นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการช่วยเหลือสังคม เช่น เข้าร่วมโครงการค่ายผู้นำเยาวชนจิตอาสาซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียนของเยาวชน โดยผ่านการทำกิจกรรมอาสาสมัครช่วยเหลืองานชุมชนที่ชุมชนต้องการ สอดคล้องกับพระเทพเวที (ประยุทธ ปยุตโต, 2532) ที่ได้กล่าวว่า การสังคัมสังเคราะห์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือทำให้สังคัมรวมกันได้เป็นหนึ่งเดียว ทั้งรวมใจรวมกายซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา เป็นต้น และยังสามารถเป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติ เพื่อการปฏิบัติตนตามหลักกฎหมาย กฏศีลธรรมทางศาสนา

นายอำนาจ บัวศิริ (ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *สัมภาษณ์*, วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2553) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การประพฤติผิดระเบียบวินัยของพระภิกษุสามเณรในปัจจุบัน ว่า ในรอบปีที่ผ่านมาทาง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรที่มีอาการไม่สมควร แก่สมณะสารูป และกลุ่มบุคคลต่างกายเลียนแบบพระสงฆ์ออกบิณฑบาตและเรียไรตามพื้นที่ เป้าหมาย เช่น หมู่บ้าน ตลาดที่คนพลุกพล่าน และแหล่งชุมชนต่างๆ ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล เพิ่มขึ้นจากปีก่อน เนื่องจากมีผู้แจ้งข้อมูลมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อรับแจ้งเหตุเจ้าหน้าที่ พ.ศ.จะประสานกับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์และเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เข้าร่วม ดำเนินการอย่างเด็ดขาดทุกครั้ง

การดำเนินงานของพระวินยาธิการหรือพระที่มีหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลพระสงฆ์เมื่อพบพระสงฆ์ที่ประพฤติไม่เหมาะสม จำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นด้วย โดยตนหรือกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (พศจ.) หลายแห่งแล้วว่า จะมีการบันทึกข้อตกลงกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทุกแห่ง และสถานีตำรวจภูธรในแต่ละจังหวัด เพื่อสนับสนุนการทำงานของพระวินยาธิการ

อนึ่งในช่วงปิดภาคการศึกษาในระหว่างเดือน มีนาคม และ เมษายน ของทุกปีจะมีกิจกรรมการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนที่จัดขึ้นโดยวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มักมีกลุ่มวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-20 ปี เข้าร่วมโครงการโดยที่เยาวชนบางส่วนจะไม่สนใจเรียนธรรมวินัยมากนัก และทราบถึงสาเหตุที่เข้ามาบวชในภายหลังว่า บางส่วนบวชตามความต้องการของผู้ปกครอง บางส่วนบวชตามเพื่อน บางส่วนบวชเพราะไม่รู้จะไปไหน เป็นต้น

การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โดยไม่มีความต้องการจะศึกษาพระธรรมวินัยหรือต้องการฝึกฝนตนเองโดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าห่วง เพราะการบวชเข้ามาอย่างผิดเจตนาไม่ได้เป็นการส่งเสริมพุทธศาสนาและอาจกลายเป็นการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือ โดยเห็นว่าการมีการสอนปรับความคิดและพฤติกรรมโดยต้องเน้นการสอนให้เกิดการมีวินัยในตนเองของสามเณรกลุ่มนี้ก่อน เพราะสามเณรในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยความรู้และความประพฤติที่ดี เพื่อที่การบวชสามเณรภาคฤดูร้อนจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวผู้เรียนเองและต่อพระศาสนาต่อไป

การที่สามเณรซึ่งมีวุฒิภาวะน้อยและเป็นผู้เรียน ขาดความสำรวม ไม่วางตัวให้เหมาะสมกับเพศสมณะ มีพฤติกรรมที่ไม่สำรวม ไม่เหมาะสม เช่น เล่นน้ำสงกรานต์เฉกเช่นเดียวกับฆราวาสหรือสาดน้ำกับหญิงสาวหรือหยอกล้ออย่างสนุกสนาน จะเป็นด้วยความตั้งใจหรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะบริเวณที่จัดงานสงกรานต์ในพื้นที่ใกล้วัด ซึ่งการเล่นสาดน้ำสู่เสี่ยงต่อการผิดพระธรรมวินัยสงฆ์ โดยเฉพาะการวางตัวกับสตรีเพศ สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความไม่สบายใจให้กับประชาชนที่พบเห็น ทั้งที่กิจของสงฆ์ในช่วงสงกรานต์ คือการออกบิณฑบาตโปรดญาติโยมในการทำบุญตักบาตรและการสรงน้ำพระ ดังนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามตามแบบวิถีพุทธ การที่สามเณรเข้าไปเล่นสาดน้ำสงกรานต์กับฆราวาสหรือเล่นกันเองในหมู่สงฆ์แล้ว แม้จะไม่ใช่ว่าความผิดร้ายแรง แต่เป็นเรื่องของความเลื่อมใสศรัทธา หากใครมาพบเห็นสามเณรเล่นสาดน้ำ ส่งเสียงอีกทีก็กริ๊งโครม หรือเอาแป้งดินสอพองมาประตอมโบหน้า เป็นภาพที่ไม่งดงาม เพราะสามเณร ต้องบำเพ็ญสมณธรรมฝึกฝนตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ต้องมีความสงบทางกาย วาจา และใจ เพื่อให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่คนทั่วไป และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ถึงการไม่มีวินัยในตนเองของสามเณรที่ร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โดยฝ่าฝืนกฎระเบียบต่างๆ และการมีพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัย

ปัจจุบันยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวินัยในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อน โดยเฉพาะ แต่เพราะสามเณรในโครงการสามเณรภาคฤดูร้อนก็คือเยาวชนที่บรรพชาเป็นสามเณรนั่นเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณากิจกรรมการส่งเสริมวินัยในตนเองของเยาวชนแทนเพราะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุใกล้เคียงกัน

โครงการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนในปัจจุบันขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจที่จะทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งทั้งทางด้านเนื้อหาและแนวปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่เน้นการสอนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การมีวินัยในตนเองนี้ หากใช้การบรรยายขาดเทคนิคการสอนหลากหลายแล้วก็จะยิ่งเพิ่มความเบื่อหน่ายมากขึ้นไม่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังที่ พระครูสุนทรธรรมดลการ(2551) ได้

ศึกษาการพัฒนาเยาวชนในโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า ด้านวิธีการและกระบวนการอบรม ในการเรียนการสอนควรมีการบรรยายประกอบการสาธิตและการใช้สื่อผสม โดยให้ผู้เรียนช่วยกันเรียนรู้เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเอง จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการดีกว่าการอบรมโดยใช้การบรรยายเพียงอย่างเดียว

ดังนั้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน ผู้เรียนในกลุ่มมีระดับผลการเรียนต่างกัน การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน (ศิริลักษณ์ นาควิสุทธิ์, 2548) และการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริมให้บุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกันมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์ด้านความคิดจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยกระบวนการจูงใจจากผลงานของกลุ่มหรือรางวัล โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องพยายามปรับตัวเข้าหากัน ประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของกลุ่มอันจะทำให้กลุ่มของตนเองประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้

การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ 5 ประการ คือ 1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive interdependence) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคน มีความสำคัญ และความสำคัญของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะเดียวกัน สมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่มขึ้นอยู่กับกันและกัน ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน และในขณะเดียวกัน ก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือกันนี้ทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน การให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้งานร่วมกัน การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันให้แต่ละคน 2. การปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด (Face to Face promotion interaction) การที่สมาชิกมีการช่วยเหลือกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใย ใ้วางใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่างๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability) สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคน จะต้องมีความรับผิดชอบ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่จะได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ที่มีหลายวิธี

เช่น การจัดกลุ่มให้เล็ก เพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันและกันได้อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มชื่อให้รายงาน ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น 4. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and small group skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการเช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพยอมรับ และไว้วางใจกันและกัน ซึ่งผู้สอนควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ดำเนินงานไปได้ 5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group processing) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่ม เพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และผลงานของกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำโดยผู้สอน หรือผู้เรียน หรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการเรียนรู้

โดยที่ผู้เรียน อยู่ในลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันศึกษาทำความเข้าใจแล้ว นำมาอภิปรายผลให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งผลจากการเรียนรู้แบบร่วมมือกันนี้จะช่วยให้ได้เรียนด้วยความสนุกสนานด้วยเทคนิคต่างๆ ที่นำเข้าไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ได้ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ก่อให้เกิดการพัฒนาการวินัยในตนเองได้ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ภาวิณีย์ แก้วอุดม (2550) ได้รายงานการวิจัยการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาวินัยในตนเองของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปทุมธานี เขต 2 จากกลุ่มตัวอย่าง 15 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาวินัยในตนเอง ผู้เรียนมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและสังคม การตรงต่อเวลา และการควบคุมตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับมาก

การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมีหลายแนวคิดที่จะนำมาใช้เพื่อเป็นกรอบในการสร้างโปรแกรม โดยมีแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบดังกล่าวได้หลายแนวคิด เช่น โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program) ที่นำเสนอโดย Boyle (1981) มีลักษณะสำคัญคือ มุ่งหมายให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้พัฒนาความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล โดยเน้นให้ความสำคัญเนื้อหาสาระทางวิชาการ เพื่อพัฒนาสติปัญญาและการมีเหตุ ผลของผู้เรียน แบบจำลองเชิงโต้ตอบ (Interactive Model of Program Planning) ที่นำเสนอโดย Caffarella

(2002) มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นโปรแกรมที่ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบ เป็นงานที่ต้องตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไร องค์ประกอบแต่ละเรื่องไม่จำเป็นต้องดำเนินการทุกครั้งขึ้นกับบริบท ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก The Critical Event Model ที่นำเสนอ โดย Nadler (1982) มีลักษณะสำคัญคือ สร้างขึ้นมาจากชุดของกิจกรรม (series of events) ที่ควรจะมี ในการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับการปฏิบัติงานต่างๆ ในองค์กร และมีความเหมาะสมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กร โดยมีเป้าหมายของคือการได้มาซึ่งผลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ที่สนองตอบสนองความต้องการขององค์กร

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนผู้วิจัยใช้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981) เนื่องจากเหมาะสมกับการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความสามารถของบุคคล ของผู้ปกครอง เช่น การคิด การสื่อสาร โดยการนำเนื้อหาสาระทางวิชาการมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ปัญหาจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจจากทุกฝ่ายในสังคม ทั้งตัวเยาวชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ปกครอง และชุมชน (อุ้นตา นพคุณ, 2546) และเป็นขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคลอีกทั้งเป็นโปรแกรมที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที และเป็นโปรแกรมที่ใช้วิธีให้ความรู้ที่เน้นความสำคัญที่ผู้เรียน โดยมีการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งมีเกณฑ์วัดประสิทธิผลที่เน้นให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระและสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ซึ่งขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอนขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติและขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดรูปแบบการจัดกิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่เน้นทั้งทางด้านกระบวนการคือความมีประสิทธิภาพของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม และเทคนิคที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาบูรณาการให้เกิดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน รูปแบบใหม่ขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้การโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้นไปใช้

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจุบันยังไม่มียงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง แต่พบว่ามียงานวิจัยบางส่วนใช้แนวคิดกลุ่มในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง การใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งสอดคล้องกับริลทซ์ นาคิวทซ์ (2548) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน ผู้เรียนในกลุ่มมีระดับผลการเรียนต่างกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ณัฐพล กล้าหาญ (2540) ศึกษาเรื่องการพัฒนาจริยธรรมความมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กรณีศึกษา : ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านดอนลำดวนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า จริยธรรมความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนหลังการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ให้ผู้เรียนทำงานหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มโดยมีการแบ่งกลุ่มย่อย ประมาณ 5-7 คนสูงกว่า จริยธรรมความมีวินัยในตนเองก่อนการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิรัช ปรีอกระโทก (2543) รายงานการวิจัยในชั้นเรียนชุดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรื่อง ระเบียบวินัย โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ให้ผู้เรียนทำงานหรือทำกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อย ประมาณ 5 – 7 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความมีวินัยของผู้เรียนหลังการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการพัฒนา

สุพัญญา อ้นลำพูล (2544) ศึกษาเรื่อง การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม และการศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้น ปวช. 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม พบว่า ระดับเหตุผลเชิง

จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบของผู้เรียนก่อนใช้กิจกรรม และหลังใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิตยา คงเกษม(2544) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการโยนิโสมนสิการที่มีต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยา จำนวน 40 คน สุ่มเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 20 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการ สอนแบบร่วมมือมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านทักษะการเข้าสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สุวิมล พงษ์พันธ์ (2548) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการ กลุ่มแบบร่วมมือของผู้เรียน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามวัฏจักร 4 MAT ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนเทศบาลวัดตึก มหาชาราม (สมุทรคุณากร) อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 36 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามวัฏจักร 4 MAT ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และมีทักษะกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

นาฬิศาห์ เจาะและ (2553) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหน้าที่ พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้อย่างปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือนักเรียนที่เรียนรู้แบบร่วมมือจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

อุไรภรณ์ วงษ์เบาะ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ แบบ STAD เรื่องบทประยุทธ์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กลุ่มทดลองได้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม ความมั่นใจกล้า แสดงออกมากขึ้น จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภิรมย์ ภัคดีเกียรติ (2555) ได้ศึกษา การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ไว้ว่า สามเณรภาคฤดูร้อนจะมีวินัยในตนเองหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัย เพื่อตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้โดยมีรายละเอียดขอบเขตของ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

สามเณรภาคฤดูร้อนที่มีอายุระหว่าง 10 – 16 ปี ที่ร่วมโครงการบรรพชาสามเณรฤดูร้อน ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี จำนวน 58 รูป

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

สภาพ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร พระวิทยากร ผู้ปกครอง

ปัญหา ผู้วิจัยศึกษาจากเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร พระวิทยากร ผู้ปกครองเท่านั้น

ความต้องการ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร พระวิทยากร ผู้ปกครอง

ตัวแปรต้น : โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตัวแปรตาม : การมีวินัยในตนเอง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

เนื้อหาในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนั้น ความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ

3. มีความรับผิดชอบ	4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	6. ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล	

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง รายละเอียดเกี่ยวกับแนวการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรม การเรียนรู้ ระยะเวลา แหล่งความรู้และสื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและการวัดประเมินผล

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การพัฒนากระบวนการในการ จัดการด้านกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง โดยใช้แนวคิด ของ Boyle (1981) ที่มีการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมอย่างเป็นระบบ 5 ขั้นตอน คือ 1.กำหนดกลุ่ม 2.ระบุเนื้อหาวิชา 3.กำหนดการเรียนการสอน 4.การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และ 5.การประเมิน โปรแกรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันหรือกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดการเรียนรู้แก่ประชากรที่ สามารถกำหนดเป้าหมายได้ เพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของ ผู้เรียนและชุมชน เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดย เนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ บุคคลแต่ละกลุ่ม

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางที่ผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกัน โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในการเรียนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่ง ผู้เรียนจะบรรลุถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มไปถึงเป้าหมาย เช่นเดียวกัน ความสำเร็จของตนเองก็คือความสำเร็จของกลุ่มด้วย ซึ่งมีขั้นตอนในการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

2. ชั้นสอน
3. ชั้นทำกิจกรรมกลุ่ม
4. ชั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ
5. ชั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม
6. การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรมให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2. ความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ	4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล	

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความเห็นในการทำงานใดๆ ด้วยความมั่นใจ ไม่มีความลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่น ให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ไม่ลำเอียง ไม่มุ่งร้ายผู้อื่น

ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีรายละเอียดรอบคอบ ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงงานนั้น มีความพากเพียรพยายามปรารถนาที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของคน ทั้งในด้านดีและไม่ดี ตลอดจนติดตามผลงานที่ได้ทำไว้แล้วปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ

ความตรงต่อเวลา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงหรือสำเร็จตามกำหนดเวลา

เคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำที่อยู่ภายใต้อำนาจของตนเองอย่างอิสระ ไม่ล่วงเกินหรือละเมิดผู้อื่น

ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม หมายถึง เป็นผู้ที่มีความคิดหรือรู้ว่าอะไรควรไม่ควร ประพฤติตามกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ และเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น

มีลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง คาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต และสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตได้

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตนที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ มีจิตใจที่เข้มแข็ง บังคับตนเองเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเกียจคร้าน

เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออก ในการจูงใจผู้อื่นสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม มีความสามารถและทักษะในการสื่อสาร เห็นใจผู้อื่น เสียสละ

ความมีเหตุผล หมายถึง การบอกหรือการอธิบาย เรื่องการกระทำที่เหมาะสมด้วยการบอกถึงสาเหตุหรือผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้น ๆ

สามเณรภาคฤดูร้อน หมายถึง เยาวชนเพศชาย อายุยังไม่ครบ 20 ปี ที่บรรพชาในช่วงปิดภาคการศึกษา ส่วนมากจะจัดในเดือนเมษายน ของทุกปี

สภาพ หมายถึง สภาวะหรือลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ปัญหา หมายถึง ข้อขัดข้องที่เกี่ยวข้องกับ การมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ความต้องการ หมายถึง ความประสงค์ที่จะได้รับการพัฒนาด้วยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ปัจจัยที่ส่งเสริม หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนไปใช้

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ขัดขวางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนไปใช้ หรือทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน สามารถนำไปเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาสามเณรภาคฤดูร้อนต่อไป
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่สามารถนำไปขยายผลสำหรับพัฒนาสามเณรภาคฤดูร้อนทั่วประเทศ หรือนำไปปรับใช้กับการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรกลุ่มอื่น ๆ นอกจกนสามเณรภาคฤดูร้อน
3. แนวคิดในการนำองค์ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
4. ทำให้ได้ข้อมูลด้านปัจจัยและอุปสรรคจากการใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับ
สามเณรภาคฤดูร้อนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย
แนวคิด ดังต่อไปนี้

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Co-operative Learning)
4. ความมีวินัยในตนเอง
5. แนวคิดที่เกี่ยวกับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากว่าเป็นการศึกษา
เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยนักการศึกษาได้ให้ความหมาย
หรือนิยามของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็น
กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตาม
ความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือ
การศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักความคิดตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพ
จากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็น
กิจกรรมการศึกษาที่จัดเพื่อคนทุกคนในสังคม

รัตนา พุ่มไพศาล (2531) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า เป็น
การศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่เข้าโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้ประชาชน
เพื่อเขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 3 มาตราที่ 15 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อุ้นดา นพคุณ (2546) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า กิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า เป็น การศึกษานอกระบบ โรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

อาชญญา รัตนอุบล (2550) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าหมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ ของบุคคลต่างๆ ในสังคมโดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะสนองตอบต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นได้ด้วย

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) มาตรา 4 ได้ให้ความหมาย การศึกษานอกระบบ หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

Knowles (1984) นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจาก โรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็น

กิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ

สรุปความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม มีความยืดหยุ่นในการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ มีรูปแบบ เนื้อหาการเรียนการสอน ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะและทัศนคติ ค่านิยมที่ดี ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเป็นการศึกษาที่มีกระบวนการตลอดชีวิต

ปรัชญาของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงปรัชญาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษาที่มีลักษณะ ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย จัดให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นผู้ที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่ มีภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว รวมทั้งกิจกรรมที่จัดโดยทั่วไปแล้วจะไม่กำหนดพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน
2. โครงสร้าง/การบริหารงาน มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงานและจะมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากมาจากหลายสังกัด และส่วนใหญ่จะดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานธุรกิจ องค์กร สมาคม และมูลนิธิต่างๆ ที่ให้ความสำคัญต่องานการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. ปรัชญาการศึกษา มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. วัตถุประสงค์ ทางการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนดไว้ อันสั้น โดยมุ่งหวังให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงในทันที และมีความสมบูรณ์ในตนเอง สนองความต้องการการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคลและสังคม
5. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรมีลักษณะที่เป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการของส่วนบุคคล ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้

ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในทันทีทันใด และสามารถไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ตนกำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสม และเนื้อหาวิชามีลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

6. การเรียนการสอน/วิธีการ จะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนให้นำแหล่งวิชาการและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ ด้วยเหตุนี้ คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดคุณวุฒิ กิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการเรียนการสอน และวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

7. การลงทุน/ค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนไว้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ

8. ระยะเวลา เวลาการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษาและลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น หรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ตามความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่กำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอน สามารถเรียนได้ตลอดชีวิต

9. สถานที่ ไม่มีสถานที่หรือสถาบันอย่างเป็นทางการแน่นอนตายตัว หากใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียนเช่น ที่บ้าน โรงเรียน ศาลาวัด ไร่ ไร่ ไร่ เป็นต้น

10. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจจะได้รับใบประกาศ วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตรเช่นกัน หากมิใช่เป็นสิ่งที่จำเป็นหรือเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากับการได้รับและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า ประชญา การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะประยุกต์ใช้ปรัชญาหลายปรัชญาผสมผสานกัน ปรัชญาต่างๆ ที่นำมาเป็นหลักได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาการนิยม มนุษยนิยม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา หลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. ความครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
3. การเปิดโอกาส สร้างโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษา
4. สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
5. การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือกได้

6. มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
7. จัดบริการให้ใกล้ชิดตัว เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น ใช้สื่อประเภทต่างๆ มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
8. จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
9. จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
10. สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย
11. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชนและชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
13. เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
14. เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้มาเป็นภาพของการร่วมเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตและสภาพปัญหาจริง

สรุปปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมายเน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ โดยถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม การใช้ชีวิตของบุคคลและชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่จัดบริการแก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกสภาพความเป็นอยู่ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาคโดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่จะป็นอุปสรรคต่อการรับการศึกษา เช่น เวลา สถานที่ วิชา ค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ มุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต มีความรู้ในการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้สิทธิหน้าที่ของพลเมือง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถเผชิญปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถแสวงหาความรู้และเลือกรับความรู้จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาได้ ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากรให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่อไป จึงต้องการให้ประชาชนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้เป็นคือ

1.1 เพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การปกครองและสุขภาพอนามัย เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับและปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนเองหรือชุมชนของตนให้ดีขึ้น

1.2 เกิดทัศนคติที่ดี ในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ คบค้าสมาคมกับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างและปลูกฝังทัศนคติที่ดี และเหมาะสมถูกต้องให้แก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย การซื้อสัตย์ การตรงต่อเวลา และการเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

1.3 เกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคมสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม จึงต้องช่วยให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อการปรับตัวกับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคม

2. เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม หรือพัฒนาด้านวัตถุที่ดีขึ้น เช่น การส่งเสริมด้านการผลิต การส่งเสริมการคมนาคม และการส่งเสริมสาธารณสุขสมบัติ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชุมชนจะมีทรัพยากรอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางเทคนิคคือ สิ่งต่างๆ อันเป็นผลจากวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น ถนน รถยนต์ ปุ๋ยเคมี ฯลฯ และทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน แร่ธาตุ น้ำ และภูมิอากาศ ฯลฯ

3. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นหัวใจของประชาธิปไตย วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัยและทุกชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและสังคมของตนได้ต่อไป

4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติในโลกปัจจุบัน สนับสนุนให้บุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับบรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะประจำท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศชาติขึ้น ตลอดจนเป็นผู้ที่มีธรรมะประจำใจ อีกทั้งยังรู้จักรัก และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และทำให้เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตตามควรแต่ศักยภาพของตน

5. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน สนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนไทย และส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงานกันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น

6. เพื่อพัฒนาจิตใจ ช่วยให้ผู้บุคคลได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ ได้รู้จักการพักผ่อนจากความตึงเครียดของชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้ ช่วยสนับสนุนให้ผู้บุคคลรู้จักพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม มีความเชื่อและเข้าใจในเรื่องของความดีและความเลว ตลอดจนสามารถวินิจฉัย ตัดสินใจและเข้าใจสภาพการณ์ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่จัดบริการแก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาค เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติให้มีคุณภาพ สามารถนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตน และชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบรู้จักการประพฤติปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมเป็นผู้ที่มีธรรมะประจำใจ ทำให้เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตตามควรแต่อดภาพของตน รวมถึงสนับสนุนให้ผู้บุคคลรู้จักพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม อยู่ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง

การประเมินผลการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวถึง การประเมินผลทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรเป็นการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ควรประเมินความก้าวหน้า ประเมินตามสภาพจริง ประเมินการประยุกต์ใช้ความรู้ มิได้ประเมินว่าได้หรือตก
2. ใช้เทคนิควิธีการประเมินที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะของวิชาหรือลักษณะของกิจกรรมและลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย
3. ควรพยายามหลีกเลี่ยงการประเมินแบบแข่งขัน แต่ประเมินโดยการสะสมคะแนน และการประเมินผลงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อผู้เรียนจะได้มีกำลังใจและไม่เครียด
4. กระบวนการประเมินควรให้ความยุติธรรมแก่ผู้เรียนและมีมาตรฐาน
5. การใช้แฟ้มสะสมงานเป็นเรื่องที่ดี เพราะการสอนส่วนใหญ่จะวัดได้แต่เนื้อหา แต่การใช้แฟ้มสะสมงานควรจะกำหนดแนวทางให้ชัดเจนมิเช่นนั้นจะวัดได้ไม่ครอบคลุม
6. ควรมีการติดตามผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

7. การประเมินผลนอกจากจะประเมินโดยฝ่ายผู้จัดการศึกษาแล้วควรจะได้รับฟังผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากผู้เรียนด้วย

สรุปว่าการประเมินผลทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรเป็นการประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้เทคนิควิธีการประเมินที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อผู้เรียนจะได้มีกำลังใจ และควรมีการติดตามผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยรับฟังผลสะท้อนกลับจากผู้เรียนด้วย

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะและความแตกต่างของบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่และกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เนื่องจากการกำหนดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ว่า

1. เพื่อความเจริญและพัฒนาการส่วนบุคคลให้มีศักยภาพในตนเอง
2. เพื่อพัฒนาส่วนบุคคลและความก้าวหน้าของสังคม
3. เพื่อประสิทธิภาพขององค์กร ออกแบบสร้างโครงการเพื่อสนับสนุนในองค์กรบรรลุความสำเร็จ ผ่านกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. เพื่อการปลูกสร้างสติปัญญา มีวัตถุประสงค์ว่า การเรียนรู้มีคุณค่าในตัวของตัวเอง เมื่อมีการถ่ายทอดความรู้ก็ยังมีคุณค่า
5. เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม มีการเปลี่ยนแปลงสังคมที่รุนแรง โดยใช้การศึกษาผู้ใหญ่เพื่อนำไปสู่การปลดปล่อยจากการถูกกดขี่

Knowles (1980) ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของผู้ใหญ่ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้คือ

1. ลักษณะความเข้าใจตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตน (Self Concept) ผู้ใหญ่จะมีความคิดว่าสามารถนำตนเองได้ รู้จักเหตุผล ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นยอมรับและปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้โอกาสตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
2. ประสบการณ์ (Experiences) ผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสะสมด้วยวิธีการที่ต่างกันไปมาตั้งแต่ในอดีตและเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นแหล่งทรัพยากรซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่คือ ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn) ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ รวมทั้งมีแรงผลักดันจากความต้องการที่จะต้องพัฒนาตามภารกิจซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคมก็จะส่งเสริมให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learning) ผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการในการเรียนที่มุ่งหวังจะให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้ผลจริงในปัจจุบันนั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ดังนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนจึงควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงควรยึดปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาเป็นหลัก ผู้ใหญ่จะมีรูปแบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความต้องการและความสนใจของตนเอง มีการวิเคราะห์ประสบการณ์และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมาใช้ประกอบการศึกษา ตลอดจนเกิดความรู้สึกที่ต้องการนำตนเองและเรียนรู้เพื่อสนองตอบความแตกต่างของภาวะปัจเจกในตน

สรุปการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ดังกล่าวได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่ผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงรูปแบบวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน ต้องให้โอกาสตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ยอมรับในประสบการณ์ของผู้ใหญ่ เพราะจะส่งผลโดยตรงต่อระดับการเรียนรู้และพัฒนาการส่วนบุคคลให้มีศักยภาพในตนเอง โดยผู้ใหญ่จะเรียนรู้เมื่อมีความพร้อม สิ่งที่ต้องมีคุณค่าและต้องการชี้แนะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงผู้ใหญ่ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มุ่งเน้นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ได้จริง

2. การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมายของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นิสา ชูโต (2538) ได้ให้ความหมายโปรแกรมไว้ว่า โปรแกรมหมายถึง ความคิด หรือแนวทาง กิจกรรมหรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในโปรแกรมนั้น ๆ วางแนวคิด การจัดกิจกรรมหรือกลุ่มกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณและระยะเวลา ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

Boyle (1981) ให้ความหมายของโปรแกรมว่า โปรแกรมหมายถึงผลรวมของความร่วมมือระหว่างนักศึกษานอกระบบโรงเรียนมีอาชีพกับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ การประเมินผลและการรายงานผล

Boone (1985) ได้ให้ความหมายโปรแกรมว่า โปรแกรมหมายถึงผลของความร่วมมือร่วมใจระหว่างนักการศึกษาผู้ใหญ่และนักเรียนในการจัดทำแผนการออกแบบ ดำเนินการ ตรวจสอบ

และประเมินผล โดยโปรแกรมเป็นกรอบการดำเนินการในอนาคต มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนที่สรุปและสังเคราะห์จากประสบการณ์และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพต่อการศึกษานอกระบบโรงเรียนในองค์กร

สรุปว่า โปรแกรม หมายถึงกระบวนการหรือแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นระบบแบบแผน เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle (1981) Boone(1992) และ Caffarella (1994) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Boyle (1981) เสนอแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมไว้ 15 ข้อ เพื่อให้นักพัฒนาโปรแกรมนำไปใช้เป็นกรอบความคิดในการพัฒนาโปรแกรม คือ

1. การสร้างพื้นฐานทางปรัชญาในการจัดโปรแกรม (Philosophical Basic for Programming)
2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ (Situational Analysis of Problems and needs)
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำโปรแกรมของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย (involvement of potential clientele)
4. ระดับความรู้ ปัญญา สถานะภาพสังคมของกลุ่มบุคคลที่จะมีส่วนร่วม (levels of intellectual and social development of potential clientele)
5. แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ (sources to investigate and analyze in determining program objectives)
6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน (institution and individual constraints)
7. เกณฑ์สำหรับจัดลำดับความสำคัญ (criteria for establishing program priorities)
8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม (degree of flexibility of planned programs)
9. การได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากอำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (legitimation and support with formal and informal power situation)
10. การเลือกและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ (selecting and organizing learning experiences)
11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ (identify instructional design)

12. การใช้ประโยชน์การประชาสัมพันธ์ (utilizing effective promotional priorities)
13. การได้รับการสนับสนุนทรัพยากร (obtaining resources necessary to support the program)
14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ (determining the effectiveness, result, and/or impact)
15. การประชาสัมพันธ์และรายงานผลโปรแกรม (communicating the value of the program to appropriate decision makers)

Boone (1992) ได้เสนอหลักการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)

1.1 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรการศึกษาผู้ใหญ่และกระบวนการในการปรับปรุง (The organization & its renewal process)

(1) นักการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องมีความเข้าใจและมีคำมั่นสัญญา ในด้านองค์กรฯ ในสามด้านต่อไปนี้

ด้าน หน้าที่ขององค์กร (Organization's functions) ประกอบด้วย

- พันธกิจ (mission)
- ปรัชญา (philosophy)
- วัตถุประสงค์ (objectives)

ด้าน โครงสร้างขององค์กร (Organization's structure)

- บทบาท (roles)
- ความสัมพันธ์ (relationship)

ด้าน กระบวนการขององค์กร (Organization's process)

- การควบคุมดูแล (supervision)
- การพัฒนาบุคลากร (staff development)
- การประเมินผลและการรายงานผล

(2) นักการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องมีความเข้าใจและมีคำมั่นสัญญา ต่อรอบการทำงานที่ได้ทดสอบแล้ว สำหรับการสร้างโปรแกรม

(3) นักการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องมีความเข้าใจและมีคำมั่นสัญญา ต่อการปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง

1.2 ส่วนการเชื่อมต่อระหว่างองค์กรการศึกษาผู้ใหญ่กับกลุ่มเป้าหมายสำหรับการจัดโปรแกรม (Linking the organization to its publics)

(1) นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้อง ศึกษา วิเคราะห์ และค้นหา กลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายขององค์กรการศึกษาผู้ใหญ่

(2) นักการศึกษาผู้ใหญ่ทำการจำแนกกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย

(3) นักการศึกษาผู้ใหญ่จำแนกและประสานกับ ผู้นำของกลุ่มผู้เรียนเป้าหมาย

(4) ทำงานร่วมกันในการจำแนก การประเมิน และการวิเคราะห์ความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของกลุ่มผู้เรียนเป้าหมาย

2. การออกแบบและการนำไปปฏิบัติ (design and implementation)

2.1 การออกแบบโปรแกรมที่ได้วางแผนไว้ (Designing the planned program)

(1) ทำการเปลี่ยนความต้องการให้เป็นความต้องการในภาพใหญ่ (translation of expressed needs into macro needs)

(2) ทำการเปลี่ยนความต้องการในภาพใหญ่ให้เป็นวัตถุประสงค์ในภาพใหญ่ (translation of macro needs into macro objectives)

(3) จำแนกหรือระบุกลยุทธ์การศึกษาทั่วไปและทรัพยากรการเรียนรู้ (specifying general educational strategies & learning resources)

(4) จำแนกหรือระบุผลในภาพใหญ่ของโปรแกรมที่ได้วางแผนไว้ (specifying macro outcome of the planned program)

2.2 การนำไปโปรแกรมที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ (Implementing the planned program)

(1) การพัฒนาแผนปฏิบัติการ (developing plans of action) ดังต่อไปนี้

- การเปลี่ยนความต้องการให้เป็นวัตถุประสงค์ของการสอน
- การระบุประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละวัตถุประสงค์ของการสอน
- การพัฒนาแผนสำหรับการประเมินผลของผู้เรียนและประเมินประสบการณ์การเรียนรู้

(2) การพัฒนากลยุทธ์และเทคนิคในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ รวมทั้งนำกลยุทธ์และเทคนิคดังกล่าวนี้ไปปฏิบัติ

(3) การพัฒนาและการติดตามผล แผนในการคัดสรรและฝึกอบรม ผู้นำและผู้เรียน

(4) การเฝ้าดูและการเสริมแรง การดำเนินการของผู้สอนและผู้เรียน

3. การประเมินผลและการรายงานผล (Evaluation & Accountability)

3.1 การประเมินผล (Evaluation)

(1) การกำหนดและการวัดผลลัพธ์ของโปรแกรม

(2) การประเมินส่วนนำเข้าของโปรแกรม

(3) การใช้ข้อค้นพบจากการประเมินผลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงโปรแกรมหรือการแก้ไขปรับปรุงระดับองค์กร

3.2 การรายงานผล (Accountability)

(1) การใช้ข้อค้นพบเพื่อรายงานผลให้แก่กลุ่มผู้เรียน องค์กรที่สนับสนุน แหล่งเงินทุน และส่วนต่างที่เกี่ยวข้อง

Caffarella (1994) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมไว้ 11 ข้อ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจในบริบท (Discerning the context)
2. การสร้างฐานสนับสนุนที่น่าเชื่อถือและเข้มแข็ง (Building a solid base of support)
3. การจำแนก หรือระบุแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรม (Identifying program ideas)
4. การจัดประเภทและการจัดลำดับความสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรม (Sorting and prioritizing program ideas)
5. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (Developing program objectives)
6. การออกแบบแผนการสอน (Designing instructional plans)
7. การออกแบบแผนการถ่ายโอนความรู้ (Devising transfer-of-learning plans)
8. สร้างแผนงานการประเมินผล (Formulating evaluation plans)
9. การจัดทำผลสำหรับการสื่อสารและการให้ข้อเสนอแนะ (Making recommendations and communicating results)
10. การเลือกรูปแบบ ตาราง และความต้องการของทีมงาน (Selecting formats, schedules and staff needs)
11. การจัดเตรียมแผน การตลาดและงบประมาณ (Preparing budgets and marketing plans)
12. การประสานงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริเวณงาน (Coordinating facilities and on-site events)

ตารางที่ 2.1 สรุปแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรมและการนำโปรแกรมไปใช้

โปรแกรม	แนวคิด	การนำโปรแกรมไปใช้
Boyle (1981)	เน้นการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างพื้นฐานทางปรัชญาในการพัฒนาโปรแกรม	โปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาบุคคล องค์กร ชุมชน และสังคม
Boone (1992)	เน้นความร่วมมือระหว่างนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือผู้จัดโปรแกรม และผู้เรียนในการศึกษาความต้องการ การ	โครงการพัฒนาสังคมและชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม

	จัดทำเนื้อหาและกิจกรรม	ของประชาชนในชุมชน เพื่อนำความรู้ ทักษะไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง
Caffarella (1994)	มีการแยกแยะและลำดับความสำคัญของความคิดและการให้ความสำคัญของความต้องการของผู้จัดโปรแกรม	โปรแกรมเพื่อพัฒนาองค์กร

กระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมตามแนวคิดของ Houle (1972)

Houle (1972) ได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่าเป็นการออกแบบโปรแกรมที่เน้นผู้เรียน เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง โดยการใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผน ออกแบบกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น

ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมตามแนวคิดของ Houle มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การระบุกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นไปได้

ขั้นที่ 2 การตัดสินใจเพื่อกำหนดกระบวนการที่จะนำมาใช้

ขั้นที่ 3 การระบุวัตถุประสงค์และการปรับให้เหมาะสม

ขั้นที่ 4 การออกแบบโครงสร้างที่เหมาะสมทางด้านทรัพยากร ผู้นำ วิธีการ ตาราง กำหนดการ ลำดับเรื่อง การเสริมแรงทางสังคม การทำให้อยู่ในรูปของปัจเจกบุคคล บทบาทและความสัมพันธ์ เกณฑ์ทางด้านการประเมินผลและความชัดเจนของการออกแบบ

ขั้นที่ 5 จัดรูปแบบให้มีความเหมาะสมกับชีวิตของผู้เรียน

ขั้นที่ 6 การนำแผนไปสู่ผลกระทบ

ขั้นที่ 7 การวัดและประเมินผลของโครงการ

Boyle (1981) ได้แสดงกระบวนการพัฒนาหรือขั้นตอนการดำเนินการของการพัฒนาโปรแกรม ไว้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนา มี 8 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 กำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม

ผู้พัฒนาโปรแกรม ควรมีความแน่ชัดในความเชื่อเชิงปรัชญาการศึกษานอกระบบ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ธรรมชาติของ

ผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งการวางนโยบายของโปรแกรมต้องเป็นที่เข้าใจอย่างชัดเจนในบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

ในขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต ปัจจุบันและอนาคตเพื่อทำความเข้าใจ สถานการณ์ ข้อมูลที่ควรสนใจอาจจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายและชุมชน จากเอกสารของสถาบันที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ประกอบกันช่วยให้เข้าใจชุมชนและกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้อาจจะใช้วิธีพบปะกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าใจปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนั้นควรศึกษาโปรแกรมของหน่วยงานขององค์กรอื่นที่ดำเนินการอยู่ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน รวมทั้งศึกษาแหล่งทรัพยากร เช่น เงิน ความร่วมมือ อุปกรณ์ ว่าเพียงพอในการดำเนินการหรือไม่ถ้าไม่เพียงพอควรหาเพิ่มเติม

ขั้นที่ 3 พิจารณาและกำหนดผลที่ต้องการจะให้เกิด

ในขั้นตอนนี้เป็นการกำหนดผลของสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดจากการพัฒนาโปรแกรม โดยการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างกว้างๆ ก่อน ซึ่งผลลัพธ์นี้จะต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์หลังจากนั้นนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะ ที่ระบุการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในบุคคลเป้าหมายร่วมในโปรแกรม อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์โดยรวม ที่สำคัญคือ ควรระบุให้ได้ว่าบุคคลผู้ร่วมโปรแกรมต้องเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาอย่างน้อยที่สุดในด้านความรู้ เจตคติ และด้านทักษะ เท่าใดหรืออาจจะระบุปริมาณเนื้อหาความรู้ที่ต้องการสอน โดยในการตรวจสอบควรตรวจสอบทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ ให้แน่ใจว่ามีลักษณะดังนี้คือ ต้องสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์สถานการณ์ และประโยชน์ของโปรแกรมจะตกอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย ผลลัพธ์และประโยชน์ดังกล่าวเกิดจากกิจกรรมของโปรแกรมที่วางไว้ และผลลัพธ์เหล่านั้นแม้เป็นเป้าหมายกลางของกลุ่มแต่ก็ควรยอมรับและยึดหยุ่นตามความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขั้นที่ 4 กำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ในขั้นตอนนี้ควรพิจารณาความเพียงพอของทรัพยากรด้านการเงิน กำลังคน อุปกรณ์เครื่องมือและความพร้อมใช้ของทรัพยากรด้วย นอกจากนั้นยังควรกำหนดบุคคลที่มีความรู้สาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม รวมทั้งตรวจสอบว่าผู้นำของโปรแกรมมีเวลาเพียงพอที่จะอุทิศให้กับโปรแกรม ประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างมาก หากมองข้ามอาจจะทำให้เกิดการสะดุดในขั้นตอนต่างๆ ได้

ขั้นที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ เรียงตามลำดับของประสบการณ์การเรียนรู้โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณาคือภูมิหลังที่อาจจะแตกต่างกันของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานะทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ควรพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะและภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาเลือกวิธีการ แล้วจึงเลือกเทคนิคของกิจกรรม กำหนดอุปกรณ์ เครื่องมือตามความเหมาะสม และกำหนดบทบาทของคณะเจ้าหน้าที่ตามแผนการสอน

ขั้นที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ขั้นตอนนี้ เป็นการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ มีข้อควรพิจารณา 3 ประการคือ การกระตุ้นความสนใจให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการและเป็นกิจกรรมเสริม (follow-up) โปรแกรมอย่างเพียงพอ เพื่อย้ำผลลัพธ์ให้มากขึ้น โดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่มีความต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคปรับแผนการปฏิบัติตามความจำเป็น

ขั้นที่ 7 ความเชื่อถือได้ของโปรแกรม

ในระหว่างการค้าเนนการ การประเมินโปรแกรมในแง่มุมต่างๆ มีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาโปรแกรมตั้งแต่ต้นจนจบ โปรแกรม ผู้จัด โปรแกรมควรจัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอน ซึ่งในการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมประเด็นและตัวชี้วัดซึ่งต้องรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณา เครื่องมือ และผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งรูปแบบและเทคนิคการประเมินขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น วัตถุประสงค์ของโปรแกรม หรือการใช้ประโยชน์ของผลการประเมิน หรือผู้รับผิดชอบการประเมิน เป็นต้น

ขั้นที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโปรแกรม

ขั้นตอนนี้สามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะรับรู้รายงานนี้ ซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่ ประชาชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้สนับสนุนโปรแกรม ฯลฯ รูปแบบรายงานและเนื้อหาของรายงานเป็นได้ตั้งแต่แบบไม่เป็นทางการ รายกลุ่มในการประชุม จนถึงเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ เป็นรายงานการวิจัยเต็มรูปแบบ นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลภายหลัง อาจจะเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มเพื่อยืนยันผลสำเร็จของโปรแกรม

2. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

โปรแกรมเชิงสถาบัน มีรูปแบบเป็นทางการมากกว่าโปรแกรมเชิงพัฒนา ด้วยเหตุที่เป็นโปรแกรมที่ริเริ่มจากสถาบันผู้จัด การวิเคราะห์ความต้องการหรือเนื้อหาการดำเนินการตามหลักวิชาการหรือพื้นฐานทางองค์ความรู้ โปรแกรมประเภทเชิงสถาบันจำนวนมาก มีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลหรือพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ดังนั้น

องค์กรหรือสถาบันจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรปรับปรุงหรือพัฒนาด้านปัญหา ด้านเจตคติ และด้านทักษะหรือสมรรถภาพได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง การที่โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบประเภทสถาบันให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล จึงเน้นการวิเคราะห์ที่ตัวผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการวิเคราะห์ในสถานการณ์ชุมชน ดังนั้นในการวางแผนความจำเป็นจึงอยู่ที่การเลือกเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสม และการจัดให้มีความต่อเนื่อง (Continuity) การเรียงลำดับ (Sequence) และการผสมผสาน (Integration) โปรแกรมเชิงสถาบันจะถูกรวบรวมมาใช้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบประเภทที่มีประกาศนียบัตร มีการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การฝึกอบรมประจำการ ฯลฯ ขั้นตอนในการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันมีดังนี้ คือ (อุ้นตา นพคุณ, 2546)

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดผู้รับบริการ

1. การกำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการ ถ้าหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบัน องค์กร สมาคมวิชาชีพ หรือกลุ่มในชุมชน การประสานกับองค์กร และกลุ่มดังกล่าวจะช่วยให้ได้วัตถุประสงค์โปรแกรมกระจ่างขึ้น
2. ศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา ฯลฯ อะไรบ้าง
3. ศึกษาว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่นจัดโปรแกรมที่คล้ายคลึงกันหรือไม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

1. พยายามเปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการทดสอบก่อนการเรียนการสอน
2. ศึกษาประสบการณ์และภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการในด้านการศึกษาด้านภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่างๆ ในหลายกรณี ข้อมูลดังกล่าวอาจจะหาได้จากผู้เข้าโปรแกรมก่อนลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอน ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

3. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

โปรแกรมการพัฒนาเชิงสารสนเทศ ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเนื้อหาความรู้ อย่างทันทีและทันสมัย ดังนั้นหน้าที่หลักของนักพัฒนาโปรแกรมคือการกำหนดว่าจะจัดเนื้อหา สารสนเทศที่ทันสมัยและทันเหตุการณ์ในเรื่องใดบ้าง และควรใช้วิธีการใดที่ดีที่สุดในการนำเสนอ สารสนเทศเหล่านั้น การวางแผนโปรแกรมเชิงสารสนเทศคือการสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหา

ความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วคืออะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ๆ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม ดังนั้นขั้นตอนการวางแผนโปรแกรมสารสนเทศคือ (อุ้นดา นพคุณ, 2546)

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเนื้อหา

1. โดยการพิจารณาเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ หรือเนื้อหาของสารสนเทศที่ประชาชนร้องขอมา

2. การวางแผนประชาสัมพันธ์หรือแนวทางที่จะให้ประชาชนได้รับสารสนเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การเผยแพร่ความรู้ข่าวสาร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการเผยแพร่ความรู้

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
เป้าหมายหลัก	การกำหนดความต้องการและปัญหาของบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน	ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาความสามารถ ทักษะความรู้ สมรรถภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล	การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle (ต่อ)

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
แหล่งที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์	พัฒนามาจากความต้องการหรือปัญหาของผู้รับบริการ	ส่วนใหญ่พัฒนามาจากความรู้ในศาสตร์และจากนักการศึกษา	พัฒนามาจากความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจากผลงานการวิจัย กฎหมายใหม่หรือมาตรการ

			ใหม่ๆ
วิธีใช้ความรู้	ความรู้ เนื้อหาสาระ เป็นวิธีการหรือ เครื่องมือเพื่อนำไปสู่ เป้าหมายที่พึง ประสงค์	โปรแกรมจะให้ ความสำคัญว่าผู้เรียน ได้รับเนื้อหาความรู้ มากน้อยเพียงใด และ วิธีการใดให้ความรู้ ได้มากที่สุด	เป็นการถ่ายโอน เนื้อหาสาระไปให้ ผู้เรียนเพื่อสามารถ นำไปใช้ได้ทันที
ระดับการมีส่วนร่วม ของผู้เรียน	เกี่ยวข้องในการกำหนด ความต้องการหรือ ปัญหา ขอบเขตและ ลักษณะของ โปรแกรม	เกี่ยวข้องในการนำ ประสบการณ์จากการ เรียนรู้ไปปฏิบัติ	ส่วนมากเกี่ยวข้อง ในฐานะผู้รับ สารสนเทศ
บทบาทของผู้จัด โปรแกรม	เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้กับผู้เรียนใน กระบวนการเรียนรู้ทุก ขั้นตอนตั้งแต่การ กำหนดปัญหาจนถึงการ ประเมินผล บทบาทอื่นๆ เช่น ส่งเสริมให้กำลังใจ ดูแลความเรียบร้อยและ เสนอเพื่อรายงานผล	ถ่ายทอดความรู้ด้วย วิธีการเรียนการสอน	ให้คำตอบสำหรับ คำถามเกี่ยวกับ สารสนเทศต่างๆ

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle (ต่อ)

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
มาตรฐานของ ประสิทธิภาพ	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ คุณภาพในการแก้ปัญหา และระดับของกา แก้ปัญหาเป็นของบุคคล กลุ่ม และชุมชน	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ ผู้เรียนมีความ เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา สาระหรือสมรรถภาพ ในด้านต่างๆ	เกณฑ์ประสิทธิผล คือจำนวน ประชาชนที่ได้รับ สารสนเทศและ ปริมาณของ

			สารสนเทศที่ เผยแพร่
--	--	--	------------------------

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่าง ๆ พบว่ากระบวนการพัฒนาโปรแกรมที่เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนในครั้งนี้ คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่เน้นการสร้างความสำเร็จของงาน พัฒนาความสามารถ ทักษะ ความรู้พื้นฐานของบุคคล เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงบุคคล ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียน การพัฒนาโปรแกรมมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน คือ การกำหนดผู้รับบริการที่ต้องการได้รับการพัฒนา ระบุเนื้อหาวิชาและกิจกรรมเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา กำหนดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมในการให้ความรู้ การนำแผนการสอนไปปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การประเมินผล โปรแกรมเพื่อทราบถึงผลของการจัดโปรแกรม ดังนั้นจึงสอดคล้องกับความต้องการที่จะพัฒนาให้สามเณรภาคฤดูร้อนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการมีวินัยในตนเองมากขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางวิธีหนึ่งตามแนวปรัชญา Constructivism ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ในลักษณะที่มีความตื่นตัว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนป่านผู้ที่มีบทบาทในการเรียนอย่างมีความตื่นตัว เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นแทนการเป็นผู้รับความรู้ และผู้สอนจะมีบทบาทในการสอนน้อยแต่จะมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนมากขึ้น (วรนุช เนตรพิศาลวนิช, 2544)

3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้มากมาย เช่น

Johnson and Johnson (1987) กล่าวว่า “การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่มีการอภิปรายกับผู้เรียนคนอื่นและมีการแบ่งวัสดุอุปกรณ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้เรียนแต่ละคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตนเองและใช้ทักษะกลุ่มย่อยได้อย่างเหมาะสม”

Slavin (1987) กล่าวว่า “ การสอนแบบเรียนร่วมมือ คือ การสอนแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ปกติ 4 คน และการจัดกลุ่มต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง 1 คน ผู้เรียนที่มีความสามารถปานกลาง 2 คน และผู้เรียนที่มีความสามารถต่ำ 1

คน หน้าที่ของผู้เรียนในกลุ่มจะต้องช่วยกันทำงาน รับผิดชอบและช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียนซึ่งกันและกัน”

Artzt and Newman (1990 อ้างถึงในปีทมา ศรขาว, 2540) กล่าวว่า “การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆมีการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อเป้าหมายหรือความสำเร็จร่วมกัน โดยผู้เรียนจะต้องคำนึงไว้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว ดังนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการพูดคุย อธิบายและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายร่วมกัน”

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาในประเทศไทยอีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ เช่น

ปีทมา ศรขาว (2540: 13) กล่าวว่า “การเรียนแบบร่วมมือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น เพศ ระดับความสามารถทางการเรียน วัฒนธรรม ฯลฯ ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนของกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกันคือ ความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งเป็นความสำเร็จของตนเองด้วย”

กรมวิชาการ (2543) “การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด”

ทิสนา แคมมณี (2545) กล่าวว่า “การเรียนแบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม”

จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 3-5 คน โดยในการจัดกลุ่มนั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคลทั้งในด้านเพศและความสามารถทางการเรียนด้วยนั้น การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้เรียนและคนจะต้องร่วมมือกันในการเรียนรู้มีการช่วยเหลือ

และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อกลุ่ม โดยยึดแนวคิดที่ว่า ความสำเร็จของกลุ่มจะเป็นความสำเร็จของสมาชิกทุกคนด้วย

3.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

ในการเรียนการสอนแบบร่วมมือ มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบกระทำ (Operant conditioning Theory) ของ B.F. Skinner คือ เทคนิคการเสริมแรง การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่ผู้เรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทำงานให้ดีที่สุดเพื่อความสำเร็จและเป้าหมายของกลุ่มโดยใช้การเสริมแรงและใช้ความพยายาม การเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ใช้หลักการให้รางวัลเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีพื้นฐานมาจากวิธีการปรับพฤติกรรม (Behavior modification) การเสริมแรง (Reinforcement) คือการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้นหรือคงที่อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกรรมที่พึงพอใจภายหลังพฤติกรรมนั้น หรือเป็นผลเนื่องมาจากความสามารถในการหลีกเลี่ยงหรือหนีจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจการเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงบวก (Positive Reinforcement) และการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคงที่อย่างสม่ำเสมอ หรือเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการได้รับผลกรรมบางอย่างที่พึงพอใจภายหลังการแสดงพฤติกรรมนั้น โดยสิ่งทีบุคคลได้รับภายหลังการแสดงพฤติกรรมแล้วทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นคงที่อย่างสม่ำเสมอหรือเพิ่มมากขึ้น เราเรียกสิ่งนั้นว่า ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcer) (Skinner, 1953 quoted in Kazdin, 1980: 28-29 อ้างถึงใน โฉมิต จตุรัสวัฒนากุล, 2543)

การเสริมแรงลบ หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคงที่อย่างสม่ำเสมอ หรือเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ (Aversive event) ออกไป สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจที่เรา นำออกไปแล้วทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นคงที่อย่างสม่ำเสมอหรือเพิ่มมากขึ้นเราเรียกสิ่งนั้นว่า ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcer) (Skinner, 1953 quoted in Kazdin, 1980: 33 อ้างถึงใน โฉมิต จตุรัสวัฒนากุล, 2543)

ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขผลการกระทำนั้นทำให้เห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือนั้น จะต้องใช้ตัวเสริมแรงหลายชนิด ที่ขาดเสียไม่ได้ นั่นคือ ตัวเสริมแรงทางสังคม เช่นการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป็นต้น เพราะการเรียนแบบร่วมมือจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

2. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ (Exchange Theory) ของธิโบลท์และเคลลี (Thibaut and Kelley) แนวคิดของทฤษฎีนี้พยายามจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่มซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม แนวคิดจากทฤษฎีนี้จะเป็นพื้นฐานของการทำหน้าที่ในกลุ่มได้อย่างดี แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี 2 ประการ คือ

1. ในการรวมกลุ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกนี้จะเกิดการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการสื่อสารหรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงกับอีกบุคคลหนึ่งและมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วยการแสดงออกทางด้านการกระทำ (motor acts) หรือคำพูด (verbal acts) ก็ได้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มนี้ จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเลือกสรรชัดเจน (Behavior Repertoire) หรือพิจารณาแล้วว่าจะแสดงกับใครอย่างไรบ้าง ดังนั้นแนวคิดประการแรกของทฤษฎีนี้จึงสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal relationship)

สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction)

การแสดงปฏิสัมพันธ์หมายถึงการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ (Behavior sequences) ของสมาชิก

พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว (Behavior Repertoire)

2. การแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม (Group outcomes) ขึ้น จึงเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก (Consequences of Interaction) ซึ่งประกอบด้วยรางวัล (reward) จากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ (pleasurable) ความสนุกสนาน (enjoyable) ความอึดอ้อมใจ (gratifying) ความพอใจ (satisfying) และเห็นคุณค่าของการพยายามทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการรางวัลและคุณค่าที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมจะพิจารณาได้สองลักษณะคือ

2.1 ลักษณะของแต่ละบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล (Exogenous Factors) คือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ค่านิยม ทักษะ ความต้องการ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมได้ผลดีไม่น้อยต่างกัน และทำให้คุณค่าและรางวัลที่บุคคลได้รับต่างกันออกไปด้วย

2.2 ลักษณะที่ได้รับจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (Endogeneous Factors) หมายถึงสิ่งที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เช่น ความร่วมมือ การรู้จักประสานงานกัน ความสามัคคี ฯลฯ รวมทั้งลักษณะที่ไม่มีคุณค่า เช่น ความไม่รู้จักพอ (satiation) ความเหนื่อยล้า

หรือความเข้ากันไม่ได้ (Incompatible response) ของสมาชิกจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะช่วยกำหนดคุณค่าและรางวัลจากการแสดงปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก

3. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ FIRO (Fundamental Interpersonal Relations Orientation) ของ ชูทซ์ (Schutz) ทฤษฎีจะพิจารณาพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน โดยเชื่อว่าคนทุกคนจะมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะ คือ

1. (Inclusion) ได้แก่ ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (togetherness) ซึ่งบุคคลพยายามจะแสดงออกเพื่อให้เกิดชื่อเสียง (prominence) การเป็นที่ยอมรับนับถือ (recognition) และความมีเกียรติ (prestige) เป็นต้น

2. ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอิทธิพล (authority) มีอำนาจ (power) หรือความต้องการจะควบคุมผู้อื่น ซึ่งอาจแสดงออกมาในสองลักษณะ คือการควบคุมผู้อื่น หรือการถูกผู้อื่นควบคุม

3. ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกันเมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กัน แต่แต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะตนซึ่งพัฒนาขึ้นจากการได้รับการสนองความต้องการในวัยผู้เรียน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มอาจเป็นลักษณะที่เข้ากันได้ (Compatibility) หรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สัมพันธ์กันและลักษณะในการแสดงความสัมพันธ์กันเป็นสำคัญ

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างเด่นชัดประการหนึ่งว่า แต่ละขั้นตอนในการพัฒนาของผู้เรียนมีลักษณะเฉพาะของตนเองพัฒนาการด้านโครงสร้างการรับรู้ ความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งรอบตัว เป็นลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างกันในแต่ละวัย การจัดการเรียนการสอน จึงต้องให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียนแต่ละวัย ซึ่งทฤษฎีเงื่อนไขพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget คือการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในวัยเดียวกันเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี โนทัศน์ ที่ต้องการเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวากอสกี Vygotsky ที่เชื่อว่า การที่ผู้เรียนร่วมมือกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้เพราะผู้เรียนในวัยเดียวกันมีพฤติกรรมที่คล้ายกัน ระดับพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้กว้างขวางกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

5. ทฤษฎีการขยายความคิด (Cognitive Elaboration Theories)

ทฤษฎีนี้สนับสนุนว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งที่เรียนเก่งและเรียนช้า เพราะคนที่เรียนเก่งจะได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้มากขึ้นเมื่อตนเองได้อธิบาย ชี้แจงบทเรียนให้เพื่อน ในขณะที่ผู้เรียนที่เรียนช้า ก็จะได้รับความรู้จากเพื่อนอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือจากที่ได้รับจากคุณผู้สอน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความสุขสนทนา ความอบอุ่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันและกัน และการส่งเสริมทักษะทางสังคม

6. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivational Theory)

อารี พันช์มณี (2534: 198-200) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนดังนี้

1. วิธีการที่แปลกใหม่ ควรนำวิธีการที่แปลกใหม่ เพื่อสร้างความสนใจ โดยใช้วิธีการที่ผู้เรียนไม่เคยคาดคิดหรือมีประสบการณ์มาก่อน เช่น การให้ผู้เรียนร่วมกันวางเค้าโครงประเมินผลการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนช่วยกันคิดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแปลกไปกว่าที่เคยทำ เป็นต้น ซึ่งวิธีการที่แปลกใหม่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

2. การทดสอบบ่อยครั้ง คະแนนจากการทดสอบจะเป็นสิ่งที่จูงใจ และมีความหมายต่อผู้เรียนอย่างมาก การทดสอบเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น การทดสอบบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียน สนใจ เอาใจใส่จริงจังมากยิ่งขึ้น และส่งผลดีต่อการเรียนของผู้เรียน

3. ตั้งรางวัลสำหรับงานที่มอบหมาย ผู้สอนควรตั้งรางวัลล่วงหน้าแก่งานที่ผู้เรียนทำสำเร็จเพื่อยุ้ให้ผู้เรียนพยายามมากยิ่งขึ้น หรือให้รางวัลก่อนการเรียนรู้ก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงผลการเรียนรู้ใหม่ ผู้สอนควรพยายามให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับแรงเสริมอย่างทั่วถึงกัน ไม่ควรเฉพาะผู้ที่ชนะการแข่งขันเท่านั้น แต่อาจให้รางวัลในการแข่งขันกับตนเองก็ได้

4. เกมและการเล่นละคร การสอนที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงทั้งในการเล่นและการแสดงละคร ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนทนาเพลิดเพลินส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น

5. เชื่อมโยงบทเรียนใหม่กับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน การนำเอาสิ่งใหม่ไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยรู้มาก่อน จะทำให้เข้าใจได้ง่ายละชัดเจนขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น

6. การชมเชยและการตำหนิ ทั้งการชมเชยและการตำหนิจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยกันทั้งสองอย่าง โดยทั่วไปแล้วการชมเชยจะให้ผลดีกว่าการตำหนิการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน

มากกว่าเรียนแบบเอกัตบุคคล หรือการเรียนแบบแข่งขันกันนั้นก็จะบั่นทอนแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนที่เรียนช้า และทำให้เกิดคามเบื่อหน่ายในการเรียน

7. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process Theory)

ทิสนา แจมมณี และเขวพา เดชะคุปต์ (2525, อ้างถึงใน ซาติชาย ม่วงปฐม, 2539: 33-34) กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

7.1 ทฤษฎีสนาม (Field Theory) เป็นทฤษฎีที่ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) เป็นผู้เสนอ โดยแนวคิดของทฤษฎีสรุปได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะเกิดจากการรวบรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ละคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันช่วยกันทำงานพร้อมทั้งมีการปรับบุคลิกภาพของแต่ละคนให้มีความสอดคล้องกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันของกลุ่มทำให้การเรียนเป็นไปด้วยดี

7.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) เบลส์ โฮมานส์ และไวท์ (Bale, Homans and Whyte) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ไว้ว่า การทำกิจกรรมของกลุ่มจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ทางด้านร่างกาย ทางวาจาและทางอารมณ์ การเกิดปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มนี้จะก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกขึ้นในตัวบุคคล

7.3 ทฤษฎีระบบ (System Theory) แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้คือ กลุ่มจะประกอบด้วยโครงสร้างหรือระบบซึ่งมีการแสดงบทบาทและการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกอันถือว่าเป็นการลงทุน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง การแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกจะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน และจากการเปิดเผยตัวในกลุ่ม

7.4 ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Theory) โมเรโน (Moreno) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ไว้ว่า การกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งสามารถศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในกลุ่มได้ โดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเลือกว่าตนจะสัมพันธ์กับใครบ้างแล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ นอกจากนี้เครื่องมือที่จะใช้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ และการใช้เครื่องมือวัดการเลือกทางสังคมอื่นๆ

7.5 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ไว้ว่า การที่บุคคลจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้ต้องอาศัยกระบวนการจูงใจ ซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลจากการทำงานเป็นกลุ่ม และในกลุ่มสมาชิกแต่ละคนจะมีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผย หรืออาจจะพยายามปกปิดตนเองโดยใช้กลไกการปรับตัว (defense

mechanism) การใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่ม โดยให้บุคคลได้แสดงออกตามความเป็นจริง เช่น การใช้การบำบัดทางจิต (therapy) ก็ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ได้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสนับสนุนว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริมให้บุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกันมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์ด้านความคิดจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มจะเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยกระบวนการจูงใจจากผลงานของกลุ่มหรือรางวัล โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องพยายามปรับตัวเข้าหากัน ประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของกลุ่มอันจะทำให้กลุ่มของตนเองประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ 5 ประการดังนี้ (Johnson and Johnson)

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive interdependence)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคน มีความสำคัญ และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะเดียวกัน สมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่มขึ้นอยู่กับกันและกัน ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน และในขณะเดียวกัน ก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือกันนี้ทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน และการเรียนรู้ร่วมกัน positive goal interdependence การให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม positive reward interdependence การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้งานร่วมกัน positive resources interdependence การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันให้แต่ละคน positive role interdependence

2. การปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด (Face to Face promotion interaction)

การที่สมาชิกมีการช่วยเหลือกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใย ใ้วางใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่างๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability)

สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคน จะต้องมีส่วนที่รับผิดชอบ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่จะได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถ

ส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่มีหลายวิธี เช่น การจัดกลุ่มให้เล็ก เพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันและกันได้อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มชื่อให้รายงาน ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น

4. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and small group skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการเช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ ยอมรับ และไว้วางใจกันและกัน ซึ่งผู้สอนควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ดำเนินงานไปได้

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group processing)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่ม เพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และผลงานของกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำโดยผู้สอน หรือผู้เรียน หรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิด metacognition คือสามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมของตนที่ได้ทำไป

ประเภทและเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ

เทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือทั้งหมดนั้น มีคุณสมบัติสำคัญทั้ง 5 ประการ คือ ทุกเทคนิคต่างก็มีกระบวนการเรียนรู้ที่พึ่งพาและเกื้อกูลกัน สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือและปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สมาชิกทุกคนมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ สมาชิกกลุ่มต้องใช้ทักษะการทำงานกลุ่ม และการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงานร่วมกัน

นักการศึกษาหลายท่านได้คิดค้นเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งแต่ละเทคนิคนั้นได้รับการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือตามแนวคิดของ Robert Slavin และคณะ จาก John Hopkins University จะยึดหลักการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ 3 ประการ คือ รางวัลและเป้าหมายของกลุ่ม ความหมายของแต่ละบุคคล และโอกาสในการช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน หรือจะเป็นเทคนิคการสอนแบบร่วมมือตามแนวคิดของ Spencer Kagan ซึ่งได้กล่าวไว้หลายเทคนิคเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือนั้นมีหลายเทคนิคด้วยกัน และสามารถแบ่งตามประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้เป็น 2 ประเภท

ดังนี้ (Johnson, Johnson and Smith, 1991; Johnson and Holubec, 1993 อ้างถึงใน วรนุช เนตรพิศาลานิช, 2544)

1. การเรียนแบบร่วมมือที่เป็นทางการ (Formal Cooperative Learning) เป็นการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือวิธีใดวิธีหนึ่งตลอดเวลาเรียน หรือตลอดกิจกรรมในการเรียนการสอน

2. การเรียนแบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning) เป็นการเรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีเรียนแบบร่วมมือวิธีใดวิธีหนึ่งเฉพาะในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอน เช่น อาจใช้ในขั้นนำ สอดแทรกในขั้นสอนตอนใดก็ได้ หรือขั้นสรุป ขั้นทบทวนหรือวัดผล เป็นต้น

การเรียนแบบร่วมมือที่เป็นทางการ (Formal Cooperative Learning)

หมายถึง การจัดการเรียนแบบร่วมมือที่ให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมมือเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2-6 คน โดยผู้เรียนจะเรียนเป็นกลุ่มตลอดทุกขั้นตอนของการเรียน ตลอดระยะเวลาเรียน เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่เป็นทางการมีดังนี้

1. เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team-Games-Tournament: TGT) เป็นเทคนิควิธีเรียนที่พัฒนาโดยสลาบิน (Slavin, 1990) โดยมีการจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 4 คน ระดับความสามารถต่างกัน ผู้สอนกำหนดบทเรียนและการทำงานกลุ่มไว้แล้ว ผู้สอนทำการสอนบทเรียนให้ผู้เรียนทั้งชั้นแล้วให้กลุ่มทำงานตามกำหนด ผู้เรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน ผู้เรียนเก่งช่วยเหลือและตรวจงานของเพื่อนให้ถูกต้องก่อนนำเสนอผู้สอน เมื่อผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มทำงานร่วมกัน เสร็จแล้ว ก็เริ่มทำการแข่งขันตอบปัญหา โดยมีการจัดกลุ่มใหม่เป็นกลุ่มแข่งขันที่มีความสามารถเท่าๆกัน มาแข่งขันกันตอบปัญหา คะแนนของกลุ่มจะได้จากคะแนนของสมาชิกที่เข้าแข่งขันร่วมกับกลุ่มอื่นๆรวมกัน แล้วจัดให้มีการให้รางวัล กลุ่มที่ได้คะแนนสูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และในการแข่งขันตอบปัญหานี้จะมีการจัดกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์ โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล

2. เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Division: STAD) เป็นเทคนิคที่มีการจัดกลุ่มเหมือน TGT ในแต่ละสัปดาห์ ผู้สอนจะสอนบทเรียนให้ทั้งชั้นและกำหนดให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันศึกษาเนื้อหาและทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการอภิปรายกลุ่ม ตรวจสอบ และทดสอบกันเอง จากนั้นมีการทดสอบเป็นรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนทุกคนต่างคนต่างทำข้อสอบและนำคะแนนมาพัฒนาการ (คะแนนที่ดีกว่าเดิมในการสอบครั้งก่อน) ของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม และมีการให้รางวัลกลุ่มที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบ การแข่งขัน

ระหว่างกลุ่มด้วยเกม(TGT) และการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) มีขั้นตอนคล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันเล็กน้อยในขั้นที่ 4 ซึ่งขั้นตอนต่างๆมีดังนี้

1) การนำเสนอบทเรียน (Class Presentation) นำเสนอความคิดรวบยอดใหม่ หรือ บทเรียนใหม่ โดยหารบรรยายจากผู้สอนผู้สอน หรืออภิปรายโดยใช้สื่อต่างๆ ในการนำเสนอ

2) การจัดทีม (Team) จัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม ประมาณ 4-5 คน โดยสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีเพศและความสามารถคละกัน เพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมตามกติกาของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสมาชิกทุกคนจะต้องพยายามทำให้ดีที่สุดเพื่อความสำเร็จร่วมกันของทีม เพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อความภาคภูมิใจและเพื่อให้ได้การยอมรับ

3) การแข่งขัน/การทดสอบ ในขณะที่รูปแบบ TGT ใช้การแข่งขัน รูปแบบ STAD จะใช้การทดสอบย่อยเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมาแล้ว

4) การยอมรับความสำเร็จของทีม (Team Recognition) เมื่อเสร็จการแข่งขันหรือทดสอบจะนำคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของทีม ทีมที่มีคะแนนสูงสุดจะได้รับการยอมรับให้เป็นทีมชนะเลิศ

3. เทคนิคการจัดกลุ่มแบบที่ช่วยรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI)

เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับวิชาคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม 4 คน มีระดับความรู้ต่างกันผู้สอนเรียกผู้เรียนที่มีความรู้ระดับเดียวกันมาสอน ความยากง่ายของเนื้อหา วิธีที่สอนจะแตกต่างกัน ผู้เรียนกลับไปยังกลุ่มของตน และต่างคนต่างทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนทำข้อสอบ โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน มีการให้รางวัลกลุ่มที่ได้คะแนนดีกว่าเดิม

4. เทคนิคโปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นเทคนิควิธีเรียนที่ใช้สำหรับการอ่าน เขียน และทักษะอื่นๆทางภาษาสมาชิกในกลุ่มมี 4 คน พื้นความรู้เท่ากัน 2 คน อีก 2 คนก็เท่ากัน แต่ต่างระดับความรู้กับ 2 คนแรกผู้สอนเรียกคู่ที่มีความรู้ระดับเท่ากันจากทุกกลุ่มมาสอน ให้กลับเข้ากลุ่ม แล้วเรียกคู่ต่อไปจากทุกกลุ่มมาสอน คะแนนกลุ่มพิจารณาจากคะแนนสอบของสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล

5. เทคนิคการต่อภาพ (Jigsaw) เป็นเทคนิคที่ให้ผู้เรียนจำนวน 6 คนมีความรู้ต่างระดับกัน สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ในหัวข้อที่ต่างกันไป แล้วทุกคนกลับมากลุ่มของตน สอนเพิ่มในสิ่งที่ตนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ การประเมินผลเป็นรายบุคคลแล้วรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. เทคนิคการต่อภาพ 2 (Jigsaw II) เทคนิคนี้มีสมาชิกกลุ่ม 4-5 คน ทุกคนเรียนบทเรียนเดียวกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้ความสนใจในหัวข้อย่อยในบทเรียนต่างกัน ใครที่สนใจหัวข้อเดียวกันก็จะไปประชุมกัน ค้นคว้าและอภิปราย แล้วกลับมาที่กลุ่มเดิมของตนแล้วสอนเพื่อนใน

เรื่องที่ตนเองไปประหม่วร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆมา ผลการสอบของแต่ละคนเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ทำคะแนนรวมได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับรางวัล

7. **เทคนิคแบบกลุ่มสืบสอบ (Group Investigation)** เป็นเทคนิควิธีเรียนที่สมาชิกในกลุ่มมี 2-6 คน เป็นรูปแบบที่ซับซ้อน แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษาค้นคว้า สมาชิกในกลุ่มแบ่งงานกันทั้งกลุ่ม มีการวางแผนการดำเนินงานตามแผน การวิเคราะห์และสังเคราะห์งานที่ทำการนำเสนอผลงานหรือรายงานต่อหน้าชั้น การให้รางวัลหรือคะแนนกลุ่ม

8. **เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together)** พัฒนาโดยJohnson and Johnson วิธีนี้มีสมาชิกในกลุ่ม 4-5 คน ระดับความสามารถแตกต่างกัน ใช้สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2-6 โดยผู้สอนทำการสอนทั้งชั้น ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำงานตามที่ผู้สอนมอบหมาย คะแนนกลุ่มพิจารณาจากผลงานของกลุ่มจากเทคนิควิธีเรียนแบบร่วมมือที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าบางเทคนิควิธีก็มีลักษณะคล้ายกัน ดังนั้นการที่จะเลือกใช้เทคนิควิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์รวมถึงข้อจำกัดต่างๆของแต่ละเทคนิควิธี

ตารางแสดงลักษณะของเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบเป็นทางการ ที่นิยมใช้กันนั้นมีอยู่ 7 เทคนิค ได้แก่

1. เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD)
2. เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT)
3. เทคนิคการจัดกลุ่มแบบที่ช่วยรายบุคคล (TAI)
4. เทคนิคการต่อภาพ (JIGSAW)
5. เทคนิคโปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน (CIRC)
6. เทคนิคแบบกลุ่มสืบสอบ (GI)
7. เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (LT)

ตารางที่ 2.3 แสดงเทคนิค วิชาที่เหมาะสม และลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือชนิดต่างๆ

เทคนิค	วิชาที่เหมาะสม	ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ	การให้คะแนน
STAD	เหมาะสำหรับวิชาที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน และมีคำตอบที่ถูกต้องคำตอบเดียว	1. ผู้สอนสอนเนื้อหาบทเรียน 2. จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาเนื้อหา ตามมอบหมาย 3. มีการทดสอบเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นคะแนนพัฒนาการ	คะแนนพัฒนาการแต่ละคนรวมเป็นคะแนนกลุ่ม
	วิชาพื้นฐานโดย	1. ผู้สอนสอนเนื้อหาบทเรียน	คะแนนกลุ่มได้จากคะแนน

เป็นคำถามที่มีคำตอบแน่นอนตายตัว	<ol style="list-style-type: none"> 2. จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษาเนื้อหาตามมอบหมาย 3. สมาชิกในกลุ่มแยกไปแข่งขันกับกลุ่มอื่น โดยจัดแข่งขันตามความสามารถคือคนเก่งในแต่ละกลุ่มไปรวมกัน คนอ่อนก็รวมกับคนอ่อน 4. เมื่อแข่งขันเสร็จสมาชิกกลับกลุ่มแล้วนำคะแนนที่ได้รวมเป็นคะแนนกลุ่ม 	ของสมาชิกที่เข้าร่วมแข่งขันนำมารวมกัน
คณิตศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกลุ่มผู้เรียนมีความสามารถต่างกัน 2. ผู้สอนเรียกผู้เรียนที่มีระดับความสามารถเดียวกันมาสอน 3. ผู้เรียนกลับไปยังกลุ่มทำงานที่ได้รับมอบหมาย 4. ทุกคนทำข้อสอบ โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน 	ทุกคนทำแบบทดสอบ นำคะแนนสอบของทุกคนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม

ตารางที่ 2.3 แสดงเทคนิค วิชาที่เหมาะสม และลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือชนิดต่างๆ (ต่อ)

เทคนิค	วิชาที่เหมาะสม	ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ	การให้คะแนน
JIGSAW	วิชาที่เกี่ยวข้องกับการบรรยาย เช่น สังคมศึกษา วรรณคดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษาเป็นหัวข้อย่อย ๆ โดยมีเนื้อหาหรือเรื่องราวที่จะศึกษาเท่าๆกัน และแนะวิธีศึกษา 2. ผู้สอนกำหนดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆละเท่ากับจำนวนหัวข้อย่อยที่จะศึกษา เรียกว่า “กลุ่มบ้าน” ให้แต่ละคนมีหมายเลขประจำตัวของตนเอง 3. ผู้เรียนที่มีหมายเลขเดียวกันจากกลุ่มบ้านมานั่งรวมกัน เพื่อ 	ทุกคนทำแบบทดสอบ นำคะแนนสอบของทุกคนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม

		<p>ศึกษาหาความรู้และทำงานร่วมกัน ตามที่ผู้สอนกำหนด ผู้เรียนในแต่ละหมายเลขจะศึกษาเรื่องเดียวกัน ร่วมกันอภิปรายและตอบคำถาม ตามที่ผู้สอนกำหนด โดยผู้เรียนทุกคนจะต้องมีความกระจำจัดในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>4. สมาชิกกลับไปยังกลุ่มบ้าน และผลิตกันอภิปรายเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ตนศึกษามา</p> <p>5. ผู้สอนทดสอบความรู้ตามเนื้อหา</p>	
	สำหรับการอ่าน การเขียน และ ทักษะอื่นๆ ทาง ภาษา	<p>1. ครูแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามระดับ ความสามารถในการอ่าน ผู้เรียนในกลุ่มทำกิจกรรมการอ่านแบบเรียน ร่วมกัน</p>	<p>คะแนนกลุ่มพิจารณาจาก คะแนนสอบของสมาชิก เป็นรายบุคคล</p>

ตารางที่ 2.3 แสดงเทคนิค วิชาที่เหมาะสม และลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือชนิดต่างๆ (ต่อ)

เทคนิค	วิชาที่เหมาะสม	ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ	การให้คะแนน
		<p>2. ครูจัดทีมใหม่โดยให้แต่ละทีมมี ผู้เรียนต่างระดับความสามารถ อย่างน้อย 2 ระดับ ทีมทำกิจกรรม ร่วมกัน เช่น เขียนรายงาน เรียงความ และมีการให้คะแนน ผลงานของทีม</p> <p>3. ครูพบกลุ่มการอ่านประมาณวัน ละ 20 นาทีแจ้งวัตถุประสงค์ในการอ่านแนะนำคำศัพท์ใหม่ ทบทวนคำศัพท์เก่าครูกำหนดเรื่อง ที่อ่านแล้วให้ผู้เรียนทำกิจกรรม</p>	

		<p>ตามที่ครูจัดเตรียมไว้ให้</p> <p>4. หลังจากกิจกรรมการอ่าน ครูนำอภิปรายเรื่องที่อ่าน</p> <p>5. ผู้เรียนได้รับการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ</p>	
	ทุกวิชา	<p>1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายบทเรียนใหม่</p> <p>2. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก โดยลดความสามารถ</p> <p>3. ผู้สอนแบ่งเรื่องที่จะสอนออกเป็น เรื่องย่อ หรือหัวข้อย่อย</p> <p>4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรับเรื่องจากผู้สอนกำหนดให้ มาแบ่งให้สมาชิกในกลุ่ม</p> <p>5. สมาชิกแต่ละคนจะศึกษาสืบค้นความรู้เพื่อเป็นคำตอบตามหัวข้อย่อยที่ตนรับผิดชอบ แล้ว</p>	คะแนนกลุ่มได้จากการนำเสนอผลงานต่อชั้นเรียน

ตารางที่ 2.3 แสดงเทคนิค วิชาที่เหมาะสม และลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือชนิดต่างๆ (ต่อ)

เทคนิค	วิชาที่เหมาะสม	ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ	การให้คะแนน
		<p>นำคำตอบมาอภิปรายเป็นกลุ่มจนได้คำตอบที่สมบูรณ์ และมีความเข้าใจกันทุกคน</p> <p>6. สมาชิกแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน</p>	
	ทุกวิชา	<p>1. ผู้สอนหรือผู้เรียนอภิปรายบทเรียนหรือเรื่องที่เรียน มีการซักถามจนเข้าใจกระจ่างชัดเจน</p> <p>2. ผู้สอนแจกแบบฝึกหัดหรือใบงานแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มจะแบ่งงานกัน</p>	คะแนนกลุ่มพิจารณาจากผลงานของกลุ่ม

		<p>3. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่กัน จนเสร็จทุกข้อ</p> <p>4. แต่ละกลุ่มส่งกระดาษคำตอบแก่ผู้สอน ผู้สอนตรวจคำตอบด้วยตนเองหรืออาจให้แต่ละกลุ่มคัดกันตรวจคำตอบ</p>	
--	--	--	--

การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning)

หมายถึง การจัดการเรียนแบบร่วมมือที่ให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมมือเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2-6 คน โดยผู้เรียนจะเรียนร่วมมือเป็นกลุ่มเฉพาะในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอนเช่น ชี้แนะ สอดแทรกในขั้นสอนตอนใดก็ได้ หรือใช้ในขั้นสรุป หรือขั้นทบทวน หรือขั้นวัดผล ของคาบเรียนใดคาบเรียนหนึ่งตามที่ผู้สอนกำหนด และเทคนิควิธีเรียนแบบร่วมมือที่เหมาะสมสำหรับนำมาจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการนี้จะมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นวิธีที่ต้องใช้เวลาช่วงสั้นในการศึกษาร่วมกันเพียง 5-10 นาที จนถึง 1 คาบเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือชั่วคราว มีการอภิปราย ซักถามก่อนและหลังเรียน หรือระหว่างการเรียนก็ได้เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา หรือทำงานร่วมกัน ได้สำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นหรืออยู่ สองประเภทด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นทางการและการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งมีเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป การที่ผู้สอนจะเลือกใช้วิธีใด นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการเช่น ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน จุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำการเรียนรู้แบบร่วมมือในเทคนิคการแบ่งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจาก Robert E. Slavin (1983) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบบแบ่งกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI) โดยเป็นการรวมการเรียนแบบกลุ่มและการเรียนส่วนบุคคลเข้าด้วยกัน โดยพัฒนาขึ้นเพื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับเกรด 3-6 โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียนเป็นขั้นที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นอย่างยิ่งกับผู้เรียน
2. ชี้สอน ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการสอนเนื้อหาตามแผนเป็นรายคาบ

3. ขั้นฝึกทักษะผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด ผู้เรียนจะได้แบบฝึกหัดและบัตรเฉลย ในการทำแบบฝึกหัดผู้เรียนจะต้องปรึกษากันและร่วมมือกันภายในกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำทุกคนในกลุ่มจะมีหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบทุกคน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อทำแบบฝึกหัด ให้ถูกต้องและสามารถตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดได้ โดยปฏิบัติตามคำชี้แจงในแบบฝึกหัดคือจะต้องทำทีละตอนให้ถูกต้องผู้เรียนจับคู่กันตรวจคำตอบ ถ้าตอบยังไม่ถูกต้องให้ผู้เรียนศึกษาทำความเข้าใจอีกครั้ง หรือขอคำแนะนำจากเพื่อนในกลุ่มโดยให้เพื่อนในกลุ่มช่วยอธิบาย และถ้ายังไม่เข้าใจก็ให้ถามผู้สอน หรือผู้สอนเรียกมาสอนเป็นรายบุคคล หรือเป็นรายกลุ่มในเนื้อหาเดียวกัน แล้วจึงกลับไปทำแบบฝึกหัดในกลุ่มของตนเอง จากนั้นจึงทำข้อที่เหลือต่อไปจนครบ

4. ขั้นทดสอบหลังเรียนเป็นขั้นที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล ผู้เรียนจะได้ทำแบบทดสอบย่อย รายจุดประสงค์ชุด ก ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ถ้าผู้เรียนคนใดทำคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้สอนจะให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคล แล้วให้ทำแบบทดสอบย่อยชุด ข ที่เป็นแบบทดสอบคู่ขนานกับแบบทดสอบชุด ก

5. ขั้นประเมินผล นำคะแนนทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ชุด ก ของผู้เรียนแต่ละคนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดที่ได้คะแนนทดสอบสูงสุด 3 กลุ่ม จะได้คะแนนสะสมเป็นกลุ่มตามที่กำหนดไว้ คือ 4 คะแนน 3 คะแนน และ 2 คะแนน ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เหลือจะได้คะแนนกลุ่มละ 1 คะแนน

องค์ประกอบของเทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคล

1. สมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนจะจัดให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 4-5 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในระดับความสามารถทางการเรียน

2. การทดสอบความรู้พื้นฐาน ผู้เรียนจะได้รับการทดสอบก่อนการเริ่มโปรแกรมการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ทำแบบฝึกหัดในหน่วยการเรียนในจำนวนที่เหมาะสมกับระดับความสามารถทางการเรียนของตนเอง

3. ปัจจัยสำคัญของหลักสูตร มีการแบ่งเนื้อหาของหลักสูตรเป็นหน่วยการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนจะประกอบไปด้วย

- คำแนะนำทบทวนแนวคิดอย่างย่อ
- แบบฝึกหัด
- แบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ ชุดแบบทดสอบคู่ขนาน
- แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียน

กระดาษเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัด แบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์
แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

4. การศึกษาเป็นกลุ่ม จากการทดสอบความรู้พื้นฐานทำให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับ
แบบฝึกหัดในจำนวนที่แตกต่างกันตามระดับความสามารถ ทางการเรียนของตนเอง ผู้เรียนจะศึกษา
ในกลุ่มของตนเองตามลำดับดังนี้

- ผู้เรียนจับคู่ 2 หรือ 3 คน ภายในกลุ่มของตนเองเพื่อตรวจสอบคำตอบของเพื่อน
- ผู้เรียนอ่านคำแนะนำในเอกสารของตนเอง และถามเพื่อนหรือผู้สอนเพื่อ
ช่วยเหลือเมื่อจำเป็นจากนั้นจึงเริ่มทำแบบฝึกหัด

- ผู้เรียนแต่ละคนจะฝึกทักษะในแบบฝึกหัด และให้เพื่อนตรวจคำตอบจาก
กระดาษเฉลยถ้าทำถูกผู้เรียนจะได้ทำแบบฝึกหัดข้อถัดไป ถ้าทำผิดจะต้องพยายามทำงานถูกหมดข้อ
ใดข้อหนึ่ง หากผู้เรียนพบปัญหาที่ยากให้ขอความช่วยเหลือจากเพื่อน ได้ก่อนถามผู้สอน

- เมื่อผู้เรียนทำแบบฝึกหัดข้อสุดท้ายได้ถูกต้องหมด ผู้เรียนจะได้รับการทำ
แบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ชุด ก ซึ่งคำถามคล้ายกับแบบฝึกหัดข้อสุดท้าย ในการทำ
แบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ ผู้เรียนจะต้องทำเองจนเสร็จ และให้เพื่อนในกลุ่มตรวจให้คะแนน
ถ้าทำได้ถูกต้องร้อยละ 80 ขึ้นไปเพื่อนในกลุ่มจะลงชื่อในใบรับรองความสามารถว่าผ่านการทำ
แบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ เพื่อที่จะสอบแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ได้ ถ้าผู้เรียนทำ
ถูกต้องไม่ถึงร้อยละ 80 ผู้สอนจะให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดใหม่ แล้วให้ทำแบบทดสอบย่อยราย
จุดประสงค์ชุด ข ที่เป็นแบบทดสอบคู่ขนานกับชุด ก ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการทำแบบทดสอบย่อยราย
จุดประสงค์จะไม่ได้ทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

- ผู้เรียนจะได้หลักฐานจากแบบทดสอบย่อยรายจุดประสงค์ เพื่อที่จะได้รับ
แบบฝึกหัดในจุดประสงค์ถัดไป ที่มีจำนวนเหมาะสมกับระดับความสามารถของตนเอง โดยการ
ตรวจจากผู้เรียนคนอื่น เมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้เสร็จแล้ว จะมีผู้เรียน 2 คน
ช่วยกันตรวจให้คะแนน และเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ผู้สอนจะให้รางวัลกลุ่มที่ได้รับคะแนนสูงสุด 3
กลุ่ม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ (Johnson,
Johnson & Holubec, 1993)

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน
2. จัดกลุ่มผู้เรียนผู้เรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่ม จัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม กำหนดบทบาทของ
สมาชิกในกลุ่ม จัดสถานที่ให้เหมาะสม จัดสาระ วัสดุหรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำ

3. อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม และจุดมุ่งหมายของบทเรียน
4. ควบคุมกำกับการทำงานร่วมกันในกลุ่ม และช่วยเหลือกลุ่มเมื่อจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้
5. ประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

Cohen (1994) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. การจัดกลุ่มผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอน
 - 1.1 ขนาดของกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีผู้เรียนประมาณ 3 – 5 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันในด้านเพศ ฐานะทางสังคม เช่น อาชีพ ศาสนา ความสามารถทางการเรียน เป็นต้น
 - 1.2 ระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกอาจใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ หรือเรียนจบบทเรียนหนึ่ง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนกลุ่มของผู้เรียนในแต่ละครั้งควรทำอย่างมีระบบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน เสียเวลา และสามารถเปลี่ยนกลุ่มได้รวดเร็ว การเปลี่ยนกลุ่มมีหลายวิธี เช่น
 - 1) การเขียนลงบนแผ่นกระดาษ ให้รายละเอียดว่ากลุ่มที่เท่าไร อยู่ตรงไหน ของห้องเรียน สัปดาห์ที่เท่าไรใครอยู่ในกลุ่มไหน และมีบทบาทอะไรในกลุ่มนั้น
 - 2) การใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โดยเขียนรายละเอียดการเปลี่ยนกลุ่มบนแผ่นใส
 - 3) การจัดผนังในลักษณะต่าง ๆ
 - 1.3 งานและบทบาทในแต่ละบทบาท สมาชิกควรได้เรียนรู้บทบาทสำคัญที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม ได้แก่
 - 1) ผู้ชี้แนะ (Facilitator) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เป็นบทบาทของผู้นำกลุ่มในการร่วมกันแก้ปัญหา หรือร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย
 - 2) ผู้บันทึก (Recorder) เป็นผู้บันทึก ผู้รายงานของกลุ่ม บันทึกรายงานในสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายหรือออกเปลี่ยนความคิดเห็น
 - 3) ผู้ควบคุมเวลา (Timer) ในการทำงานต้องมีผู้คอยควบคุมเวลาว่างานแต่ละชิ้น ขึ้นขั้นตอนใด ต้องใช้เวลาเท่าไร
 - 4) ผู้จัดอุปกรณ์ (Materials) อุปกรณ์ในการเรียนรู้แต่ละชั่วโมงมีผู้รับผิดชอบ เมื่อได้รับจากครูผู้สอน
 - 5) ผู้กระตุ้น (Encourager) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนสมาชิก

1.4 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน โดยใช้เวลาเรียนแต่ละครั้งประมาณ 50-60 นาที ดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) ใช้เวลา 8-15 นาที เพื่อทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว และทบทวนในเรื่องบทบาทการทำงานของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าไม่มีใครสามารถทำทุกอย่างได้หมด ดังนั้นจึงต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

2) ขั้นทำงานในกลุ่ม (group work) ใช้เวลา 25-30 นาที มีการแจกอุปกรณ์การเรียน และงานที่จะให้ผู้เรียนทำในแต่ละครั้งควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สมาชิกในกลุ่มทำงานตามบทบาทที่ได้รับ ร่วมกันปรึกษาหารือ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3) ขั้นระดมสมอง (wrap up/pull idea together) ใช้เวลา 10-15 นาที ในขั้นนี้เป็นการนำเสนอผลงาน เสนอแนวคิดร่วมกันทั้งห้อง โดยให้แต่ละกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ผู้สอนมีบทบาทคอยถามเพื่อให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็นได้เต็มที่ และทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

2. การประเมินผล มีวิธีการประเมินผลดังนี้

2.1 การเสนอผลงานของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 การทดสอบ

2.3 การสังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

2.4 การเสนอความคิดเห็นของผู้เรียนในขั้นระดมสมอง

Antil et al. (1998) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 2 ให้ข้อมูล เป็นขั้นที่ผู้สอนอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่ผู้เรียนจะต้องศึกษา

ขั้นที่ 3 จัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องอธิบายให้ผู้เรียนทราบถึงวิธีการจัดกลุ่ม ผู้สอนแนะนำเกี่ยวกับทักษะการทำงานกลุ่มและทักษะทางสังคม

ขั้นที่ 4 ให้ความช่วยเหลือกลุ่มในการทำงานหรือการเรียน ในขั้นนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้หรือทำงานกลุ่มร่วมกัน ผู้สอนจะต้องคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ เมื่อผู้เรียนมีข้อสงสัยหรือมีปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มไม่สามารถช่วยกันแก้ไขได้

ขั้นที่ 5 ทดสอบ ในการเรียนเรียนแต่ละครั้งเมื่อจบบทเรียนหนึ่ง ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการทดสอบเพื่อที่จะได้รู้ว่าเขาสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนมากน้อยเท่าใด และนำคะแนนที่ได้มาคิดเป็นคะแนนกลุ่ม

ขั้นที่ 6 ให้การเสริมแรง ในขั้นนี้เป็นการยอมรับในผลสำเร็จของผู้เรียนและของกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการให้รางวัลโดยการใช้คำพูด วุฒิบัตร สิ่งของ ฯลฯ เพื่อสร้างกำลังใจแก่ผู้เรียนและกลุ่ม

ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้ด้านต่างๆมากมาย ทั้งด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย และทักษะพิสัย การเรียนแบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีแหล่งการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ และผู้เรียนยังต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ทั้งในด้านสังคม และวิชาการ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2543)

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุกคนร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน
2. ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูด แสดงออก แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ผู้เรียนเก่งช่วยผู้เรียนที่เรียนไม่เก่ง ทำให้ผู้เรียนเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนผู้เรียนอ่อนเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน
4. ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การร่วมคิด การระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันค้นหาข้อมูลให้มาก คิดวิเคราะห์และเกิดการตัดสินใจ
5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันด้วยมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน
6. ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นการเรียนแบบร่วมมือส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆมากมาย (อุษาวดี, 2536;Arends, 1994อ้างถึงใน วรนุช เนตรพิศาลวนิช, 2544)
 1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนแบบร่วมมือนี้เป็นการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2-6 คน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียนร่วมกัน นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและแสดงออกตลอดจนลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนในกลุ่มได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน

จนกระทั่งสามารถหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดได้ ถือว่าเป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ ความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง จึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น

2. ด้านการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนที่มีภูมิหลังต่างกันได้มาทำงานร่วมกัน พึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการรับฟังความคิดเห็นกัน เข้าใจ และเห็นใจสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งจะส่งผลให้ มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นในสังคมมากขึ้น

3. ด้านทักษะในการทำงานร่วมกันให้เกิดผลสำเร็จที่ดีและการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ทางสังคม การเรียนแบบร่วมมือช่วยปลูกฝังทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนไม่มี ปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและส่งผลให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกันทักษะ ทางสังคมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การสร้างความไว้วางใจกัน การตัดสินใจ การสื่อสาร การจัดการกับข้อขัดแย้ง ทักษะเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นต้น

4. ด้านทักษะการร่วมมือกันแก้ปัญหา ในการทำงานกลุ่มสมาชิกจะได้รับทราบและทำ ความเข้าใจในปัญหาร่วมกัน จากนั้นก็ระดมความคิดช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เมื่อ ทราบสาเหตุของปัญหาสมาชิกในกลุ่มก็จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา มีการ อภิปรายให้เหตุผลซึ่งกันและกันจนสามารถตกลงร่วมกันได้ว่าจะเลือกวิธีการใดในการแก้ปัญหาจึง จะเหมาะสม พร้อมกับลงมือร่วมกันแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตลอดจนทำงานประเมิน กระบวนการแก้ปัญหาของกลุ่มด้วย

5. ด้านการทำให้รู้จักและตระหนักในคุณค่าของตนเอง ในการทำงานกลุ่ม สมาชิก กลุ่มทุกคนจะได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน การที่สมาชิกในกลุ่มยอมรับในความคิดเห็นของเพื่อน สมาชิกด้วยกัน ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และคิดว่าตนเองมีคุณค่าที่ สามารถช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ การจัดการเรียนแบบร่วมมือ มีองค์ประกอบที่ค่อนข้าง ซับซ้อนแต่ให้ประโยชน์กับผู้เรียนเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning) เป็นวิธีการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่ มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้นอก จากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ยังเป็น การส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทีม ตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาความ ฉลาดทางอารมณ์ สามารถปรับตัวให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. ความมีวินัยในตนเอง

4.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองเป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้หลายความหมาย ดังนี้

กัลยา สุวรรณรอด (2537) วัลลิตมา สงสุวรรณ (2543) ศรีพร มีล่อง (2543) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542, อ้างถึงใน สุภัก ไหวหากิจ 2543) สุภัก ไหวหากิจ (2543) กัญระญา รุ่งเรือง (2545) และ บริสเบน (Brisbane 1994, อ้างถึงใน ศรีพร มีล่อง 2543) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมเป็นไปตามที่มุ่งหวังอย่างมีเหตุผล โดยเกิดสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่พึงงามซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546: 10) ได้กล่าวถึงการมีวินัยในตนเองเป็นการรู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้ไหลดล่นไปโดยการปราศจากการควบคุม การรักษาความซื่อตรง มั่นคงอย่างมีหลักการ การรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตระหนักในเรื่องนี้ว่าเป็นนิสิต การรู้จักผ่อนปรนไม่จึงตั้งในการปรับตัวให้ได้กับการเปลี่ยนแปลง การรู้จักรับนวัตกรรมความคิดแนวทางและข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ

Good (1973) ได้ให้ความหมายความมีวินัยในตนเองว่า หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับจากภายนอกแต่เป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคล และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือการยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถควบคุมบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

Steve Palina (2005) ได้กล่าวถึงความมีวินัยในตนเองว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการที่จะทำตนเองกระทำโดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาวะทางด้านอารมณ์

Jack Canfield and Mark Victor Hansen (2005) กล่าวว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ต้องมีผู้อื่นคอยควบคุม มีความตั้งใจจริงอย่างแรงกล้าในการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความสามารถในการที่จะแก้ไขตัวเองเพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงให้ดีขึ้น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองอย่างมีเหตุผล ด้วยเกิดความรู้สึกว่าเป็นค่านิยมที่พึงงาม พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ผู้มีคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง

ผู้มีคุณลักษณะความมีวินัยในตนเองจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่สำคัญ สายพิณ ปรุงสวัสดิ์ (2538) ฉัฐพล กล้าหาญ (2540) กรมวิชาการ (2542, อ้างถึงใน กัญระญา รุ่งเรือง, 2545) และ กัญระญา รุ่งเรือง (2545) กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเอง ในทำนองเดียวกันไว้ ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง มีความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผลและเชื่อว่าการที่ประสบผลสำเร็จได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้เป็นผลจากความสามารถ ทักษะหรือการกระทำของตนเอง

2. มีความเป็นผู้นำ หมายถึง สามารถนำ ชักจูง แก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และรับผิดชอบต่อกลุ่มได้

3. มีความรับผิดชอบ หมายถึง มีความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

4. มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ หมายถึง ทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงต่อเวลา หรือให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดได้ ตลอดจนรู้ว่าจะประพฤติอย่างไรให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

5. เคารพสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ไม่ประพฤติปฏิบัติก้าวก่ายหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น

6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม หมายถึง ประพฤติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไป รวมทั้งปฏิบัติตามระเบียบที่สังคมกำหนดไว้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

7. มีลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง สามารถคาดการณ์ผลที่เกิดขึ้นในอนาคตที่ดีกว่าในปัจจุบัน

8. มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง มีลักษณะของพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลที่คิดและกระทำดังนี้คือ ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น ไม่ทุจริต ไม่หาผลประโยชน์และไม่เอาเปรียบผู้อื่น และละอายเกรงกลัวต่อบาป

9. มีความอดทนขยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน มีจิตใจเข้มแข็งไม่ยอมแพ้อุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความพยายามอย่างสม่ำเสมอปฏิบัติหน้าที่การงานจนสำเร็จ

10. รู้จักเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การยอมเสียสละสิทธิและยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น โดยการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งได้รับความเดือดร้อน หรือประสบภัยพิบัติให้ได้รับความสะดวก และความสบายใจมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2540) ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีวินัยในตนเองดังนี้

1. ควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ
2. การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเองและผู้อื่น
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

ณัฐพร สดาภรณ์ (2540) ได้ศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนทหารและพลเรือน โดยศึกษากับผู้เรียน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้นปีที่ 1-5 จำนวน 855 นาย นิสิตจากภาควิชารัฐศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นิสิต นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 648 คน รวมทั้งสิ้น 1,503 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) สกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (principal component analysis) และใช้การหมุนแกนแบบมุมฉาก (orthogonal rotation) โดยวิธีวาริเมกซ์ (varimax) ผลการวิจัย พบว่า ความมีวินัยในตนเองจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเป็นผู้นำ และความอดทน มีความแปรปรวนสะสม 6 องค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 54.2 องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองจากกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนทหาร ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเป็นผู้นำ ความอดทน และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความแปรปรวนสะสม 7 องค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 48.7 และองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองจากกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนพลเรือน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเป็นผู้นำ และความอดทน มีความแปรปรวนสะสม 6 องค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 43.2

กัลยา สุวรรณรอด (2537) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,077 คน วิเคราะห์หาจำนวนองค์ประกอบของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและสกัด

องค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (principal component analysis) และใช้การหมุนแกนแบบมุมฉาก (orthogonal rotation) โดยวิธีวาริแมกซ์ (varimax) ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนที่ชัดเจนมีเพียง 6 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำ และความอดทน มีความแปรปรวนสะสม คิดเป็นร้อยละ 44.5 องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชายมี 5 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำมีความแปรปรวนสะสมคิดเป็นร้อยละ 43.8 องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนหญิง มี 3 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความซื่อสัตย์ มีความแปรปรวนสะสมคิดเป็นร้อยละ 47.9

Steve Pavlina (2005) ได้ชี้แนะ 5 เสาหลักของการมีวินัยในตนเอง คือ

1. การยอมรับ (acceptance) – การมองเห็นภาพความจริงอย่างถูกต้อง ยอมรับความจริงได้ทุกรูปแบบอย่างที่มีมันเป็นจริงๆ ไม่ใช่การคิดปรุงแต่งไปเอง

2. การมีความมุ่งมั่น (willpower) – ความสามารถของเราที่จะสั่งตัวเองว่า “ต้องทำ” และ “ต้องมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ” มีคำกล่าวที่ ความแตกต่างระหว่างคนที่ประสบความสำเร็จกับคนธรรมดาทั่วไปอยู่ที่ “จิตใจที่มุ่งมั่น” ไม่ใช่อยู่ที่ “ความรู้” บางคนมีความรู้มากมาย แต่ขาดความมุ่งมั่นในการทำงาน ก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

3. การทำงานหนัก (hard work) – การทำงานหนัก คือความท้าทายในชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งว่าคุณจะก้าวข้าม “ความขี้เกียจ” ในตัวไปได้หรือไม่ งานทุกงานล้วนสำเร็จได้ถ้าคุณลงแรงทำอย่างจริงจัง

4. การทำงานด้วยความอุตสาหะ (industry) – คือความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็งานยากหรืองานง่าย ถ้าขยันหมั่นเพียรทำ ก็ประสบผลสำเร็จได้อย่างแน่นอน

5. การทำงานด้วยความมุมานะ อดทน (persistence) – คือการฝึกตัวเองให้มีความอดทนทำงานได้ทุกสภาวะไม่ว่าอารมณ์จะเป็นอย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 คุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย

สายพิณ ปรง สวัสดิ์ (2538), ญัฐ พล กล้าหาญ (2540), กรม วิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงาน คณะกรรมการ การวัฒนธรรม แห่งชาติ(2540)	ญัฐพร สตา ภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณ รอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่ สังเคราะห์ได้
มีความเชื่อมั่นใน ตนเอง		ความเชื่อมั่น ในตนเอง	ความเชื่อมั่น ในตนเอง	การมีความ มุ่งมั่น (willpower)	1.มีความเชื่อมั่น ในตนเอง
มีความเป็นผู้นำ		ความเป็นผู้นำ	ความเป็นผู้นำ		2.มีความเป็น ผู้นำ
มีความรับผิดชอบ	การยอมรับทั้ง ผลการกระทำ ของตนเองและ ผู้อื่น	ความ รับผิดชอบ	ความ รับผิดชอบ		3.มีความ รับผิดชอบ

ตารางที่ 2.4 ศึกษาคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์
องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรง สวัสดิ์ (2538), ญัฐพล กล้าหาญ (2540), กรม วิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงาน คณะกรรมการ การ วัฒนธรรม แห่งชาติ (2540)	ญัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่ สังเคราะห์ได้
มีความตรงต่อ เวลา	การตรงต่อ เวลา		การตรงต่อ เวลา		4.มีความตรง ต่อเวลา
เคารพสิทธิของ ผู้อื่น	การเคารพใน สิทธิและ หน้าที่ของกัน และกัน	การยอมรับ ความ คิดเห็นของ ผู้อื่น			5.เคารพสิทธิ และความเห็น ของผู้อื่น

มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตามกฎเกณฑ์ของสังคม	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม			6.มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
มีลักษณะมุ่งอนาคต		ความตั้งใจจริง		การยอมรับ (acceptance)	7.มีลักษณะมุ่งอนาคต
มีความซื่อสัตย์สุจริต			ความซื่อสัตย์		8.มีความซื่อสัตย์สุจริต

ตารางที่ 2.4 ศึกษาคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรุงสวัสดิ์ (2538), ณ์ัฐพล กล้าหาญ (2540), กรมวิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540)	ณ์ัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่สังเคราะห์ได้
มีความอดทน ขยัน หมั่นเพียร	ควบคุมตนเอง ทั้งกาย วาจา และใจ	ความอดทน		การทำงาน ด้วยความมุ่งมั่น อดทน (persistence)	9.มีความอดทน ขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่องานหนัก
				การทำงานหนัก (hard work)	
				การทำงานด้วยความอุตสาหะ (industry)	
รู้จักเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม				10รู้จักเสียสละเห็นแต่ประโยชน์ส่วนรวมและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
	ความมีเหตุผล				11.ความมีเหตุผล

สรุปได้ว่า จากงานวิจัยผู้ที่มีวินัยในตนเองเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะควบคุมพฤติกรรมในการแสดงออก คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ	4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	6. ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล	

การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองการให้ผู้เรียนมีความมีวินัยในตนเองโรงเรียนจะต้องมีกระบวนการจัดกิจกรรมหรือสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ จนกระทั่งเกิดการปฏิบัติเป็นกิจนิสัยเคยชินด้วยความเต็มใจและสมัครใจ

การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง

การที่จะให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเองนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย บุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียน คือ ผู้สอน และในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเองนั้น ประกอบด้วย

1. **หลักของการบูรณาการ** การสร้างวินัยในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการพัฒนา และการเรียนรู้ (Gootman, 2001) การสร้างวินัยในตนเองจึงเป็นการปฏิบัติที่บูรณาการกับการใช้ชีวิต ไม่ใช่กิจกรรมหรือการฝึกทักษะที่แยกต่างหากจากชีวิตประจำวัน

2. **หลักของการยอมรับนับถือ** การสร้างวินัยในตนเองอยู่บนพื้นฐานของความ-สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ซึ่งจะต้องยอมรับในศักดิ์ศรีและความเป็นองค์รวมของมนุษย์ (Kindsvatter, Wilen, and Ishler, 1996) ผู้สอนต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน มีความใส่ใจต่อผู้เรียน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจในตัวผู้สอน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณเป็นที่ยอมรับในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม การที่ผู้เรียนและผู้สอนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ด้านสังคมของผู้เรียน (Gartrell 1994; Gootman, 2001)

3. **หลักของเสรีภาพในการนำตนเอง** การสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการควบคุมตนเอง ด้วยวิถีทางที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนรู้สึกดีต่อตนเอง (Gootman, 2001; Kindsvatter et al., 1996) การที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ฟังตนเองได้ริเริ่มได้อย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเองเพราะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ มีจุดมุ่งหมายและควบคุมตนเองได้ (Leatzow et al., 2542)

4. หลักของการสร้างความเคยชิน การฝึกวินัยที่ดีที่สุดต้องอาศัยธรรมชาติของมนุษย์ ต้องเริ่มจากการยอมรับว่ามนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ด้วยความเคยชิน การสร้างวินัยจึงต้องทำให้วินัยเป็นพฤติกรรมที่เคยชิน โดยพยายามเอาพฤติกรรมที่ดี ที่มีวินัยให้ผู้เรียนทำเป็นครั้งแรกก่อน หลังจากนั้นเมื่อทำบ่อยๆ ซ้ำๆ ก็จะเกิดความเคยชิน และเป็นวิถีชีวิตในที่สุด (พระธรรมปิฎก) การสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนลดพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ประกอบกับการช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม แล้วสนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีซ้ำๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยในที่สุด

5. หลักของความร่วมมือ การสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียนเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทุกคน ที่เกี่ยวข้อง ทั้งการทำงานเป็นทีมระหว่างผู้สอน ผู้ช่วยผู้สอน ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ และการทำงานร่วมกันระหว่าง ผู้สอนกับพ่อแม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับพ่อแม่ ผู้สอนต้องทำให้พ่อแม่รู้สึกสบายใจในการสื่อสารกับผู้สอน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคม และได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (Gartrell, 1994)

บทบาทของผู้สอนในการสร้างวินัยในตนเอง

ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างวินัยในตนเอง การสร้างวินัยจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้สอนเป็นสำคัญ (Frazee and Rudnitski, 1995; Kindsvatter and Levine, 1980) เนื่องจากผู้สอนเป็นผู้เลือกวิธีการ แนวทาง หรือเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ทั้งนี้ บทบาทของผู้สอนในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียนปฐมวัยสรุปได้ 4 ด้าน คือ การเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การดูแลผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเป็นแบบอย่าง

คุณลักษณะของตัวแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเป็นแบบอย่างของผู้สอนถือเป็นเครื่องมือในการสอนที่ดีที่สุด (Gordon and Browne, 1995) เนื่องจากการเรียนรู้ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต หรือการเรียนรู้จากตัวแบบ ดังทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของแบนดูรา (Social Cognitive Learning Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะ ของตัวแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนเลียนแบบพฤติกรรมและทัศนคติส่วนใหญ่จากผู้ใหญ่ที่

ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ และผู้สอน ดังนั้น ผู้สอนที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียนปฐมวัย จำเป็นต้องมีบทบาทในด้านการเป็นแบบอย่าง ดังต่อไปนี้

1.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติ ผู้สอนควรตระหนักว่าพฤติกรรมทางกายและวาจาของผู้สอนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน สิ่งที่ผู้สอนกระทำสำคัญกว่าสิ่งที่ผู้สอนพูดสอน ห้องเรียนที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนควรเป็นแบบอย่างของความนุ่มนวล ความเห็นใจ ความเข้าใจ การบริการ ความรัก การแบ่งปัน การเอาใจใส่ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้สอนซึ่งเป็นแบบอย่างด้วยความรัก (ฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของนครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ ผู้สอนต้องมั่นใจว่าตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ตลอดเวลาที่อยู่กับผู้เรียน เช่น แต่งกายเหมาะสม จัดของใช้ส่วนตัวเป็นระเบียบเรียบร้อย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ขอบคุนเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้เรียน ขอโทษเมื่อรู้ว่าตนทำผิดต่อผู้เรียน พูดกับผู้เรียนด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล พูดจาสุภาพ ใช้ระดับเสียงที่ดังพอดีได้ยิน พูดถึงผู้อื่นในด้านดี เป็นต้น

1.2 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การควบคุมอารมณ์ของผู้สอนถือเป็นส่วนหนึ่งของแบบอย่างที่สำคัญ การสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนควรระมัดระวังไม่ให้อารมณ์และความรู้สึกของตนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหากับผู้เรียน (Gordon and Browne, 1995) ขณะที่ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้เช่นกัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้สอนมีความรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ผู้สอนจะสามารถทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ได้ ผู้สอนจึง ควรมีสติ รู้ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การที่ผู้สอนไม่เข้าใจตนเอง และไม่สามารถควบคุมตนเองจะนำไปสู่การสอนและการเป็นแบบอย่างในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การที่ผู้สอนไม่อดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้เรียน จึงเกิดความรู้สึกโมโห และลงโทษผู้เรียนโดยขาดสติ ซึ่งอาจเป็นการพูดบ่น ใช้เสียงกริ้วกราด หรือตีผู้เรียน ล้วนเป็นแบบอย่างในเรื่องการไม่ควบคุมอารมณ์ และการใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาให้แก่ผู้เรียน ทั้งผู้เรียนที่ถูกลงโทษ และผู้เรียนอื่นๆ ในห้องที่เฝ้าสังเกตเหตุการณ์ (Hendrick, 1996; Gordon and Browne, 1996)

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน

ช่วง ปฐมวัยเป็นช่วงที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทักษะและพฤติกรรมทางสังคมที่นำไปสู่การ มีวินัยในตนเอง ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นใจ เข้าใจ ร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การปฏิบัติตามมารยาทสังคม และการมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ (Gordon and Browne, 1996) ผู้สอนควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน ดังนี้

2.1 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองของผู้เรียน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ที่จะมีวินัยในตนเอง ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง Leatzow และคณะ (2542) แสดงความคิดเห็นไว้ว่าผู้ใหญ่เปรียบเสมือน “ผู้ให้ใบอนุญาต” ให้ผู้เรียนพัฒนาการพึ่งตนเอง ถ้าปราศจากความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ผู้เรียนคงเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองไม่ได้ ผู้เรียนควรได้ฝึกช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เช่น การหยิบและเก็บของเล่นหรือของใช้ส่วนตัว การรับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำห้องส้วม การแต่งตัว การปูที่นอน อย่างไรก็ตามผู้สอนควรพิจารณาว่าสิ่งที่ฝึกให้ผู้เรียนช่วยเหลือตนเองนั้นต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการตามวัยของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีโอกาสคิดด้วยตนเอง พึ่งตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองย่อมมีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นด้วย ผู้เรียนจะเป็นตัวของตัวเอง และมีวินัยในตนเอง

2.2 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้คนเราปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยความรู้สึกที่มั่นคง ปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนต่อผู้เรียนที่เหมาะสมทั้งทางวาจา สีหน้า ท่าทาง ในขณะที่จัดกิจกรรม และอยู่ร่วมกับผู้เรียนมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียนทั้งสิ้น ปฏิสัมพันธ์ทางบวกของผู้สอน เช่น การพูดให้กำลังใจ การแสดงความชื่นชม การยอมรับความคิดเห็น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้ผลการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น และมีความสุขในการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามปฏิสัมพันธ์ทางลบ เช่น การเปรียบเทียบและตำหนิตัดเยียน การบังคับผู้เรียนมากเกินไป หรือแม้แต่การออกคำสั่งตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้สอนจึงควรปล่อยให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเสรี เลือกลงงานในห้องด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนช่วยแนะนำให้ผู้เรียนเลือกและทำเอง ทั้งนี้ ผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จเมื่อผู้เรียนต้องทำงานยากๆ ด้วยการแบ่งงานเป็นขั้นย่อยๆ ที่ผู้เรียนสามารถจะทำได้ (Gordon and Browne, 1995) การช่วยเหลือผู้เรียนด้วยความรักจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นคนรับผิดชอบการกระทำของตนเอง ส่งเสริมการเป็นตัวของตัวเอง และการนับถือตนเอง พร้อมกับช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำดี

2.3 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้อื่นมากกว่า สถานการณ์ของตน (Hoffman, 1982: 281) ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ทางศีลธรรม (Gootman, 2001) การสอนให้ผู้เรียนร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นนั้น ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคำพูดเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก โดยเริ่มต้นจากอารมณ์และความรู้สึกของตน แล้วจึงสังเกตอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น โดยการสอนเรื่องนี้อาจบูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอน เช่น หลังจากอ่านหนังสือให้ผู้เรียนฟังแล้วอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก

ของตัวละคร ท่องกลอนที่เกี่ยวกับอารมณ์หรือความรู้สึก ให้ผู้เรียนสังเกตปฏิกริยาของผู้อื่นที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ให้ผู้เรียนทำหน้าที่กาซึ่งแสดงอารมณ์ที่ต่างกัน เล่นละครสร้างสรรค์ หรือแสดงบทบาทสมมุติ เป็นต้น (Gootman, 2001) สิ่งที่จะต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องนี้ คือ การคิดถึงใจเขาใจเรา โดยกระตุ้นให้เริ่มนึกถึงจิตใจของผู้อื่น เช่น เมื่อผู้เรียนไปดิงผมเพื่อน เพื่อนจะเจ็บ เมื่อแย่งของเล่นเพื่อน เพื่อนจะเสียใจ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.)

2.4 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อารมณ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกประสบการณ์ของมนุษย์ ผู้ใหญ่จำนวนมากต้องใช้ความพยายามในการระงับอารมณ์ของตนเอง การช่วยให้ผู้เรียนซึ่งมีประสบการณ์ที่จำกัดแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างยิ่ง ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะรับมือหรือจัดการกับอารมณ์ของตน กิจกรรมจากการวิจัยของ Browning, Davis และ Resta (2000) ซึ่งใช้เพื่อสอนให้ผู้เรียนแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมวงล้อแห่งทางเลือก (Wheel of choice) โดยผู้สอนจัดให้มีการอภิปรายร่วมกับผู้เรียนเพื่อคิดหาวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม เมื่อผู้เรียนเกิดความคับข้องใจ หงุดหงิด หรือถูกทำให้โกรธ หลังจากนั้นผู้สอนได้แนะนำวงล้อแห่งทางเลือกซึ่งประกอบไปด้วยการขอโทษ การบอกให้คู่กรณีหยุด การเดินไปที่อื่น และการพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเอง แล้วแนะนำให้ผู้เรียนลองปฏิบัติโดยใช้บทบาทสมมุติ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมลดลง ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาสูงขึ้น และข้อสังเกตจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้สอนจะต้องช่วยด้วยการเตือนเป็นระยะๆ

ตัวอย่างวิธีการอื่นๆ ที่ผู้สอนสามารถใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม (Dinkmeyer et al., 1989) เช่น พึ่งสิ่งให้ผู้เรียนพูดและสะท้อนความรู้สึกของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้รับรู้ ยอมรับความรู้สึกของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนรู้ว่าผู้สอนรับรู้และเข้าใจ เล่นร่วมกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ว่าคนเราอาจมีความรู้สึก 2 อย่างได้ในเวลาเดียวกัน ผู้เรียนอาจรู้สึกรักและโกรธใครบางคนได้ในเวลาเดียวกัน และแสดงให้ผู้เรียนรู้ว่าผู้สอนเข้าใจความรู้สึกของผู้เรียน แต่การกระทำของผู้เรียนต้องมีขอบเขตจำกัด

2.5 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม มารยาทเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตร่วมกันในสังคม การสอนให้ผู้เรียนรู้จักประพฤติตามมารยาทสังคมเป็นเครื่องแสดงถึงน้ำใจไมตรีและ การเอื้ออาทรต่อบุคคลรอบข้าง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาที่ควรปลูกฝัง การสอนมารยาทให้แก่ผู้เรียนไม่สามารถคอยให้ผู้เรียนโตแล้วจึงสอน เพราะผู้เรียนเรียนรู้เรื่องมารยาทจากชีวิตประจำวัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.) วิธีที่ดีที่สุดในการอบรมสั่งสอนมารยาทสังคม คือ การที่ผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนที่ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความอ่อนโยน เข้าใจ นุ่มนวล และมีมารยาททางสังคมที่เหมาะสม ประกอบกับการอบรมสั่งสอนของผู้สอน ผู้เรียนจะปฏิบัติตามมารยาทสังคมได้โดยผู้สอนไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเลย

2.6 การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นเป็นทักษะทางสังคมที่ผู้เรียนต้องพัฒนาเพื่อให้ประสบความสำเร็จและพึงพอใจกับชีวิต ทักษะสำคัญที่ผู้สอนควรฝึกให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ การแสดงความคิดและความรู้สึกของตนต่อผู้อื่น การฟังและเข้าใจผู้อื่น การประนีประนอมและเจรจาตกลง และความร่วมมือและการทำงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม (อุสา สุทธิสาคร, 2544; Gartrell, 1994; Gootman, 2001)

การสร้างเสริมวินัยในตนเองมีผู้แสดงความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้

กัลยา สุวรรณรอด (2537) และ เบญจวรรณ ศรีมารุต (2541) ได้กล่าวถึงการสร้างเสริมวินัยในตนเอง ที่สอดคล้องกันว่า ในการเสริมสร้างควมมีระเบียบวินัยควรเริ่มตั้งแต่ผู้เรียนปฐมวัย ใช้วิธีจูงใจมากกว่าการบังคับหรือการลงโทษ และอาศัยเวลาความมั่นใจ โดยคำนึงถึงระดับการพัฒนาการทางจิตใจของผู้เรียนแต่ละวัย ซึ่งผู้สอนตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องควมมีระเบียบวินัยให้กับผู้เรียนด้วย

ศรีพร มีล่อง (2543) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างวินัยในตนเองว่า การเสริมสร้างวินัยของบุคคลประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างคือ กัลยาณมิตร ซึ่งเปรียบเป็นปัจจัยภายนอก ฉันทะเป็นปัจจัยภายใน และอัตตสัปปทา คือ ความพร้อมที่จะปฏิบัติตามปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

กัญระญา รุ่งเรือง (2545) กล่าวว่า การสร้างวินัยในตนเองสำหรับผู้เรียน ในระยะเริ่มแรกอาจต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไปโดยผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกัน การสร้างวินัยสำหรับผู้เรียนนั้นเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างโรงเรียนและบ้าน คงแยกไม่ได้ว่าใครเป็นผู้อบรมในเรื่องนี้ และที่สำคัญการเป็นแบบอย่างที่ดีการปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเองโดยที่ผู้เรียนสามารถซึมซับสิ่งเหล่านี้โดยไม่รู้ตัว วินัยในตนเองเป็นสิ่งประเสริฐสุด ถ้าคนมีวินัยในตนเอง ควบคุมความประพฤติ ความคิดทั้งทางกาย วาจา ใจ ของตัวเองได้ดีแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตของบุคคลนั้นอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การสร้างเสริมวินัยในตนเองควรใช้วิธีจูงใจให้เกิดความชื่นชอบและเต็มใจมากกว่าการบังคับหรือการลงโทษ เริ่มตั้งแต่ผู้เรียนปฐมวัย โดยคำนึงถึงระดับการพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละวัย ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของความมีวินัยในตนเอง

1. ความมีวินัยในตนเองเป็นคุณสมบัติสำคัญที่บุคคลควรมี เพราะผู้ที่มีวินัยในตนเองจะมีจริยธรรม ประพฤติอย่างมีเหตุผล การศึกษาทฤษฎีว่าด้วยการเกิดวินัยในตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ

เพื่อปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล วราภรณ์ รักรวิชัย (2538) กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง คือ

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ (Piaget)

Piaget ได้ศึกษาจริยธรรมของผู้เรียน โดยสังเกตจากการที่ผู้เรียนเล่นเกม เขาอธิบายว่าจริยธรรมแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆทุกชนิด และการเล่นเกมต่างๆของผู้เรียน จะต้องมีการมีกฎเกณฑ์ต่างๆที่เป็นระบบซับซ้อนแอบแฝงอยู่ในการเล่นเกมนั้น เพียเจท์ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรม 2 ขั้นที่เป็นพื้นฐานคือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์เป็นช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาผู้เรียนจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอก ผู้สอน พ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของผู้เรียนกฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว ผู้เรียนจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่าง ๆ หรือเหตุผลของการกระทำโดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนพยายามทำตาม เลียนแบบอย่างคนอื่นเพราะผู้เรียนยังไม่รู้กฎเกณฑ์

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางพฤติกรรมจะเกิดจากตนเอง รวมทั้งการทำตามอย่างของคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นจะมุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนเกิดการร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจจะอยู่ที่การเล่นตามกฎเกณฑ์ ไม่มุ่งเอาแต่ชนะ

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนนอกจากจะมีการร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้ว ยังทำตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง Piaget กล่าวว่า การที่ผู้เรียนพัฒนาจากการรับกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองได้ เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญา ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน และอายุ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ ผู้เรียนเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะเวลาพัฒนาการทางจริยธรรมเริ่มก้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเองในลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรมคิดถึงเหตุและผลของการกระทำ

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

Kohlberg เชื่อว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุวุฒิภาวะ เชิงจริยธรรม พร้อมกับการพัฒนาด้านอื่นๆด้วย ระดับของอายุผู้เรียนจึงมีความสัมพันธ์อย่างมากจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนวัยรุ่นอเมริกัน โคลเบอร์กศึกษาผลการตอบปัญหาทางจริยธรรมแล้วจัดเป็นลำดับ

ขั้นของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral-reasoning hierarchy) (Kohlberg 1972, 1976, อ้างถึงใน สุกัญ ไหวหากิจ 2543)

1. ระดับก่อนจริยธรรม (Preconventional level or Premoral level) ในระดับนี้ บุคคลจะทำความดีหรือความเลวขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมที่ทำกันมาหรือผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด แต่ผลของการกระทำนั้นเพื่อความพอใจหรือความสุขของตนเองเป็นใหญ่ (Hedonistic consequences) นั่นคือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ระดับแบ่งย่อยออกเป็น 2 ขั้น (Stage)

ขั้นที่ 1 เน้นการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation) การกระทำในขั้นนี้จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับผลของการลงโทษหรือให้รางวัล ผู้เรียนจะทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ผู้เรียนจะสังเกตว่าถ้าสิ่งไม่ดี ผู้ใหญ่จะไม่เห็นด้วย อาจโดนดุค่าหรือ ทำโทษ ผู้เรียนยอมทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจคือผู้ใหญ่ ขั้นนี้กลุ่มผู้เรียนอายุ 2 – 7 ปี

ขั้นที่ 2 การเลือกกระทำเพื่อความพอใจของตน (Naive Instrumental hedonism) ขั้นนี้การกระทำใด ๆ ที่ว่าดีเป็นการกระทำตามความพอใจหรือต้องการของตนเองและบางโอกาสเป็นความต้องการของผู้อื่น ความยุติธรรมเป็นลักษณะ “ถ้าคุณต้องการนั้น มันจะ ช่วยคุณ” เป็นทำนองยื่นหมูยื่นแมว คือ ช่วยกันไปช่วยกันมา มีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนในขั้นนี้ไม่มีความจงรักภักดี ความกตัญญู หรือความยุติธรรม ขั้นนี้กลุ่มผู้เรียนอายุประมาณ 7 – 10 ปี

2. ระดับปฏิบัติตามแบบแผนกฎเกณฑ์จริยธรรม (Morality of Conventional role conformity) ระดับนี้คนจะปฏิบัติตามสิ่งที่คาดหวังไว้ของครอบครัว กลุ่มหรือประเทศชาติ และสนับสนุนกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอกเอาใจเขามาใส่ใจเรา ประพฤติปฏิบัติความดีละเว้นความไม่ดีตามที่สังคมยึดถือ ในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักจริยธรรมผู้เรียนดีตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Good – boy Morality of maintaining good relations approved by others) ขั้นนี้บุคคลจะกระทำหรือปฏิบัติทุกทางเพื่อช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นยินยอมรับ ขั้นนี้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเจตนา มีความสำคัญมาก นั่นคือดูได้จากเจตนาของผู้กระทำขั้นนี้ผู้เรียนอายุประมาณ 10 – 13 ปี

ขั้นที่ 4 หลักจริยธรรมทำตามกฎเกณฑ์ (Authority maintaining morality) ขั้นนี้บุคคลจะทำถูกหรือดีเมื่อเขาทำตามหน้าที่ เชื่อฟังกฎหมาย และธรรมทางศาสนา นั่นคือเขาจะประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคมที่ตั้งไว้ ขั้นนี้ผู้เรียนอายุประมาณ 13 – 16 ปี

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือยึดหลักจริยธรรมประจำใจตนเอง (Postconventional, principled or autonomous level) ในระดับนี้การตัดสินใจกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งยึดหลักจริยธรรมสากล โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจ หรือของกลุ่มที่ยึดถือว่ามีคุณค่าการตัดสินใจจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของส่วนตัวที่ยึดถือคุณธรรมประจำใจ จะถือปฏิบัติมากกว่าการคล้อยตามสังคม บางทีการกระทำนั้นเป็นขั้นอุดมการณ์ ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 5 หลักการกระทำตามสัญญาของสังคม (Social-contract orientation) ในขั้นนี้พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล อยู่ในกรอบของสิทธิส่วนบุคคลที่ทุกสังคมได้ตกลงยินยอม รั้งกัน เขาจะเคารพต่อคำมั่นสัญญาและกฎหมาย ยอมรับค่านิยมที่ว่าบุคคลเกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน กระบวนการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์หรือกฎหมายทั้งหลายทำไปเพื่อประโยชน์ของสังคม ขั้นนี้ผู้เรียนอายุประมาณ 16 ปีขึ้นไป

ชั้นที่ 6 ถือหลักจริยธรรม หลักธรรมแบบสากล (Universal-ethical-principle orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุด เป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยขึ้นอยู่กับหลักคุณธรรมหลักความยุติธรรม หลักความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และหลักเคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล เป็นการใช้มโนธรรมขั้นอุดมการณ์ในการพิจารณาตัดสินปฏิบัติทางจริยธรรมตามหลักสากล (ขั้นผู้ใหญ่)

3. ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของ Mowrer

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523) ได้สรุปทฤษฎีของ Mowrer ไว้ว่า

การเกิดวินัยในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น จะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ทารกและผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกและผู้เรียนนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับ และมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่ม ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็มีผู้มาบดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความสุขนี้จะรุนแรงมาก และติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น

ขั้นต่อมาคือ ในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุข การรับรู้ของผู้เรียน

ขั้นต่อมาคือ ความสุขความพอใจของผู้เรียนที่เกิดจากได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ ถ้าหากความสุขความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นได้รับการบำบัดในทางตรง

ข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กิน หรือกินเมื่อไม่หิว ผู้เรียนจะไม่เกิดความพอใจ ผู้เรียนก็จะไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดายอมควบคุมมากับการอบรมสั่งสอนผู้เรียนด้วยคำพูดหรือการกระทำต่าง ๆ ต่อมาผู้เรียนจะมีความสุข เลียนแบบมารดาทางคำพูด การกระทำ หรือทำตามที่มารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยบุคคลไม่ต้องหวังผลจากภายนอก ผู้เรียนจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูคนทั้งทางที่ดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรักพอใจ เช่น ถ้าผู้เรียนเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอ เมื่อผู้เรียนสูบบุหรี่บ้างก็มีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก ลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั้นจะปรากฏขึ้นในผู้เรียนปกติที่อายุประมาณ 8 – 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุมวุฒิภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุมีผลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เช่นในการตอบโต้เมื่อผู้เรียนเกิดความคับข้องใจ หรือเมื่อเกิดความกลัวในการมีความรักและการมีอารมณ์ขัน ผู้ที่ขาดวินัยในตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้ว จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งใจในการกระทำและอาจกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมาย ของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรม เรือร้อมหาโอกาสที่จะแก้ไขการเกิดวินัยในตนเองนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในบุคคล ซึ่งจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดและนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคลต่อไป

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของความมีวินัยในตนเอง มีหลายทฤษฎี เช่น (1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget ซึ่ง Piaget ได้ให้ความสำคัญของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ว่า จริยธรรมจะแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงได้สรุปพัฒนาการทางจริยธรรม พื้นฐาน คือ การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ซึ่งอยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี และความสำนึกในกฎเกณฑ์ (2) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory) โคลเบอร์กเชื่อว่าระดับของอายุผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางจริยธรรม จึงจัดลำดับขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ 3 ระดับ คือ ระดับก่อนจริยธรรม ระดับปฏิบัติตามแบบแผนกฎเกณฑ์ จริยธรรม และระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือยึดหลักจริยธรรมประจำใจตนเอง และ(3) ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของ Mowrer ได้ให้ความสำคัญว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่ง เติบโต ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดู ซึ่งการเรียนรู้นี้จะเกิดขึ้นในสภาพที่เหมาะสม

5. แนวคิดที่เกี่ยวกับการ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

5.1 ประวัติความเป็นมา

แนวคิดในการบรรพชาอุปสมบทหรือบวชผู้บวชออกบวชเพื่อแสวงหาวิมุตติหรือความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ทำให้แจ้งพระนิพพานเพราะความเบื่อหน่ายต่อวิญญูะสงสาร การเวียนว่ายตายเกิด ความไม่เที่ยงหรือความเป็นอนิจจังของชีวิตการบวชจึงไม่มีการลาสิกขา ผู้บวชจะอยู่ในสมณะเพศ จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิต แต่ในปัจจุบันการบวชเป็นประเพณีทางศาสนาเพื่อให้กุลบุตรได้ศึกษาเล่าเรียนฝึกฝนอบรมทางร่างกายและจิตใจให้เป็นคนดี บังเกิดอานิสงค์ทั้งแก่ผู้บรรพชาเองและบิดามารดา การบวชเป็นการตอบแทนพระคุณบิดามารดาที่สูงค่ากว่าการตอบแทนใด

การบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนไทยปัจจุบันมี 2 ประเภท คือ ประเภทการบวชชั่วคราวและประเภทบวชเพื่อเป็นศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธานุศาสนการบวชชั่วคราวเป็นการบวชตามประเพณีที่สืบทอดปฏิบัติกันมาว่าชายไทยเมื่อครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องบวชเป็นพระภิกษุเพื่อทดแทนพระคุณบิดามารดา และศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้นการบวชเป็นพระภิกษุในสมัยก่อนจึงเป็นการบวชครบ 1 พรรษา (3 เดือน) เป็นอย่างน้อยเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเรียนรู้หลักศาสนา ส่วนชายที่อายุไม่ครบบวชเป็นพระภิกษุแต่จะบวชเป็นสามเณรแล้วลาสิกขาเพื่อไปศึกษาด้านอื่นหรือทำงาน ก็ควรจะอยู่ในสำนักที่เล่าเรียนปฏิบัติตามพระธรรมวินัย คอยรับใช้ปรนนิบัติพระอุปัชฌาย์อาจารย์ อย่างน้อยสัก 30 วัน จะได้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง บิดามารดา และสังคม (จำเริญ วุฒิจันทร์, 2526)

หลักการจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โดยทั่วไปบิดามารดาหรือผู้ปกครองสถานศึกษาองค์กรท้องถิ่นหรือชุมชน และวัดตลอดจนคณะสงฆ์ ต้องเข้าใจตรงกันถึงความสำคัญของการบรรพชาต้องกระทำให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ผู้บรรพชาได้รับการอบรมและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องและจริงจังการบรรพชาถือเป็นความร่วมมือของทุกฝ่ายแต่ละฝ่ายควรรู้ว่าหน้าที่ของตนทำอะไร เช่น หน้าที่ของฝ่ายคฤหัสถ์ส่วนใหญ่การจัดหาบริวารเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองจัดหาเยาวชนอาจเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา การสนับสนุนปัจจัยสี่เป็นต้น สำหรับหน้าที่ของฝ่ายสงฆ์ จัดดำเนินการพิธีบรรพชา การปกครอง ดูแล ฝึกอบรมสามเณรระหว่างการบรรพชาจนถึงลาสิกขา การบรรพชาสามเณรมักทำในอุโบสถ การจัดสถานที่พักให้สามเณรระหว่างอบรมวัดที่สนับสนุนสถานที่อบรมจัดกุฏิ ศาลาการเปรียญ วิหารเป็นที่พักมีพระวิทยากรสามเณรพี่เลี้ยงคอยกำกับดูแลแต่ละกลุ่ม กิจกรรมเสริมของการบรรพชา ได้แก่ การทำขวัญนาค การแห่ นาค การฉลองสามเณร ขึ้นกับประเพณีและคตินิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่ควรเป็นไปด้วยความสะอาด ประหยัดและเรียบง่าย

หัวใจสำคัญของการบรรพชาสามเณร คือ การจัดการศึกษา เล่าเรียนตามหลักสูตร และพระธรรมวินัยตลอดจนกิจวัตรประจำวันให้สามเณรได้เรียนรู้การดำรงชีวิตของเพศบรรพชิตในด้านการ

ปกครองสามเณร บิณฑบาตหรือผู้ปกครอง จะต้องมอบหมายหน้าที่การอบรมดูแลให้เป็นสิทธิ์ขาดของพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์ พี่เลี้ยงของสามเณรแต่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้สามเณรนอกเหนือจากที่คณะดำเนินการจัดให้ตามสมควรแก่สมณะสาธูปการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาเป็นลำดับ อาทิ กรมการศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เห็นความสำคัญ การจัดการศึกษาอบรมจึงถูกกำหนดเป็นแนวทางการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แต่มิได้เป็นข้อบังคับตายตัว ผู้ดำเนินโครงการควรจะนำไปปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับกลุ่มสามเณรและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่นการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนแม้จะเป็นระยะสั้น ๆ ในระหว่างปิดภาคการศึกษาและว่างเว้นจากการศึกษาทางโลก ประโยชน์ที่ผู้บรรพชาจะได้รับโดยตรงเป็นการศึกษาอบรมพระพุทธศาสนาเบื้องต้น ฝึกฝนกริยามารยาท ปลูกฝังศีลธรรมอันดี ห่างไกลจากสิ่งเร้า สิ่งชั่วในสังคมลดการก่อปัญหาสังคมโดยตรง ห่างไกลยาเสพติด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้บรรพชาเองและสังคมโดยตรงแนวคิดในการบรรพชาสามเณรจากเดิมที่มุ่งฝึกฝนสามเณรให้เป็นศาสนาทายาทเตรียมพร้อมที่จะบวชเป็นพระภิกษุสืบทอดพระศาสนาจึงถูกนำไปใช้ในการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อนำกระบวนการฝึกฝนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาโดยเฉพาะปัญหาผู้เรียนและเยาวชน การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ถือปฏิบัติตามโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของกรมการศาสนาเป็นหลัก ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยของการดำเนินงานย่อมแตกต่างกันไปตามความเชื่อ และประเพณีของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นจะไม่น่ามากกล่าวไว้ ณ ที่นี้ แต่จะนำเสนอเนื้อหาสาระหลักที่สำคัญของการบรรพชา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และพุทธบัญญัติเน้นสาระแห่งความเรียบง่าย ประหยัด และส่งเสริมศรัทธาให้เกิดกับพุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น

ในครั้งพุทธกาล การบรรพชาเป็นขั้นตอนหนึ่งของการอุปสมบทโดยถือเอาขั้นตอนที่ผู้ขออุปสมบทเป็นพระภิกษุครองผ้ากาสายะเสร็จว่าเป็นการบรรพชา เมื่อกล่าวคำปฏิญาณตนถึงพระรัตนตรัยแล้วเป็นการอุปสมบทเช่น การอุปสมบทของพระอัญญาโกณฑัญญะ ซึ่งเป็นพระสงฆ์องค์แรกของพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้บวชแล้ว โปรดให้ครองผ้ากาสายะเรียกว่าบรรพชา ต่อเมื่อปฏิญาณตนถึงไตรสรณคมน์ เรียกว่าการอุปสมบท ต่อมามีการรับผู้เรียนชายไว้ในสำนัก แต่พระพุทธองค์ไม่ทรงยอมให้อยู่เป็นผู้เรียนสามัญต้องถือเพศบวชเรียกว่า สามเณรตามภาษาบาลีว่า สมณสุส อปจจ สามเณโร แปลว่า เหล่ากอของสมณะ การทำพิธีบวชเป็นสามเณรเรียกว่าการบรรพชามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลสามเณรองค์แรก คือพระราหุลกุมาร ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระสิทธัตถะกับพระนางยโสธรา (พิมพา) ประวัติการบรรพชาเป็นสามเณรของพระ

ราชุลกุมารมีว่า สมัยเมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปทรงแสดงธรรมเพื่อทรงโปรดพระ
 ประยูรญาติ พระนางยโสธรา ทรงแนะนำให้พระราชุลกุมารไปทูลขอพระราชสมบัตินี้จากพระบิดา
 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรำพึงว่า หากพระองค์จะทรงพระราชทานสมบัติเยี่ยงบิดาให้แก่
 บุตรทั่ว ๆ ไปแล้ว สมบัตินั้นก็จะเป็นห่วงผูกพันพระโอรสไว้ในวัฏสงสาร ไม่มีความเที่ยงแท้
 แน่นอน ผู้การพระราชทานสมบัติอันประเสริฐ คือ อริยทรัพย์ 7 ประการไม่ได้ พระพุทธองค์จึงได้
 แสดงธรรมอริยทรัพย์ 7 ประการ โปรดพระราชุลกุมาร แล้วทรงโปรดให้พระสารีบุตรเป็นผู้จัดการ
 บรรพชาให้พระราชุลกุมารเป็นสามเณรและพระโมคคัลลานะเป็นผู้ปลงพระเกศาและให้ฟ้ากาสา
 พัสตร์ พระสารีบุตรให้ไตรสรณคมน์ พระมหากัสสะปะเป็นผู้ให้โอวาท การบรรพชาให้พระราชุล
 กุมาร จึงเป็นการบรรพชาครั้งแรกในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุที่พระราชุลกุมารยังทรงพระเยาว์อยู่
 มีพระชันษายังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ได้ การบรรพชาเป็นสามเณรของ
 เยาวชนชาย จึงเริ่มตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเป็นต้นมา ต่อเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาประเทศไทย
 ชาวพุทธก็นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าบรรพชาเป็นสามเณรกันมากขึ้น แม้บุตรของเจ้านายชั้น
 ผู้ใหญ่ในวังต่าง ๆ ก็ได้รับการสนับสนุนให้บรรพชาเป็นสามเณร เช่น สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก
 ชิโนรส ก็ทรงได้รับการบรรพชามาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แม้ในวรรณคดีก็ยังเล่าถึงการส่งบุตรเข้า
 บรรพชาเป็นสามเณร เช่น การบรรพชาของสามเณรแก้ว และสามเณรเงินในวรรณคดีเรื่องขุนช้าง
 ขุนแผน พิธีบรรพชา ถือเป็นภาระของพระภิกษุในการดำเนินการจนเสร็จ เริ่มจากให้มีการประชุม
 สงฆ์ บอกรบอภิกษุกรรม (การปลงผม) บอกรบอภิกษุกรรมฐาน ให้ครองผ้ากาสาพัสตร์ห่มเฉียงบ่า
 ข้างหนึ่ง กราบภิกษุทั้งหลายแล้วนั่งกระหม่อมให้ประนมมือ พระภิกษุผู้ให้บวชสั่งว่า “เอว วเทหิ”
 (จงว่าอย่างนี้) แล้วให้ไตรสรณคมน์ ทีละประ โยค จบแต่ละประ โยค ผู้ให้บวชจะถามด้วยวิธีเพียง
 เท่านั้น ผู้เรียนนั้นก็ได้อธิษฐานเป็นสามเณร ในอรรถกถา แสดงวิธีบรรพชาไว้ว่า ภิกษุผู้ให้บรรพชาพึงยัง
 ภิกษุทั้งหลายในสีมา มาประชุมกัน โดยไปบอกเธอถึงสำนักทุกรูป ด้วยคำบอกว่า “เอ โภ ภนุเต
 ปพฺพชฺชา-เปกฺโข อตฺถิ ตสฺส ภณฺฑทุมมํ อปาจุจามิ” (ท่านเจ้าข้า มีผู้ขอบรรพชาอยู่ผู้หนึ่ง ข้าพเจ้า
 บอกให้ปลงผมแก่เขา) เมื่อภิกษุทั้งหลายมาประชุมกันแล้ว ผู้ให้บรรพชา ปัพพชชาเปกขะ (ผู้ขอ
 บรรพชา) ไปในที่ประชุมสงฆ์นั้น แล้วผู้ให้บรรพชาบอกว่า “สงฺฆิ ภนฺเต อิมสฺส ทารกสฺส ภณฺฑ
 ทุมมํ อปาจุจามิ” (ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าบอกการปลงผมทารกผู้นี้แก่สงฆ์) จะกล่าว 3 ครั้งติดกันก็ได้
 ครั้งเดียวก็ได้ หรือบอกว่า “อิมสฺส สมณฺณํ อปาจุจามิ” (ข้าพเจ้าบอกการทำทารกนี้ให้เป็นสมณะ)
 หรือบอกว่า “อโย ปพฺพชฺชติกาโม” (ทารกผู้นี้ใครจะบรรพชา) จากนั้นมีธรรมเนียมบอก ตบปฎิญาณ
 ฐาน แก่บัพพชชาเปกขะให้กำหนดส่วน 5 คือ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจโดยความเป็นปฏิกุลหรือ
 โดยความเป็นสภาวะอย่างหนึ่งเท่านั้น แล้วทำการโกนผมให้ หากมีผมเดิมยาว 2 นิ้ว หรือหย่อนกว่า
 นั้นก็ดี ก็ด้วยการปลงผมผู้นั้นไม่มี ไม่ต้องบอกภิกษุกรรม ให้ดำเนินการครองผ้ากาสาพัสตร์ห่ม
 เฉียงบ่าข้างหนึ่ง โดยผู้ขอบรรพชา กล่าวคำขอ 3 ครั้ง 2 ครั้ง หรือครั้งเดียวก็ได้ ในหนังสือรจนานู

ฎีกากรมติวโนทนีใช้คำขอว่า “สพพทุกขนิสุสรณนิพพานสจจกัณตถาย อิมิ กาสาวิ คเหตุวา ปพพาเชถ ม ภณเตอนุกมปิ อุปาทาย” (ท่านเจ้าข้าขอท่านโปรดรับผ้ากาสาวพัสตร์นี้ ยังข้าพเจ้าให้บรรพชา เพื่อทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน เป็นที่ออกไปจากทุกข์ทั้งปวง) เมื่อมีธรรมเนียมขอและให้ผ้าขึ้นอย่างนี้แล้ว ท่านผู้ให้บรรพชาครองผ้าให้เองตามธรรมเนียมเดิมก็ได้ สั่งภิกษุ หรือสามเณรหรืออุบาสกครองให้ก็ได้ บอกเจ้าตัวครองเองก็ได้ ท่านว่าผ้านั้นขอเพียงว่า ภิกษุเป็นผู้ให้มิได้นำมาครองเองตามลำพัง เมื่อพาออกไปครองผ้าให้แล้วพากลับเข้ามากราบเท้าภิกษุทั้งหลายนั้นแล้ว ให้นำนั่งกระหย่งประนมมือรับสรณคมน์ ผู้ให้บรรพชาว่านำ แล้วผู้ขอบรรพชาว่าตามทีละประโยคเมื่อเป็นสามเณรแล้ว พระภิกษุผู้บวชให้จะดูแลอบรมสั่งสอน และบอกหน้าที่ควรกระทำในแต่ละวัน อันมีหน้าที่หลักคือ การรับใช้พระภิกษุที่ตนอาศัยในกุฏินั้น และพระภิกษุอื่นในสำนักทุกรูปที่เห็นควร และได้รับมอบหมาย การให้การศึกษาเล่าเรียนเป็นหน้าที่ของพระภิกษุที่ตนอาศัยอยู่ด้วย ไม่มีกำหนดเวลาการสอนชัดเจน และมอบหมายงานให้ฝึกปฏิบัติขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ฉะนั้นความสำเร็จประโยชน์ของสามเณรจึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติ ความรู้ความสามารถในการอบรมสั่งสอนของพระภิกษุที่ตนอาศัยอยู่ด้วย ปัจจุบันชาวพุทธนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าบรรพชาเป็นสามเณรกันมากขึ้น โดยเฉพาะชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชาวเหนือ มีประเพณีบรรพชาสามเณรเรียกว่าประเพณีบวชลูกแก้วติดต่อกันมาเป็นประจำทุกปี ทางราชการโดยกรมการศาสนาได้มีนโยบายให้พระภิกษุสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชน โดยการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันการที่กุลบุตรชาวไทยได้มีโอกาสเข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นโอกาสที่หาได้ยากอย่างยิ่ง พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมไว้ว่า “จตุตตารโ ทูลลภา โลก พุทธปาโท จ ทูลลโก ฆมโม จ ทูลลโก โลก ปพพชิตโต จ ทูลลโก สพพชามุปนโน ทูลลโกติ” สิ่งที่มีมนุษย์ทั้งหลายได้มาโดยยากยังมี 4 ประการ คือ

1) การที่จะได้มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก เป็นของยากยิ่ง เพราะก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้นั้นต้องบำเพ็ญบารมีมานานแสนยากลำบากนัก ยากที่มีมนุษย์ทั้งหลายจะบำเพ็ญบารมีให้บรรลุถึงขั้นตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้

2) การที่จะมีโอกาสได้สดับตรับฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ก็เป็นของยากอย่างยิ่ง กล่าวคือ โอกาสที่เราจะเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ได้ฟังธรรมและปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธองค์นั้น หาได้ยากยิ่ง

3) แม้จะได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แต่จะได้มีศรัทธาเลื่อมใส เชื่อถือในพระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ นั้นก็เป็นของยากยิ่ง เพราะผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้นต้องอาศัยบุญบารมีที่ได้เคยสั่งสมอบรมมาแล้วแต่ปางก่อน

4) การเกิดมาแล้วได้มีโอกาสบรรพชาในพระพุทธศาสนา เป็นการยากอย่างยิ่ง พุทธศาสนิกชนเชื่อถือกันเป็นประเพณีว่า การบรรพชาเป็นการทำความดีอย่างยิ่ง จักมีอานิสงส์

ทั้งแก่ผู้บรรพชาเอง สังคมยกย่องและยอมรับกันทั่วไปว่า การบรรพชาเป็นการตอบแทนบุญคุณบิดามารดาที่มีผลานิสงส์สูงกว่าการตอบแทนด้วยวิธีอื่นใด เพราะว่าบิดามารดาทุกคนมีความรักและห่วงใยบุตรของตนยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ยิ่งเมื่อบุตรมีอายุอยู่ในวัยรุ่นอันเป็นที่ล่อแหลมต่ออันตรายอาจถูกชักนำ ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเสียหายได้ง่าย และเมื่อเกิดเสียหายขึ้นแล้วเป็นการยากที่จะแก้ไขให้เป็นคนดี สามารถสืบและดำรงวงศ์ตระกูลให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ การที่กุลบุตรได้บรรพชาเป็นสามเณร ไปอยู่กับพระที่วัด ได้ศึกษาเล่าเรียน ฝึกหัดอบรมทั้งในด้านกิริยา วาจา หลักศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเหมาะสมกับวัย เพื่อเตรียมตัวอุปสมบทต่อไป เป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุตรผู้อยู่ในวัยรุ่น และเป็นการปูพื้นฐานลงในร่างกายและจิตใจ เพื่อเป็นคนดีของสังคมต่อไป บิดามารดาก็หมดห่วง และเกิดความเชื่อมั่นว่าบุตรของตนจะปลอดภัย ทั้งแน่ใจว่าจะดำรงวงศ์ตระกูลให้ถาวรเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ จึงนับว่าเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2526)

การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแม้จะไม่ได้เป็นการเตรียมตัวเพื่ออุปสมบทโดยตรงแต่ก็เป็นการจัดให้การศึกษาแก่เยาวชนในระหว่างปิดภาคเรียน หรือว่างเว้นจากการศึกษาในสถานศึกษาทางโลก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บวช บิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติมิตรและสังคมตามวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ ดังนี้

1) สภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน มีสิ่งที่จะชักนำ ชักจูงผู้เรียนและเยาวชนไปสู่ ความเสื่อมเสียและเสียหายมากเกินคาดคิด บิดามารดาและผู้ปกครองไม่มีใครจะมีเวลาใกล้ชิด อบรมสั่งสอนบุตรหลานด้วยตนเอง เพราะต้องรับภาระอาชีพในภาวะที่เศรษฐกิจและสังคมที่กำลังบีบรัดตัวอยู่ทุกด้าน ผู้สอน-อาจารย์ในสถานศึกษาแต่ละระดับก็มักมุ่งให้การศึกษาด้านวิชาการ และวิชาชีพแก่ผู้เรียนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ไม่ชำนาญในการฝึกอบรมให้มีคุณธรรมจริยธรรมเหมือนผู้สอน-อาจารย์สมัยก่อน การนำผู้เรียนหรือเยาวชนเข้าใกล้ชิดพระสงฆ์ วัดและพระพุทธศาสนา โดยการจัดให้เข้ารับการบรรพชาเป็นสามเณรในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน ประมาณ 30 วัน จึงเป็นการป้องกันการชักจูงไปสู่ความเสื่อมเสียอย่างได้ผลดี

2) การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่ผู้เรียนและเยาวชนเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากกว่าการให้การศึกษาด้านอื่น ๆ เพราะต้องใช้การสั่งสอนและฝึกหัดสิ่งที่ดีงามให้ พร้อมกับการขัดเกลาสิ่งไม่สมควรให้หมดไป ทั้งทางกาย วาจา ให้มีจริยธรรมดี ต้องฝึกอบรมจิตใจให้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานเพื่อการแสดงออกที่ดีด้วย ผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้านตลอดเวลาด้วย การบรรพชาเป็นสามเณร มาอยู่วัดซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนขัดเกลา ตลอดระยะเวลา 30 วัน จะเป็นการปลูกฝังศีลธรรมแก่ผู้เรียนและเยาวชนที่ได้ผลแน่นอนกว่าวิธีอื่น

3) การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการให้ผู้เรียนและเยาวชนได้มีโอกาสได้ศึกษา และปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นแห่งพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทำให้ได้ทราบว่าพุทธศาสนิกชน จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร พระพุทธศาสนามีประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างไร มีความเข้าใจและ ปฏิบัติได้แล้ว ก็จะได้ช่วยเผยแผ่หลักธรรมที่ถูกต้อ้นั้น ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียนสูงขึ้นมากขึ้น จนได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในโอกาสต่อไป เป็นการช่วยสืบอายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร ยิ่งขึ้น

4) การบวชเรียนเป็นประเพณีอันดีงามของไทยมาแต่โบราณกาลพุทธศาสนิกชนเมื่อมี บุตรชายก็นิยมให้บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ขณะที่อายุยังไม่ครบ 20 ปี คือยังบวชเป็นพระภิกษุ ไม่ได้ ก็นิยมให้เป็นสามเณรก่อน ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศถือว่า ประเพณีนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถึงกับเรียกคนที่ไม่ได้บวชว่าเป็น “คนดิบ” เปรียบเทียบผลมะม่วง ถ้า ยังดิบอยู่ก็ย่อมมีรสเปรี้ยว คนเราก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่ได้บวชก็เท่ากับยังดิบอยู่ การบวชเรียนจึง เป็นประเพณีอันดีงามของไทย ที่สมควรรักษาและเชิดชูไว้ ฉะนั้นการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จึงเป็นการรักษาประเพณีอันดีงามของไทย

5) ความหวังของสังคมและประเทศชาติที่ต้องการให้เยาวชนเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี ของชาติต่อไปในอนาคตนั้น ในเวลานี้มีปัญหาหนัก เยาวชนปัจจุบันมักประพฤติปฏิบัติตนเกิน ขอบเขตของความเป็นผู้เรียน โดยชอบกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำและไม่เหมาะสมกับภาวะความเป็น ผู้เรียน จนเป็นเหตุให้เกิดการเสียหาย นำความเดือดร้อนและความยุ่งยากนานัปการมาสู่บิดามารดา ผู้ปกครองและสังคมอยู่เสมอ ทั้งนี้ไม่ใช่การสืบนิสัยสันดานกรรมพันธุ์ที่ไม่ดีมาก่อน แต่เกิดขึ้นจาก สิ่งแวดล้อมหลายอย่างรวมกัน ตลอดจนขาดการเอาใจใส่หรือดูแลอย่างใกล้ชิด ฉะนั้นการอบรม ตามแบบกรรมวิธีทางพระพุทธศาสนาด้วยการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนซึ่งเป็นกรรมวิธีอบรม ผู้เรียนและเยาวชนอย่างเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด จึงเป็นการแก้ปัญหาเยาวชนของชาติได้มาก (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2526)

5.2 วัตถุประสงค์ของการบรรพชา

แนวคิดในเรื่องการบรรพชาจึงถูกนำมาใช้ในการดำเนินการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนจึงได้ถูกเพิ่มเติม และ ปรับปรุงเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ ดังนี้

2.1.2.1 เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.1.2.2 เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.2.3 เพื่อปลูกฝังศรัทธาผู้ที่เข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนาและศึกษาต่อจนสอบ ได้เปรียญธรรมสูง ๆ เป็นการสืบพระศาสนาต่อไป

2.1.2.4 เพื่อส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น
สร้างสิ่งสาธารณประโยชน์

2.1.2.5 เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีวินัยในตัวเองอย่างได้ผล

2.1.2.6 เพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพ
ติดทุกชนิด

2.1.2.7 เพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่น

2.1.2.8 เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของประชาชนเพื่อความมั่นคงของสถาบันชาติ
ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2526)

5.3 คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับรรพชา

ประเพณีเดิมกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับรรพชาไว้ว่า ต้องรู้เพียงสา มีร่างกายสมบูรณ์
ครบ 32 ส่วน ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง นอกจากนี้ต้องได้รับคำยินยอมจากบิดามารดาหรือ
ผู้ปกครอง ปัจจุบันกฎหมายมาตราฉบับที่ 7 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับผู้ที่จะบรรพชาดังนี้

1) จะต้องบรรพชากับพระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมายของมหาเถร
สมาคม

2) จะต้องได้พบพระอุปัชฌาย์ให้ท่านสอบสวนคุณลักษณะที่จะบวชได้ก่อนกล่าวคือผู้ที่จะ
ขอบรรพชาต้อง

(1) เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหรืออำเภอที่จะบวช มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งไม่
เป็นคนจรจัด

(2) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย
เช่น ดิดสุราหรือยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

(3) มีความรู้อ่านออกเขียนหนังสือไทยได้

(4) ไม่เป็นผู้มีทริวิบัติ (สติพินเพื่อน)

(5) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษและมีร่างกายสมบูรณ์สามารถบำเพ็ญสมณกิจได้
ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือทุพพลภาพหรือพิการ

(6) มีสมณบริวารครบถ้วนและถูกต้องตามพระธรรมวินัย

(7) เป็นผู้สามารถกล่าวคำบรรพชาได้ด้วยตนเองและถูกต้องไม่วิบัติ

(8) ไม่เป็นคนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน หลบหนีราชการต้องคดีอาญา

(9) ไม่มีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย

3) จะต้องมียุติมาคาราหรือผู้ปกครองมามอบตัวและรับรองให้เข้ารับรรพชา

4) จะเคารพนับถือ เชื่อฟังและตั้งอยู่ในโอวาทของพระอุปัชฌาย์ อาจารย์และประพฤตินี้ ประพฤติชอบตามพระธรรมวินัย

5.4 วิธีดำเนินโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการจัดให้ผู้เรียนผู้เรียนนักศึกษาเข้าบรรพชาเป็นสามเณรเพื่อฝึกหัดอบรม ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อันเป็นหลักเบื้องต้นของบรรพชิตในพระพุทธศาสนาในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อนประมาณ 30 วัน เป็นการบรรพชาเป็นหมู่ โดยความร่วมมือกันระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครอง สถานศึกษาและผู้สอนอาจารย์ องค์กรสมาคมและประชาชนและวัดในท้องถิ่นนั้น ๆ การจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โดยทั่วไปดำเนินการดังนี้

1) บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผู้เข้าบรรพชา ผู้สอนอาจารย์ และประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่จะจัดการบรรพชาสามเณร มีความเข้าใจตรงกันว่า ความสำคัญของการบรรพชาอยู่ที่การได้ทำพิธีบรรพชาตามพระธรรมวินัย และผู้บรรพชาได้รับฝึกหัดอบรมศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยสำหรับสามเณรอย่างถูกต้องและจริงจัง

2) การจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในแต่ละท้องถิ่น ถือเป็นความร่วมมือกันระหว่างประชาชน บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผู้เรียนนักศึกษา สถานศึกษา และผู้สอนอาจารย์ส่วนราชการและองค์กรสมาคม กับวัดในท้องถิ่น โดยฝ่ายคฤหัสถ์เป็นผู้จัดการฝ่ายผู้เรียนนักศึกษา

3) ผู้จัดหรือคณะกรรมการจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีหน้าที่จัดให้ผู้ที่จะบรรพชาทุกคน ได้สมัครบรรพชาด้วยความสมัครใจ บิดามารดาหรือผู้ปกครองยินยอมและนำไปฝากพระอุปัชฌาย์อย่างถูกต้อง อาราธนาพระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากคณะสงฆ์โดยถูกต้องประจำท้องถิ่นเป็นผู้ให้การบรรพชา และควบคุมดูแลการอบรมสั่งสอน ฝึกหัดสามเณรตลอดระยะเวลาที่บรรพชาอยู่นั้น

4) พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาทุกคน ให้ถูกต้องครบถ้วนตามพระธรรมวินัยและกฏมหาเถรสมาคม จัดให้ผู้จะเข้าบรรพชาทุกคน ได้ฝึกซ้อมพิธีการบรรพชา และศึกษาท่องจำคำขอไตรสรณคมน์ สีลและคำขอบรรพชาให้คล่องแคล่วก่อนวันให้การบรรพชา และเมื่อเสร็จพิธีบรรพชาแล้ว จะต้องจัดให้สามเณรทุกรูป ได้อยู่ในความดูแลและอบรมสั่งสอนของพระอุปัชฌาย์หรือพระภิกษุที่พระอุปัชฌาย์มอบหมาย เช่น พระภิกษุพี่เลี้ยงหรือเจ้าอาวาสที่จัดการบรรพชานั้นอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย

5) พิธีบรรพชานิยมทำในอุโบสถ และจัดให้สามเณรพักรับการศึกษารอบรมตลอดระยะเวลาบรรพชาที่วัดของท้องถิ่นที่จัดการบรรพชานั้น

6) กิจกรรมเสริมในการบรรพชา เช่น การทำขวัญนาค การแห่หน้าไปทำพิธีบรรพชา การฉลองสามเณร มักดำเนินตามความเหมาะสมกับความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

7) สิ่งสำคัญที่สุดในการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนคือ การจัดให้สามเณรที่บรรพชาทุกรูปได้ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยสำหรับสามเณรอย่างเต็มที่ ทั้งการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันร่วมกับพระภิกษุสามเณรแห่งวัดนั้น

8) สบงจีวรและเครื่องอัฐบริขารสำหรับสามเณรนิยมเป็นของใหม่ บางแห่งเป็นของใช้แล้วซึ่งมีผู้ถวายเป็นของสงฆ์ไว้ที่วัด โดยมุ่งที่ความถูกต้องตามพระธรรมวินัย

9) การจัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นงานของส่วนรวมในแต่ละท้องถิ่น จึงนิยมแต่งตั้งคณะกรรมการทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแบ่งปันหน้าที่กันดำเนินการตามกำหนดการ (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2526)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

กรรณา กิจขยัน (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่อในอำนาจภายในตนเอง และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2516 จากโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม และกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ z-test, F-test, t-test, Rank-differencet coefficient of correlation, และ Pearson's product-moment correlation ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมแห่งพลเมืองดี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่อในอำนาจภายในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=-.1517$) คุณธรรมแห่งพลเมืองดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.3536$) ความเชื่ออำนาจภายในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.2614$) โดยในส่วนของวินัยแห่งตนนั้น ผู้เรียนหญิงมีวินัยแห่งตนสูงกว่าผู้เรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีวินัยแห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการ มีวินัยแห่งตนสูงกว่าผู้เรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพกสิกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .001 และ .05 ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการ มีวินัยแห่งตนไม่แตกต่างกัน

จิราพร อรุณพูลทรัพย์ (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับผู้เรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่อยู่ในเขตการศึกษาชั้นใน ชั้นกลาง และ

ชั้นนอกของกรุงเทพมหานครจำนวน 365 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ 22 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test โดยใช้เทคนิค one-way ANOVA, multiple regression analysis ด้วยวิธี stepwise ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อพฤติกรรม การมีวินัยในตนเองของผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีวินัยในโรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางการอบรมเลี้ยงดูแบบสนับสนุน การศึกษาของบิดามารดา มารดาอาชีพรับจ้าง การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และบิดาอาชีพรับราชการ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นวินัยในตนเองได้ร้อยละ 44.38 ($R^2=.4438$)

ชัยณรงค์ หลายสุทธิสาร (2531) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง สภาพปัญหาส่วนตัว และสภาพแวดล้อมทางบ้านกับความเป็นวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 จำนวน 558 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, Pearson's product-moment correlation, multiple regression analysis ด้วยวิธี stepwise ผลการวิจัยพบว่า สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรภูมิหลัง สภาพปัญหาส่วนตัว และสภาพแวดล้อมทางบ้านกับความเป็นวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญ 4 ตัวแปรคือ เพศ คะแนนสะสมเฉลี่ย ปัญหาด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูโดยตัวแปรทั้งสี่ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นวินัยในตนเองได้ร้อยละ 37.08 ($R^2=.3708$) สมการทำนายความเป็นวินัยในตนเองในรูปคะแนนดิบ คือ $\text{ความเป็นวินัยในตนเอง} = 2.3139 + .1132 (\text{เพศ}) + .16826 (\text{คะแนนสะสมเฉลี่ย}) - .1490 (\text{ปัญหาด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง}) + .1194 (\text{การอบรมเลี้ยงดู})$ และสมการทำนายความเป็นวินัยในตนเองในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\text{ความเป็นวินัยในตนเอง} = .1643 (\text{เพศ}) + .4224 (\text{คะแนนสะสมเฉลี่ย}) - .2051 (\text{ปัญหาด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง}) + .2221 (\text{การอบรมเลี้ยงดู})$

ชิตกมล สังข์ทอง (2535) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองของวัยรุ่น โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีการศึกษา 2535 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประเภทโรงเรียนสหศึกษา 3 โรงเรียน เฉพาะที่ภายในครอบครัวมีทั้งบิดามารดา จำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Pearson's product-moment correlation และ multiple regression analysis ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ร่วมกันทำนายวินัยในตนเองของวัยรุ่นได้ดีที่สุดมี 4 ตัวแปร คือ วินัยในตนเองของบิดา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอบรมเลี้ยงดู และระดับการศึกษาของบิดา โดยทุกตัวทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนายเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ .7048 และตัวแปรทั้งสี่สามารถร่วมกันทำนายวินัยในตนเองได้ร้อยละ

ละ 49.67 ($R^2=.4967$) สมการทำนายวินัยในตนเองในรูปแบบของคะแนนดิบ คือ วินัยในตนเองของวัยรุ่น = $57.0103 + .3159$ วินัยในตนเองของบิดา + 8.2505 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน + 13.8971 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย + 3.3754 ระดับการศึกษาของบิดา และสมการทำนายวินัยในตนเองในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน คือ วินัยในตนเองของวัยรุ่น = $.3190$ วินัยในตนเองของบิดา + $.2775$ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน + $.2960$ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย + $.1815$ ระดับการศึกษาของบิดา

บัณฑิตา ศักดิ์อุดม (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของผู้เรียน โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2522 จากโรงเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จำนวน 265 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test โดยใช้เทคนิค one-way ANOVA และเปรียบเทียบผลการทดสอบรายคู่เมื่อพบว่าผลการทดสอบมีนัยสำคัญด้วยวิธีของ Newman-Keuls ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีวินัยในตนเองมากกว่าผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีวินัยในตนเองมากกว่าผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย รูปแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลยผู้เรียนหญิงมีวินัยในตนเองมากกว่าผู้เรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภัทรา นิคมานนท์ (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้าความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษากับนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2516 วิทยาลัยผู้สอนบุรีรัมย์ จำนวน 336 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, multiple correlation และ multiple regression analysis ด้วยวิธี stepwise ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชายวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการถือศีลห้าทุก ๆ ข้อ และรวมทั้ง 5 ข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($.1897 < r < .3007$) และวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรู้สึกรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1897$ และ $.1947$ ตามลำดับ) นักศึกษาหญิง วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการถือศีลข้อ 5 เพียงข้อเดียวและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .3321$) วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .2737$) และวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .1907$)

มนัส อารีรอบ (2533) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 3 และ 4 ปีการศึกษา 2533 จำนวน 58 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ Pearson's product-moment correlation ผลการวิจัยพบว่า นิสิตวิชาเอกศิลปศึกษา มีวินัยในตนเองทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง วินัยในตนเองด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล มีความซื่อสัตย์จริงใจมีเหตุผลมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และมีความอดทน ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองด้านมีความตั้งใจจริง ใจคอมั่นคงของนิสิตชายกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .4312$) ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองด้านมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผลของนิสิตชั้นปีที่ 3 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .4757$) สำหรับเพศชายและเพศหญิงมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตหญิงมีวินัยในตนเองมากกว่านิสิตชาย

โรจนา สุขะพันธ์ (2529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชนใน กรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับนักศึกษาปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 4 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำนวน 735 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ Pearson's product-moment correlation ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชายและหญิง มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่านักศึกษาชาย วินัยในตนเองทั้งนักศึกษาชายและหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{ชาย} = .8502$ $r_{หญิง} = .7288$) และวินัยในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r_{ปี1} = .2394$ $r_{ปี3} = .2104$)

วรรณวิภา ทองงอก (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพผู้สอนวินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสอนของนิสิตฝึกสอน วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก ที่ทำการฝึกสอนในภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2516 จำนวน 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test, t-test และ Pearson's product-moment correlation ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่ออาชีพผู้สอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .1359$) ทัศนคติต่ออาชีพผู้สอนและผลสัมฤทธิ์ในการสอนของ

นิสิตชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .1592$) วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการสอนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิวัฒน์ อัสวณิชย์ (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของผู้เรียนไทย โดยศึกษากับกลุ่มผู้เรียนในกรุงเทพมหานคร และกลุ่มผู้เรียนจากจังหวัดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 856 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test โดยใช้เทคนิค one-way ANOVA และทดสอบความแตกต่างรายคู่เมื่อพบว่าการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ Newman-Keuls ผลการวิจัยพบว่า วินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .3070$) ผู้เรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีวินัยในตนเองสูงกว่าผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนเพศหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่าผู้เรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่อยู่ในต่างจังหวัดมีวินัยในตนเองสูงกว่าผู้เรียนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิภาวัน มูลสถาน (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2521 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 443 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, partial correlation และ multiple regression analysis ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .2604$) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .2633$) ตัวพยากรณ์จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด สถานภาพสมรสของพ่อแม่ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ อาชีพของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์กัน ($r = .3866$) สามารถร่วมกันทำนายความมีวินัยในตนเองและมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 14.95 ($R^2 = .1495$) ตัวพยากรณ์ที่ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ระดับการศึกษาของพ่อแม่ อาชีพของพ่อแม่ และสถานภาพสมรสของพ่อแม่ตามลำดับ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยส่งผลต่อการพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ วินัยในตนเอง = $32.6803 + .1396$ จำนวนพี่

นื่อง + .3377 ลำดับการเกิด + .5481 สถานภาพสมรสของพ่อแม่ + .6494 ระดับการศึกษาของพ่อ +
 1.4654 ระดับการศึกษาของแม่ + .1813 อาชีพของพ่อ + .3676 อาชีพของแม่ + .1326 การอบรม
 เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย - .4653 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน - .1305 การอบรมเลี้ยงดู
 แบบปล่อยปละละเลย สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ วินัยในตนเอง = .0426 จำนวนที่
 นื่อง + .0031 ลำดับการเกิด + .0724 สถานภาพสมรสของพ่อแม่ + .0609 ระดับการศึกษาของพ่อ +
 .1269 ระดับการศึกษาของแม่ + .0421 อาชีพของพ่อ + .0849 อาชีพของแม่ + .2406 การอบรมเลี้ยง
 ดูแบบประชาธิปไตย - .0809 การ อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน - .2347 การอบรมเลี้ยงดูแบบ
 ปล่อยปละละเลย

สีนินากู สุทธจินดา (2543) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของผู้เรียนสาขาวิชาพาณิชยการ
 โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดย
 ศึกษากับผู้เรียนที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2542 จำนวน
 1,113 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test, F-test โดยใช้เทคนิค one-way ANOVA และใช้การ
 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดย Scheffe' ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีวินัยในตนเองโดยรวมและราย
 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตนในห้องเรียน การปฏิบัติตนนอกห้องเรียน และการปฏิบัติในสังคมอยู่ใน
 ระดับสูง ผู้เรียนที่มีเพศต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย
 ผู้เรียนหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่าผู้เรียนชาย ผู้เรียนที่ระดับชั้นต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้เรียนชั้นปีที่ 1 มีวินัยในตนเองด้านการปฏิบัติตนใน
 ห้องเรียนและการปฏิบัติตนในสังคมสูงกว่าผู้เรียนชั้นปีที่ 2 และ 3 ในขณะที่ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 มีวินัย
 ในตนเองด้านการปฏิบัติตนนอกห้องเรียนสูงกว่าผู้เรียนชั้นปีที่ 1 และ 2 ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่
 สัมฤทธิ์ต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่ความเชื่อ
 อานาจภายในตนเองต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่
 ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีวินัยในตนเองสูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ และ
 ผู้เรียนที่ได้รับอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ต่างกันมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .05

สุนารี เตชะ โชควิวัฒน์ (2527) ได้ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเองและ
 ความภาคภูมิใจในตนเอง โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2526 ของ
 โรงเรียนเบญจมินทร์คอลเลจ และโรงเรียนปนะพันธ์วิทยา จำนวน 228 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
 t-test, F-test โดยใช้เทคนิค one-way ANOVA ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยNewman-Keuls
 และ multiple correlation ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูกับวินัยในตนเองการอบรมเลี้ยงดูกับ

ความภาคภูมิใจในตนเอง และความมีวินัยในตนเองกับความภาคภูมิใจในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.4133$, $r=.6217$ และ $r=.2410$ ตามลำดับ) ผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีวินัยในตนเองมากกว่าผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์) ผู้เรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกันมีวินัยในตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

โสภภาพร แก่นเพชร (2530) ได้ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนประจำชั้น-ผู้เรียนและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 480 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test ด้วยเทคนิค three-ways ANOVA ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนประจำชั้น-ผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.5716$) ผู้เรียนที่มีเพศต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เพศหญิงสูงกว่าเพศชาย)

อรรวรรณ พานิชปฐมพงศ์ (2542) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตตลิ่งชัน จำนวน 582 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน multiple correlation ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน และการอบรมเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.8123$) ปัจจัยทางด้านความรับผิดชอบความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมแบบเข้มงวดกวดขัน ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เกสรี สุวรรณเรืองศรี (2542) ได้สรุปผลการวิจัยจากการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพายุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางในการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพายุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการใช้และการประเมิน ผู้ใช้โปรแกรมคือผู้สอนอนุบาล สมาชิกกลุ่ม ทำงาน สมาชิกสนับสนุนโดยมีกระบวนการทำงาน 3 ระยะ คือ ก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการและระยะประเมินผลการทำงาน

2) พบว่าการสอนระดับอนุบาลแสดงให้เห็นการยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมอื่นใน 7 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อผู้เรียนและชุมชน 4) วิธีสอน 5) สภาพแวดล้อม/สื่อ 6) ภูมิปัญญาชาวบ้าน 7) นโยบายร่วมกัน

อาภรณ์ แก่นวงศ์ (2535) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พบว่า ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ จะประสบผลสำเร็จนั้น มีปัจจัยสำคัญคือ ต้องมีการวางแผนระยะยาว มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนทั้งสองฝ่าย ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทั้งสองฝ่าย มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอ มีผู้ประสานงานที่ดี มีความรับผิดชอบ บุคลากรมีศักยภาพ และความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ

บุษบา โชคช่วยชู (2536) ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามวิธีเรียนแบบร่วมมือ มีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่าผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามวิธีเรียนแบบร่วมมือ มีความสามารถด้านแนวความคิดในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่าผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จิตติมา จรรยาธรรม (2538) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มคะแนนสัมฤทธิ์ผลที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ว่า

1. ภายหลังการทดลอง ผู้เรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคะแนนสัมฤทธิ์ผลจะมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง

2. ภายหลังการทดลอง ผู้เรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคะแนนสัมฤทธิ์ผล จะมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าผู้เรียนในกลุ่ม ที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติของผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กึ่งดาว กลิ่นจันทร์ (2536) ก็ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมที่มีต่อความสามารถในการอ่าน พบว่า

1. ภายหลังจากทดลอง ผู้เรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมจะมีความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทยสูงกว่าผู้เรียนในกลุ่มที่เรียนตามคู่มือผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ภายหลังจากทดลอง ผู้เรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่ม จะมีคะแนนความสามารถในการอ่าน เข้าใจความภาษาไทยสูงกว่าก่อนเข้ารับการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุภัทรา วีระพลิน (2536) ได้ศึกษาความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกับหน่วยงานต่างประเทศ พบว่า สภาพปัจจุบันของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกับหน่วยงานต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่มีความร่วมมือกันในระดับสถาบันต่อสถาบันหน่วยงานต่างประเทศที่มีความร่วมมือส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัย รองลงมาคือ ประเทศญี่ปุ่นสำหรับกิจกรรมความร่วมมือที่ทำร่วมกันมากที่สุดคือการแลกเปลี่ยนอาจารย์ บุคลากร รองลงมาคือ การให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรมแก่อาจารย์ กิจกรรมที่มีการดำเนินการร่วมกันน้อยคือการให้ทุนการฝึกอบรมแก่นักศึกษา และสนับสนุนทางการเงินส่วนแนวทางความร่วมมือในอนาคตนั้น สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมุ่งที่จะนำความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของโลก โดยใช้ระบบการเรียนการสอนที่ใช้การสื่อสารผ่านดาวเทียม

ทพวงมหาวิทยาลัย (2531) ได้สรุปผลการสัมมนาเกี่ยวกับการนำความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันต่างประเทศดังนี้

1) ความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะต้องมีพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ประโยชน์และการพัฒนาในทางธุรกิจ การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น

2) ความช่วยเหลือร่วมมือแบบให้เปล่าจะลดน้อยลง ดังนั้นคณาจารย์คงต้องปฏิบัติตนเป็นพนักงานขายของมหาวิทยาลัยมากขึ้น เพื่อหาเงินทุนสนับสนุนการดำเนินการ

3) ความร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนใหญ่เกิดจากการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของแต่ละฝ่าย

4) สาขาวิชาที่สถาบันต่างประเทศสนใจจะมีความร่วมมือ ได้แก่ บริหารธุรกิจคอมพิวเตอร์ และวิศวกรรมศาสตร์

5) ความร่วมมือควรเป็นไปในรูปของกลุ่มคิดว่าที่จะเป็นเพียงสถาบันผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือที่มีลักษณะการค้นพบเป็นไปในทางเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาอีกเรื่องหนึ่ง

Slavin and others (1984) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนกลุ่มที่เรียนแบบกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดคำนวณสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Michael Jon Mears (1996) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพีชคณิต ในระดับวิทยาลัย โดยแบ่งนักศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมซึ่งเรียนแบบบรรยาย และ กลุ่มทดลอง ซึ่งเรียนผสมระหว่างแบบบรรยายกับการเรียนแบบร่วมมือ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนและหลังเรียน แต่ไม่มีความแตกต่างของคะแนนเจตคติและเพศของนักศึกษา

ขวัญใจ บุญฤทธิ์ (2535) ได้ทดลองศึกษาผลการใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล กับการเรียนตามกิจกรรมในคู่มือผู้สอนของสถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความมีวินัยในตนเอง เป็นเวลา 10 คาบ ซึ่งผลการทดลองพบว่า การเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวินัยในตนเองสูงกว่าการเรียนตามกิจกรรมในคู่มือผู้สอนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อากาศรณ์ หวดสูงเนิน (2536) ได้ศึกษา ผลของการเรียนแบบร่วมมือกับเรียนตามวิธีปกติที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามวิธีปกติ และผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำที่เรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกันกับผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำที่เรียนตามวิธีเรียนแบบปกติตามลำดับ ส่วนผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางที่เรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางที่เรียนตามวิธีเรียนแบบปกติ

ชาติชาย ม่วงปฐม (2540) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือและระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกลุ่มตัวอย่างมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล กลุ่มที่ 2 เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กลุ่มที่ 3 เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวัง ส่วนกลุ่มที่ 4

เป็นกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ และวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวัง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเรียนกับระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และยังพบว่า ผู้เรียนในระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ต่ำที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ และการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวัง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าการเรียนตามปกติ แต่ไม่มีเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ระหว่างผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนต่างกัน

ปัทมา ศรขาว (2540) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม จำนวน 142 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติ และนักศึกษาที่มีความสามารถสูงปานกลาง และต่ำที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติในระดับความสามารถเดียวกัน ส่วนนักศึกษาที่มีความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักศึกษาที่มีความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงที่เรียนด้วยวิธีเรียนปกติ ในขณะที่นักศึกษาที่มีความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ปานกลาง และต่ำที่เรียนด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกับนักศึกษาที่มีความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ปานกลางและต่ำที่เรียนด้วยวิธีเรียนแบบปกติ

โหมยิต จตุรัสวัฒนากุล(2543) ได้ศึกษา ผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีระดับความสามารถต่างกันโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (Team Assisted Individual หรือ TAI) พบว่า ผู้เรียนทุกระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลอง และ ผู้เรียนทุกระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนในระดับเดียวกันที่เรียนตามปกติอย่างหลังการทดลองผู้เรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่

แตกต่างกันระหว่างผู้เรียนระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ปานกลางกับต่ำ แต่มีความแตกต่างระหว่างผู้เรียนระดับความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกับปานกลาง และสูงกับต่ำ

จินดา น้ำเจริญ (2540) ได้ศึกษาความมีวินัยในตนเอง เกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบ ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้เรียนชาย-หญิงที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลาง และต่ำอายุระหว่าง 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 30 คน ของโรงเรียนอนุบาลระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 มีวินัยในตนเองระดับปานกลาง กลุ่มทดลอง 2 มีวินัยในตนเองระดับต่ำ โดยทั้งสองกลุ่มจะได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนปฐมวัยที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลางและระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผนปฏิบัติ และทบทวน ก่อนและหลังการทดลองมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยหลังการทดลองผู้เรียนปฐมวัยมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนการทดลอง และผู้เรียนปฐมวัยที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลางและระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวนมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้เรียนปฐมวัยที่มีวินัยในตนเองระดับต่ำมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงกว่าผู้เรียนปฐมวัยที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลาง

ณัฐพล กล้าหาญ (2540) ศึกษาเรื่องการพัฒนาจริยธรรมความมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กรณีศึกษา : ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านดอนลำดวนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า จริยธรรมความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนหลังการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ให้ผู้เรียนทำงานหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มโดยมีการแบ่งกลุ่มย่อย ประมาณ 5-7 คนสูงกว่า จริยธรรมความมีวินัยในตนเองก่อนการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภัท ไหวหากิจ (2540) ได้ศึกษาการรับรู้วินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบการควบคุมตนเอง และความมีเหตุผล ของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานคติธรรมและการเล่นแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง 2 ห้องเรียนทดสอบผู้เรียนทั้งสองห้องแล้วจับคู่คะแนนผู้เรียนที่ได้คะแนนการรับรู้วินัยในตนเองต่ำที่วัดโดยใช้แบบทดสอบ

วัดการรับรู้วินัยในตนเอง จำนวนห้องละ 15 คน จัด 2 กลุ่มสุ่มอีกครั้งกำหนดเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรม และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรม มีการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือแต่ไม่แตกต่างกัน

วิรัช ปรีอกระโทก (2543) รายงานการวิจัยในชั้นเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรื่อง ระเบียบวินัย โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ให้ผู้เรียนทำงานหรือทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อย ประมาณ 5 – 7 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าความมีวินัยของผู้เรียนหลังการพัฒนาด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการพัฒนา

เบญจวรรณ ศรีมารุต (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความมีระเบียบวินัยด้าน ความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนปฐมวัยด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การดูแลรักษาของใช้ของตน การปฏิบัติกิจกรรมตามเวลาที่กำหนด ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานกับการประเมินผลแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้เรียนผู้เรียนชายและหญิงอายุ 4 – 5 ปี ที่มีระเบียบวินัยต่ำ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเสนอชื่อของผู้สอนประจำชั้น จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อกำหนดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยกลุ่มทดลองใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน และกลุ่มควบคุมใช้การประเมินผลแบบปกติผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนปฐมวัยที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานและการประเมินผลแบบปกติก่อนกับหลังการทดลอง มีความมีระเบียบวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานและการประเมินผลแบบปกติมีความมีระเบียบวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพรรณิภา อ้นลำพูล (2544) ศึกษาเรื่อง การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม และการศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้น ปวช. 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม พบว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบของผู้เรียนก่อนใช้กิจกรรมและหลังใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังใช้กิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และผู้เรียนเห็นด้วยว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

พงษ์สานต์ เย็นอ่อน (2545) ศึกษาเรื่อง การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เช่น การเล่น เกม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่างนิทาน และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อพัฒนา

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดพฤติกรรมของผู้เรียนหลักการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยจากแบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้เรียนหลังการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัญระญา รุ่งเรือง (2545) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลายด้วยรูปแบบ BASIC I.D ของ ซู (Sue) ต่อความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ ผู้เรียนที่ร่วมการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลายมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและเจตคติต่อความมีวินัยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองส่วนเจตคติต่อวินัยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหลังสิ้นสุดการทดลอง 3 สัปดาห์ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลายมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ ส่วนเจตคติต่อความมีวินัยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีพร มีด่อง (2543) ศึกษาเรื่อง ผลของการศึกษากลุ่มโดยใช้เทคนิคการปรึกษากลุ่มต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญา และความมีวินัยในตนเองของวัยรุ่นในสถานฝึกและอบรมผู้เรียนและเยาวชนหญิงบ้านปราณี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนวิธีคิดตามแนวปัญญาและคะแนนความมีวินัยในตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อ โปรแกรมกลุ่มว่าช่วยให้เขาเรียนรู้การปรับตัวให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เรียนรู้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความรู้สึกอย่างเปิดเผยและสามารถนำวิธีคิดที่เรียนรู้จากกลุ่มมาพัฒนาตนเองให้มีวินัยเพิ่มขึ้นจากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ด้วยการนำ เกมบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มกล้าแสดงออก ได้ลงมือปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนต่อไป

Sethwartykopf and Linda (1994) ศึกษาเรื่องพัฒนาโปรแกรมการป้องกันและพัฒนาศีลธรรมกับผู้เรียนผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการให้คำปรึกษากลุ่มขนาดเล็กในห้องแนะแนว โดยการสอนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองสอนทักษะทางสังคมและความมีวินัยในตนเอง ทำการทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมความมีวินัยในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและมีเหตุผลเพิ่มขึ้น

7. กรอบความคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือ จากนั้นคัดเลือกกระบวนการ หลักเกณฑ์ รวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของแต่ละแนวคิดดังกล่าว โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมที่นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

กระบวนการพัฒนาโปรแกรมสำหรับการศึกษาอกระบบโรงเรียน

ในงานวิจัยนี้เลือกกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution program) ของ Boyle (1981) เพราะเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ (Discipline) เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า เน้นการกำหนดวัตถุประสงค์จากความรู้ในวิทยาการนั้นๆ และการประเมินโปรแกรมเชิงสถาบันมุ่งวัดที่ความรู้ ความชำนาญในเนื้อหา และมุ่งวัดการพัฒนาการส่วนบุคคลจึงมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยนี้

กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน มี 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดผู้รับบริการ

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีกระบวนการที่ได้จากผลการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของ Johnson (1991), Cohen(1994), Antilet al (1998) ดังนี้

ตารางที่ 2.5 แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีกระบวนการที่ได้จากผลการสังเคราะห์

Johnson (1991)	Antil et al (1998)	Cohen (1994)	ผลการสังเคราะห์
1. กำหนด วัตถุประสงค์การ เรียนรู้ร่วมกัน	1.ชี้แจงวัตถุประสงค์		1. กำหนด วัตถุประสงค์การ เรียนรู้ร่วมกัน
2.กำหนดกลุ่มผู้เรียน -แบ่งกลุ่ม -กำหนดขนาด กลุ่ม -วิธีจัดกลุ่ม -บทบาทผู้เรียน	2. ให้ข้อมูล 3. จัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม	1. การจัดกลุ่มและการ จัดการเรียนการสอน 1.1 ขนาดของกลุ่ม 1.2 ระยะเวลาใน การอยู่ร่วมกับกลุ่ม 1.3 งานและ บทบาทในแต่ละ บทบาท	2.กำหนดกลุ่มผู้เรียน 2.1 แบ่งกลุ่มการ เรียนรู้ 2.2 กำหนดขนาด กลุ่ม 2.3 วิธีจัดกลุ่ม 2.4 กำหนด ระยะเวลาในการอยู่ ร่วมกับกลุ่ม 2.5 อธิบายและ กำหนดบทบาทผู้เรียน
3.อธิบายเนื้อหาสาระ ในการเรียนรู้ร่วมกัน		1.4 ขั้นตอนการรู้แบบ ร่วมมือ 1.4.1 ชี้นำเข้าสู่ บทเรียน 1.4.2 ชี้นำทำงานใน กลุ่ม 1.4.3 ชี้นำระดม สมอง	3. การจัดการเรียนการ สอนแบบร่วมมือ 3.1 ชี้นำเข้าสู่ บทเรียน 3.2 ชี้นำสอน อธิบาย เนื้อหาในการเรียนรู้ 3.3 ชี้นำระดมสมอง ร่วมกัน
4.ควบคุม กำกับ และ ช่วยเหลือผู้เรียน	4.ให้ความช่วยเหลือ กลุ่มในการเรียนรู้		4.ติดตามการเรียนรู้ และช่วยเหลือผู้เรียน

ตารางที่ 2.5 แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีกระบวนการที่ได้จากผลการสังเคราะห์ (ต่อ)

5. ประเมินผลการเรียนรู้และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียน	5. ทดสอบ	2. การประเมินผล 2.1 การนำเสนอผลงานด้วยวิธีต่าง ๆ 2.1 การนำเสนอผลงานด้วยวิธีต่าง ๆ 2.2 การทดสอบ 2.3 การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม 2.4 การเสนอความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นระดมสมอง	5. ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการนำเสนอ, ทดสอบ, สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในกลุ่มและในขณะระดมสมอง
	6. การเสริมแรง		6. การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

สรุปว่า ผลการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน 2. กำหนดกลุ่มผู้เรียน 3. การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ 4. ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน 5. ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการนำเสนอ, ทดสอบ, สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในกลุ่มและในขณะระดมสมอง และ 6. การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและรวมทั้งการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน ผู้บริหาร คณะพระวิทยากร ผู้ปกครอง และคณะครู ทำให้ได้ทราบถึง

1. สภาพการมีวินัยในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อน
2. ปัญหาในการขาดการมีวินัยในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อน
3. ความต้องการในการพัฒนาการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งผลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะได้นำไปเป็นข้อมูลนำเข้าในการพัฒนาโปรแกรมต่อไป

การมีวินัยในตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นสามเนรภาคคู่เรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.6 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย

สายพิณ ปรุง สวัสดิ์ (2538), ณัฐพล กล้าหาญ (2540), กรม วิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงาน คณะกรรมการ การ วัฒนธรรม แห่งชาติ (2540)	ณัฐพร สถากรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่ สังเคราะห์ได้
มีความเชื่อมั่น ในตนเอง		ความเชื่อมั่น ในตนเอง	ความเชื่อมั่น ในตนเอง	การมีความ มุ่งมั่น (willpower)	1.มีความ เชื่อมั่นใน ตนเอง
มีความเป็นผู้นำ		ความเป็น ผู้นำ	ความเป็น ผู้นำ		2.มีความเป็น ผู้นำ
มีความ รับผิดชอบ	การยอมรับทั้ง ผลการกระทำ ของตนเอง และผู้อื่น	ความ รับผิดชอบ	ความ รับผิดชอบ		3.มีความ รับผิดชอบ
มีความตรงต่อ เวลา	การตรงต่อ เวลา		การตรงต่อ เวลา		4.มีความตรง ต่อเวลา

ตารางที่ 2.6 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรง สวัสดิ์ (2538), ณัฐพล กล้าหาญ (2540), กรม วิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงาน คณะกรรมการ การ วัฒนธรรม แห่งชาติ (2540)	ณัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่ สังเคราะห์ได้
เคารพสิทธิของ ผู้อื่น	การเคารพใน สิทธิและ หน้าที่ของกัน และกัน	การยอมรับ ความ คิดเห็นของ ผู้อื่น			5.เคารพสิทธิ และความเห็น ของผู้อื่น
มีระเบียบและ ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ทาง สังคม	การยอมรับ ความคิดเห็น ของผู้อื่น ตาม กฎเกณฑ์ของ สังคม	การปฏิบัติ ตาม กฎระเบียบ ของสังคม			6.มีระเบียบ และปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์ ทางสังคม
มีลักษณะมุ่ง อนาคต		ความตั้งใจ จริง		การยอมรับ (acceptance)	7.มีลักษณะมุ่ง อนาคต
มีความซื่อสัตย์ สุจริต			ความซื่อสัตย์		8.มีความ ซื่อสัตย์สุจริต

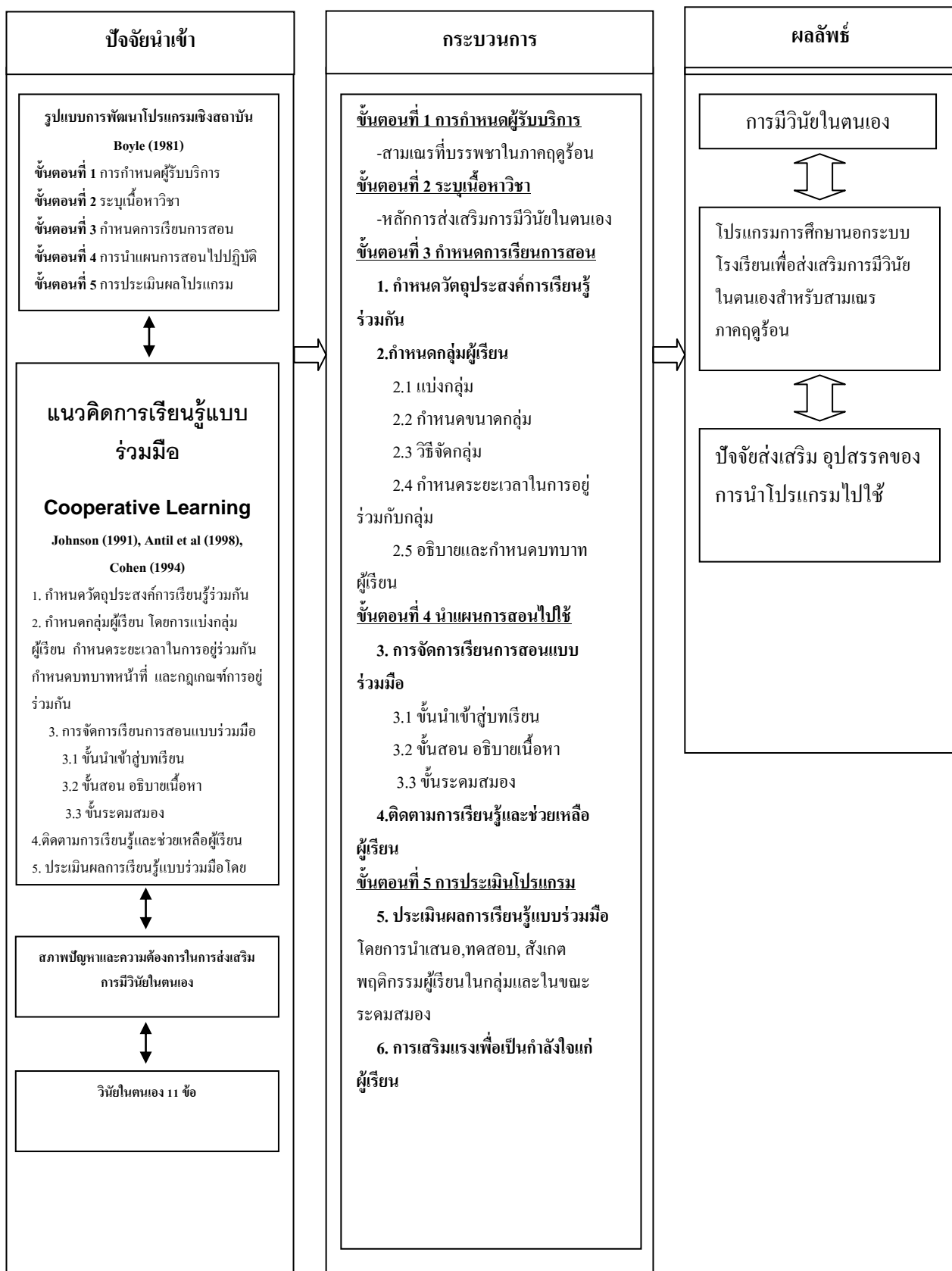
ตารางที่ 2.6 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรุง สวัสดิ์ (2538), ณัฐพล กล้าหาญ (2540), กรม วิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงาน คณะกรรมการ การ วัฒนธรรม แห่งชาติ (2540)	ณัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่ สังเคราะห์ได้
มีความอดทน ขยัน หมั่นเพียร	ควบคุมตนเอง ทั้งกาย วาจา และใจ	ความอดทน		การทำงาน ด้วยความมุ มานะ อดทน (persistence)	9.มีความ อดทน ขยัน หมั่นเพียรไม่ ย่อท้อต่องาน หนัก
				การทำงาน หนัก (hard work)	
				การทำงาน ด้วยความ อุตสาหะ (industry)	
รู้จักเสียสละ และเห็นอกเห็น ใจผู้อื่น	การเห็นแก่ ประโยชน์ ส่วนรวม				10รู้จัก เสียสละเห็น แต่ประโยชน์ ส่วนรวมและ เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น
	ความมีเหตุผล				11.ความมี เหตุผล

สรุปได้ว่า จากงานวิจัยผู้ที่มีวินัยในตนเองเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะควบคุมพฤติกรรมในการแสดงออก คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน การดำเนินการวิจัยสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนให้มีความเหมาะสม อันได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพ ปัญหาการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดกลุ่มผู้เรียน
2. ระบุเนื้อหาวิชา
3. กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ประกอบด้วยการดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) .ในขั้นที่ 4 และขั้นที่ 5 คือ

4. การนำแผนการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติ
5. การประเมินผลโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดในขั้นที่ 4 การประเมินผลโปรแกรมมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

การดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 นี้ นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก ได้แก่ ตัวอย่างที่เลือกมาจากผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Yamane (จักษุญใจ, 2544) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ โดยเลือกตัวอย่างจำนวน 100 คน เมื่อเทียบกับประชากรคือ 150,000 คน (กรมการศาสนา, 2554) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เพราะเป็นวิธีที่ให้ค่าประมาณพารามิเตอร์มีความแม่นยำสูงเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเลือกตัวอย่างอย่างง่าย (Random Sampling) (องอาจ นัยวัฒน์, 2549) และแบ่งชั้นภูมิออกเป็น ภาค 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร โดยเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนในแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย ด้วยการจับฉลากชื่อจังหวัดแต่ละชั้นภูมิ และเลือกตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีการจัดขนาดตัวอย่างแบบไม่เป็นสัดส่วน (Disproportional allocation) ดังแสดงใน

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ชั้นภูมิ	จังหวัดที่เป็นตัวแทน	จำนวนตัวอย่าง (คน)
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	20
ภาคกลาง	นครปฐม	20
ภาคอีสาน	ขอนแก่น	20
ภาคตะวันออก	ระยอง	20
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	20
รวม		100

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง ได้แก่ ตัวอย่างที่เลือกมาจาก เจ้าอาวาส พระวิทยากร หัวหน้าโครงการ ผู้ปกครอง และครู โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน

สรุปได้ว่า การศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ คือ 1. สภาพ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่หนึ่ง ผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้ว และจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง คือ ผู้บริหาร เจ้าอาวาส พระวิทยากร หัวหน้าโครงการ ผู้ปกครอง และครู 2. ปัญหา ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มที่สอง คือ ผู้บริหาร เจ้าอาวาส พระวิทยากร หัวหน้าโครงการ ผู้ปกครอง และครู และ 3. ความต้องการ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่หนึ่ง ผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้ว และจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง คือ ผู้บริหาร เจ้าอาวาส พระวิทยากร หัวหน้าโครงการ ผู้ปกครอง และครู

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลสองชุด คือ แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มที่หนึ่ง และแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ใช้ในการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มที่สอง โดยผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ สภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2.2 วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่สำคัญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2.3 สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สภาพ ปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

2.3.1 แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามให้เลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุนรายละเอียดส่วนบุคคลเอง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เกี่ยวข้องกับการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ประกอบด้วย ข้อคำถามให้เลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ประกอบด้วย ข้อคำถามให้เลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง หรือ ข้อคำถามมีลักษณะวัดระดับของลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายถึงระดับความมากน้อยของความต้องการในแต่ละประเด็นนี้ๆ ดังนี้

5 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีความต้องการมากที่สุด
4 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีความต้องการมาก
3 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีความต้องการปานกลาง
2 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีความต้องการน้อย
1 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีความต้องการน้อยที่สุด

มีการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความต้องการมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความต้องการมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความต้องการปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความต้องการน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความต้องการน้อยที่สุด

2.3.2 แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สภาพ ปัญหาและความต้องการในการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และได้รับแก้ไขในบางข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ดูรายละเอียด ผู้ทรงคุณวุฒิที่ภาคผนวก ก)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 มี ขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 (เยาวชนที่เคยสามเณรภาคฤดูร้อนแล้ว) โดยขอ ความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามผ่านส่วนงานกองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังจังหวัดที่กำหนดเป็นตัวแทนในแต่ละชั้นภูมิ ติดตามเก็บ แบบสอบถามหลังจากนั้นประมาณ 1 อาทิตย์

การเก็บข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มที่ 2 (ผู้บริหาร วิทยากร ผู้ปกครอง) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ในระยาะที่ 1 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากนั้นทำการสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อแสดง สภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อนำไปเป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการวิจัยในระยาะที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 รวมถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) การเรียนรู้แบบร่วมมือของ Johnson (1991) หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) การมีวินัยในตนเอง และการจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะที่จะสามารถนำเนื้อหาและกิจกรรมมาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1980) ในขั้นที่ 1-3 ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เรียนของโปรแกรมคือสามเณรภาคฤดูร้อนจำนวน 58 รูป ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 13-15 ปี เป็นวัยที่เริ่มมีความรับผิดชอบและสามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง และเป็นผู้ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามวันและเวลาที่กำหนดอย่างครบถ้วน

ขั้นที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มาวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะนำมาพัฒนาผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการและสามารถแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.2 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย

สายพิณ ปรุงสวัสดิ์ (2538), ณ์ัฐพล กล้าหาญ (2540), กรมวิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540)	ณ์ัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่สังเคราะห์ได้
มีความเชื่อมั่นในตนเอง		ความเชื่อมั่นในตนเอง	ความเชื่อมั่นในตนเอง	การมีความมุ่งมั่น (willpower)	1.มีความเชื่อมั่นในตนเอง
มีความเป็นผู้นำ		ความเป็นผู้นำ	ความเป็นผู้นำ		2.มีความเป็นผู้นำ
มีความรับผิดชอบ	การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเองและผู้อื่น	ความรับผิดชอบ	ความรับผิดชอบ		3.มีความรับผิดชอบ
มีความตรงต่อเวลา	การตรงต่อเวลา		การตรงต่อเวลา		4.มีความตรงต่อเวลา
เคารพสิทธิของผู้อื่น	การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน	การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น			5.เคารพสิทธิและความเห็นของผู้อื่น

ตารางที่ 3.2 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรุงสวัสดิ์ (2538), ธีรพล กล้าหาญ (2540), กรมวิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540)	ณัฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่สังเคราะห์ได้
มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตามกฎเกณฑ์ของสังคม	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม			6.มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
มีลักษณะมุ่งอนาคต		ความตั้งใจจริง		การยอมรับ (acceptance)	7.มีลักษณะมุ่งอนาคต
มีความซื่อสัตย์สุจริต			ความซื่อสัตย์		8.มีความซื่อสัตย์สุจริต
มีความอดทนขยันหมั่นเพียร	ควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ	ความอดทน		การทำงานด้วยความมานะ อดทน (persistence) การทำงานหนัก (hard work) การทำงานด้วยความอุตสาหะ (industry)	9.มีความอดทน ขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่องานหนัก

ตารางที่ 3.2 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเองที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัย (ต่อ)

สายพิณ ปรุงสวัสดิ์ (2538), ัญฐพล กล้าหาญ (2540), กรมวิชาการ (2542), กัญระญา รุ่งเรือง (2545)	สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540)	ัญฐพร สตาภรณ์ (2540)	กัลยา สุวรรณรอด (2537)	Steve Pavlina (2005)	คุณลักษณะที่สังเคราะห์ได้
รู้จักเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม				10 รู้จักเสียสละเห็นแต่ประโยชน์ส่วนรวมและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
	ความมีเหตุผล				11. ความมีเหตุผล

สรุปได้ว่า จากงานวิจัยผู้มีวินัยในตนเองเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะควบคุมพฤติกรรมในการแสดงออก คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล

ขั้นที่ 3 การกำหนดการเรียนรู้การสอน

ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนนี้ดังต่อไปนี้

3.1 การพัฒนาเนื้อหา

ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง โดยประมวลข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 1 และลำดับความต้องการมาสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อ สภาพ ปัญหา และความต้องการของสามเณรภาคฤดูร้อน จำนวน 100 ชั่วโมง (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก ก)

3.2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิเคราะห์ในขั้นที่ 1 มาพัฒนาเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ประกอบด้วย 1. วัตถุประสงค์ 2. ผู้เรียน 3. ผู้สอน 4. เนื้อหา 5. กิจกรรมการเรียนรู้ 6. ระยะเวลา 7. แหล่งความรู้ และสื่อการเรียนรู้ 8. สภาพแวดล้อม 9. การประเมิน (Zinsler,1995) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2. ผู้เรียน

เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบรรพชาเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน ที่มีอายุระหว่าง 11 – 16 ปี

3. ผู้สอน

ผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมกลุ่ม
- 2) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. เนื้อหาสาระ

ขอบเขตของเนื้อหา คือ การมีวินัยในตนเอง 11 ข้อ ได้แก่

2.1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2.2. มีความเป็นผู้นำ
2.3. มีความรับผิดชอบ	2.4. มีความตรงต่อเวลา
2.5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.6. ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม
2.7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	2.8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
2.9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	2.10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2.11. ความมีเหตุผล	

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991) ดังที่แสดงในตารางที่ 3.2 ต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991) ดังที่แสดงในตารางที่ 4.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 หัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จุดประสงค์	กิจกรรม	เวลา	หมายเหตุ
1. ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	1.ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	2.กล่าวอนุโมทนาหลังนั้นเพล	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
2. ส่งเสริมความเป็นผู้นำ	3.การจูงใจที่มีประสิทธิภาพ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	4.ผ่อนสั้นผ่อนยาว	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
3. ส่งเสริมความรับผิดชอบ	5.ร่วมรับผิดชอบ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	6.แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ	6 ช.ม.	รวม 12 ครั้ง
4. ส่งเสริมความตรงต่อเวลา	7.เวลามีคุณค่า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	8.วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
5. ส่งเสริมเคารพสิทธิของผู้อื่น	9.ตาบอดคลำช้าง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	10.เดินบิณฑบาตเรียงแถว	10 ช.ม.	รวม 10 ครั้ง
6. ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	11.ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	12.ฝึกนุ่งห่มผ้า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

ตารางที่ 3.3 หัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ต่อ)

จุดประสงค์	กิจกรรม	เวลา	หมายเหตุ
7. ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	13.หมอดู	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
8. ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต	14.ผู้ชนะตนเอง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	15.เสียชีพอย่าเสียสัตย์	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
9. ส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร	16.คนสู้ชีวิต	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	17.ชุดงัก	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	18.ทำวัตรสวดมนต์	12 ช.ม.	รวม 24 ครั้ง
10. ส่งเสริมเสียสละและเห็นอก เห็นใจผู้อื่น	19.พุทธจิตอาสา	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	20.ต้นไม้พูดได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
11. ส่งเสริมความมีเหตุผล	21.รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	22.เจริญจิตภาวนา	6 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	23.เรียนวิชา ธรรมะ, พุทธประวัติ และศาสนพิธี	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

6.ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมง โดยเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนติดต่อกัน 12 วัน โดยมีกำหนดการของกรกิจกรรมดังนี้

วัน/เวลา	กิจกรรม
วันที่ 1 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 6 มีนาคม 2555)	
08.00 -11.00 น.	ฝึกซ้อมกล่าวคำขอบรรพชาและพิธีการต่างๆในพระอุโบสถฯ
11.00 – 12.00น .	ทานอาหารกลางวัน
12.00 – 13.00 น.	พิธี โคนห้วนาค

13.00 – 13.30 น.	พิธีกล่าวคำขอขมาผู้ปกครองและผู้มีอุปการคุณ และรับผ้าไตรจากผู้ปกครองและเจ้าภาพผ้าไตร
14.00-15.00น.	เดินประทักษิณรอบพระอุโบสถ - กล่าวคำวันทาเสมาหน้าพระอุโบสถ - สมาทานศีล ๕
เวลา 15.00 – 16.00 น.	พิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	ฝึกนุ่งห่มผ้า

วันที่ 2 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 7 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05.30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -09.00 น.	ชี้แจงข้อวัตรปฏิบัติ
09.00 – 11.00 น.	ทำการทดสอบ Pre-Test
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น

17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล”

วันที่ 3 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 8 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ การจูงใจที่มีประสิทธิภาพ ”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ เพื่อนสั้นเพื่อนยาว ”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ ร่วมรับผิชอบ ”

วันที่ 4 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 9 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต

07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “เวลามีคุณค่า”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ตบอดค้ำข้าง”

วันที่ 5 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 10 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “หมอดู”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น

17.30 - 18.00 น. กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”

18.00-21.00 น. กิจกรรม “ผู้ชนะตนเอง”

วันที่ 6 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 11 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น. ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว

04.30 – 05.00 น. ทำวัตรเช้า

05.00 – 05-30 น. เดินจงกรม

05.30 – 07.00 น. บิณฑบาต

07.00 – 07.30 น. ฉ้นเช้า

07.30-8.00 น. ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว

08.00 -11.00 น. กิจกรรม “เสียชีพอย่าเสียสัตย์”

11.00 – 12.00น . ฉ้นเพล

12.00 – 13.00 น. พักผ่อนอย่างมีสติ

13.00 – 16.00 น. กิจกรรม “คนสู้ชีวิต”

16.00-17.00น. กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”

17.00 – 17.30 น. ทำวัตรเย็น

17.30 - 18.00 น. กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”

18.00-21.00 น. กิจกรรม “รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง”

วันที่ 7 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 12 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น. ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว

04.30 – 05.00 น. ทำวัตรเช้า

05.00 – 05-30 น. เดินจงกรม

05.30 – 07.00 น. บิณฑบาต

07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ ฐดงค์ ”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ ฐดงค์ ” (ต่อ)
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 18.00 น.	ทำวัตรเย็น
18.00 - 20.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ ฐดงค์ ” (ต่อ)

วันที่ 8 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 13 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ ฐดงค์ ” (ต่อ)
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ ฐดงค์ ” (ต่อ)
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 18.00 น.	ทำวัตรเย็น

07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ต้นไม้พูดได้”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	อบรมวิชาพุทธประวัติ
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	อบรมวิชาพุทธประวัติ (ต่อ)

วันที่ 11 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 16 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “พุทธจิตอาสา”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	อบรมวิชาศาสนพิธี
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”

18.00-21.00 น. อบรมวิชาศาสนพิธี (ต่อ)

วันที่ 12 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 17 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05.30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	ทดสอบ Post-test
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	ช่วงอำลาอาลัย
16.00-18.00น.	พิธีลาสิกขา/มอบลูกสู่อ้อมกอด

7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

1) แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ

1.1 วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม การสอนวิชาพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์

1.2 สามเณรผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่พร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2) สื่อการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล เอกสารประกอบการสอน วัสดุทัศน

8. สภาพแวดล้อม

1) สถานที่จัดกิจกรรม ควรเป็นวัดที่เคยจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาก่อน

2) ควรเป็นบริเวณที่กว้างขวางพอสมควร เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมได้ มีอากาศถ่ายเทได้ดี เป็นธรรมชาติ เหมาะแก่การศึกษาธรรมชาติและพิจารณาตนเอง

9. การประเมินผลการเรียนรู้

9.1 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

- 1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย
- 2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
- 3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

9.2 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลหลังการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

- 1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย
- 2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
- 3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

การตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ว่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าร่างโปรแกรมมีความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปดำเนินการได้ จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องในระดับ 0.8 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองมีความเหมาะสมในด้าน 1. หลักการและเหตุผล 2. แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3. องค์ประกอบของโปรแกรม และ 4. แผนการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ดำเนินการจัดกิจกรรมได้

การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัยเพื่อวัดความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการสร้างแบบทดสอบวัดด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

1. แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย มีลักษณะเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อคำถาม 3 ตัวเลือก สร้างแบบทดสอบโดยวิเคราะห์หลักสูตร และข้อคำถามให้ครอบคลุมการวัด

พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ระดับได้แก่ ระดับความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย

เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม	ข้อคำถาม
1. ความเชื่อมั่นในตนเอง	ความรู้	1.ข้อเป็นการปฏิบัติที่แสดงถึง การมีความเชื่อมั่นในตนเอง มากที่สุด ก.การปฏิบัติตามผู้ใหญ่ ข.การปฏิบัติตามความสามารถของตน ค.การปฏิบัติตามคนหมู่มาก
	ความเข้าใจ	2.จงตีความว่า บุคคลใดมีความเชื่อมั่นในตนเองมากที่สุด ก. ต้มขกมือถามครูเมื่อสงสัย ข.แดงรีบวิ่งไปปิดน้ำเมื่อเพื่อนเปิดทิ้งไว้ ค.คำฝากเพื่อนที่ยืนเข้าคิวซื้อขนมแทนตน
	การนำไปใช้	3.ข้อใดเป็นพฤติกรรมที่ควรทำในสถานการณ์การประชุมในชั้นเรียนและคุณครูให้โอกาสแสดงความคิดเห็น ก.นั่งเฉย ๆ เดี่ยวเพื่อนพูดเอง ข.รอความีใครพูดหรือไม่ ถ้ามีค่อยพูด ค.ยกมือขอโอกาสแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การ วิเคราะห์	4.การขอเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อนเพื่อเป็น ผู้นำในการอภิปรายหน้าชั้น แสดงถึงการเป็น บุคคลแบบใด ก.มีความรับผิดชอบ ข.มีความเชื่อมั่นในตนเอง ค.มีความรับผิดชอบ
	การประเมิน ค่า	5.โอชอบ โต้เถียงครูประจำชั้น ท่านประเมิน ว่าเป็นคนอย่างไร ก.มีความเชื่อมั่นในตนเอง ข.เป็นคนเปิดเผย ค.เป็นคนจริงจัง
	การ สร้างสรรค์	6.เมื่อท่านพบคนที่เข้ามาติดต่อเจ้าหน้าที่ซึ่ง ไม่รู้ว่าจะไปติดต่อกับใคร ท่านควร เสนอแนะต่อเขาอย่างไร ก.ไม่สนใจ รีบเดินหนีทันที ข.สอบถามเพื่อจะได้ช่วยเหลือ ค.บอกคนอื่นให้เข้าไปถาม
2. ความเป็นผู้นำ	ความรู้	7.ข้อใดตรงกับ ความเป็นผู้นำ มากที่สุด ก.สมควรชวนเพื่อนหนีโรงเรียนไปเที่ยว ข.สมศักดิ์พาเพื่อนไปเลี้ยงขนม ค.บุญเกิดชักชวนเพื่อนให้ช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียน

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม	ข้อคำถาม
	ความเข้าใจ	<p>8. คุณกำลังทำรายงานอย่างหนัก ทุ่มเทมาๆ เพราะใกล้กำหนดส่ง แต่ถูกขัดจังหวะ คุณรู้สึกอย่างไร</p> <p>ก. หยุดพักเพื่อผ่อนคลาย</p> <p>ข. รู้สึกหงุดหงิด ฉุนเฉียว รำคาญ</p> <p>ค. เดินหนีไปทำที่อื่น</p>
	การนำไปใช้	<p>9. เมื่อสมาชิกในกลุ่มทำงานที่รับมอบหมายผิดพลาด ในฐานะหัวหน้ากลุ่ม สมชายควรทำอย่างไร</p> <p>ก. เปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นทำงานนั้น</p> <p>ข. ให้กำลังใจ และบอกวิธีแก้ไขข้อผิดพลาดให้</p> <p>ค. ไม่สนใจ เพราะแบ่งงานกันแล้ว</p>
	การวิเคราะห์	<p>10. ข้อใดต่อไปนี้เป็นทัศนคติที่เป็นผู้นำ</p> <p>ก. พูดสอดแทรกหรือขัดจังหวะสมาชิกในกลุ่ม</p> <p>ข. ทำรายงานแทนสมาชิกในกลุ่มที่ทำไม่ได้</p> <p>ค. ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>
	การประเมินค่า	<p>11. ถ้าได้รับข้อวิจารณ์ที่ไม่ดีกลับมา คุณจะตอบสนองอย่างไร?</p> <p>ก. รู้สึกโกรธและแสดงโต้เถียง</p> <p>ข. รับฟังอย่างตั้งใจแต่มีความรู้สึกผิดหวังออกมา</p> <p>ค. พิจารณาถึงสิ่งที่คุณจะต้องเปลี่ยนแปลงและวิธีในการปรับปรุง</p>

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การ สร้างสรรค์	12.ในฐานะหัวหน้าห้อง ท่านจะอย่างไร หากมีเพื่อนคุยกันในขณะเรียน ก.ฟ้องครูผู้สอน ข.เข้าไปคุยร่วมด้วย ค.เตือนเพื่อนว่าไม่ควรคุยในระหว่างเรียน
3. ความรับผิดชอบ	ความรู้	13.ข้อใดแสดงว่ามีความรับผิดชอบ ก.สมศักดิ์ขโมยเพื่อนเพราะทำหนังสือเพื่อน ขาดโดยไม่ตั้งใจ ข.สมชายส่งกระเป๋าเงินคืนแก่เจ้าของ ค.สมทรงช่วยสอนการบ้านน้อง
	ความเข้าใจ	14.ในการทำงานกลุ่มชาติรีได้รับมอบหมาย งานที่ไม่ถนัด ชาติรีควรทำอย่างไร ก.พยายามทำ และปรึกษาเพื่อนในกลุ่ม ข.ไม่ทำเพราะไม่ถนัด ค.ลองทำไปก่อน ถ้าไม่ได้ก็เลิกทำ
	การนำไปใช้	15.สมหญิงมีหน้าที่กวาดบ้านเช้า-เย็น ที่บ้าน ทุกวัน วันหนึ่งสมหญิงต้องไปเรียนแต่เช้า สมหญิงควรทำอย่างไร ก.รีบตื่นขึ้นมากวาดบ้านเช้ากว่าเดิม ข.ให้น้องทำแทน ค.ไม่ทำ โดยคิดว่าไม่ทำวันเดียวคงไม่เป็นไร
	การ วิเคราะห์	16.ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการมีความ รับผิดชอบ ก.สมยศมีผลการเรียนดีขึ้น ข.สมควรมีร่างกายแข็งแรง ค.เพื่อน ๆ ชอบให้สมชายร่วมทำงานกลุ่มด้วย

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การประเมิน ค่า	17.ในชั่วโมงเรียน สมควรต้องค้นคว้าและทำ รายงานส่งพຽງนี้ แต่สมควรง่วงนอนมาก เพราะเมื่อคืนดูทีวีจนดึก จึงลอกการบ้านเพื่อน ส่ง จากตัวอย่าง สมควรทำถูกหรือไม่ เพราะ อะไร ก.ถูกต้อง เพราะจะได้ประหยัดเวลา ข.ไม่ถูก เพราะไม่มีความรับผิดชอบ ค.ถูกต้อง เพราะสมควรง่วงมาก
	การ สร้างสรรค์	18.เพื่อน ๆ ตกใจจะไปดูงานเกษตรอินทรีย์ ของบ้านสมชายในวันเสาร์ สมชายได้เป็น ตัวแทนให้ไปติดต่อ แต่วันเสาร์สมชายต้องไป เกี่ยวกับครอบครัว เราควรแนะนำสมชาย อย่างไรดี ก.ไปเกี่ยวกับพี่ โดยให้เพื่อน ๆ ไปดูเพื่อน ๆ ไปดูงานที่อื่น ข.ติดต่อให้เพื่อน ๆ แต่ขอเลื่อนเป็นวันเสาร์ ถัดไป ค.เลื่อนวันไปเที่ยว เป็นวันเสาร์ถัดไป
4. ความตรงต่อเวลา	ความรู้	19.ปกติโรงเรียนจะเข้าแถวในเวลา 08.20 น. สุกรีควรทำอย่างไร ก.มาก่อนเวลาทุกวัน ข.อาจมาหลัง 08.20 น. เป็นบางครั้ง ค.มาก่อนเวลาเป็นบางวัน

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	ความเข้าใจ	<p>20.สุภามิตข้อใดตรงกับความสำคัญของการตรงต่อเวลามากที่สุด</p> <p>ก.เวลาและวารีไม่คอยใคร</p> <p>ข.น้ำขึ้นให้รีบตัก</p> <p>ค.พุดดีเป็นศรีแก่ปาก</p>
	การนำไปใช้	<p>21.บ้านของสมหญิง มีกฎว่าจะต้องกลับเข้าบ้านก่อน 2 ทุ่ม แต่สมหญิงอยากไปเล่นที่บ้านเพื่อน สมหญิงควรทำอย่างไร</p> <p>ก. ไปเล่นที่บ้านเพื่อน แล้วคอยให้เพื่อนมาส่งที่บ้าน</p> <p>ข. ต้องขออนุญาตทางคุณพ่อคุณแม่ก่อน</p> <p>ค. เมื่อใกล้ 2 ทุ่ม จึงค่อยโทรศัพท์มาบอกคุณแม่</p> <p>ค. พ่อคุณแม่</p>
	การวิเคราะห์	<p>22.สมรเป็นนักเรียนที่เรียนดี แต่ถ้าครูประจำชั้นนัดมาทำกิจกรรม สมรมักมาไม่ตรงเวลา โดยสมรมักอ้างว่ากิจกรรมไม่มีความสำคัญเหมือน จงวิเคราะห์ว่าถ้าท่านเป็นสมรจะทำอย่างนั้นหรือไม่</p> <p>ก. ทำ เพราะยังไ้งตนก็เรียนดี</p> <p>ข. ไม่ทำ เพราะเกรงใจครูผู้สอน</p> <p>ค. ไม่ทำ เพราะต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมทุกอย่างเท่าเทียมกัน</p>

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การประเมิน ค่า	23. จากคำกล่าวที่ว่า “ระหว่างเป็นคนตรงเวลา แต่เสียประโยชน์ เราขอเป็นคนได้ประโยชน์ แต่ไม่ตรงเวลาจะดีกว่า” ท่านมีความเห็นกับคำกล่าวนี้อย่างไร ก. ไม่เห็นด้วย ข.ค่อนข้างเห็นด้วย ค. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	การ สร้างสรรค์	24. ในวันเสาร์ที่พุดชาและสุรชัยนัดกันไปทำการบ้านที่โรงเรียน ก่อนที่เธอจะออกจากบ้าน พุดชามีการ์ตูนที่ชอบมาก เราควรแนะนำพุดชาอย่างไร ก. ดูการ์ตูนก่อนค่อยไป ข. รีบไปพบสุรชัยเพราะใกล้ถึงเวลานัดไว้ ค. โทรศัพท์ชวนสุรชัยมาดูการ์ตูนด้วยกัน
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	ความรู้	25. ข้อใดต่อไปนี้เป็นความเคารพสิทธิผู้อื่น ก. มานพไม่รับของจากคนแปลกหน้า ข. สมรักไม่ลัดคิวซื้อของ ค. สมศักดิ์ขอโทษสมควรที่ทำหนังสือของสมควรขาดโดยไม่ตั้งใจ

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม	ข้อคำถาม
	ความเข้าใจ	<p>26.ในการระหว่างพัก สมจิตรเห็นขนมเพื่อนวางอยู่ และรู้สึกอยากกินมาก ถ้าสมจิตรมีความเคารพสิทธิผู้อื่น สมจิตรจะอย่างไร</p> <p>ก.หยิบขนมมากินก่อน แล้วค่อยบอกเพื่อนทีหลัง</p> <p>ข.ไม่หยิบขนมมากิน เพราะเกรงเพื่อนด่า</p> <p>ค.ไม่หยิบมารับประทาน เพราะมีใช้ของตนเอง</p>
	การนำไปใช้	<p>27.ที่โรงภาพยนตร์มีคนเข้าแถวซื้อบัตรยาวมาก สุณีจะซื้อบัตรเพื่อเข้าชมภาพยนตร์ แต่พอดีมองไปเห็นเพื่อน ซึ่งเข้าแถวอยู่ก่อนแล้ว สุณี ควรทำอะไร</p> <p>ก.ฝากเพื่อนซื้อให้</p> <p>ข.เข้าแถวซื้อบัตรตามลำดับ</p> <p>ค.แทรกแถวเข้าไปยืนต่อหลังเพื่อน</p>
	การวิเคราะห์	<p>28.เสมออยากดูรายการการ์ตูนมาก จึงไปหาสมควรที่บ้าน แต่ไม่พบใคร เสมอจึงเข้าไปเปิดโทรทัศน์เอง จากตัวอย่าง จงวิเคราะห์ว่า เสมอควรประพฤติเช่นนั้นหรือไม่</p> <p>ก.ควรทำ เพราะเสมออยากดูการ์ตูน</p> <p>ข.ไม่ควรทำ เพราะเกรงว่าสมควรจะกลับมาพบเข้า</p> <p>ค.ไม่ควรทำ เพราะไม่ใช่บ้านตนเอง</p>

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การประเมิน ค่า	29.อมรลืมนำอุปกรณ์เครื่องเขียนมาจากบ้าน จึงหยิบของเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ มาใช้ จากตัวอย่าง สรุปลงได้ว่าอมรเป็นคนอย่างไร ก.เป็นคนที่ไม่มีควมรับผิดชอบ ข.เป็นคนไม่ซื่อสัตย์ ค.เป็นคนไม่เคารพสิทธิผู้อื่น
	การ สร้างสรรค์	30.ในการเดินทางไปเที่ยวชายทะเล ขณะที่ทุก คนกำลังเล่นน้ำทะเลอย่างสนุกสนาน เพ็ญอยู่ ในห้องพักคนเดียว เพราะรู้สึกไม่สบาย และ ต้องการคืนกระเป๋าสตางค์เพื่อน ๆ เพื่อหายา จาก เหตุการณ์ดังกล่าว ท่านควรให้คำแนะนำต่อ เพ็ญอย่างไร ก.ควรทำเพราะเพื่อหายา ข.ไม่ควรทำ เพราะเกรงคนอื่นจะมาพบ ค.ไม่ควรทำ เพราะยังมีได้ขออนุญาตเจ้าของ
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	ความรู้	31.เด็กหญิงสายสมร แต่งกายถูกระเบียบของ โรงเรียนทุกวัน จงระบุว่าเด็กหญิงสายสมรมี คุณธรรมข้อใด ก.ความรับผิดชอบ ข.ความเชื่อมั่นในตนเอง ค.การปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคม
	ความเข้าใจ	32.การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ตรงกับ สุภาษิตข้อใด ก.น้ำขึ้นให้รีบตัก ข.เข้าเมืองตาหลิว ต้องหลิวตาตาม ค.ตนแลเป็นที่พึงของตน

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การนำไปใช้	33.เมื่อสมศักดิ์ขึ้นรถโดยสารประจำทางอยู่แต่ปรากฏว่ามีผู้ร่อยุ่จำนวนมาก เมื่อรถโดยสารมาถึง สมศักดิ์ควรปฏิบัติอย่างไร ก.แทรกเบียดลัดคิวขึ้นรถโดยสารก่อน ข.ต่อแถวเพื่อขึ้นรถประจำทาง ค.มองหาคนรู้จักเพื่อขอแทรกคิว
	การวิเคราะห์	34.สมชายปฏิบัติตามข้อตกลงของเสียงข้างมากที่มีเหตุผลเสมอถึงแม้ว่าเขาจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป จากข้อความนี้ จงวิเคราะห์ว่าสมชายเป็นคนอย่างไร ก.สมชายสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ข.สมชายมีความเชื่อมั่นในตนเอง ค.สมชายปฏิบัติตามระเบียบสังคม
	การประเมินค่า	35.สมหวังไม่เข้าเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อถึงเวลาเรียนก็ไปรอเพื่อนอยู่ที่ห้องสมุด จากตัวอย่าง ประเมินว่าสมหวังปฏิบัติผิดกฎเกณฑ์สังคมหรือไม่ ก.ไม่ผิด เพราะวันหลังสมหวังค่อยเข้าเรียนก็ได้ ข.ผิด เพราะจะไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอนในวันนั้น ค.ผิด เพราะผู้เรียนทุกคนต้องเข้าห้องเรียนเมื่อถึงเวลาเรียน

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การ สร้างสรรค์	36.ในฐานะเพื่อนท่านควรแนะนำการปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์สังคมอย่างไร ก.รีบวิ่งข้ามถนนเมื่อไม่มีรถ ข.ฝากเพื่อนที่ยืนเข้าคิวซื้ออาหารแทนตน ค.ห้ามคุยในห้องขณะเรียน
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต	ความรู้	37.ข้อใดตรงกับ การมีลักษณะมุ่งอนาคต <u>มากที่สุด</u> ก.สุนัขมักดมเท้าการบ้านเสมอ ข.เมื่อมีคนฝากนำขนมมาให้ สูดดมชิมก่อน เสมอ ค.บุญเกิดอยากเรียนหนังสือมาก ๆ เพื่อโตขึ้น จะได้มีงานดี ๆ
	ความเข้าใจ	38.อนาคต สดใส ในมือเรา ตั้งใจเข้า กำ แน่น แน่นเอาไว้ อย่าเหลวไหล เล่น-หยุด หลุดมือไป จะ เสียดาย ไร้ค่า เวลาเคือง. จากข้อความนี้ มีความหมายตรงกับข้อใดมาก <u>ที่สุด</u> ก.เรามีอนาคตอันสดใสแน่นอน ข.ต้องทำวันนี้ให้ดีที่สุดเพื่ออนาคตจะได้ดี ค.อนาคตของเราไม่แน่นอน อย่าคาดหวังอะไร

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การนำไปใช้	<p>39.ข้อใดแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคต <u>มาก</u> <u>ที่สุด</u></p> <p>ก.กาญจนภรณ์ เก็บค่าขนมไว้ซื้อตุ๊กตาที่อยากได้</p> <p>ข.สุรพลเก็บขยะในห้อง</p> <p>ค.สุรัตน์เก็บกระเป๋าเงินได้รับไปคืนเจ้าของ</p>
	การวิเคราะห์	<p>40.สุรพล ไม่รับขนมที่ผู้สมัครเลือกตั้งหัวหน้าห้องแจกให้ หมายความว่าสุรพลเป็นคนอย่างไร</p> <p>ก.มุ่งอนาคต เพราะกลัวถูกผู้สมัครทวงบุญคุณให้เลือกเป็นหัวหน้าห้อง</p> <p>ข.มีความอดทน เพราะไม่หิว</p> <p>ค.มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพราะกลัวคนที่แจกไม่มีขนมทาน</p>
	การประเมินค่า	<p>41.ช่วงก่อนสอบ เพื่อนมาชวนวิทยาไปเที่ยว ถ้าวิทยาเป็นผู้ที่มุ่งอนาคตควรทำอย่างไร <u>มาก</u> <u>ที่สุด</u></p> <p>ก.ปฏิเสธ เพราะใกล้สอบต้องดูหนังสือ</p> <p>ข.ตอบรับ ไปเที่ยวกับเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนโกรธ</p> <p>ค.ตอบรับ เพราะคิดว่าไม่ดูหนังสือสัก 2-3 วัน ก็คงไม่เป็นไร</p>

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การสร้างสรรค์	42. หากสนธิญาณต้องการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย สนธิญาณควรทำอย่างไรมากที่สุด ก. ตั้งใจเรียนหนังสือตั้งแต่ตอนนี้ ข. เร่งดูหนังสือช่วงก่อนสอบ ค. ยังไม่ต้องคิดอะไร เพราะมีเวลาอีกหลายปี
8. ความซื่อสัตย์สุจริต	ความรู้	43. ข้อใดแสดงว่ามีความซื่อสัตย์สุจริต ก. เเนกหยิบขนมเพื่อนมากินโดยไม่ขออนุญาตเพื่อนก่อน ข. สมชายเก็บกระเป๋าในรถแท็กซี่ได้ นำไปมอบคืนให้เจ้าของ ค. สุวรรณายอมรับผิดที่ทำแก้วน้ำแตก
	ความเข้าใจ	44. สมทรงเก็บกล่องดินสอแบบที่สมทรงอยากได้มานานแล้ว สมทรงควรทำอย่างไร ก. เก็บเอาไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ ข. เก็บไว้ใช้เอง เพราะกำลังต้องการอยู่พอดี ค. เก็บเอาไว้ใช้ก่อน ถ้าเจ้าของถามหาค่อยนำไปคืน
	การนำไปใช้	45. ถ้าคุณไปซื้อปากกาคา 50 บาท แต่คนขายตาบอด คุณจะจ่ายเงินให้กับคนตาบอดเท่าไร ก. ไม่จ่าย เพราะคนตาบอดไม่รู้ว่ามีคนมาซื้อของ ข. จ่ายด้วยธนบัตรใบละ 20 บาท แล้วบอกว่าเป็นธนบัตรใบละ 50 บาท ค. จ่าย 50 บาท ตามจำนวนราคาของปากกา

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การ วิเคราะห์	<p>46. ขณะสอบสุจีราเห็นพรทิตย์ทำข้อสอบไม่ได้ จึงเขียนคำตอบใส่เศษกระดาษส่งให้พรทิตย์ จงวิเคราะห์ว่าถ้าพรทิตย์มีความซื่อสัตย์ พรทิตย์จะอย่างไร</p> <p>ก. ปฏิเสธไม่รับกระดาษคำตอบที่สุจีราส่งมาให้</p> <p>ข. รับกระดาษคำตอบของสุจีรา โดยระมัดระวังไม่ให้ครูเห็น</p> <p>ค. ยอมรับกระดาษคำตอบของสุจีรา แต่ไม่กล้าเพราะกลัวครูจับได้</p>
	การประเมิน ค่า	<p>47. คุณครูประจำชั้นแจกสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เพื่อนำกลับไปให้ผู้ปกครองดู วิสัยได้คะแนนคณิตศาสตร์น้อย ผู้ปกครองจะต้องตำหนิแน่นอน ดังนั้น วิสัยควรทำตามอย่างไร</p> <p>ก. นำสมุดรายงานผลการเรียนไปให้ผู้ปกครองดู</p> <p>ข. เก็บสมุดรายงานผลการเรียนไปซ่อน</p> <p>ค. บอกผู้ปกครองว่าคุณครูยังไม่แจกสมุดรายงานประจำตัว</p>
	การ สร้างสรรค์	<p>48. จะทดสอบความซื่อสัตย์ของคนอย่างไร จึงจะเป็นที่เชื่อถือได้</p> <p>ก. ให้ทำงานหนักแล้วสังเกตอาการบ่น</p> <p>ข. ทิ้งสิ่งสกปรกไว้ให้ทำความสะอาดทุกครั้ง</p> <p>ค. ทิ้งเงินจำนวนหนึ่งไว้เปิดเผย 2-3 ครั้ง ปรากฏว่าไม่เคยหาย</p>

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
9. ความอดทน ขยันหมั่นเพียร	ความรู้	49.การออกกำลังกายเป็นประจำเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีประโยชน์อย่างไร ก.ฝึกความอดทน ข.ฝึกความรับผิดชอบ ค.ฝึกการควบคุมอารมณ์
	ความเข้าใจ	50.สำนวนในข้อใดที่แสดงถึงการมีความอดทน ก.เสียชีวิตอย่าเสียสัตย์ ข.มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ ค.เงินครกขึ้นภูเขา
	การนำไปใช้	51.เมื่อสมหญิงได้รับมอบหมายให้จัดทำป้ายหน้าห้อง และสมหญิงกำลังทำใกล้เสร็จแล้ว แต่ถึงเวลาอาหารกลางวันพอดี ถ้าสมหญิงมีความอดทน สมหญิงจะปฏิบัติอย่างไร ก.เรียกเพื่อนมาช่วยทำให้เสร็จ ข.หยุดก่อนเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน ค.ทำให้เสร็จก่อนก่อนรับประทานอาหาร
	การวิเคราะห์	52.จงวิเคราะห์ว่าใครเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ก.คนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ข.สังคมมุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ แม้ว่าจะใช้เวลามากก็ตามที่ ค.สุธีมีอารมณ์หนักแน่นเสมอ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การประเมิน ค่า	53.จงสรุปผลที่เกิดจากการที่สมชายมีความ อดทนในการศึกษาค้นคว้า อ่านหนังสือ สม่ำเสมอ ก.สมชายมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ข.สมชายขอทุนการศึกษาได้ ค.สมชายเป็นที่รักของเพื่อน
	การ สร้างสรรค์	54.สมศรีควรให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ <u>ไม่มี</u> ความอดทนในการเรียน อย่างไร ก.ต้องทำงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ ข.ต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ค.พยายามเข้าเรียนและตั้งใจเรียนทุกชั่วโมงใน วิชาที่ไม่ถนัด
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	ความรู้	55.ข้อใดแสดงว่า สุรดามีความเสียสละและ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มากที่สุด ก.สุรดาเต็มใจแบ่งขนมให้เพื่อน ข.สุรดาให้สมชายเล่นเกมส้ในเครื่องเล่นเกมส้ อันใหม่ เพราะกลัวสมชายทำร้าย ค.สุรดาชอบออกไปพูดหน้าชั้น
	ความเข้าใจ	56.ข้อใดตรงกับ ความเสียสละ ก.จาคะ ข.มานะ ค.สติ

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การนำไปใช้	57.สุดาเห็นเพื่อนร้องไห้ เพราะผู้ปกครองยังไม่มารับ สุดาควรทำอะไร ก.เข้าไปปลอบและอยู่รอผู้ปกครองของเพื่อน ข.เฉย ๆ ไม่ทำอะไร ค.ไปตามผู้ปกครองของเพื่อน
	การวิเคราะห์	58.บรรจงเข้าร่วมกิจกรรม โครงการเก็บขยะชายหาด หมายความว่าบรรจงตรงกับข้อใดมากที่สุด ก.บรรจงชอบไปเที่ยวทะเล ข.บรรจงมีความเสียสละ ค.บรรจงมีความอดทน
	การประเมินค่า	59.เสกสรรไปนำอาหารไปเลี้ยงหมาและแมวในวัด เสกสรรตรงกับข้อใดมากที่สุด ก.มีความรับผิดชอบเพราะเสกสรรนำหมาและแมวที่บ้าน ไปปล่อยไว้ที่วัด ข.มีความเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพราะสงสารกลัวหมาและแมวไม่มีอาหาร ค.มีความแข็งแรง เพราะสามารถขนอาหารไปได้
	การสร้างสรรค์	60.เมื่อน้ำท่วมลดลงแล้ว สุนทรควรทำอะไรมากที่สุด ก.ไปช่วยทำความสะอาดโรงเรียน ข.ไปเที่ยว เพราะไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหนเป็นเวลานาน ค.อยู่บ้าน ดูรายการการ์ตูนที่ชอบ

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับ พฤติกรรม	ข้อคำถาม
11.ความมีเหตุผล	ความรู้	61.ความมีเหตุผล คือข้อใด ก.การบอกเหตุหรือผลของการกระทำนั้น ๆ ได้ ข.การเชื่อตามที่บอกกันต่อ ๆ มา ค.การทำตามที่มีอายุมากกว่าตั้ง
	ความเข้าใจ	62.หลักการข้อใดตรงกับ ความมีเหตุผล มาก ที่สุด ก.ปัญญา ข.จาคะ ค.สติ
	การนำไปใช้	63.สรุปเก็บของเล่นเองทุกครั้งหลังจากเล่น ของเล่นเสร็จ ท่านคิดว่าสรุปปฏิบัติตามข้อ ใด ก.มีเหตุผล ข.มีความเป็นผู้นำ ค.มีความเชื่อมั่นในตนเอง
	การ วิเคราะห์	64.สาเหตุที่ทำให้ขวัญสอบได้ที่ 1 มาทุกปี คือ อะไร ก.ขวัญเป็นที่รักของครูทุกคน ข.ขวัญตั้งใจเรียนทุกวิชา ค.เพราะคนอื่น ไม่อยากสอบได้ที่ 1

ตารางที่ 3.4 แบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม	ข้อคำถาม
	การประเมินค่า	65.เมื่อมีเพื่อนมาบอกว่า วันนี้ต้องก้าวเท้าขวาก่อนขณะเข้าห้องสอบ จะทำให้สอบได้สมพงศ์ควรทำอย่างไร ก.ทำตามเพื่อน เพราะเชื่อว่าจะทำให้สอบได้คะแนนดี ข.ไม่ทำตาม เพราะไม่สามารถหาเหตุและผลได้ ค.ทำตาม เพราะกลัวเพื่อน โกรธ
	การสร้างสรรค์	66.ถ้ามีเพื่อนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่สุรเดชทำ สุรเดชควรทำอย่างไรมากที่สุด ก.พยายามอธิบายเหตุผลให้เพื่อนเข้าใจ ข.เฉย ๆ เพราะไม่เข้าใจก็ไม่เป็นไร ค.ให้คนอื่นอธิบายให้แทน

2. แบบทดสอบด้านจิตพิสัย มีลักษณะเป็นการทดสอบในลักษณะประเมินตนเอง ในด้านจิตพิสัยหรือการวัดอารมณ์ – ความรู้สึก ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ (โชติกา ภาษีผล, 2554) โดยแต่ละข้อคำถามมีลักษณะวัดระดับของลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายถึงระดับความมากน้อยของสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ ในแต่ละประเด็นนั้นๆ ดังนี้

ระดับ 5 หมายความว่า ผู้ตอบเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่มากที่สุด

ระดับ 4 หมายความว่า ผู้ตอบเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่มาก

ระดับ 3 หมายความว่า ผู้ตอบเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ปานกลาง

ระดับ 2 หมายความว่า ผู้ตอบเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่น้อย

ระดับ 1 หมายความว่า ผู้ตอบเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่น้อยที่สุด

มีการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความสอดคล้องมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความสอดคล้องอยู่มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความสอดคล้องปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความสอดคล้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.5 แบบทดสอบด้านจิตพิสัย

คำถาม	ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเชื่อมั่นในตนเอง					
1. ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจถ้าได้ทำในสิ่งที่เห็นว่าคุณต้อง					
2. เมื่อต้องรายงานหน้าชั้น ข้าพเจ้ามั่นใจว่าพูดได้					
2. ความเป็นผู้นำ					
3. ตามปกติแล้ว ข้าพเจ้าชอบเป็นผู้นำ					
4. ข้าพเจ้าคอยแนะนำเพื่อนให้ทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน					
3. ความรับผิดชอบ					
5. เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาดข้าพเจ้ายอมรับความผิดนั้น					

ตารางที่ 3.5 แบบทดสอบด้านจิตพิสัย (ต่อ)

คำถาม	ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ความตรงต่อเวลา					
6. เมื่อได้รับมอบหมายงานหรือการบ้าน ข้าพเจ้าจะมักจะทำให้เสร็จเรียบร้อยทันตามเวลาที่กำหนด					
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น					
7. ข้าพเจ้าเข้าแถวเพื่อรอซื้อของ					
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม					
8. ข้าพเจ้าแต่งเครื่องแบบถูกต้องตามที่โรงเรียนกำหนด					
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล					
9. ข้าพเจ้าทุ่มเทเรียนอย่างหนักทุกวันนี้เพราะต้องการให้ตนเองพบความสำเร็จในวันข้างหน้า					
8. ความซื่อสัตย์สุจริต					
10. ข้าพเจ้าขออนุญาตก่อนจะหยิบของของผู้อื่นมาใช้					
9. ความอดทน ขยันหมั่นเพียร					
11. แม้ว่าแบบฝึกหัดจะน่าเบื่อ แต่ข้าพเจ้าก็ทำงานเสร็จ					

ตารางที่ 3.5 แบบทดสอบด้านจิตพิสัย (ต่อ)

คำถาม	ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. ในขณะที่มีการทำงานที่ยาก ข้าพเจ้ามักจะคิดเสมอว่า "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"					
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
13. เพื่อน ๆ มาขอความช่วยเหลือจากข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะช่วยอย่างเต็มที่					
11. ความมีเหตุผล					
14. ก่อนที่ข้าพเจ้าจะกระทำการใด ๆ จะไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นเสมอ					

3. แบบทดสอบด้านทักษะพิสัย มีลักษณะเป็นการทดสอบในลักษณะแบบตรวจสอบรายการ โดยในแต่ละรายการจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ (โชติกา ภาณีผล, 2554) ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยแต่ละข้อคำถามมีลักษณะวัดระดับของลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายถึงระดับความมากน้อยของความสอดคล้องในแต่ละประเด็นนั้นๆ ดังนี้

ระดับ 5 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีสอดคล้องมากที่สุด
ระดับ 4 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีสอดคล้องมาก
ระดับ 3 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีสอดคล้องปานกลาง
ระดับ 2 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีสอดคล้องน้อย
ระดับ 1 หมายความว่า	ผู้ตอบเห็นว่ามีสอดคล้องน้อยที่สุด

มีการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีสอดคล้องมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีสอดคล้องมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีสอดคล้องปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีสอดคล้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีสอดคล้องน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.6 แบบทดสอบด้านทักษะพิสัย

คำถาม	ระดับพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเชื่อมั่นในตนเอง					
1. ผู้เรียนยินดีพูดคุยสนทนากับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยด้วยความเต็มใจ					
2. ผู้เรียนตัดสินใจทำงานทันที โดยไม่ต้องรอให้คนอื่นทำก่อน					
3. ผู้เรียนยอมรับข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ					
2. ความเป็นผู้นำ					
4. เมื่อเพื่อน ๆ ไม่เข้าใจในวิชาที่เรียน ผู้เรียนจะเป็นถามจากครูให้เพื่อน ๆ ในห้องเป็นประจำ					
5. ผู้เรียนคอยห้ามเพื่อนไม่ให้พูดคุยหรือส่งเสียงดังในห้องเรียน					
3. ความรับผิดชอบ					
6. ผู้เรียนแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน					
7. ผู้เรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี					
8. ผู้เรียนทำและส่งการบ้านตามที่ครูสั่ง					
9. ผู้เรียนดูแลความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ส่วนตัว					
10. ในการร่วมกิจกรรมใดที่มีการกำหนดกติกาไว้ ผู้เรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด					

ตารางที่ 3.6 แบบทดสอบด้านทักษะพิสัย (ต่อ)

คำถาม	ระดับพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ความตรงต่อเวลา					
11. ผู้เรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่กำหนด					
12. ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด					
13. ผู้เรียนมาตามกำหนดเวลานัดเสมอ					
14. ผู้เรียนวางแผนการใช้เวลาในการทำกิจกรรมทุกครั้ง					
15. ผู้เรียนรู้เวลาเริ่มและเลิกกิจกรรมโดยฟังสัญญาณและไม่ต้องเตือนซ้ำ					
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น					
16. ผู้เรียนพูดเบา ๆ ไม่ส่งเสียงดัง					
17. ผู้เรียนเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรอรับบริการต่าง ๆ					
18. ผู้เรียนไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต					
19. ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน					
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม					
20. ผู้เรียนแต่งกายตามระเบียบด้วยความภูมิใจ					
21. เมื่อผู้เรียนทำผิดระเบียบ จะปรับปรุงทันทีโดยไม่ต้องรอให้คนอื่นท้วงติง					
22. ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนด้วยความเต็มใจ					

ตารางที่ 3.6 แบบทดสอบด้านทักษะพิสัย (ต่อ)

คำถาม	ระดับพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล					
23. ผู้เรียนตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตจะได้ทำงานดี ๆ ที่ตนชอบ					
24. ผู้เรียนวางแผนไว้ว่าในอนาคตจะทำอะไร					
8. ความซื่อสัตย์สุจริต					
25. ผู้เรียนไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง					
26. ผู้เรียนไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตน					
27. ผู้เรียนไม่ลอกการบ้านหรือลอกข้อสอบของผู้อื่น					
28. เมื่อผู้เรียนเก็บของได้จะนำส่งคืนเจ้าของหรือนำส่งครู					
9. ความอดทน ขยันหมั่นเพียร					
29. ผู้เรียนตั้งใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจนจบ แม้ว่าจะไม่เห็นด้วย					
30. ผู้เรียนหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองเสมอ					
31. เมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ก็ทำงานต่อไปเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ					
32. ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมของส่วนรวมทุกครั้งด้วยความเต็มใจ					
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
33. หากเพื่อนไม่สามารถทำการบ้านได้ ผู้เรียนก็จะช่วยแนะนำให้					
34. ผู้เรียนชอบช่วยเหลือเพื่อน ๆ					
11. ความมีเหตุผล					
35. ผู้เรียนไตร่ตรองก่อนทำการใด ๆ					

การวัดคุณภาพของแบบทดสอบ โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำผลที่ได้มาวัดค่า IOC มากกว่า 0.5 และปรับแก้ข้อคำถามบางข้อตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ประกอบด้วยการดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 4 การนำแผนการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติ และขั้นที่ 5 คือ การประเมินผลโปรแกรม ดังนี้

ขั้นที่ 4 การนำแผนการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นที่ 4 การนำแผนการจัดกิจกรรมไปปฏิบัตินี้ ดังนี้

4.1 คัดเลือกผู้เรียน

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณสมบัติของสามเณรภาคฤดูร้อน ที่มีอายุระหว่าง 11 – 15 ปี มีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดโปรแกรมในวันและเวลาที่กำหนด ได้ผู้เรียน 58 รูป

4.2 การออกแบบการทดลอง

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบ 1 กลุ่ม มีการทดสอบก่อนและทดสอบหลังการทดลอง (One Group Pre-Post-Test Design) (Craig,2000) มีผังการทดลองดังนี้

O1	X	O2
----	---	----

โดยที่

X หมายถึง การจัดกระทำตามโปรแกรมที่ทดลอง

O1 หมายถึง การวัดก่อนการทดลอง

O2 หมายถึง การวัดผลหลังการทดลอง

4.3 การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ได้พัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง ระหว่างวันที่ 6 – 18 มีนาคม พ.ศ.2555 ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี เป็นระยะเวลา 100 ชั่วโมง (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก ก)

ขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

5.1 การประเมินผลหลังการทดลอง

5.1.1 แบบทดสอบวัดด้านพุทธิพิสัย

5.1.2 แบบทดสอบวัดด้านจิตพิสัย

5.1.3 แบบทดสอบวัดด้านทักษะพิสัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 การประเมินผลการมีวินัยในตนเองด้านพุทธิพิสัย โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีวินัยในตนเองด้านพุทธิพิสัยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ด้วยค่าทดสอบ (t-test)

5.2.2 การประเมินผลการมีวินัยในตนเองด้านจิตพิสัย โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีวินัยในตนเองด้านจิตพิสัยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ด้วยค่าทดสอบ (t-test)

5.2.3 การประเมินผลการมีวินัยในตนเองด้านทักษะพิสัย โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีวินัยในตนเองด้านทักษะพิสัยก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ด้วยค่าทดสอบ (t-test)

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำไปประกอบการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ผลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนนี้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโปรแกรมฯที่พัฒนาขึ้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการนำไปวิจัยเพิ่มเติม ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

การสร้างเครื่องมือวิจัย 2 ชุด คือ 1.แบบประเมินผลการอบรม สำหรับกลุ่มทดลอง 2.สร้างแบบคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำไปใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

การวัดคุณภาพของแบบประเมิน โดยนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำผลที่ได้มาวัดค่า IOC มากกว่า 0.5 และปรับแก้ข้อคำถามบางข้อตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ดำเนินการประเมินผลการอบรมกับกลุ่มทดลอง และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระวิทยากร ผู้ปกครอง ครู และตัวแทนผู้เข้าอบรม จำนวน 10

คน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลและข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมฯที่พัฒนาขึ้นไปใช้ (ดูรายชื่อผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มได้ที่ภาคผนวก ก)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม และนำข้อมูลค่าสถิติเชิงพรรณนาที่ได้จากการตอบแบบประเมินผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 มาประกอบสรุปผลปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น นำผลที่ได้นี้มาปรับปรุงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อนำเสนอเป็น โปรแกรมฯที่เป็นผลจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน นำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ โดยอิงตามขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ได้พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
- 11 ปี	0	0.00
- 12 ปี	32	32.00
- 13 ปี	45	45.00

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- 14 ปี	20	20.00
- 15 ปี	3	3.00
รวม	100	100.0
ปัจจุบันกำลังศึกษาชั้น		
- ประถมศึกษาปีที่ 5-6	0	0.00
- มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3	97	97.00
- มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6	3	3.00
- อื่น ๆ (ระบุ....)		
รวม	100	100.00
เคยเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนหรือไม่		
- ไม่เคย	0	0.00
- เคย จำนวน.....ครั้ง	100	100.00
- รวม	100	100.00
จุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน		
- ตามประเพณี	30	30.00
- บวชตามเพื่อน	23	23.00
- ศรัทธาในพระพุทธศาสนา	5	5.00
- บวชตามคำของผู้ปกครอง	27	27.00
- เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัย	0	0.00
- เพื่อเข้ารับการศึกษาฝึกฝนอบรมความประพฤติ	15	15.00
รวม	100	100.00

จากข้อในตารางที่ 4.1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 14 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 13 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 12 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 11 ปี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และปัจจุบันกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3 จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 และระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

และทั้งหมดเคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้วทั้งสิ้น โดยมีจำนวน 12 คน ที่เคยบวช 2 ครั้ง
 นอกนั้นที่เหลือจำนวน 82 คน เคยบวช 1 ครั้ง

จากจุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า บวชตามคำ
 ของผู้ปกครอง มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามประเพณี จำนวน 27 คน คิดเป็น
 ร้อยละ 27.00 บวชตามเพื่อนจำนวน 23 คิดเป็นร้อยละ 23.00 ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 5 คิด
 เป็นร้อยละ 5.00 บวชตามคำของผู้ปกครอง จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 27.00 เพื่อการศึกษาพระ
 ธรรมวินัยจำนวน 0 คิดเป็นร้อยละ 0.00 และเพื่อเข้ารับการฝึกฝนอบรมความประพฤติ จำนวน 15
 คิดเป็นร้อยละ 15.00

1.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับสภาพ ในการมีวินัยในตนเอง เป็นข้อมูลที่ได้จากการให้ระดับ
 ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ การแปลผลของค่าที่
 จำนวนได้ ใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนนในช่วง 4.50 – 5.00 แสดงความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด

คะแนนในช่วง 3.50 – 4.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ มาก

คะแนนในช่วง 2.50 – 3.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง

คะแนนในช่วง 1.50 – 2.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อย

คะแนนในช่วง 1.00 – 1.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด

ข้อมูลที่ได้ นำมาสรุปตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพ ในการมีวินัยในตนเอง

สภาพที่เป็นอยู่	(จำนวน n = 100)		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.เมื่อต้องไปพุดรายงานหน้าชั้น ท่านจะรู้สึกมั่นใจ	2.23	0.43	น้อย
2.หากงานกลุ่มของท่านยังไม่เสร็จ แต่เพื่อนต้องการกลับบ้าน ท่าน จะทำโน้มน้าวให้เพื่อนช่วยกันทำให้เสร็จก่อน	2.30	0.65	น้อย
3.ท่านมีหน้าที่กวาดบ้านถูบ้านตอนเช้าและเย็นทุกวัน วันหนึ่งท่าน ต้องรีบไปโรงเรียนแต่เช้า ฉะนั้นท่านจะกวาดบ้านถูบ้านให้เสร็จ ก่อน	2.33	0.48	น้อย

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพ ในการมีวินัยในตนเอง (ต่อ)

สภาพที่เป็นอยู่	(จำนวน n = 100)		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
4. ท่านส่งการบ้านทันเวลาที่อาจารย์กำหนดทุกวิชา	2.33	0.48	น้อย
5. เมื่อท่านต้องการต้องการจ่ายเงินซื้อของในร้านค้า แต่มีคนหลายคนกำลังต่อคิวจ่ายเงินอยู่ ท่านจะไม่แทรกคิวคนอื่น	3.00	0.74	ปานกลาง
6. ท่านเชื่อฟังคำแนะนำของผู้ที่มีอายุมากกว่าแม้ไม่ใช่อาจารย์สอน	2.30	0.53	น้อย
7. ท่านคิดไว้แล้วว่าจะประกอบอาชีพอะไร และท่านได้เตรียมความพร้อมไว้แล้ว	2.80	0.81	ปานกลาง
8. เมื่อท่านลืมทำการบ้านและได้เวลาส่งแล้ว ท่านจะไม่ลอกการบ้านเพื่อนเพื่อส่งให้ทันเวลา	2.63	0.61	ปานกลาง
9. เมื่อท่านถูกเพื่อนเยาะเย้ยว่าเกรดในเทอมนี้สู้เขาไม่ได้ ท่านจะไม่รู้สึกโกรธ	2.63	0.56	ปานกลาง
10. ในเหตุการณ์อุทกภัยปีนี้ท่านได้ช่วยเหลือคนอื่นเท่าที่จะช่วยได้	2.47	0.57	น้อย
11. ท่านพิจารณาไตร่ตรองถึงสาเหตุและผลของการกระทำต่าง ๆ ได้	2.57	0.57	ปานกลาง

จากข้อมูลในตาราง 4.2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสภาพการมีวินัยในตนเอง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับปานกลาง ประกอบด้วย เคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.74), มีลักษณะมุ่งอนาคต ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.81), ความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.61), ความอดทน ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.56), ความมีเหตุผล ($\bar{x} = 2.57$, S.D. = 0.57)

2. กลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับน้อย เกี่ยวกับ ความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.43), ความเป็นผู้นำ ($\bar{x} = 2.30$, S.D. = 0.65), ความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.48), ความตรงต่อเวลา ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.48), ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคม ($\bar{x} = 2.30$, S.D. = 0.53) และ เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x} = 2.47$, S.D. = 0.57)

1.3 ข้อมูลที่เกี่ยวกับความต้องการ ในการมีวินัยในตนเอง เป็นข้อมูลที่ได้จากการ ให้ระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ การแปลผลของค่าที่คำนวณได้ ใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนนในช่วง 4.50 – 5.00 แสดงความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด
 คะแนนในช่วง 3.50 – 4.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ มาก
 คะแนนในช่วง 2.50 – 3.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง
 คะแนนในช่วง 1.50 – 2.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อย
 คะแนนในช่วง 1.00 – 1.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด
 ข้อมูลที่ได้ นำมาสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามนครภาคฤดูร้อน

ความต้องการ	(จำนวน n = 100)		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ท่านต้องการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง	3.83	0.75	มาก
2. ท่านต้องการพัฒนาความเป็นผู้นำ	3.87	0.57	มาก
3. ท่านต้องการพัฒนาความรับผิดชอบ	3.83	0.75	มาก
4. ท่านต้องการพัฒนาความตรงต่อเวลา	3.87	0.57	มาก
5. ท่านต้องการพัฒนาการเคารพสิทธิของผู้อื่น	3.90	0.80	มาก
6. ท่านต้องการพัฒนาการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	3.87	0.57	มาก
7. ท่านต้องการพัฒนาการลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	3.90	0.80	มาก
8. ท่านต้องการพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต	3.97	0.61	มาก
9. ท่านต้องการพัฒนาความอดทน ขยันหมั่นเพียร	3.87	0.73	มาก
10. ท่านต้องการพัฒนาการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.93	0.64	มาก
11. ท่านต้องการพัฒนาความมีเหตุผล	3.87	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามนครภาคฤดูร้อนในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถเรียงจากคะแนนมากไปน้อยได้ดังนี้ ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=3.97$, S.D.=0.61) เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x}=3.93$, S.D.=0.64), เคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.80), ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.80), ความเป็นผู้นำ ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ความตรงต่อเวลา ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ($\bar{x}=$

3.87, S.D.=0.73), ความมีเหตุผล (\bar{x} =3.87, S.D.=0.51), ความเชื่อมั่นในตนเอง (\bar{x} =3.83, S.D.=0.75), ความรับผิดชอบ (\bar{x} =3.83, S.D.=0.75)

1.4 คำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปได้ว่า

“น่าจะมีการนำเยาวชนมาเข้าอบรมด้วย”

“ควรมีการติดตามดูแลหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเป็นระยะ ๆ เช่น 3 เดือน 6 เดือน”

1.5 คำถามปลายเปิด ความต้องการ สรุปได้ว่า

“น่าจะมีหัวข้อเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด”

“น่าจะมีหัวข้อแก้ปัญหาเด็กนักเรียนตีกัน”

จากส่วนของคำถามปลายเปิดทั้ง 2 ข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการนำเยาวชนมาเข้าอบรมด้วย และเสนอให้มีการติดตามดูแลหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเป็นระยะ ๆ เช่น 3 เดือน 6 เดือน เพื่อดูแลของการมีวินัยในตนเอง ส่วนด้านความต้องการ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเพิ่มหัวข้อเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด และวิธีแก้ปัญหาไม่ให้เกิดเหตุการณ์เด็กนักเรียนตีกันตามที่ปรากฏตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์

2. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเลือกตัวอย่างมาจาก เจ้าอาวาสที่เคยจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ผู้บริหาร โครงการ คณะพระวิทยากร บิดาของเด็กที่เคยบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นจำนวน 10 ท่าน สรุปได้ดังนี้

1. สภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง ของสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเชื่อมั่นในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อนหรือของเยาวชนทั่วไป มีน้อย โดยสังเกตได้จากเมื่อเจอกับเหตุการณ์ที่สำคัญ หรือแม้กระทั่งการเป็นตัวแทนกล่าวรายงานหน้าชั้นเป็นต้น ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า

“เด็กสมัยนี้เมื่อเกิดปัญหาที่ไม่สู้หรือไม่กล้าสู้หรือไม่รู้จะสู้อย่างไร แลดูแหๆ ไม่สู้ชีวิต จึงขาดความมั่นใจในการเผชิญกับวิกฤติหรืออุปสรรคของชีวิต”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 3 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “บางทีบางคนจะลาสิกขายังไม่สามารถเทศน์หรือสวดมนต์ให้พรให้โยมพ่อ โยมแม่ฟังได้เลย”

2. สภาพความเป็นผู้นำของสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นผู้นำของสามเณรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า เยาวชนในช่วงอายุนี้อำลัดคิดเพื่อน เพื่อนพาไปไหนหรือทำอะไรก็จะทำตามกันไปหมด ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 10 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า “คิดเพื่อน ทำอะไร ๆ ก็ตามเพื่อน ไปไหนก็เฮตามกันไป”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 4 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “บางครั้งแม้จะเป็นหัวหน้าห้องแต่ไม่สามารถโน้มน้าวให้เพื่อนให้ช่วยกันทำงานให้ลุล่วงได้”

3. สภาพความรับผิดชอบของสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความรับผิดชอบของสามเณรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเณรภาคฤดูร้อนขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมาย เช่น เมื่อใช้บริการ เครื่องใช้ อาสนะต่าง อุปกรณ์การเรียน แล้วไม่เก็บให้เรียบร้อย ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า

“ไม่ค่อยดูแลสิ่งของเครื่องใช้ เช่น บริการ บาตร อาสนะเป็นต้น”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า
 “ไม่ทำงานที่มอบหมายให้เสร็จก็แอบไปเล่นแล้ว”

4. สภาพความตรงต่อเวลาของสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความตรงต่อเวลาของสามเณรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเณรภาคฤดูร้อนมักชอบตื่นสาย แอบไปที่อื่น ไม่เข้าร่วมกิจกรรม หรือมาเข้าร่วมกิจกรรมสายกว่าผู้อื่น ดังที่ผู้ร่วมสัมภาษณ์คนที่ 5 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ไม่เข้าห้องเรียนตรงตามเวลา บางครั้งก็แอบไปที่อื่นไม่เข้าเรียน”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ร่วมสัมภาษณ์คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “ตื่นสาย ไปปลุกก็ลุกยาก”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ไม่ส่งงานที่มอบหมายให้ทันเวลา”

5. สภาพ เคารพสิทธิของผู้อื่น ของสามเนรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเคารพสิทธิของผู้อื่นของสามเนรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคฤดูร้อนเข้าแถวรับน้ำ ปานะ หรืออย่างอื่น ไม่เรียบร้อย ชอบแซงคิว โต้เถียงไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ดังที่ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ชอบแซงคิวเพื่อน”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) ที่กล่าวว่า “ชอบโต้เถียง ทะเลาะกับผู้อื่น โดยไม่รับฟังความคิดเห็นของใคร”

6. สภาพการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ของสามเนรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมของสามเนรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรครองผ้าไม่เรียบร้อย กิริยามารยาทไม่เป็นสมณสาธูป ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “เพราะสามเนรก็คือเยาวชนดังนั้นจึงมักแต่งกายไม่เรียบร้อย ไม่สงบเสถียรเหมาะสมแก่ความเป็นสามเนร ชอบวิ่งเล่นแบบเด็ก”

7. สภาพ ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล ของสามเนรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล ของสามเนรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคฤดูร้อนสนใจเฉพาะความสนุกสนานในวันนี้ โดยไม่คิดถึงอนาคต ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ไม่คิดถึงอนาคต ไม่สนใจเรียนหนังสือ”

8. สภาพ ความซื่อสัตย์สุจริต ของสามเนรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความซื่อสัตย์สุจริต ของสามเนรภาคฤดูร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคฤดูร้อนบางครั้งนำบริการของสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อเรียนหนังสือก็มีการลอกการบ้านเพื่อมาส่งครู หรือบางครั้งทำของเสียหายก็ไม่บอกครูหรือพระพี่เลี้ยง ดังที่ผู้ร่วมสัมภาษณ์คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “มีการนำเอาสบง จีวรของเพื่อนมาใช้โดยไม่บอกกล่าว”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) ที่กล่าวว่า “ไม่ทำงานที่รับมอบหมาย ลอกการบ้านเพื่อนมาส่ง”

9. สภาพ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ของสามเนรภาคคู่รู้ร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความความอดทน ขยันหมั่นเพียร ของสามเนรภาคคู่รู้ร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคคู่รู้ร้อนไม่มีความอดทนในการทำกิจกรรมใด ๆ ให้ลุด่วงไป เจอปัญหาที่ยากก็จะท้อแท้ ไม่มีความบากบั่น ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ไม่มีความอดสาหะบากบั่นในการทำอะไร ๆ ให้สำเร็จ แม้ว่าจะต้องลำบากก็ตามเป็นคนติดสุขกันหมด”

10. สภาพ การเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ของสามเนรภาคคู่รู้ร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ของสามเนรภาคคู่รู้ร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคคู่รู้ร้อนมักไม่ช่วยเหลือกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าวิธยากรไม่สั่ง มีความเห็นแก่ตัว ชอบแกล้งเพื่อน ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 9 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า “ชอบแกล้งเพื่อนที่อ่อนแอกว่า”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) ที่กล่าวไว้ว่า “ขาดจิตอาสาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น”

11. สภาพ ความมีเหตุผล ของสามเนรภาคคู่รู้ร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความมีเหตุผลของสามเนรภาคคู่รู้ร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเนรภาคคู่รู้ร้อนส่วนใหญ่จะทำก่อนคิด ขาดสติควบคุมตัวเอง บางครั้งไม่สามารถอธิบายถึงเหตุผลที่ตนกระทำลงไปเองได้ ดังที่ผู้ร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า “ขาดสติในการควบคุมตัวเอง ทำอะไรโดยไม่ยั้งคิด”

12. ปัญหาของการไม่มีหรือมีน้อยของคามมีวินัยในตนเองของสามเนรภาคคู่รู้ร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการไม่มีหรือมีน้อยของคามมีวินัยในตนเองของสามเนรภาคคู่รู้ร้อนจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า การขาดวินัยในตนเองส่งผลให้สามเนรภาคคู่รู้ร้อนมีปัญหาการเรียนล้มเหลว ปัญหาความก้าวร้าว ปัญหาการซึมเศร้า และปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่มีความอดทน ท้อแท้ต่ออุปสรรค ดังที่ผู้ร่วม

สัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ไม่สามารถทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จ
 ท้อแท้เมื่อเจออุปสรรค”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 2 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) ที่กล่าวไว้
 ว่า “ขาดความรักใคร่ นับถือจากคนทั่วไป”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) ที่กล่าวไว้
 ว่า “ขาดความสามัคคีกลมเกลียวกัน เห็นแก่ตัว”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้
 ว่า “ทำตัวเกียจคร้าน ไม่ขยันเรียนหนังสือ ไม่ถึงนี้ก่อนาคด”

13. รูปแบบการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคดูรื้อนที่ท่านเคยใช้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับ
 สามเนรภาคดูรื้อนที่ท่านเคยใช้ จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า การสร้างวินัยในตนเองมีหลายแบบ
 เช่น ทำให้เป็นกิจวัตร ซึ่งให้เขาเห็นถึงคุณและโทษของการกระทำต่าง ๆ และใช้พลังเพื่อนในการ
 ช่วยเหลือกัน ดูแลกัน ดังที่ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “ทำ
 ให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน จะทำให้เขาทำได้โดยไม่รู้สึกตัว”

ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “ใช้เพื่อนช่วยดูแลเพื่อน เพราะในช่วงวัยรุ่นเพื่อนจะสำคัญต่อพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างมาก”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “การที่เราชี้ให้เห็นโทษของการไม่มีวินัยในตนเองให้เขารู้ ย่อมง่ายในการปลูกฝังให้เขามีวินัยใน
 ตนเองได้”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 10 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า
 “ใช้กฎระเบียบที่เคร่งครัดควบคุม”

14. เยาวชนควรได้รับการส่งเสริมวินัยในตนเอง เพื่อสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเอง และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมวินัยในตนเอง เพื่อสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า การด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัยในตนเอง ย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ย่อมเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล่าวที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ ด้านสังคม เมื่อมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน ไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนปฏิบัติของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นไปอย่างสงบสุข ด้านเศรษฐกิจ การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ด้านการเมือง การที่ประชากรในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต การเมืองย่อมมั่นคง ดังที่ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “รักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน ไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามประเพณี”

ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวว่า “การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง”

และสอดคล้องกับ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า “การยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น รู้สิทธิหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นปัญหาทุกวันนี้ แก้ได้ด้วยการปลูกฝังวินัยในตนเอง”

15. ท่านมีข้อเสนอแนะใดบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยเน้นวินัยในตนเอง 11 ข้อ ดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะใดบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยเน้นวินัยในตนเอง 11 ข้อดังกล่าว จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ควรเป็นการจัดกิจกรรมที่สามารถแยกออกเพื่อใช้สำหรับส่งเสริมการมีวินัยในตนเองเป็นบางข้อได้ ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2555) กล่าวไว้ว่า “เนื้อหาเยอะทำให้ดูกว้าง น่าจะแยกเอาเฉพาะบางข้อไปใช้จัดกิจกรรมได้”

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ผู้เข้าร่วม

สัมภาษณ์มีความเห็นที่ตรงกันว่าสามเนรภาคฤดูร้อนมีสภาพความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาเป็นอย่างมากตามมา เช่น มีปัญหาการเรียนล้มเหลว ปัญหาความก้าวร้าว ปัญหาการซึมเศร้า และปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่มีความอดทน ท้อแท้ต่ออุปสรรค และมีความต้องการให้มีการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อนเพื่อที่จะได้พัฒนาสามเนรภาคฤดูร้อนให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพต่อประเทศชาติต่อไป

จากการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 ทั้งจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม สรุปได้ว่า

สภาพ พบว่า สามเนรภาคฤดูร้อนมีสภาพความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับน่าเป็นห่วง กล่าวคือ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับปานกลาง ประกอบด้วย เคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.74), มีลักษณะมุ่งอนาคต ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.81), ความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.61), ความอดทน ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.56), ความมีเหตุผล ($\bar{x} = 2.57$, S.D. = 0.57) และกลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับน้อย เกี่ยวกับ ความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.43), ความเป็นผู้นำ ($\bar{x} = 2.30$, S.D. = 0.65), ความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.48), ความตรงต่อเวลา ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.48), ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ($\bar{x} = 2.30$, S.D. = 0.53) และเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x} = 2.47$, S.D. = 0.57)

ปัญหา พบว่า สามเนรภาคฤดูร้อนมีปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่มีวินัยในตนเองหลายประการ เช่น การไม่สนใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ไม่ตั้งใจเรียน อยากเรียนแบบ ไม่ไฝหาความรู้ รักสนุก ชอบเที่ยวอีกทั้งไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่มีสัมมาคารวะและไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ตรงต่อเวลา เห็นแก่ตัวแสดงพฤติกรรมให้สังคมยอมรับว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ด้วยการแสดงออกในทางผิดๆ ไม่มีความรับผิดชอบทำอะไรแบบฉาบฉวย ไม่มีความอดทน ไม่มีการวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต

ความต้องการ พบว่า มีความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อนในทุกด้านอยู่ในระดับมากทั้งสิ้นโดยสามารถเรียงจากคะแนนมากไปน้อยได้ดังนี้ ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.61) เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.64), เคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.80), ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.80), ความเป็นผู้นำ ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.57), ความตรงต่อเวลา ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.57), ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.57), ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.73), ความมีเหตุผล ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.51), ความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.75), ความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.75)

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

จากผลการรวบรวมข้อมูลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่มีรายละเอียดที่สามารถศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2. ผู้เรียน

เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบรรพชาเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน ที่มีอายุระหว่าง 11 – 16 ปี

3. ผู้สอน

ผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมกลุ่ม
- 2) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. เนื้อหาสาระ

ขอบเขตของเนื้อหา คือ การมีวินัยในตนเอง 11 ข้อ ได้แก่

2.1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2.2. มีความเป็นผู้นำ
2.3. มีความรับผิดชอบ	2.4. มีความตรงต่อเวลา
2.5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.6. ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม
2.7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	2.8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
2.9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	2.10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2.11. ความมีเหตุผล	

5. กิจกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบร่วมมือที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนก่อนเข้ากิจกรรม ในขั้นนี้มีการบอกให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จะปฏิบัติต่อไป มีการอธิบายให้ทราบถึงหลักการในการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนในการร่วมกันทำกิจกรรม

รวมทั้งยังมีการทบทวนกิจกรรมเดิมให้สัมพันธ์กับกิจกรรมใหม่ และถ่ายทอดความรู้ให้สัมพันธ์กัน กับความรู้เดิมของผู้เรียนด้วย พร้อมทั้งเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมด้วย

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน ผู้วิจัยได้แบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และ กลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้ วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน และกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรม โดยแบ่งบทบาท สมาชิกที่จำเป็นในการทำงาน กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ชี้แนะ (Facilitator) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เป็นบทบาทของ ผู้นำกลุ่มในการร่วมกันแก้ปัญหา หรือร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2) ผู้บันทึก (Recorder) เป็น ผู้บันทึก ผู้รายงานของกลุ่ม บันทึกรายงานในสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3) ผู้ควบคุมเวลา (Timer) ในการทำงานต้องมีผู้คอยควบคุมเวลาทำงานแต่ละชิ้น ขึ้นตอนใด ต้องใช้ เวลาเท่าไร 4) ผู้จัดอุปกรณ์ (Materials) อุปกรณ์ในการเรียนรู้แต่ละชั่วโมงมีผู้รับผิดชอบเมื่อได้รับ จากครูผู้สอน 5) ผู้กระตุ้น (Encourager) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อน สมาชิก

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมที่กำหนดให้นั้นมีความหลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้น ให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยเน้นให้ปฏิบัติจริง ทดลองลงมือ กระทำจริง ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันคิด วิเคราะห์แลกเปลี่ยนความเห็น และ ระดมความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างเต็มที่ โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้อำนวยความสะดวกที่คอย แนะนำ ดูแลเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ ร่วมมือกันเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) เพื่อ ทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว และทบทวนในเรื่องบทบาทการทำงานของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าไม่มีใครสามารถทำทุกอย่างได้ หมด ดังนั้นจึงต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ขั้นทำงานในกลุ่ม (group work) โดยมีการแจกอุปกรณ์การ เรียน และงานที่จะให้ผู้เรียนทำในแต่ละครั้งควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สมาชิกในกลุ่มทำงานตาม บทบาทที่ได้รับ ร่วมกันปรึกษาหารือ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในกลุ่ม รับ ฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขั้นระดมสมอง (wrap up/pull idea together) ในขั้นนี้เป็นการนำเสนอ ผลงาน เสนอแนวคิดร่วมกันทั้งห้อง โดยให้แต่ละกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ผู้สอนมีบทบาท คอยถามเพื่อให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็นได้เต็มที่ และทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน ผู้สอนตรวจสอบพฤติกรรม ความรู้ ความเข้าใจ และผลงานผู้เรียน โดยมีการตรวจสอบหลายรูปแบบ คือ

- การตรวจสอบจากการนำเสนอผลงานของผู้เรียนรายบุคคล

- การตรวจสอบโดยการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการถึงการแสดงออก ทักษะคติ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนกระทำระหว่างการเรียนรู้ร่วมกัน

- การตรวจสอบโดยตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการประมวลความรู้ประสบการณ์ ทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติมา โดยการสรุปผลการเรียนรู้ นั้น จะทำการสรุปร่วมกับผู้เรียนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ซึ่งมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนด้วยการให้คะแนนสะสม ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความกระตือรือร้นในการตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรม มากขึ้น

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการเพิ่มความสำคัญและคุณค่าของการทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่ม โดยได้อธิบายกฎ กติกาในการให้คะแนน โดยจะมีการให้คะแนนในแต่ละกิจกรรมรวมทั้งคะแนนพิเศษเมื่อกลุ่มใดสามารถตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีเหมาะสมอย่างโดดเด่น ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991) ดังที่แสดงในตารางที่ 4.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 หัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จุดประสงค์	กิจกรรม	เวลา	หมายเหตุ
1. ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	1.ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	2.กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
2. ส่งเสริมความเป็นผู้นำ	3.การจูงใจที่มีประสิทธิภาพ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	4.เพื่อนสั้นเพื่อนยาว	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
3. ส่งเสริมความรับผิดชอบ	5.ร่วมรับผิดชอบ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	6.แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ	6 ช.ม.	รวม 12 ครั้ง
4. ส่งเสริมความตรงต่อเวลา	7.เวลามีคุณค่า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	8.วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

ตารางที่ 4.5 หัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ต่อ)

จุดประสงค์	กิจกรรม	เวลา	หมายเหตุ
5. ส่งเสริมเคารพสิทธิของผู้อื่น	9.ตาบอดคลำช้าง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	10.เดินบิณฑบาตเรียงแถว	10 ช.ม.	รวม 10 ครั้ง
6. ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	11.ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	12.ฝึกนุ่งห่มผ้า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
7. ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	13.หมอดู	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
8. ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต	14.ผู้ชนะตนเอง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	15.เสียชีพอยาเสียสัตย์	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
9. ส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร	16.คนสู้ชีวิต	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	17.ชุดงัก	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	18.ทำวัตรสวดมนต์	12 ช.ม.	รวม 24 ครั้ง
10. ส่งเสริมเสียสละและเห็นอก เห็นใจผู้อื่น	19.พุทธจิตอาสา	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	20.ต้นไม้พูดได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
11. ส่งเสริมความมีเหตุผล	21.รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	22.เจริญจิตภาวนา	6 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	23.เรียนวิชา ธรรมะ, พุทธประวัติ และศาสนพิธี	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

6.ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมง โดยเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนติดต่อกัน 12 วัน โดยมีกำหนดการของภารกิจกรรมดังนี้

วัน/เวลา	กิจกรรม
วันที่ 1 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 6 มีนาคม 2555)	
08.00 -11.00 น.	ฝึกซ้อมกล่าวคำขอบรรพชาและพิธีการต่างๆในพระอุโบสถฯ
11.00 – 12.00น .	ทานอาหารกลางวัน
12.00 – 13.00 น.	พิธี โคนห้วนาก
13.00 – 13.30 น.	พิธีกล่าวคำขอมาผู้ปกครองและผู้มีอุปการคุณ และรับผ้าไตรจากผู้ปกครองและเจ้าภาพผ้าไตร
14.00-15.00น.	เดินประทักษิณรอบพระอุโบสถ - กล่าวคำวันทาเสมาหน้าพระอุโบสถ - สมาทานศีล ๕
เวลา 15.00 – 16.00 น.	พิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	ฝึกนุ่งห่มผ้า
วันที่ 2 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 7 มีนาคม 2555)	
04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม

05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -09.00 น.	ชี้แจงข้อวัตรปฏิบัติ
09.00 – 11.00 น.	ทำการทดสอบ Pre-Test
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล”

วันที่ 3 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 8 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “การจูงใจที่มีประสิทธิภาพ”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ผ่อนสั้นผ่อนยาว”

16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ร่วมรับประทานอาหาร”

วันที่ 4 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 9 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05.30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “เวลามีคุณค่า”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ตบอดค้ำข้าง”

วันที่ 5 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 10 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า

05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคัม”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “หมอดู”
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ผู้ชนะตนเอง”

วันที่ 6 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 11 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “เสียชีพอย่าเสียสัตย์”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “คนสู้ชีวิต”

16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง”

วันที่ 7 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 12 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05.30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ชุดงค์”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ชุดงค์” (ต่อ)
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 18.00 น.	ทำวัตรเย็น
18.00 - 20.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	กิจกรรม “ชุดงค์” (ต่อ)

วันที่ 8 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 13 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า

05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ชุดงค์” (ต่อ)
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “ชุดงค์” (ต่อ)
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 18.00 น.	ทำวัตรเย็น
18.00 - 20.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”

วันที่ 9 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 14 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	เดินทางกลับวัดสมเด็จพระเจริญ
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	อบรมวิชาธรรมะ
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”

17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	อบรมวิชาธรรมะ (ต่อ)

วันที่ 10 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 15 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “ต้นไม้พูดได้”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	อบรมวิชาพุทธประวัติ
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	อบรมวิชาพุทธประวัติ (ต่อ)

วันที่ 11 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 16 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม

05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	กิจกรรม “พุทธจิตอาสา”
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	อบรมวิชาศาสนพิธี
16.00-17.00น.	กิจกรรม “แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ”
17.00 – 17.30 น.	ทำวัตรเย็น
17.30 - 18.00 น.	กิจกรรม “เจริญจิตภาวนา”
18.00-21.00 น.	อบรมวิชาศาสนพิธี (ต่อ)

วันที่ 12 ของการจัดกิจกรรม (วันที่ 17 มีนาคม 2555)

04.30 – 04.30 น.	ตื่นนอน/ทำกิจวัตรส่วนตัว
04.30 – 05.00 น.	ทำวัตรเช้า
05.00 – 05-30 น.	เดินจงกรม
05.30 – 07.00 น.	บิณฑบาต
07.00 – 07.30 น.	ฉันเช้า
07.30-8.00 น.	ล้างบาตร/ทำกิจวัตรส่วนตัว
08.00 -11.00 น.	ทดสอบ Post-test
11.00 – 12.00น .	ฉันเพล
12.00 – 13.00 น.	พักผ่อนอย่างมีสติ
13.00 – 16.00 น.	ช่วงอำลาอาลัย
16.00-18.00น.	พิธีลาสิกขา/มอบลูกสู่อ้อมกอด

7.แหล่งความรู้และสื่อการสอน

1)แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ

1.1 วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม การสอนวิชาพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์

1.2 สามเณรผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่พร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2) สื่อการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล เอกสารประกอบการสอน วีดิทัศน์

8.สภาพแวดล้อม

1) สถานที่จัดกิจกรรม ควรเป็นวัดที่เคยจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาก่อน

2) ควรเป็นบริเวณที่กว้างขวางพอสมควร เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมได้ มีอากาศถ่ายเทได้ดี เป็นธรรมชาติ เหมาะแก่การศึกษาธรรมะและพิจารณาตนเอง

9.การประเมินผลการเรียนรู้

9.1 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

9.2 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลหลังการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

สรุปได้ว่าผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3 ขั้นตอนแรก คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดผู้เรียน

กลุ่มผู้เรียนเป็นสามเณรที่บวชในช่วงภาคฤดูร้อน ณ วัดสมเด็จพระเจริญ ต.สมเด็จพระเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหา

เนื้อหาในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนั้น ความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดการเรียนการสอน

3.1 การพัฒนาเนื้อหา

ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

3.2 การพัฒนาโปรแกรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แล้วนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหา(Content Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

3.3 การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 3 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 4 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมินผลการอบรม

เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้วิจัยได้เครื่องมือสำหรับการวิจัยที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหา(Content Validity) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ผลการตรวจสอบรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

การตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาผลการประเมิน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาวิเคราะห์ ค่าดัชนีความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.5 ถือว่ารูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม ซึ่งปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	1.00
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	1.00
3. กระบวนการของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	1.00
4. การประเมินผลของรูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน	1.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง มีความเหมาะสมทั้งด้านหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กระบวนการและการประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00

ผู้วิจัยนำเครื่องมือสำหรับการวิจัยไปทดลองใช้ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ค่าความยากง่ายของเครื่องมือ และหาค่าอำนาจจำแนกและตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้ การทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้กับสามเณรที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับสามเณรภาคฤดูร้อนที่เป็นกลุ่มทดลองของการจัดโปรแกรมในครั้งนี้

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ได้พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 4 และที่ 5 โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น การคัดเลือกผู้เรียน, การออกแบบการทดลอง, การเตรียมการ, ดำเนินการทดลอง และการประเมินผลโปรแกรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 3 ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากผลการทดสอบก่อนและหลังการอบรมของกลุ่มทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ด้านพุทธิพิสัย โดยผู้วิจัยนำผลคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมของกลุ่มทดลองจากผลการทดสอบด้านพุทธิพิสัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านพุทธิพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ความมีวินัยในตนเอง	50.95	6.10	62.09	2.80	17.14	.00

*p < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.6 พบว่า p-value = .00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 (ระดับนัยสำคัญ) แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านพุทธิพิสัยของกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้ารับการอบรมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านพุทธิพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

สำหรับสามเนรภาคคู่อื่นของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านพุทธิพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านพุทธิพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ในแต่ละด้าน

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		เพิ่ม/ลด
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	5.52	0.73	6.00	0.00	เพิ่ม
2. มีความเป็นผู้นำ	5.26	0.97	5.86	0.35	เพิ่ม
3. มีความรับผิดชอบ	5.36	0.91	6.00	0.00	เพิ่ม
4. มีความตรงต่อเวลา	5.26	1.12	5.86	0.35	เพิ่ม
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	4.97	1.12	5.55	0.73	เพิ่ม
6. ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งทางสังคม	4.71	1.14	5.21	1.17	เพิ่ม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	4.33	0.78	5.57	0.80	เพิ่ม
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต	3.84	1.11	5.59	0.75	เพิ่ม
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	4.07	0.92	5.33	1.07	เพิ่ม
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.60	0.77	5.67	0.71	เพิ่ม
11. ความมีเหตุผล	4.03	1.01	5.45	0.63	เพิ่ม

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านพุทธิพิสัยการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาค ฤๅรื้อน ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองในแต่ละด้าน พบว่า เพิ่มขึ้นทุกด้าน โดย เรียงลำดับจากเพิ่มมากมาหาเพิ่มน้อยดังนี้ กลุ่มแรก ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.10 ประกอบด้วย 1. มีความ เชื่อมั่นในตนเอง 2. มีความเป็นผู้นำ 3. มีความรับผิดชอบ 4. มีความตรงต่อเวลา กลุ่มที่สอง ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.08 ประกอบด้วย 5. เคารพสิทธิของผู้อื่น 6. ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งทางสังคม 7. มี ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล 9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร และ 10. เสียสละและเห็นอกเห็น ใจผู้อื่น กลุ่มที่สาม ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.07 คือ 11.ความมีเหตุผล และกลุ่มสุดท้าย ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.06 คือ 8. มีความซื่อสัตย์สุจริต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤๅรื้อน ด้านจิตพิสัย โดย ผู้วิจัยนำผลคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมของกลุ่มทดลองจากผลการทดสอบด้าน จิตพิสัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านจิตพิสัย ก่อนและหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ความมีวินัยในตนเอง	2.79	0.22	3.71	0.27	72.65	.00

*p < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.8 พบว่า p-value = .00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 (ระดับ นัยสำคัญ) แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านจิตพิสัยของกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้ารับการ อบรมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านจิตพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเนรภาคฤๅรื้อนของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านจิตพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านจิตพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ในแต่ละด้าน

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		เพิ่ม/ลด
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2.61	0.44	3.58	0.53	เพิ่ม
2. มีความเป็นผู้นำ	2.78	0.68	3.69	0.83	เพิ่ม
3. มีความรับผิดชอบ	2.62	0.64	3.55	0.78	เพิ่ม
4. มีความตรงต่อเวลา	3.21	0.87	4.24	0.86	เพิ่ม
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.83	0.73	3.71	0.94	เพิ่ม
6. ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งทางสังคม	2.64	0.79	3.50	0.96	เพิ่ม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	2.93	1.01	3.84	1.17	เพิ่ม
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต	2.76	0.82	3.67	0.94	เพิ่ม
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	2.76	0.64	3.73	0.70	เพิ่ม
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	2.86	0.80	3.88	0.80	เพิ่ม
11. ความมีเหตุผล	2.52	0.78	3.41	0.90	เพิ่ม

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านจิตพิสัยการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองในแต่ละด้าน พบว่า เพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความตรงต่อเวลา, เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, มีความอดทนขยันหมั่นเพียร, ความเชื่อมั่นในตนเอง, มีความรับผิดชอบ, มีความเป็นผู้นำ, มีลักษณะมุ่งอนาคตมองการณ์ไกล, มีความซื่อสัตย์สุจริต, ความมีเหตุผล, เคารพสิทธิของผู้อื่นและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน ด้านทักษะพิสัย โดยผู้วิจัยนำผลคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมของกลุ่มทดลองจากผลการทดสอบด้านทักษะพิสัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านทักษะพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ความมีวินัยในตนเอง	2.87	0.22	3.69	0.25	42.00	.00

*p < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.10 พบว่า p-value = .00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 (ระดับนัยสำคัญ) แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทักษะพิสัยของกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้ารับการอบรม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านทักษะพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อนของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านทักษะพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านทักษะพิสัย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ในแต่ละด้าน

กลุ่มทดลอง (N = 58)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		เพิ่ม/ลด
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2.99	0.57	3.79	0.53	เพิ่ม
2. มีความเป็นผู้นำ	2.80	0.66	3.45	0.62	เพิ่ม
3. มีความรับผิดชอบ	3.07	0.72	3.74	0.69	เพิ่ม
4. มีความตรงต่อเวลา	2.85	0.52	3.66	0.59	เพิ่ม
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.86	0.64	3.69	0.67	เพิ่ม
6. ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งทางสังคม	2.93	0.70	3.70	0.83	เพิ่ม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล	2.90	0.63	3.81	3.82	เพิ่ม
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต	2.87	0.45	3.76	0.62	เพิ่ม
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร	2.81	0.58	3.68	0.75	เพิ่ม
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	2.50	0.64	3.41	0.78	เพิ่ม
11. ความมีเหตุผล	2.69	0.54	3.66	0.64	เพิ่ม

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะพิสัยการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาค
ฤดูร้อน ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองในแต่ละด้าน พบว่า เพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยสามารถ
เรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความมีเหตุผล, มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล, เสียสละและ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร, เคารพสิทธิของผู้อื่น
มีความตรงต่อเวลา, มีความเชื่อมั่นในตนเอง, ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม, มีความรับผิดชอบ
มีความเป็นผู้นำ

สรุปได้ว่าผลวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการทำแบบวัดพฤติกรรม
การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย, แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย และแบบวัดพฤติกรรม
การเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยของกลุ่มทดลอง พบว่าหลังจากการอบรมกลุ่มทดลองมีระดับความรู้ด้าน
พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการเข้ารับ
อบรม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

**ระยะที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการใช้โปรแกรม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน ที่
พัฒนาขึ้น**

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการให้ระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับความ
คิดเห็นเป็น 5 ระดับ การแปลผลของค่าที่คำนวณได้ ใช้เกณฑ์ดังนี้

- คะแนนในช่วง 4.50 – 5.00 แสดงความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด
- คะแนนในช่วง 3.50 – 4.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ มาก
- คะแนนในช่วง 2.50 – 3.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง
- คะแนนในช่วง 1.50 – 2.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อย
- คะแนนในช่วง 1.00 – 1.49 แสดงความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด

ข้อมูลที่ได้ นำมาสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลประเมินผลโปรแกรม

ข้อคำถาม	(จำนวน n = 58)		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วม กิจกรรม	4.36	0.48	มาก
2.เนื้อหาความรู้ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย	4.50	0.82	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลประเมินผลโปรแกรม (ต่อ)

ข้อคำถาม	(จำนวน n = 58)		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
3.เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง	4.55	0.50	มากที่สุด
4.เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.57	0.68	มากที่สุด
5.วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.38	0.75	มาก
6.วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือให้เกิดขึ้นต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.62	0.49	มากที่สุด
7.วิทยากรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม	4.26	0.78	มาก
8.การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	4.48	0.82	มาก
9.เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม	4.64	0.67	มากที่สุด
10.เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.47	0.75	มาก
11.สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.26	0.71	มาก
12.เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.53	0.50	มากที่สุด
13.ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวม	4.57	0.50	มากที่สุด

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกหัวข้อ ยกเว้นหัวข้อ เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม , วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี, วิทยากรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม, การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน, เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม, สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ที่ได้คะแนนเฉลี่ยระดับมาก

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจการอบรมครั้งนี้ในระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่และมีความพึงพอใจในการอบรมระดับมากในบางหัวข้อการประเมิน แสดงว่าการอบรมครั้งนี้สร้างความพึงพอใจเป็นอย่างมากให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

4.2 ข้อมูลการตอบประเมินผลการอบรมในส่วนคำถามปลายเปิดของผู้เข้ารับการอบรมสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

“ควรจัด เพื่อใช้อบรมสามเณรภาคฤดูร้อนในปีต่อไป”

“ควรจัด เพราะเป็น โครงการที่มีประโยชน์มาก สนุกและได้รับความรู้ด้วย”

“ควรมีอีก สามเณรจะได้มีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น

ต้องจัดทุกปี เพราะเป็นการใช้เวลาช่วงปิดเทอมให้เกิดประโยชน์”

4.2.2 นอกจากเนื้อหาที่อบรมในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมสิ่งใดบ้าง
(ถ้ามี)

“การฉายวิดีโอที่เกี่ยวกับการมีวินัยในตนเอง”

“การทำศนาจรศึกษาดูงานนอกสถานที่”

4.2.3 มีสิ่งใดที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้

“กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระวิทยากรนำมาใช้ ทำให้เข้าใจได้ง่าย และสนุก ไม่เบื่อ”

“คณะพระวิทยากร”

“คณะครูที่มาช่วยดูแล”

“เพื่อน ๆ ช่วยกันดูแลและรับผิดชอบ”

4.2.4 สิ่งใดเป็นอุปสรรคต่อการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้

“สภาพอากาศที่ไม่ดี เช่นฝนตก ทำให้อยากไม่ยกตื่น”

“ฝนตก เพราะไม่สบาย เข้าร่วมทำกิจกรรมไม่ได้”

“เพื่อน ๆ ที่ชอบชวนไปเล่น ไม่เข้าร่วมกิจกรรม”

“ลำโพงดังไม่ดี บางครั้งดัง บางครั้งไม่ดัง”

4.2.5 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

“เพิ่มการเดินธุดงค์”

ตารางที่ 4.13 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบประเมินผลการอบรมในส่วนคำถามปลายเปิด

คำถาม	สรุปคำตอบ
14. ควรมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด	- ควรมี - เพื่อใช้ในการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนในปีต่อไป - สามเณรจะได้มีระเบียบวินัยมากขึ้น - ไม่เป็นการใช้เวลาให้เปล่าประโยชน์ - สนุก และได้ประโยชน์มากกว่าที่คิด
15. นอกจากเนื้อหาที่อบรมในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมสิ่งใดบ้าง (ถ้ามี)	- การทัศนจร - การฉายวิดีโอที่เกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองให้มากขึ้น
16. มีสิ่งใดที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้ (ถ้ามี)	- คณะพระวิทยากร - คณะครูที่มาช่วยดูแล - เพื่อน ๆ ช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน
17. สิ่งใดเป็นอุปสรรคต่อการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้ (ถ้ามี)	- สภาพอากาศ เช่น ฝนตก - เพื่อน ๆ ที่ชอบชวนกันไปเล่น ไม่ทำกิจกรรม
18. ข้อคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามี)	ควรให้มีการเพิ่มเวลาการเดินทาง

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า ควรจัดให้มีกิจกรรมเช่นนี้ในทุกปี เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน และเสนอให้มีการออกไปทัศนจรนอกสถานที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งนำวิดีโอที่เกี่ยวข้อมาฉายด้วย รวมทั้งเห็นว่าคณะพระวิทยากรและคณะครูเป็นปัจจัยส่งเสริมต่อการมีวินัยในตนเอง แต่มีสภาพอากาศที่มีฝนตก และเพื่อน ๆ ที่ไม่ค่อยใส่ใจกับกฎระเบียบเป็นอุปสรรคต่อการมีวินัยในตนเอง รวมทั้งเสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาในการรดงค์ให้นานขึ้น

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยเลือกผู้เข้ารับการอบรม ผู้บริหาร โครงการ เจ้าอาวาส ตัวแทนพระวิทยากร ผู้ปกครอง และตัวแทนครู จำนวน 10 ท่าน เพื่อร่วมอภิปรายถึงปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น โดยมีผลสรุปดังนี้

1. สิ่งที่ทำนประทับใจในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ประทับใจในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่น่าประทับใจคือความร่วมมือกันของบ้านวัดและโรงเรียน และทุกคนทุ่มเทช่วยกันดำเนินการให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “ความร่วมมือแรงร่วมใจของหลายส่วน ทั้งวัด โรงเรียน และชาวบ้าน เพราะถ้าขาดความร่วมมือจากส่วนใดส่วนหนึ่ง ก็ไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมเช่นนี้ได้”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “งดงามทุกส่วน เป็นความพอดี เป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าธรรมจัดสรรมาเป็นอย่างดี ทั้งที่เวลานี้เป็นฤดูร้อน แต่ก็มีฝนตกลงมาช่วยดับร้อน”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 3 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) ที่กล่าวว่า “ได้เห็นความทุ่มเทของหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพระที่มาสอน ครูที่ต้องมาช่วยอยู่ดูแล ทุกฝ่ายอดหลับอดนอนคอยดูแลสามเณรเป็นอย่างดี”

2. สิ่งที่ไม่รู้สึกชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่รู้สึกไม่ชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สิ่งที่ไม่รู้สึกไม่ชอบใจหลายอย่าง เช่น ความเป็นห่วงลูกที่มาบวชจนเกินไปจนทำให้รู้สึกมาวุ่นวายกับการเข้าร่วมกิจกรรมจนเกินไป หรือการที่ฝนตกทำให้อุปกรณ์บางอย่างเสียหายเป็นต้น ดังที่ผู้ร่วมสัมภาษณ์คนที่ 9 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวไว้ว่า “การที่พ่อแม่ของสามเณรบางคนเป็นห่วงลูกมากเกินไป กลัวลูกลำบาก ทำให้สามเณรไม่มีความมุ่งมั่นจะเข้าร่วมกิจกรรมจนจบ แม้ว่าลูกของฉันจะมาบวชเหมือนกัน แต่ฉันก็อยู่ห่าง ๆ และให้กำลังใจว่าคนอื่นทำได้ลูกก็ต้องทำได้”

ซึ่งต่างจากความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) ที่กล่าวว่า “สิ่งที่ไม่ชอบไม่มี มีแต่สิ่งที่จะต้องปรับปรุงบ้าง เช่น อุปกรณ์ที่หลับที่นอน ข้าวของเครื่องใช้ เช่น เครื่องขยายเสียงที่ต้องปรับปรุงบ้าง”

3. ผลต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นว่า สามเณรภาคฤดูร้อนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตาม โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนมีการแสดงออกเกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนจากกิริยา

ท่าทางต่าง ๆ ดังที่ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “แน่นอนว่ามีผล เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่วิ่งเล่นเหมือนเก่า สงบเสงี่ยมเรียบร้อยขึ้น ตั้งใจสวดมนต์ได้นานขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมตรงเวลาขึ้น”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 9 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “ดูจากการเดินบิณฑบาตแล้วเรียบร้อยขึ้น”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “สังเกตเมื่อเวลาพักผ่อน ในเวลากลางคืน ก็พบว่าสามเณรเข้านอนตามที่กำหนด ไม่ออกไปไหน และทำตามระเบียบที่ตกลงกันไว้มากขึ้น”

อีกทั้งยังสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) ที่กล่าวว่า “ตอนนี้สังเกตได้อย่างชัดเจนถึงพัฒนาการด้านระเบียบวินัย แต่ต้องดูเมื่อสักแล้วด้วยว่าจะนำติดตัวไปหรือไม่”

4. การรู้แบบผู้ใหญ่มีผลอย่างไร ต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้แบบผู้ใหญ่มีผล ต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า สามเณรภาคฤดูร้อนอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพาผู้อื่นเป็นนำตนเอง และพร้อมจะเรียนรู้เมื่อทราบว่าเรื่องนั้นมีความจำเป็นต่อตนเอง ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวไว้ว่า “สามเณรอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ จะต่อต้านสิ่งที่สอน แต่ถ้าเราเข้าใจเขาได้ เปลี่ยนวิธีแสดงต่อเขาทำให้เขารู้ถึงข้อดีข้อเสีย เขาก็จะรับสิ่งที่สอนได้ง่ายโดยไม่มองว่าเป็นการขัดเยียดสอน”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “มีผลอย่างมาก เพราะวินัยในตนเองต้องมาจากข้างใน เราต้องทำให้สามเณรเชื่อ แล้วเขาจะทำตามเอง”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) “ระเบียบวินัยถ้าสอนเด็กมากก็ใช้วิธีบังคับจึงจะได้ผล แต่สำหรับผู้ใหญ่จะทำอะไรก็ต่อเมื่อเห็นถึงความจำเป็นเท่านั้น”

5. สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ถ้าขาดความร่วมมือจาก บ้าน วัด โรงเรียนก็ไม่สามารถดำเนินการได้

และการที่พระวิทยากรไม่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือก็ทำให้การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมนี้ไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกัน ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “การขาดความร่วมมือของบ้าน วัด และ โรงเรียน ทำให้ไม่ได้เลยถ้าไม่พร้อมใจกันทำ”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “พระวิทยากรที่ขาดประสบการณ์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายได้ เพราะในบางปี ไม่มีพระมาสอนจากกรุงเทพก็จัดกันไปตามมีตามเกิด ก็ได้ส่วนหนึ่ง แต่ไม่มาก ”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 7 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “อุปกรณ์ที่ใช้ก็สำคัญ เช่นปีนี้เครื่องเสียงตึกๆคับๆ บางทีก็ดังบางทีก็ไม่ดัง”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 9 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “จำนวนผู้ที่จะมาบวชก็สำคัญ ถ้าจำนวนเยอะก็ต้องมีพระวิทยากรมากเพื่อจะได้ดูแลอย่างทั่วถึง”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 4 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “สภาพอากาศก็มีส่วน เช่นปีนี้ฝนตกหลังจากร้อนมานาน ทำให้สาธิตบางรูปถึงกับไม่สบายเลย”

6. ปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ความร่วมมือของบ้าน วัด และ โรงเรียนมีส่วนสำคัญ จำนวนสามคนไม่มากเกินไปทำให้สถานที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ เนื้อหาที่ใกล้ตัวและมีความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมทั้งสิ้น ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 1 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “ความร่วมมือของบ้าน วัด และ โรงเรียน สำคัญที่สุด ถ้าไม่มีทำไม่ได้ ถ้ามีแล้วสำเร็จแน่นอน”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “จำนวนสามคน ไม่มากเกินไป เหมาะสมกับสถานที่ เพราะถ้ามากเกินไป สถานที่ในการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ได้ยาก”

และสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 3 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “ความเชี่ยวชาญของพระวิทยากรมีส่วนอย่างมากต่อการจัดกิจกรรมลักษณะนี้”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “การที่การจัดกิจกรรมนี้ตอบปัญหาสังคม เพราะสังคมกำลังต้องการคนดีมีระเบียบวินัยมากกว่าคนเก่งที่ก่อความเสียหายให้คนอื่น”

สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 5 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “เทคนิคการสอนที่ของพระวิทยากร ช่วยให้ไม่น่าเบื่อ น่าสนใจ ยิ่งได้ช่วยกันทำกิจกรรมยิ่งสนุก”

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ จากการสัมภาษณ์นี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรพัฒนาโปรแกรมสำหรับจัดอบรมเยาวชนด้วย และควรจัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่พระวิทยากรอื่น ๆ เพื่อที่ได้นำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ ดังที่ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 6 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “น่าจะปรับเนื้อหาให้น้อยลง เลือกรางข้อ แล้วจัดกิจกรรมอบรมเยาวชน 3 วันบ้าง”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์คนที่ 9 (สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “ควรจัดอบรมให้พระที่อยู่ต่างจังหวัดสามารถจัดกิจกรรมแบบนี้ได้”

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริม ประกอบด้วย ความร่วมมือร่วมใจของวัด โรงเรียน และชาวบ้าน การให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เนื้อหาการอบรม มีความเหมาะสมตรงแก่ความต้องการในการแก้ปัญหาในปัจจุบัน และความสามารถของคณะพระวิทยากร ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ประกอบด้วย การขาดความร่วมมือของทุกส่วน ทั้งวัด โรงเรียน และชาวบ้าน สภาพอากาศแปรปรวน เช่น ฝนตก การขาดประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมของคณะพระวิทยากรที่หลากหลาย และเครื่องเสียงที่ไม่ได้มาตรฐานโดยบางครั้งก็ดับกันไป บางครั้งก็เบาเกินไป

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่ 4

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผล และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ได้ผลของปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้ประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริม

1.1 เนื้อหาสาระ

ผู้รับการอบรมและผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นตรงกันว่า เนื้อหาสาระในการอบรมกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และจำเป็นต่อการประพฤติปฏิบัติตัวของสามเณรภาคฤดูร้อนทั้งเวลาที่บวชอยู่และเมื่อลาสิกขาไปแล้ว เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวสามเณรเอง ครอบครัวสังคมโดยรอบและประเทศชาติ โดยที่เนื้อหาสาระของการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งมีความน่าสนใจและมีความหลากหลายของเนื้อหาสาระความรู้ การปฏิบัติ และมีเจตคติที่ดี ครอบคลุมในบริบทต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสามเณรภาคฤดูร้อนในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

1.2 พระวิทยากร

ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่าการมีพระวิทยากรเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัยมีผลต่อการพัฒนาของผู้เข้ารับการอบรมอย่างมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมนี้เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตัวเอง แบบอย่างที่ดีมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ดังนั้นการที่พระวิทยากรซึ่งเป็นพระภิกษุยอมเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน อีกทั้งมีการชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหา การอธิบายต้องมีความชัดเจน รวมทั้งต้องสามารถตอบข้อคำถามจากผู้เข้าเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้ไปพัฒนาในกระบวนการแก้ไขปัญหาได้

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมดมีความรู้สึกว่าการมีกิจกรรมต่างมาใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ แบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยให้ เกิดแรงจูงใจและการกระตุ้นให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียน ซึ่งแต่ละคนภายในกลุ่มจะช่วยกันในการเรียนรู้ แก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจะใช้ลักษณะในการเรียนรู้ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรับฟังความคิดเห็นของแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนมีความถนัด ความสามารถ ความคิดที่แตกต่างกันออกไป การทำงานเป็นกลุ่มจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน

1.4 พ่อแม่ผู้ปกครอง

จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นตรงกันว่า พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมและในขณะเดียวกันก็อาจเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้ กล่าวคือ การที่พ่อแม่ผู้ปกครอง มีบุตรหลานมาบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองย่อมต้องถือเป็นโอกาสในการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนด้วย และการที่สามเณรภาคฤดูร้อนพบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองสนับสนุนก็ย่อมมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการอบรมดังกล่าวมากขึ้นซึ่งส่งผลให้การนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

2.1 กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมตามรูป

จากการความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่าการที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดแบบร่วมมือมีรูปแบบกิจกรรมหลากหลายที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แต่อาจไม่มีความเหมาะสมต่อกลุ่มทดลองและต่อพระวิทยากร เนื่องจากกลุ่มทดลองเป็น

สามเณรภาคฤดูร้อน และพระวิทยากรเองก็เป็นพระภิกษุสงฆ์จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อวินัย บัญญัติของพระสงฆ์ด้วย

2.2 ความห่วงใยมากเกินไปของผู้ปกครอง

การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นห่วงบุตรหลานที่เข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไปส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก เพราะเมื่อมีผู้ปกครองบางคนของสามเณรมาคอยเฝ้าดูแลเสมือนดูแลบุตรหลานที่ยังไม่ได้บวช ทำให้สามเณรรูปนั้นบางครั้งก็ไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดให้ เพราะกลัวแต่คอยอยู่กับผู้ปกครอง และยังมีผลกระทบต่อสามเณรรูปอื่นที่ผู้ปกครองไม่ได้มาก็จะเรียกร้องขอให้ติดต่อกับผู้ปกครองของตนเองบ้าง หรือบางรูปก็คิดถึงผู้ปกครองจนขอลาสิกขา ก่อนกำหนด ดังนั้นการที่ผู้ปกครองมีความห่วงใยและมาเฝ้าดูแลบุตรหลานตลอดเวลา ก็เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้

2.3 สภาพแวดล้อม

การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนี้ ต้องประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สถานที่ ต้องไม่คับแคบเกินไป เหมาะสมกับจำนวนสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อที่จะสามารถแบ่งกลุ่มจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น การที่ขาดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมดังกล่าวก็เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมนี้ไปใช้ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้การโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม อุปสรรคและปัญหาที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยอิงขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อนำผลที่ได้มาดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2

ขั้นที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3 ขั้นตอนแรก คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดผู้เรียน

กลุ่มผู้เรียนเป็นสามเณรที่บวชในช่วงภาคฤดูร้อน ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหา

เนื้อหาในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนั้น ความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. ความมีเหตุผล

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดการเรียนการสอน

3.1 การพัฒนาเนื้อหา

ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

3.2 การพัฒนาโปรแกรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แล้วนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหา(Content Validity) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

3.3 การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 3 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 4 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมินผลการอบรม

เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้วิจัยได้เครื่องมือสำหรับการวิจัยที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหา(Content Validity) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ผู้วิจัยนำเครื่องมือสำหรับการวิจัยไปทดลองใช้ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ค่าความยากง่ายของเครื่องมือ และหาค่าอำนาจจำแนกและตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้ การทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้กับสามเณรที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับสามเณรภาคฤดูร้อนที่เป็นกลุ่มทดลองของการจัดโปรแกรมในครั้งนี้

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้การโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) ในขั้นที่ 4 และที่ 5 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 4 นำแผนการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติ

4.1 คัดเลือกผู้เรียน

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณสมบัติสามเณรภาคฤดูร้อนที่มีอายุ 13 – 15 ปี และมีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดโปรแกรมในวันและเวลาที่กำหนด แล้วคัดเลือกผู้เรียนกลุ่มทดลองโดยการจับสลากซึ่งเป็นวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 58 คน

4.2 การออกแบบการทดลอง

ผู้วิจัยออกแบบการทดลอง โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบ 1 กลุ่มที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

4.3 การเตรียมการ

ผู้วิจัยเตรียมสถานที่ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการสอน วิทยากร และสถานที่จัดกิจกรรม ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

4.4 ดำเนินการทดลอง

การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ในระหว่างวันที่ 6-17 มีนาคม 2555 ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินผลโปรแกรม ด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

- 1) แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
- 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน
- 3) ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย
- 4) ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
- 5) ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย
- 6) แบบประเมินผลการอบรม
- 7) แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

ขั้นที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการใช้โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยศึกษาถึงความคิดเห็น โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้นให้สามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 14 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 13 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 12 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 11 ปี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และปัจจุบันกำลังศึกษาระดับ มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3 จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 และระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และทั้งหมดเคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้วทั้งสิ้น โดยมีจำนวน 12 คน ที่เคยบวช 2 ครั้ง นอกนั้นที่เหลือจำนวน 82 คน เคยบวช 1 ครั้ง

จากจุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า บวชตามคำของผู้ปกครอง มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามประเพณี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 บวชตามเพื่อนจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 บวชตามคำของผู้ปกครอง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัยจำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และเพื่อเข้ารับการศึกษาฝึกฝนอบรมความประพฤติ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00

จากจุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า บวชตามคำของผู้ปกครอง มากที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ตามประเพณีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 บวชตามเพื่อนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 บวชตามคำของผู้ปกครอง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัยจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และเพื่อเข้ารับการศึกษาฝึกฝนอบรมความประพฤติ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

1.2 ผลการศึกษาสภาพการมีวินัยในตนเอง พบว่า แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1). กลุ่มที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลาง ประกอบด้วย เมื่อท่านต้องการต้องการจ่ายเงินซื้อของในร้านค้า แต่มีคนหลายคนกำลังต่อคิวจ่ายเงินอยู่ ท่านจะไม่แทรกคิวคนอื่น ($\bar{x}=3.00$, $S.D. = 0.74$), ท่านคิดไว้แล้วว่าจะประกอบอาชีพอะไร และท่านได้เตรียมความพร้อมไว้แล้ว ($\bar{x}=2.80$, $S.D. = 0.81$), เมื่อท่านลืมทำการบ้านและได้เวลาส่งแล้ว ท่านจะไม่ลอกการบ้านเพื่อนเพื่อส่งให้ทันเวลา ($\bar{x}=2.63$, $S.D. = 0.61$), เมื่อท่านถูกเพื่อนเยาะเย้ยว่าเกรดในเทอมนี้สู้เขาไม่ได้ ท่านจะทำไม่รู้สึกโกรธ ($\bar{x}=2.63$, $S.D. = 0.56$), ท่านพิจารณาไตร่ตรองถึงสาเหตุและผลของการกระทำต่าง ๆ ได้ ($\bar{x}=2.57$, $S.D. = 0.57$)

2). กลุ่มที่มีวินัยในตนเองระดับน้อย ได้แก่ เมื่อต้องไปพูดรายงานหน้าชั้น ท่านจะรู้สึกมั่นใจ ($\bar{x}=2.23$, $S.D. = 0.43$), หากงานกลุ่มของท่านยังไม่เสร็จ แต่เพื่อนต้องการกลับบ้าน ท่านจะทำโน้มน้าวให้เพื่อนช่วยกันทำให้เสร็จก่อน ($\bar{x}=2.30$, $S.D. = 0.65$), ท่านมีหน้าที่กวาดบ้านถูบ้านตอนเช้าและเย็นทุกวัน วันหนึ่งท่านต้องรีบไปโรงเรียนแต่เช้า ฉะนั้นท่านจะกวาดบ้านถูบ้านให้เสร็จก่อน ($\bar{x}=2.33$, $S.D. = 0.48$), ท่านส่งการบ้านทันเวลาที่อาจารย์กำหนดทุกวิชา ($\bar{x}=2.33$, $S.D. = 0.48$), ท่านเชื่อฟังคำแนะนำของผู้ที่มีอายุมากกว่าแม้ไม่ใช่อาจารย์สอน ($\bar{x}=2.30$, $S.D. = 0.53$), ในเหตุการณ์อุทกภัยปีนี้ท่านได้ช่วยเหลือคนอื่นเท่าที่จะช่วยได้ ($\bar{x}=2.47$, $S.D. = 0.57$)

1.3 ผลการศึกษาปัญหาการมีวินัยในตนเอง พบว่า สามเณรภาคฤดูร้อนมีปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่มีวินัยในตนเองหลายประการ เช่น การไม่สนใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ไม่ตั้งใจเรียน อยากเลียนแบบ ไม่ใฝ่หาความรู้ รักสนุก ชอบเที่ยวอีก

ทั้งไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่มีสัมมาคารวะและไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ตรงต่อเวลา เห็นแก่ตัว แสดงพฤติกรรมให้สังคมยอมรับว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ด้วยการแสดงออกในทางผิดๆ ไม่มีความรับผิดชอบทำอะไรแบบฉาบฉวย ไม่มีความอดทน ไม่มีการวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต

1.4 ผลการศึกษาความต้องการมีวินัยในตนเอง พบว่า มีความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อนในทุกด้านอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น โดยสามารถเรียงจากคะแนนมากไปน้อยได้ดังนี้ ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=3.97$, S.D.=0.61) เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x}=3.93$, S.D.=0.64), เคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.80), ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.80), ความเป็นผู้นำ ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ความตรงต่อเวลา ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.57), ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.73), ความมีเหตุผล ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.51), ความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x}=3.83$, S.D.=0.75), ความรับผิดชอบ ($\bar{x}=3.83$, S.D.=0.75)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน ใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของ Johnson (1991) และวิธีการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เป็นหลัก มีองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคฤดูร้อน

2. ผู้เรียน

เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบรรพชาเป็นสามเนรภาคฤดูร้อนที่มีอายุระหว่าง 11-16 ปี

3. ผู้สอน

ผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมกลุ่ม
- 2) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. เนื้อหาสาระ

ขอบเขตของเนื้อหา คือ การมีวินัยในตนเอง 11 ข้อ ได้แก่

2.1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	2.2. ความเป็นผู้นำ
2.3. มีความรับผิดชอบ	2.4. มีความตรงต่อเวลา
2.5. เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม

- 2.7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล 2.8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
 2.9. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร 2.10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 2.11. ความมีเหตุผล

5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson (1991) ประกอบด้วย ขั้นตอน คือ 1. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน 2. กำหนดกลุ่ม บทบาทของสมาชิกในกลุ่ม และกฎเกณฑ์การเรียนรู้ร่วมกัน 3. ดำเนินการสอนแบบร่วมมือ 4. ติดตามการเรียนรู้ และช่วยเหลือผู้เรียน 5. ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ 6. การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

6. ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมง โดยเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนติดต่อกัน 12 วัน คือตั้งแต่วันที่ 6 – 17 มีนาคม 2555 ณ วัดสมเด็จเจริญ ต.สมเด็จเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

1) แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ

1.1 วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม การสอนวิชาพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์

1.2 สามเณรผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่พร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2) สื่อการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล เอกสารประกอบการสอน วิดีทัศน์

8. สภาพแวดล้อม

1) สถานที่จัดกิจกรรม ควรเป็นวัดที่เคยจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาก่อน

2) ควรเป็นบริเวณที่กว้างขวางพอสมควร เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมได้ มีอากาศถ่ายเทได้ดี เป็นธรรมชาติ เหมาะแก่การศึกษาธรรมะและพิจารณาตนเอง

9. การประเมินผลการเรียนรู้

9.1 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

- 1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย
- 2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
- 3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

9.2 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลหลังการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น คือ

- 1) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย
- 2) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
- 3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ผู้วิจัยนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ไปทดลองกับกลุ่มสามเณรภาคฤดูร้อนที่เป็นกลุ่มทดลอง ได้ผลการทดลองดังนี้

1. กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านพุทธิพิสัยก่อนและหลังเข้ารับการอบรม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านพุทธิพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านพุทธิพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านจิตพิสัยก่อนและหลังเข้ารับการอบรม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านจิตพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านจิตพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทักษะพิสัยก่อนและหลังเข้ารับการอบรม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้ด้านทักษะพิสัยในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนของกลุ่มทดลองก่อนเข้ารับการอบรม แตกต่างจากหลังเข้ารับการอบรม โดยกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านทักษะพิสัยที่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้น

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผล และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ได้ผลของปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ให้ได้ประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1.1 เนื้อหาสาระ

ผู้เข้ารับการอบรมและผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นตรงกันว่า เนื้อหาสาระในการอบรม กิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และจำเป็นต่อการประพฤติปฏิบัติตัวของสามเณรภาคฤดูร้อนทั้งเวลาที่บวชอยู่และเมื่อลาสิกขาไปแล้ว เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวสามเณรเอง ครอบครัวสังคมโดยรอบและประเทศชาติ โดยที่เนื้อหาสาระของการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งมีความน่าสนใจและมีความหลากหลายของเนื้อหาสาระความรู้ การปฏิบัติ และมีเจตคติที่ดี ครอบคลุมในบริบทต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสามเณรภาคฤดูร้อนในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

4.1.2 พระวิทยากร

ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นว่าพระวิทยากรเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัยมีผลต่อการพัฒนาของผู้เข้ารับการอบรมอย่างมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมนี้เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตัวเอง แบบอย่างที่ดีมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ดังนั้นการที่พระวิทยากรซึ่งเป็นพระภิกษุยอมเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน อีกทั้งมีการชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหา การอธิบายต้องมีความชัดเจน รวมทั้งต้องสามารถตอบข้อคำถามจนผู้เข้าเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้ไปพัฒนาในกระบวนการแก้ไขปัญหาได้

4.1.3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมดมีความรู้สึกรู้ว่า การมีกิจกรรมต่างมาใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ แบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยให้ เกิดแรงจูงใจและการกระตุ้นให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียน ซึ่งแต่ละคนภายในกลุ่มจะช่วยกันในการเรียนรู้ แก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจะใช้ลักษณะในการเรียนรู้ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรับฟังความคิดเห็นของแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนมีความถนัด ความสามารถ ความคิดที่แตกต่างกันออกไป การทำงานเป็นกลุ่มจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน

4.1.4 พ่อแม่ผู้ปกครอง

จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่า พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมและในขณะเดียวกันก็อาจเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้ กล่าวคือ การที่พ่อแม่ผู้ปกครอง มีบุตรหลานมาบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองย่อมต้องถือเป็นโอกาสในการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนด้วย และการที่สามเณรภาคฤดูร้อนพบว่าพ่อแม่ผู้ปกครอง

สนับสนุนก็ย่อมมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการอบรมดังกล่าวมากขึ้นซึ่งส่งผลให้การนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

4.2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

4.2.1 กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่สมณะสาธูป

จากการความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่า การที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดแบบร่วมมือมีรูปแบบกิจกรรมหลากหลายที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แต่อาจไม่มีความเหมาะสมต่อกลุ่มทดลองและต่อพระวิทยากร เนื่องจากกลุ่มทดลองเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน และพระวิทยากรเองก็เป็นพระภิกษุสงฆ์จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อวินัยบัญญัติของพระสงฆ์ด้วย

4.2.2 ความห่วงใยมากเกินไปของผู้ปกครอง

การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นห่วงบุตรหลานที่เข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไปส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก เพราะเมื่อมีผู้ปกครองบางคนของสามเณรมาคอยเฝ้าดูแลเสมือนดูแลบุตรหลานที่ยังไม่ได้บวช ทำให้สามเณรรูปนั้นบางครั้งก็ไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดให้ เพราะกลัวแต่คอยอยู่กับผู้ปกครอง และยังมีผลกระทบต่อสามเณรรูปอื่นที่ผู้ปกครองไม่ได้มาก็จะเรียกร้องขอให้ติดต่อกับผู้ปกครองของตนเองบ้าง หรือบางรูปก็คิดถึงผู้ปกครองจนขอลาสิกขา ก่อนกำหนด ดังนั้นการที่ผู้ปกครองมีความห่วงใยและมาเฝ้าดูแลบุตรหลานตลอดเวลา ก็เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้

4.2.3 สภาพแวดล้อม

การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนี้ ต้องประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สถานที่ ต้องไม่คับแคบเกินไป เหมาะสมกับจำนวนสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อที่จะสามารถแบ่งกลุ่มจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น การที่ขาดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมดังกล่าวก็เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมนี้ไปใช้ต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย 4 ประเด็น คือ 1. ผลการศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน 3. ผลจากการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน 4. ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบที่พัฒนาขึ้น

1. ผลการศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน จากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 14 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 13 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 12 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 11 ปี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และปัจจุบันกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3 จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 และระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 และทั้งหมดเคยบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนมาแล้วทั้งสิ้น โดยมีจำนวน 12 คน ที่เคยบวช 2 ครั้ง นอกนั้นที่เหลือจำนวน 82 คน เคยบวช 1 ครั้ง

จากจุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พบว่า บวชตามคำของผู้ปกครอง มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามประเพณี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 บวชตามเพื่อนจำนวน 23 คิดเป็นร้อยละ 23.00 ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 5 คิดเป็นร้อยละ 5.00 บวชตามคำของผู้ปกครอง จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 27.00 เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัยจำนวน 0 คิดเป็นร้อยละ 0.00 และเพื่อเข้ารับการศึกษาฝึกฝนอบรมความประพฤติ จำนวน 15 คิดเป็นร้อยละ 15.00 ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการศาสนา (2549) ที่พบว่า เยาวชนมีเวลาว่างมากและมักจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและบิดา มารดา ผู้ปกครองอยู่ เสมอ เนื่องจากเด็กขาดการอบรมด้วยศีลธรรม ดังนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครองจึงนิยมให้บุตรหลานเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

1.2 สภาพ ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับปานกลาง ประกอบด้วย เคารพสิทธิ, มีลักษณะมุ่งอนาคต , ความซื่อสัตย์, ความอดทน, ความมีเหตุผล
2. กลุ่มที่มีระดับการมีวินัยในตนเองระดับน้อย เกี่ยวกับ ความเชื่อมั่นในตนเอง , ความเป็นผู้นำ , ความรับผิดชอบ , ความตรงต่อเวลา , ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม และเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของจันทร์ จันทร์มหา (2542) ที่ได้ศึกษาจริยธรรม ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด 9 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความตั้งใจ ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคม และความเสียสละ พบว่านักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทุกสังกัดมีระดับจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ปัญหา พบว่า สามเณรภาคฤดูร้อนมีปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่มีวินัยในตนเองหลายประการ เช่น การไม่สนใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ไม่ตั้งใจเรียน อยากเรียนแบบ ไม่ไฝหาความรู้ รักสนุก ชอบเที่ยวอีกทั้งไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่มีสัมมาคารวะและไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ตรงต่อเวลา เห็นแก่ตัวแสดงพฤติกรรมให้สังคมยอมรับว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ด้วยการแสดงออกในทางผิดๆ ไม่มีความรับผิดชอบทำอะไรแบบฉาบฉวย ไม่มีความอดทน ไม่มีการวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ บัญชา กุลสัท (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายน้ำพองสะอาด อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในภาพรวมปัญหาวินัยนักเรียนอยู่ระดับปานกลาง

1.4 ผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง พบว่า มีความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนในทุกด้านอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น โดยสามารถเรียงจากคะแนนมากไปน้อยได้ดังนี้ ความซื่อสัตย์สุจริต, เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, เคารพสิทธิของ, ลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล, ความเป็นผู้นำ, ความตรงต่อเวลา, ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม, ความอดทน ขยันหมั่นเพียร, ความมีเหตุผล, ความเชื่อมั่นในตนเอง, ความรับผิดชอบ

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถ ทักษะ รวมถึงความคิด ทักษะคิดให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น อันสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมตาม โปรแกรมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยจะนำเสนอการอภิปราย ดังนี้

การเรียนรู้แบบร่วมมือที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนก่อนเข้ากิจกรรม ในขั้นนี้มีการบอกให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จะปฏิบัติต่อไป มีการอธิบายให้ทราบถึงหลักการในการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนในการร่วมกันทำกิจกรรม รวมทั้งยังมีการทบทวนกิจกรรมเดิมให้สัมพันธ์กับกิจกรรมใหม่ และถ่ายทอดความรู้ให้สัมพันธ์กันกับความรู้เดิมของผู้เรียนด้วย

นอกจากนั้นในขั้นตอนนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมด้วย ทั้งนี้ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกนกพร ฉันทารุ่งศักดิ์(2548) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 3 ประเภท คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นกึ่งรูปธรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นนามธรรม ซึ่งจากลักษณะของผู้เรียนในช่วงอายุ 11 – 15 ปี นั้นผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์การเรียนรู้กึ่งรูปธรรมได้ รวมทั้งผู้วิจัยได้มีการเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้า มีการประชุม และการอธิบายรายละเอียดให้ทีมงานเข้าใจโดยทั่วกัน ซึ่งสอดคล้องกับเมษยา ชื่นอารมณ์(2550)ที่ได้มีการจัดทำสื่อไว้ล่วงหน้า มีการทำรายการตรวจสอบและชี้แจงให้ทีมงานทราบ จึงทำให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีความพร้อมและต่อเนื่องในทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และ กลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน และกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรม โดยแบ่งบทบาท สมาชิกที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม ได้แก่ 1)ผู้ชี้แนะ (Facilitator) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เป็นบทบาทของผู้นำกลุ่มในการร่วมกันแก้ปัญหา หรือร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2) ผู้บันทึก (Recorder) เป็นผู้บันทึกผู้รายงานของกลุ่ม บันทึกรายงานในสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3)ผู้ควบคุมเวลา (Timer) ในการทำงานต้องมีผู้คอยควบคุมเวลาว่างานแต่ละชิ้น ขั้นตอนที่ใด ต้องใช้เวลาเท่าไร 4)ผู้จัดอุปกรณ์ (Materials) อุปกรณ์ในการเรียนรู้แต่ละชั่วโมงมีผู้รับผิดชอบเมื่อได้รับจากครูผู้สอน 5)ผู้กระตุ้น (Encourager) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนสมาชิก

ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นที่ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้อธิบาย หรืออภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ที่ไม่เข้าใจ หรือมีข้อสงสัย เพื่อเป็นการขยายความรู้ ความเข้าใจจากสิ่งที่ผู้วิจัยสอน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเช่นเดียวกัน เพื่อจะได้สังเกตอาการปฏิกิริยา และพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ถ้าพบว่าผู้เรียนมีปัญหา สงสัยไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะได้

อธิบายหรือตอบคำถามได้อย่างทันที่ อีกทั้งยังคอยตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ สังเกตพฤติกรรม ทักษะของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการให้ความมั่นใจกับผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือผู้เรียน และสังเกตตรวจสอบผลการเรียนรู้และความตรงในการเรียนรู้ของผู้เรียน (กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์, 2548)

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมที่กำหนดให้มีความหลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยเน้นให้ปฏิบัติจริง ทดลองลงมือกระทำจริง ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความเห็น และระดมความคิดต่าง ๆ อย่างเต็มที่ โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้อำนวยความสะดวกที่คอยแนะนำ ดูแลเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ร่วมมือกันเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น ขั้น โดยผู้วิจัยได้ปฏิบัติดังนี้ คือ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) เพื่อทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว และทบทวนในเรื่องบทบาทการทำงานของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าไม่มีใครสามารถทำทุกอย่างได้หมด ดังนั้นจึงต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ขั้นทำงานในกลุ่ม (group work) โดยมีการแจกอุปกรณ์การเรียน และงานที่จะให้ผู้เรียนทำในแต่ละครั้งควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สมาชิกในกลุ่มทำงานตามบทบาทที่ได้รับ ร่วมกันปรึกษาหารือ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขั้นระดมสมอง (wrap up/pull idea together ในขั้นนี้เป็นการนำเสนอผลงาน เสนอแนวคิดร่วมกันทั้งห้อง โดยให้แต่ละกลุ่มมีโอกาสดำเนินการนำเสนอความคิดเห็น ผู้สอนมีบทบาทคอยถามเพื่อให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็นได้เต็มที่ และทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ บุพผชาติ ทัพพิกรณ์ (2541) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือในขั้นตอนของการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย ผู้เรียนจะได้นำข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษาสาระจากการบรรยาย แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ ส่งผลให้เกิดบทบาทในการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เกิดการระดมความคิด การอภิปราย

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะตรวจสอบพฤติกรรม ความรู้ ความเข้าใจ และผลงานผู้เรียน โดยมีการตรวจสอบหลายรูปแบบ คือ

- การตรวจสอบจากการนำเสนอผลงานของผู้เรียนรายบุคคล
- การตรวจสอบโดยการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการถึงการแสดงออก ทักษะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนกระทำระหว่างการร่วมกิจกรรม
- การตรวจสอบโดยตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความริ่ความเข้าใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะเป็นการประมวลความรู้ประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติมา โดยการสรุปผลการเรียนรู้

ผู้วิจัยจะทำการสรุปร่วมกับผู้เรียนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ซึ่งมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนด้วยการให้คะแนนสะสม ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความกระตือรือร้นในการตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมมากขึ้น

อีกทั้งยังเป็นการประเมินความร่วมมือของสมาชิกในแต่ละคนในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โยประเมินทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งการประเมินก็จะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น ให้ผู้เรียนสังเกตพฤติกรรมตนเอง รวมทั้งพิจารณาพฤติกรรมเพื่อนในกลุ่มแต่ละคน และทำการแลกเปลี่ยน หรือแนะนำความคิดเห็นที่มีต่อเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson and Johnson, 1994) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม เพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการเพิ่มความสำคัญและคุณค่าของการทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่ม โดยได้อธิบายกฎ กติกาในการให้คะแนน โดยจะมีการให้คะแนนในแต่ละกิจกรรมรวมทั้งคะแนนพิเศษเมื่อกลุ่มใดสามารถตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีเหมาะสมอย่างโดดเด่น และเป็นไปตามข้อกำหนดของของผู้สอน โดยจะมีการรวบรวมคะแนนประจำวันและทำการแจกดาวและนำไปติดไว้ที่บอร์ด และมีการให้รางวัลพิเศษสำหรับกลุ่มที่ได้ดาวมากที่สุดในวันสุดท้าย ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดสนุกสนานและกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. ผลการใช้โปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

3.1 ความรู้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการนำโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ พบว่า โปรแกรมนี้สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนได้ กล่าวคือจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสามเณรภาคฤดูร้อนที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมและเนื้อในการเรียนรู้สามารถสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ดุลยเกษม (2548) ที่พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็น การฝึกอบรมระยะสั้น จะช่วยเพิ่มทักษะและความรู้เฉพาะด้านให้ กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

3.2 ทักษะ จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลของการนำโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ พบว่า โปรแกรมนี้สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนได้ กล่าวคือจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสามเณรภาคฤดูร้อนที่เป็นกลุ่มทดลองมีทักษะที่

สอดคล้องกับการมีวินัยในตนเองหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.3 พฤติกรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ พบว่าโปรแกรมนี้สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคคู่อื่นได้ กล่าวคือจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสามเนรภาคคู่อื่นที่เป็นกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีวินัยในตนเองหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น สามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาสาระในการพัฒนาพฤติกรรมในการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ สัจจาวรานนท์ (2552) ที่พบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม หลังจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปได้ว่า ผลการทดลองทั้งหมดเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภิมย์ ภักดีเกียรติ (2555) ที่ระบุว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเนรภาคคู่อื่น ที่พัฒนาขึ้น

4.1. ปัจจัยที่ส่งเสริม

4.1.1 เนื้อหา

ผู้เข้ารับการอบรมและผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นตรงกันว่า เนื้อหาสาระในการอบรม กิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และจำเป็นต่อการประพฤติปฏิบัติตัวของสามเนรภาคคู่อื่นทั้งเวลาที่บวชอยู่และเมื่อลาสิกขาไปแล้ว เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวสามเนรเอง ครอบครัวสังคม โดยรอบและประเทศชาติ โดยที่เนื้อหาสาระของการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งมีความน่าสนใจและมีความหลากหลายของเนื้อหาสาระความรู้ การปฏิบัติ และมีเจตคติที่ดี ครอบคลุมในบริบทต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสามเนรภาคคู่อื่นในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (ประชิด เขยกิจวงศ์, 2541; อาชญญา รัตนอุบล, 2544; สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547; Knowles, 1980)

4.1.2 พระวิทยากร

ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นว่าพระวิทยากรเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัยมีผลต่อการพัฒนาของผู้เข้ารับการอบรมอย่างมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมตาม โปรแกรมนี้เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตัวเอง แบบอย่างที่ดีมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ดังนั้นการที่พระวิทยากรซึ่งเป็นพระภิกษุยอมเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน อีกทั้งมีการชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหา การอธิบายต้องมีความชัดเจน รวมทั้งต้องสามารถตอบข้อคำถามจนผู้เข้าเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้ไปพัฒนาในกระบวนการแก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับทวิตศักดิ์ ใหม่ประยูร (2548) ที่ระบุว่า แบบอย่างที่ดีมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชน และสอดคล้องกับประชิด เขยกิจวงศ์ (2541) ที่กล่าวว่า ผู้สอนต้องให้ความเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย มีเวลาเพียงพอที่จะให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ทุกเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ธร ดันติฤทธิศักดิ์และคณะ (2552) พบว่า การเตรียมผู้สอนต้องมีกระบวนการให้ผู้สอนเข้าใจความเชื่อพื้นฐานของตนเอง และมีประสบการณ์ตรงกับเครื่องมือ/กิจกรรมที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะในปัจจุบันขณะของผู้เรียน

4.1.3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมดมีความรู้สึกันว่า การมีกิจกรรมต่างมาใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ แบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยให้ เกิดแรงจูงใจและการกระตุ้นให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียน ซึ่งแต่ละคนภายในกลุ่มจะช่วยกันในการเรียนรู้ แก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจะใช้ลักษณะในการเรียนรู้ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรับฟังความคิดเห็นของแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนมีความถนัด ความสามารถ ความคิดที่แตกต่างกันออกไป การทำงานเป็นกลุ่มจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544) และ Salavin and other (1984) พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเพิ่มสัมพันธภาพทางสังคมให้แก่แก่นักเรียนที่ เรียนอ่อน สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของสินีนาฏ จันทร(2552) พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค TAI มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.17/87.00 และสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของนางสาวราไพ น้ำคำ (2553) ที่ระบุว่าผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอว์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสม มีสื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์

ในการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานศึกษาค้นคว้าของ ภิรมย์ ภักดีเกียรติ (2555) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยใช้การเรียนรู้แบบ

ร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

4.2.1 กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่สมณะสาธูป

จากการความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเห็นว่า การที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดแบบร่วมมือมีรูปแบบกิจกรรมหลากหลายที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน แต่บางกิจกรรมอาจไม่มีความเหมาะสมต่อกลุ่มทดลองและต่อพระวิทยากร เนื่องจากกลุ่มทดลองเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน และพระวิทยากรเองก็เป็นพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้นกิจกรรมบางอย่างที่โลกโชนมากก็จะไม่เหมาะสมแก่สมณะสาธูปหรือไม่เหมาะสมต่อความเป็นพระภิกษุหรือสามเณรภาคฤดูร้อนได้ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมที่จะนำมาใช้ด้วย

4.2.2 ความห่วงใยมากเกินไปของผู้ปกครองและผู้ปกครอง

การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นห่วงบุตรหลานที่เข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไปไม่ยอมให้บุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ก็ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สอดคล้องกับชาญ สวัสดิ์สาตี (2539) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนต้องให้ความสนใจ มีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง และจะสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

4.2.3 สภาพแวดล้อม

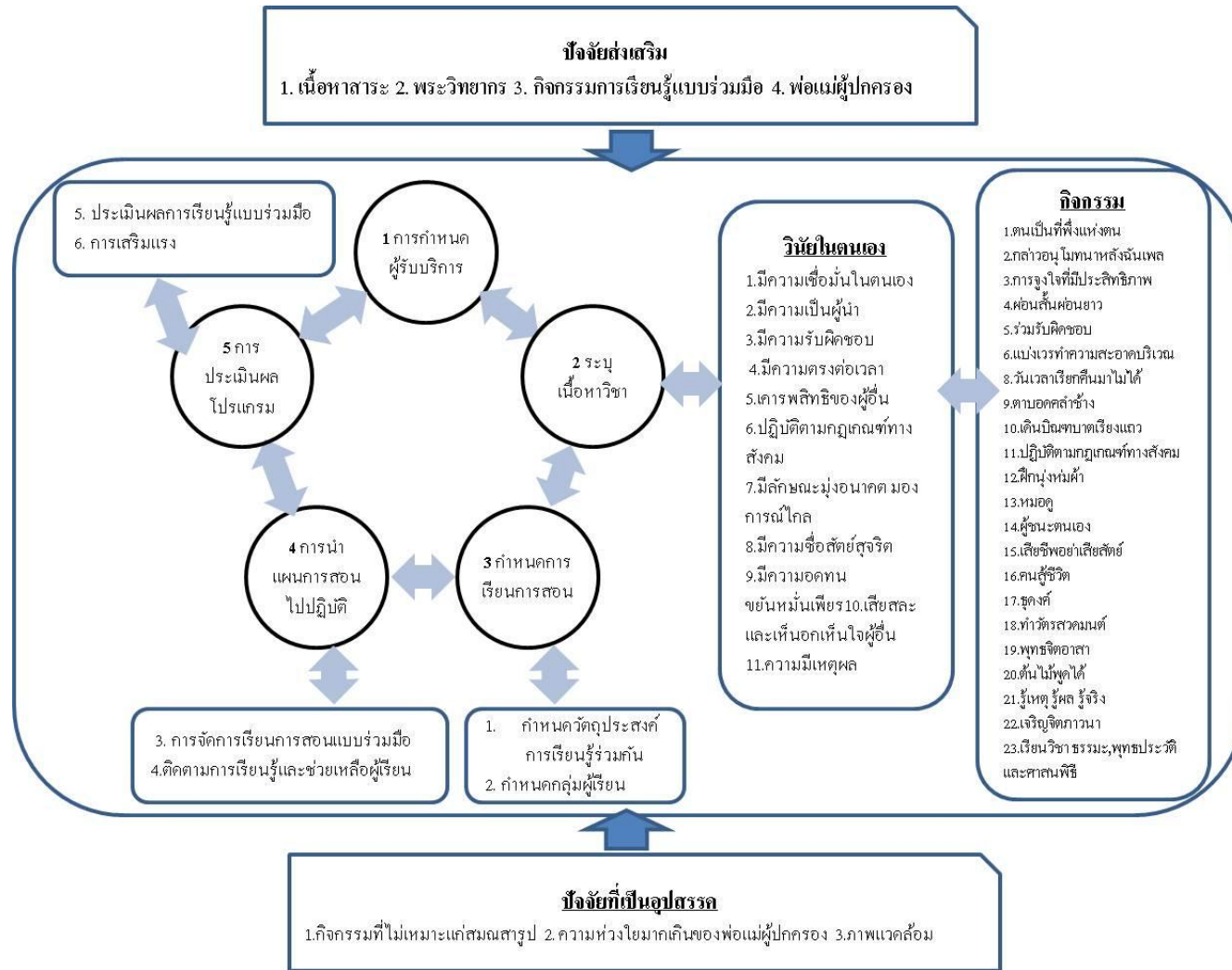
การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนนี้ ต้องประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สถานที่ต้องไม่คับแคบเกินไป เหมาะสมกับจำนวนสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อที่จะสามารถแบ่งกลุ่มจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น การที่ขาดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมดังกล่าวก็เป็นอุปสรรคต่อการนำโปรแกรมนี้ไปใช้ต่อไป ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมนี้เป็นไปตาม Deport(2000) Meier(2000) ที่ระบุว่า สถานที่ในการจัดอบรมต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ และการให้ความสำคัญต่อสื่อการเรียนรู้ การสอนนั้นก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1980) ที่กล่าวถึงเครื่องมือสำคัญในการช่วยเหลือผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ให้ประสบความสำเร็จในการเรียน ก็คือ สื่อการสอนและอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ ใช้ ในการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อาชญญา รัตนอุบล(2550) ที่กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ในการส่งผ่านเนื้อหาสาระไปยังผู้เรียน รวมถึงการสร้างแหล่ง

เรียนรู้ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตามต้องการ และแนวคิดของBoyle (1981) ที่กล่าวว่า การออกแบบสื่อการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยว่าจะใช้ประสาทสัมผัสส่วนไหน(ฟัง ดู ลงมือทำ)

รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับ
สามเณรภาคฤดูร้อน ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยนี้

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง
สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับ
กลุ่มทดลองแล้วนำผลที่ได้จากการทดลองใช้โปรแกรมร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม
ประมวลเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับ
สามเณรภาคฤดูร้อน ตามแผนภูมิที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 โปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัด และองค์กรด้านศาสนาควรส่งเสริมการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนไปให้กว้างขวาง
2. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัด และองค์กรด้านศาสนาควรจัดอบรมพระวิทยากรแกนนำที่สามารถนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนไปขยายผลในแต่ละพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พระวิทยากร ควรเลือกรูปแบบกิจกรรม เทคนิคการจัดการเรียนรู้ไปใช้ หรือดัดแปลง เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละบริบท
2. พระวิทยากรควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือช่วยกันสร้างกิจกรรม เทคนิคการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การนำไปใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. พระวิทยากร ควรเลือกรูปแบบกิจกรรม เทคนิคการจัดการเรียนรู้ไปใช้ หรือดัดแปลง ให้เหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาดูตามผลของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อจะได้รู้ถึงผลลัพธ์และความยั่งยืนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
2. ควรทำวิจัยโดยนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอื่น ทั้งสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ แผนกธรรม และแผนกบาลี
3. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองในกลุ่มเยาวชนอื่นให้กว้างขวางออกไป สำหรับนำไปกำหนดกิจกรรมและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

โดยใช้หลักการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle สำหรับทุกกลุ่มต่อไป โดยอาจจะต้องปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนิษฐา ไทเตชะวัฒน์. (2531). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่อยู่ในครอบครัวที่มีเฉพาะบิดาหรือมารดา และที่มีทั้งบิดาหรือมารดา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการมัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมลรัตน์ รัชภาค. (2540). **พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ.** ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กรรณิศา สิวลีพันธ์. (2543). **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีระเบียบวินัยในตนเอง ศึกษาเฉพาะกรณี: ผู้เรียนประจำของโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหิดล. สาขาวิชาจริยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

กรรณา กิจขยัน. (2517). **ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่อในอำนาจภายในภายนอกตนเอง และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

กันยา ประสงค์เจริญ. (2525). **ผลการใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

กัลยา สุวรรณรอด. (2537). **การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กาญจนา มีพลัง. (2533). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบการเรียน เป็นทีมกับการสอนตามคู่มือผู้สอน.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- กุลธิดา รงค์จิตประภัสร์. (2535). การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบบุคลิกภาพ 16 PF (ฟอร์ม A) ในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กุสุมา ชำนาญกิจ. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สภาวะแวดล้อม ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและความมีวินัยในตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์. (2527). วินัยคือปัจจัยสร้างชาติ. วารสารวัฒนธรรมไทย 23,10 (ตุลาคม 2527): 71-75. ไกรยุทธ ชีรตยาคีนันท์. (2531). แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา และฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญใจ บุญฤทธิ. (2534). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบ TAI กับการสอนตามคู่มือผู้สอนของ สสวท. ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร.
- ขันติ จารัตน์. (2536). การใช้สัญญาเงื่อนไขในการลดพฤติกรรมผิดวินัยด้านการแต่งกายของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2539). แนวทางการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเรียนรู้: รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). รายงานผลการเสวนาพลังสื่อมวลชนกับอนาคตการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). แผนการศึกษา ศาสนา ศิลป และ วัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.onec.go.th> [5 สิงหาคม 2545]
- โคทม อารียา. (2541). การพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย. ใน เพชรภรณ์ รุ่งรัมย์ (บรรณาธิการ) คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย, หน้า 92-99. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จัญญ ทองเกษม. (2526). วินัย. วารสารเสนาสนเทศ 22, 4 (30 พฤศจิกายน 2526): 11-14.
- จรรยารัตน์ เทียนก้อน. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบความมีวินัยทางสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนสังคมศึกษา โดยการใช้เกมสถานการณ์จำลอง. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จรรยาตรี คำสุวรรณ. (2526). การรักษาวินัยคือการรักษาชาติ. วารสารวัฒนธรรมไทย 22, 2(กุมภาพันธ์. 2526): 13-15.
- จันทพร โรจนพิทักษ์. (2543). ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญา เพื่อเสริมสร้างวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ"มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตรา ชนะกุล. (2539). ความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จินตนา ทวีวัฒน์. (2529). ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารวิทยาลัยผู้สอนภาคตะวันตกเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาผู้สอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร ผลประเสริฐ. (2542). การประยุกต์การวิเคราะห์โครงสร้างค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนร่วมแบบกลุ่มพหุที่มีตัวแปรแฝงทอมในการศึกษาระหว่างตัวบ่งชี้สถานภาพของโรงเรียน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันในอาชีพ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราพร อรุณพลทรัพย์. (2541). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ โครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนที่ผู้สอนมีพฤติกรรม ทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ. (2539). การสำรวจลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 56. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เฉลิมชัย วาสะศิริ. (2533). บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของผู้สอนและผู้เรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช. ชนบท. (2533). วินัยในตนเองสอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไร. ประชากรศึกษา 37, 3 (ธันวาคม 2533): 21-23.

ชฎิลรัตน์ อัสววิวัฒน์พงศ์. (2537). การประพจน์พฤติกรรมวินัยของผู้เรียนมัธยมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและผู้สอน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชัยณรงค์ หลายสุทธิสาร. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง สภาพปัญหาส่วนตัว และสภาพแวดล้อมทางบ้านกับความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยพร วิชชาวุธ, ชีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2531). พฤติกรรม
จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: การศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). คุณธรรมและจริยธรรม: หลักการและวิธีการพัฒนาจริยศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรม
ศาสนา.
- ชิดกมล สังข์ทอง. (2535). การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองของวัยรุ่น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- โชติ บุญนิชีวนิช. (2541). การเปรียบเทียบผลการใช้สัญญาเงื่อนไขกับการใช้หลักฟรีแมค
เพื่อพัฒนาการมีวินัยในการใช้ห้องสมุดของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
เรียนนวมินทรราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ปรินญา
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ ประสานมิตร.
- ไชยา พรหมวิชิตกุล. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของ
วัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะลูกของข้าราชการตำรวจในกรุงเทพมหานครและ
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ โครงการ
สวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ณรงค์ สายพิมพ์ทอง. (2530). การศึกษาพฤติกรรมกระทำผิดวินัยของผู้เรียนระดับ
ประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการ
แนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพร สตาภรณ์. (2540). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนทหาร
และพลเรือน. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ณัฐชยา คงมหาฤกษ์. (2536). การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบบุคลิกภาพ 16 PF
(ฟอร์ม A) ในผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ดวงใจ เนตรโรจน์. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2522). จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์. ในจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: รายงานการสัมมนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2529). จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. ประมวลบทความทางวิชาการตอน 1, หน้า 68-84. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทย: รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดือนใจ ยอดนิล. (2530). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองอ้อ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร, ร้อยคำรวจโท. (2546). การพัฒนาจริยธรรมด้วยการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนศึกษารณิวัดสมศรี บ้านโลกสี ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.
- ทวีเวช อร่ามเรือง. (2540). การพัฒนาความมีวินัยและอุดมการณ์ประชาธิปไตยของผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). วินัยในตนเองของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้าน. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. (2545). จำนวนนักศึกษาทั้งหมด ปีการศึกษา 2545. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (อัครสำเนา)

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2540). ความไม่แปรเปลี่ยนของแบบจำลองการเป็นสมาชิกด้วยใจรักของผู้สอนระหว่างกลุ่มบุคคลกร 2 กลุ่ม: การประยุกต์การสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างชนิดกลุ่มบุคคลกร. รายงานการวิจัย ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลอิสระ: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). เปิดโลกวิจัยการศึกษา. ใน รวมการบรรยายและอภิปรายเรื่อง การวิจัย: เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, หน้า 6-15. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์ อุทจันทร. (2523). เมืองไทยจะรุ่งเรื่อง พลเมืองต้องมีวินัย: บทความชนะการประกวด. รางวัลที่ 2 ประเภทอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย.
- บัณฑิต สักดิ์อุดม. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของผู้เรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญพา มลินทสูตร. (2532). วินัยผู้เรียนอาชีวศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). จริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- บุษรา โกมารกุล ณ นคร. (2528). มาร่วมกันสร้างวินัยกันเถิด. วารสารเสนาสนเทศ 23, 18 (มิถุนายน 2528): 21-23.
- ประจวบ ตรีภักดิ์, พระ. (2544). การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนศึกษาเฉพาะกรณีวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสาน สิงขรภักษ์, พระ. (2542). การประเมินโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของวัดห้วยเหนียวประจำปี 2542. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปัญญา มหาโคตร, พระ. (2543). การประเมินผลโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วัดโพธิ์ทอง แขวงบางมด
เขตจอมทองกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารองค์การมหาวิทยาลัยเกริก.
- ประภัสสร พูลโรจน์. (2543). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุแบบอิทธิพลย้อนกลับของสภาพ
การแก้ปัญหาในการทำวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2543). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี พุ่มบางป่า. (2543). การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์ว่าไรดีในด้านสังคมประภคิต.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปราณี เพชร. (2530). ผลการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้สไลด์เทปเป็นเทคนิคแม่แบบที่มี
ต่อความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ่อวิทยบาง
ระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ปภาณี จิตวัฒนา. (2541). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พนัส หันนาคินทร์. (2526). การสอนค่านิยมและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- เพียว เก้ากัณฑ์ทอง. (2534). การศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พรทิพย์ อินทรวิเชียร. (2539). ลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล
กองทัพเรือ ตามที่ประเมินโดยแบบทดสอบ 16 PF (ฟอร์ม A). วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณทิพย์ ฟั่นทอง. (2534). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมุติแบบมีบทบาท
และแบบไม่มีบทบาท ที่มีต่อวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนบุญทริก อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษา

มหาวิทยาลัย วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2536). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์
ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ประยูร ปยุตโต). (2539). *วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

พระมหาอดิสร ธีรสีโล. (2540). *คุณธรรมสำหรับผู้สอน*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้น
ติ้ง เฮ้าส์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่
8. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒประสานมิตร.

พัคตร์พริ้ง วัชระ (ม.ป.ป.). *อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรมที่มีต่ออาชญากรรม*.
กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัฒนา สุนทรสันต์. (2526). *การทำผิดวินัยของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิตภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2524). *หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทย
วัฒนาพานิช.

ภัทรา นิคมานนท์. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึก
รับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. ปริญญา
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร.

มณี เหมทานนท์. (2528). *การปฏิบัติตามวินัยของนักศึกษาวิทยาลัยผู้สอนในทัศนะของ
นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหาร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

มนัส อารีรอบ. (2533). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์
ทางการ เรียนของนิสิตศิลปศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชา
ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิตย์ แก้วปู้. (2526). *ความคิดเห็นของผู้สอนสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับ
บทบาทของผู้สอนสังคมศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในด้านความ*

- มีวินัยในตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี เตชะอังกูร. (2525). การทดลองขีดหนึ่งตลึงเป็นสื่อกลางเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านวินัยแห่งตนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 .ปริญญาโทนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ระวี ภาวิไล. (2522). จริยธรรมในสังคมไทย. ใน จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: รายงานการสัมมนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- รังสิมันต์ สุนทรไชยา. (2535). ผลของตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของผู้เรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชติการ์ สุขเกษม. (2529). การศึกษาการกระทำผิดวินัยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษา เขตการศึกษาที่ 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรจนา ศุขะพันธ์. (2529). ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิตสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ละมัย กาญจนะประโชติ. (2534). การพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. ปริญญาโทนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ลัดดาวรรณ ฌ ระนอง. (2525). การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง.ปริญญาโทนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและคณะ. (2539). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 60. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- วรภัทร ชัยเลิศ. (2534). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเอง ในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยใช้ หลักการเรียนรู้เพื่อรอบรู้กับการสอนตามคู่มือผู้สอนของ สสวท. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรรณวิภา ทองงอก. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชาชีพผู้สอน วินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสอนของนิสิตฝึกสอน วิทยาลัยวิชาการพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสาน มิตร.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2540). การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการใช้ผู้สอน: การประยุกต์ใช้ใน โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุและโมเดลเอ็มทีเอ็มเอ็ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎี บัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรัญญา ชีรธรรมากร. (2528). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหา ระเบียบวินัยในชั้นเรียนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรัยพร แสงนภาพวร. (2523). เมืองไทยจะรุ่งเรื่อง พลเมืองต้องมีวินัย: บทความชนะการ ประกวด. รางวัลที่ 1 ประเภทอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย.
- วไลพร จันทรศิริ. (2530). อิทธิพลของกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สาขาวิชาจิตวิทยาการ แนะแนว
- วสัน ปูนผล. (2542). การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางไทรวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต วิชาเอก การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วัฒนา วัฒนพงษ์. (2530). สื่อมวลชนกับบทบาทด้านจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2543). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

- วัลลิมา สงสุวรรณ. (2541). ผลการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องการบวกและการลบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมีวินัยในตนเอง และความคงทนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก และแบบควบคุม ความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญา มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิวัฒน์ อัสวณิช. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของผู้เรียนไทย. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วิหาวัน มูลสถาน. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศรัพร มีด่อง. (2543). ผลของการปรึกษากลุ่มต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญาและความมีวินัยในตนเองของวัยรุ่นในสถานฝึกและอบรมผู้เรียนและเยาวชนหญิงบ้านปราณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2540). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พชรกานต์พับลิเคชั่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). มิติใหม่ของการวิจัยทางการศึกษา. ใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), รวมบทความทางวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 1, หน้า 69-74. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัพร สุธรรม เตชะ. (2541). การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์และความมีวินัยในตนเองในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาและการสอนตามคู่มือผู้สอน. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ศุภนิคย์ วัฒนชาติ. (2518). **คู่มือจิตวิทยาการศึกษาทฤษฎีและการปฏิบัติ.**
พระนครศรีอยุธยา:หมวดการศึกษา วิทยาลัยผู้สอนพระนครศรีอยุธยา.
- ศาสนา,กรม. กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). **สรุปผลการดำเนินงานโครงการบรรพชา
อุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจารีณีภาคฤดูร้อนเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๔๙.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย จำกัด.
- สมใจ สุริยะกุล. (2523). **การสร้างบทเรียนสื่อประสมในวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่
5 ในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตศรีนครินทรวิ
โรฒ ประสานมิตรมหาวิทยาลัย
- สมพร เทพสิทธิ์. (2542). **คุณธรรมและจริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สภาสังคม
สงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมพร หลิมเจริญ. (2537). **การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง
สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สรรค์วี วิชาชีวะ และพัฒนาดี ชูโต. (2527). **อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเยาวชน.**
กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายพิน ประสูวรรณ์. (2538). **การศึกษาความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนปฐมวัยที่ได้รับการ
จัด ประสบการณ์ศิลปสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยผู้สอนสร้างกฎเกณฑ์
และผู้เรียน สร้างกฎเกณฑ์.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สาโรช บัวศรี. (2527). **จริยธรรมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
- สำราญ วรตะชะคงคา. (2534). **ผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะ
ของผู้เรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน** วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิตนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
- สินีนานู สุทธิจินดา. (2543). **การศึกษาวินัยในตนเองของผู้เรียนสาขาวิชาพาณิชยการ
โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนใน**

- กรุงเทพมหานคร. ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุคนธ์ เขียรกลาง. (2535). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเอง ด้านความรับผิดชอบของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรัฐบาล ในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิตรา พัฒนะภูมิ. (2541). การศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยและจริยธรรมของข้าราชการผู้สอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. (2515). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- สุชา จันทน์เอม. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนทร เทียนงาม. (2539). โมเดลสมรรถภาพการวิจัย: การวิเคราะห์ด้วยลิสเรล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันทา ประเสริฐศรี. (2540). การสร้างแบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเอง ชนิดสถานการณ์ที่เป็นภาพการ์ตูน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนารี เตชะ โชควิวัฒน์. (2527). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง. ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิตศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. มหาวิทยาลัย
- สุภัทรา ปิ่นทะแพทย์. (2532). จิตวิทยาทั่วไปแนวคิดและทฤษฎีขั้นมูลฐาน. ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยผู้สอนสวนสุนันทา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2534). รายงานการวิจัย การจัดช่วงชั้นทางสังคม: เกียรติภูมิของอาชีพต่างๆ ในสังคมไทย. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาพร จันทร์ศิริโยธิน. (2526). ผลการให้คำปรึกษาที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. ปรินญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. (2536). กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรม จรรยาแห่งวิชาชีพผู้สอน. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมคุณธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ชูเดช. (2542). ผลของการฝึกอบรมตามแนวไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาการวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรพล ไชยเสนา. (2528). วินัยเริ่มที่บ้านสอนลูกหลานให้มีวินัย. วารสารเสนาสนเทศ 23, 10 (28 กุมภาพันธ์ 2528): 10-12.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทนอม. (2529). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- สุวัฒน์ รวยอารีย์. (2523). เมืองไทยจะรุ่งเรื่อง พลเมืองต้องมีวินัย: บทความวิชาการ ประกวด.รางวัลที่ 3 ประเภทอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2527). วินัยเสริมสร้างสมรรถภาพของข้าราชการอย่างไร. วารสารข้าราชการ 29,10 (ตุลาคม 2527): 13-22.
- เสาวนีย์ ศรีมนตรี. (2539). การเปรียบเทียบผลการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ปรินญานิพนธ์มหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- แสง จันทร์งาม. (2522). การสอนจริยธรรมในโรงเรียน. ใน จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: รายงานการสัมมนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โสภาพร แก่นเพชร. (2530). สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนประจำชั้น-ผู้เรียนและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับผู้เรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิชาพระพุทธศาสนา และจริยศึกษา กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรประไพ จันทร์นวล. (2529). **การใช้ตัวแบบในการสร้างเสริมระเบียบวินัยในโรงเรียน สำหรับผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลประทานอนุเคราะห์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- อรวรรณ พานิชปฐมพงศ์. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้าน ความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**
- อำนาจ จันทร์มหา. (2542). **การศึกษาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน นักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา การศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- อำพร กาทอง. (2529). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคท สอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม และสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกวัดผล การศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**
- อินทิรา มั่นธรรม. (2537). **การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองควบคู่กับการใช้หลักทรีแมคและการควบคุมตนเองควบคู่กับการชี้แนะที่มีต่อวินัยในห้องเรียน ของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยา การศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**
- อุบลรัตน์ ทรายเจริญ. (2539). **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพกับความสำเร็จในการฝึกบินตามที่ประเมินโดยแบบทดสอบ 16 PF ฟอร์ม B. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541). **ความอยู่รอดของสังคมไทยกับการพัฒนาวินัยและส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. ใน เพชรภรณ์ รื่นรมย์ (บรรณาธิการ), คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็น**

ประชาธิปไตย, หน้า 60-91. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.

Leatzow,N.,Neuhauser,C.and Wilms,L..2542.การสร้างวินัยในชั้นปฐมวัย Creating
Discipline in the Early Childhood Classroom.แปลโดย พูลสุข กิจรัตน์.กรุงเทพ:
คุรุสภาลาดพร้าว
ภาษาอังกฤษ

Addison, S. C. (1987). **On the robustness of total indirect estimated in the
JreskogKeesling-Wiley covariance structure model.** Thesis (PH.D.), The
university ofArizona, 1987. [Online]. Available from: [http://thailis-
db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp](http://thailis-
db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp) [2002, September 4]

Antil,L.,Jenkin,J.R.,Wayne,S.K.,and Vadasy.1998. **Cooperative learning:
Prevalence,Conceptualizations,and the relation between research and
practice.**American Educational Research Journal 35:419-454

Ausubel, D. P. (1968). **Educational psychology: A cognitive view.** New York:
Holt,Rinegart and Winston.

Bandura, A. (1977). **Social learning theory.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Best, J. W. (1981). **Research in education. 4th ed.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-
Hall.

Boeree, C. G. (1998). **Albert Bandura 1925-present.** [Online]. Available from:
<http://www.ship.edu/~cgboeree/perscontents.html> [2002, October 23]

Borich, G., Manaster, G., and Falbo, T. (2002). **In memoriam Robert F. Peck.**
[Online].Available from: [http://www.utexas.edu/faculty/council/2001-
2002/memorials/Peck/peck.html](http://www.utexas.edu/faculty/council/2001-
2002/memorials/Peck/peck.html) [2002, October 27]

Brotherton P. (2002). **Self-discipline is the key to success.** [Online]. Available from:
<http://www.ired.com/buymyself/pbroth/000827.htm> [2002, July 9]

Byrne, B. M. (1998). **Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and
SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming.** New Jersey:
Lawrence erlbaum associates.

- Cohen, E. G. (1994). **Designing Groupwork: Strategies for the Heterogeneous Classroom** 2nd. New York: Teachers College Press
- English, H. B., and English, A. C. (1968). **A comprehensive dictionary of psychological and psychoanalytical terms: A guide to usage**. New York: David McKay.
- Gartrell, D. (1998). **A guidance approach for the encouraging classroom** (2nd ed.). Albany, New York: Delmar Publishers
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of education**. New York: McGraw-Hill.
- Kindsvatter, R., Wilen, W., and Ishler, M. (1996). **Dynamics of Effective Teaching**. White Plains: Longman Publishers.
- Marilyn E. Gootman (2001). **The Caring Teacher's Guide to Discipline**. Sage Publications.
- Peck, M. S. (1978). **The roadless traveled**. New York: Simon and Schuster.
- Robin S. S. (2002). **Self-discipline**. [Online]. Available from: <http://www.win.com/webb/article990428-08.htm> [2002, July 9]
- Rowntree, D. (1981). **A dictionary of education**. London: Harper & Row. **Self-discipline**. [Online]. Available from: <http://members.fortunecity.co.uk/siukaice/selfdiscipline.htm> [2002, July 17]
- Stone, D. (1999). **Social cognitive theory**. [Online]. Available from: http://hsc.usf.edu/~kmbrown/Social_Cognitive_Theory_Overview.htm [2002, October 23]
- Vore, S. D. (2002). **The neuropsychology of self-discipline: The master key to success**. [Online]. Available from: <http://www.sybervision.com/Discipline/npsdmain.htm> [2002, October 27]
- Watson, C. (2002). **Teaching....Self-Discipline**. [Online]. Available from: <http://ruby.fgcu.edu/courses/80337/Watson/RESEACH.html> [July 17, 2002]
- Webster's third new international dictionary of the English language, unabridged: a Merriam-Webster, with seven language dictionary. (1993). in P. B. Gove (editor in chief and the Merriam-Webster editorial staff). Chicago: Encyclopaedia Britannica. **What Are The Tools Of Self-Discipline?** [Online]. Available from:

http://www.cssd11.k12.co.us/springcreek/education_program/non_traditional_education/science_of_success/tools_of_self-discipline.htm [2002, July 7]

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

- ดร.สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์

อาจารย์ประจำ กลุ่มจิตวิทยา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ดร.กล้า สมตระกูล

ข้าราชการบำนาญ อดีตรองอธิบดี กศน. อดีตอธิบดีที่กรมการศาสนา กระทรวง
วัฒนธรรม และอดีตรองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตตปัญญาศึกษา

- ดร.จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร

รองผู้อำนวยการ ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

- ดร.ชลลดา ทองทวี

อาจารย์ประจำ ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

เครื่องมือชุดที่ 3 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 4 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมินผลการอบรม

เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัย
ในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนที่คาดว่าจะบรรพชาเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน

คำถามส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1.ปัจจุบันอายุ.....ปี

2.ปัจจุบันกำลังศึกษาชั้น

- () ประถมศึกษาปีที่ 5-6
- () มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3
- () มัธยมศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6
- () อื่น ๆ (ระบุ.....)

3.เคยเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนหรือไม่

- () ไม่เคย
- () เคย จำนวน.....ครั้ง

4.จุดประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

- () ตามประเพณี
- () บวชตามเพื่อน
- () ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- () บวชตามคำของผู้ปกครอง
- () เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัย
- () เพื่อเข้ารับการฝึกฝนอบรมความประพฤติ

คำถามส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ การมีวินัยในตนเอง

คำอธิบาย โปรดตอบคำถามโดยการเติมคำ ให้ตรงกับสภาพที่เป็นอยู่

คำถาม	ระดับความต้องการที่จะส่งเสริมวินัยในตนเอง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความเชื่อมั่นในตนเอง					
1.เมื่อต้องไปพูดรายงานหน้าชั้น ท่านจะรู้สึกอย่างไร					
ความเป็นผู้นำ					
2.หากงานกลุ่มของท่านยังไม่เสร็จ แต่เพื่อนต้องการกลับบ้าน ท่านจะอย่างไร					
ความรับผิดชอบ					
3.ท่านมีหน้าที่กวาดบ้านถูบ้านตอนเช้าและเย็นทุกวัน วันหนึ่งท่านต้องรีบไปโรงเรียนแต่เช้า ท่านจะอย่างไร					
ความตรงต่อเวลา					
4.ท่านส่งการบ้านทันเวลาที่อาจารย์กำหนดทุกวิชาหรือไม่ เพราะเหตุใด					
เคารพสิทธิผู้อื่น					
5.เมื่อท่านต้องการต้องการจ่ายเงินซื้อของในร้านค้า แต่มีคนหลายคนกำลังต่อคิวจ่ายเงินอยู่ ท่านจะอย่างไร					
ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม					
6.ท่านเชื่อฟังคำแนะนำของผู้ที่มีอายุมากกว่า แม้ไม่ใช่อาจารย์สอนหรือไม่					
มีลักษณะมุ่งมั่นอนาคต					
7.ท่านคิดไว้แล้วว่าจะประกอบอาชีพอะไร และท่านได้เตรียมความพร้อมไว้แล้วหรือไม่					

ความซื่อสัตย์					
8. เมื่อท่านลืมหืมทำการบ้านและได้เวลาส่งแล้ว ท่านจะลอกการบ้านเพื่อนเพื่อส่งให้ทันเวลาหรือไม่					
ความอดทน					
9. ถ้าท่านถูกเพื่อนเยาะเย้ยว่าเกรดในเทอมนี้สู้เขาไม่ได้ ท่านจะอย่างไร					
เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
10. ในเหตุการณ์อุทกภัยปีนี้ท่านได้ช่วยเหลือคนอื่นอย่างไรบ้าง					
ความมีเหตุผล					
11. ท่านพิจารณาไตร่ตรองถึงสาเหตุและผลของการกระทำต่าง ๆ ได้					

**คำถามส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับ
สามชนภาคฤดูร้อน**

คำอธิบาย

โปรดตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย \checkmark ในช่องที่ตรงกับสภาพที่เป็นอยู่มากที่สุด
 ระดับ 5 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **มากที่สุด**
 ระดับ 4 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **มาก**
 ระดับ 3 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **ปานกลาง**
 ระดับ 2 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **น้อย**
 ระดับ 1 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **น้อยที่สุด**

คำถาม	ระดับความต้องการที่จะส่งเสริมวินัยในตนเอง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านต้องการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง					
2. ท่านต้องการพัฒนาความเป็นผู้นำ					
3. ท่านต้องการพัฒนาความรับผิดชอบ					
4. ท่านต้องการพัฒนาความตรงต่อเวลา					

5. ท่านต้องการพัฒนาการเคารพสิทธิของผู้อื่น					
6. ท่านต้องการพัฒนาการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม					
7. ท่านต้องการพัฒนาการลักษณะมุ่งอนาคตมองการณ์ไกล					
8. ท่านต้องการพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต					
9. ท่านต้องการพัฒนาความอดทนขยันหมั่นเพียร					
10.ท่านต้องการพัฒนาการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
11.ท่านต้องการพัฒนาความมีเหตุผล					

22. หากท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
ในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง โปรดระบุเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

23. หากท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ
ในการส่งเสริมการมีวินัยใน โปรดระบุเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน จำนวน 15 ข้อ

1. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความเชื่อมั่นในตนเองของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

2. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความเป็นผู้นำของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

3. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

4. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความตรงต่อเวลาของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

5. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านมีเคารพสิทธิของผู้อื่นของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

6. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

7. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกลของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....

8. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความซื่อสัตย์สุจริตของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....
.....

9. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความอดทน ขยันหมั่นเพียรของสามเณรภาค
ฤดูร้อน

.....
.....

10. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของสามเณร
ภาคฤดูร้อน

.....
.....

11. กรุณาอธิบายสภาพ ความมีวินัยในตนเองด้านความมีเหตุผลของสามเณรภาคฤดูร้อน

.....
.....

12. กรุณาอธิบายถึงปัญหาของการไม่มีหรือมีน้อยของความมีวินัยในตนเองของสามเณรภาค
ฤดูร้อนทั้ง 11 ข้อ

.....
.....

13. กรุณาอธิบายรูปแบบการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนที่ท่านเคย
ใช้

.....
.....

14. จากสภาพสังคมปัจจุบัน เยาวชนควรได้รับการส่งเสริมวินัยในตนเอง เพื่อสามารถนำไปใช้
พัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....

15. ท่านมีข้อเสนอแนะใดบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาอบรมระบบ โรงเรียนเพื่อ
ส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยเน้นวินัยในตนเอง 11 ข้อ
ดังกล่าว

.....
.....

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

เครื่องมือชุดที่ 3 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง
สำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

คำอธิบาย แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 66 ข้อ โดยให้ผู้เข้ารับการ
ทดสอบทำทั้งหมด

ข้อคำถาม

- 1.ข้อใดตรงกับ การมีความเชื่อมั่นในตนเอง มากที่สุด
 - ก.การปฏิบัติตามผู้ใหญ่
 - ข.การปฏิบัติตามความสามารถของตน
 - ค.การปฏิบัติตามคนหมู่มาก
- 2.จงตีความว่า บุคคลใดมีความเชื่อมั่นในตนเองมากที่สุด
 - ก. ต้มขกมือถามครูเมื่อสงสัย
 - ข.แดงรีบวิ่งไปปิดน้ำเมื่อเพื่อนเปิดทิ้งไว้
 - ค.คำฝากเพื่อนที่ยืนเข้าคิวซื้อขนมแทนตน
- 3.จงระบุพฤติกรรมที่ควรทำในสถานการณ์การประชุมในชั้นเรียนและคุณครูให้โอกาสแสดงความคิดเห็น
 - ก.นั่งเฉย ๆเดียวเพื่อนพูดเอง
 - ข.รอดูว่ามีใครพูดหรือไม่ ถ้ามีค่อยพูด
 - ค.ยกมือขอโอกาสแสดงความคิดเห็น
- 4.จงวิเคราะห์ว่า การขอเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อนเพื่อเป็นผู้นำในการอภิปรายหน้าชั้น แสดงถึงการเป็นบุคคลแบบใด
 - ก.มีความรับผิดชอบ
 - ข.มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - ค.มีความรับผิดชอบ

5. เด็กชายโอชอบ โต้เถียงครูประจำชั้น ท่านจงประเมินว่าเป็นคนอย่างไร
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - เป็นคนเปิดเผย
 - เป็นคนจริงจัง
6. เมื่อท่านพบคนที่เข้ามาติดต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่รู้ว่าจะไปติดต่อกับใคร ท่านควรเสนอแนะต่อเขาอย่างไร
- ไม่สนใจ รีบเดินหนีทันที
 - สอบถามเพื่อจะได้ช่วยเหลือ
 - บอกคนอื่นให้เข้าไปถาม
7. ข้อใดตรงกับ ความเป็นผู้นำ มากที่สุด
- สมควรชวนเพื่อนหนีโรงเรียนไปเที่ยว
 - สมศักดิ์พาเพื่อน ไปเลี้ยงขนม
 - บุญเกิดชักชวนเพื่อนให้ช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียน
8. คุณกำลังทำรายงานอย่างหนัก ทุ่มเทมาก ๆ เพราะใกล้กำหนดส่ง แต่ถูกขัดจังหวะ คุณรู้สึกอย่างไร
- หยุดพักเพื่อผ่อนคลาย
 - รู้สึกหงุดหงิด ullen เฉียว รำคาญ
 - เดินหนีไปทำที่อื่น
9. เมื่อสมาชิกในกลุ่มทำงานที่รับมือบหมายผิดพลาด ในฐานะหัวหน้ากลุ่ม สมาชิกควรทำอย่างไร
- เปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นทำงานนั้น
 - ให้กำลังใจ และบอกวิธีแก้ไขข้อผิดพลาดให้
 - ไม่สนใจ เพราะแบ่งงานกันแล้ว
10. ข้อใดต่อไปนี่ แสดงว่าบุคคลมีความเป็นผู้นำ
- พูดสอดแทรกหรือขัดจังหวะสมาชิกในกลุ่ม
 - ทำรายงานแทนสมาชิกในกลุ่มที่ทำไม่ได้
 - ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
11. ถ้าได้รับข้อวิจารณ์ที่ไม่ดีกลับมา คุณจะตอบสนองอย่างไร?
- รู้สึกโกรธและแสดงโต้เถียง
 - รับฟังอย่างตั้งใจแต่มีความรู้สึกผิดหวังออกมา
 - พิจารณาถึงสิ่งที่คุณจะต้องเปลี่ยนแปลง และวิธีในการปรับปรุง

12. ในฐานะหัวหน้าห้อง ท่านจะอย่างไร หากมีเพื่อนคุยกันในขณะเรียน
- ก. ฟังครูผู้สอน
 - ข. เข้าไปคุยร่วมด้วย
 - ค. เตือนเพื่อนว่าไม่ควรคุยในระหว่างเรียน
13. ข้อใดแสดงว่ามีความรับผิดชอบ
- ก. สมศักดิ์ขอโทษเพื่อนเพราะทำหนังสือเพื่อนขาดโดยไม่ตั้งใจ
 - ข. สมชายส่งกระเป๋าเงินคืนแก่เจ้าของ
 - ค. สมทรงช่วยสอนการบ้านน้อง
14. ในการทำงานกลุ่มชาติรีได้รับมอบหมายงานที่ไม่ถนัด ชาติรีควรทำอย่างไร
- ก. พยายามทำ และปรึกษาเพื่อนในกลุ่ม
 - ข. ไม่ทำเพราะไม่ถนัด
 - ค. ลองทำไปก่อน ถ้าไม่ได้ก็เลิกทำ
15. สมหญิงมีหน้าที่กวาดบ้านเช้า-เย็น ที่บ้านทุกวัน วันหนึ่งสมหญิงต้องไปเรียนแต่เช้า สมหญิงควรทำอย่างไร
- ก. รีบตื่นขึ้นมากวาดบ้านเช้ากว่าเดิม
 - ข. ให้น้องทำแทน
 - ค. ไม่ทำ โดยคิดว่าไม่ทำวันเดียวคงไม่เป็นไร
16. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการมีความรับผิดชอบ
- ก. สมยศมีผลการเรียนดีขึ้น
 - ข. สมควรมีร่างกายแข็งแรง
 - ค. เพื่อน ๆ ชอบให้สมชายร่วมทำงานกลุ่มด้วย
17. ในชั่วโมงเรียน สมควรต้องค้นคว้าและทำรายงานส่งพรุ่งนี้ แต่สมควรง่วงนอนมากเพราะเมื่อคืนดูทีวีจนดึก จึงลอกการบ้านเพื่อนส่ง จากตัวอย่าง สมควรทำถูกหรือไม่
- ก. ถูกต้อง เพราะจะได้ประหยัดเวลา
 - ข. ไม่ถูก เพราะไม่มีความรับผิดชอบ
 - ค. ถูกต้อง เพราะสมควรง่วงมาก
18. เพื่อน ๆ ตกใจจะไปดูงานเกษตรอินทรีย์ของบ้านสมชายในวันเสาร์ สมชายได้เป็นตัวแทนให้ไปติดต่อ แต่วันเสาร์สมชายต้องไปเที่ยวกับครอบครัว เราควรแนะนำสมชายอย่างไรดี

- ก.ไปเที่ยวกับพี่ โดยให้เพื่อน ๆ ไปดูเพื่อน ๆ ไปดูงานที่อื่น
- ข.ติดต่อให้เพื่อน ๆ แต่ขอเลื่อนเป็นวันเสาร์ถัดไป
- ค.เลื่อนวันไปเที่ยว เป็นวันเสาร์ถัดไป

19.ปกติโรงเรียนจะเข้าแถวในเวลา 08.20 น. สุกรีควรทำอย่างไร

- ก.มาก่อนเวลาทุกวัน
- ข.อาจมาหลัง 08.20 น. เป็นบางครั้ง
- ค.มาก่อนเวลาเป็นบางวัน

20.สุภามิชอบใดตรงกับความสำคัญของการตรงต่อเวลามากที่สุด

- ก.เวลาและวารีไม่คอยใคร
- ข.น้ำขึ้นให้รีบตัก
- ค.พุดดีเป็นศรีแก่ปาก

21.บ้านของสมหญิง มีกฎว่าจะต้องกลับเข้าบ้านก่อน 2 ทุ่ม แต่สมหญิงอยากไปเล่นที่บ้านเพื่อน สมหญิงควรทำอย่างไร

- ก.ไปเล่นที่บ้านเพื่อน แล้วค่อยให้เพื่อนมาส่งที่บ้าน
- ข.ต้องขออนุญาตทางคุณพ่อคุณแม่ก่อน
- ค.เมื่อใกล้ 2 ทุ่ม จึงค่อยโทรศัพท์มาบอกคุณพ่อคุณแม่

22.สมรเป็นนักเรียนที่เรียนดี แต่ถ้าครูประจำชั้นนัดมาทำกิจกรรม สมรมักมาไม่ตรงเวลา โดยสมรมักอ้างว่ากิจกรรมไม่มีความสำคัญเหมือน จงวิเคราะห์ว่าถ้าท่านเป็นสมรจะทำอย่างนั้นหรือไม่

- ก.ทำ เพราะยังไ้ตนก็เรียนดี
- ข.ไม่ทำ เพราะเกรงใจครูผู้สอน
- ค.ไม่ทำ เพราะต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมทุกอย่างเท่าเทียมกัน

23.จากคำกล่าวที่ว่า “ระหว่างเป็นคนตรงเวลาแต่เสียประโยชน์ เราขอเป็นคนได้ประโยชน์แต่ไม่ตรงเวลาจะดีกว่า” ท่านมีความเห็นกับคำกล่าวนี้อย่างไร

- ก.ไม่เห็นด้วย
- ข.ค่อนข้างเห็นด้วย
- ค.เห็นด้วยอย่างยิ่ง

24.ในวันเสาร์ทิพย์ดาและสุรัชย์นัดกันไปทำการบ้านที่โรงเรียน ก่อนที่เธอจะออกจากบ้าน พอดีมีการ์ตูนที่ชอบมาก เราควรแนะนำทิพย์ดาอย่างไร

- ก.ดูการ์ตูนก่อนค่อยไป
- ข.รีบไปพบสุรัชย์เพราะใกล้ถึงเวลาที่นัดไว้
- ค.โทรศัพท์ชวนสุรัชย์มาดูการ์ตูนด้วยกัน

25. ข้อใดต่อไปนี้เป็นสิ่งที่แสดงว่ามีความเคารพสิทธิผู้อื่น
- ก. มาณพไม่รับของขวัญจากคนแปลกหน้า
 - ข. สมรค์ไม่ลัดคิวซื้อของ
 - ค. สมศักดิ์ขอโทษสมควรที่ทำหนังสือของสมควรขาดโดยไม่ตั้งใจ
26. ในการระหว่างพัก สมจิตรเห็นขนมเพื่อนวางอยู่ และรู้สึกอยากกินมาก ถ้าสมจิตรมีความเคารพสิทธิผู้อื่น สมจิตรจะอย่างไร
- ก. หยิบขนมมากินก่อน แล้วค่อยบอกเพื่อนทีหลัง
 - ข. ไม่หยิบขนมมากิน เพราะเกรงเพื่อนด่า
 - ค. ไม่หยิบมารับประทาน เพราะมีไข้ของตนเอง
27. ที่โรงภาพยนตร์มีคนเข้าแถวซื้อบัตรยาวมาก สุนิจะซื้อบัตรเพื่อเข้าชมภาพยนตร์ แต่พอดีมองไปเห็นเพื่อน ซึ่งเข้าแถวอยู่ก่อนแล้ว สุนิ ควรทำอย่างไร
- ก. ฝากเพื่อนซื้อให้
 - ข. เข้าแถวซื้อบัตรตามลำดับ
 - ค. แทรกแถวเข้าไปยืนต่อหลังเพื่อน
28. เสมออยากดูรายการการ์ตูนมาก จึงไปหาสมควรที่บ้าน แต่ไม่พบใคร เสมอจึงเข้าไปเปิดโทรทัศน์เอง จากตัวอย่าง จงวิเคราะห์ว่า เสมอควรประพฤติเช่นนั้นหรือไม่
- ก. ควรทำ เพราะเสมออยากดูการ์ตูน
 - ข. ไม่ควรทำ เพราะเกรงว่าสมควรจะกลับมาพบเข้า
 - ค. ไม่ควรทำ เพราะไม่ใช่บ้านตนเอง
29. อมรลืมนำอุปกรณ์เครื่องเขียนมาจากบ้าน จึงหยิบของเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ มาใช้ จากตัวอย่าง สรุปได้ว่าอมรเป็นคนอย่างไร
- ก. เป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบ
 - ข. เป็นคนไม่ซื่อสัตย์
 - ค. เป็นคนไม่เคารพสิทธิผู้อื่น
30. ในการเดินทางไปเที่ยวชายทะเล ขณะที่ทุกคนกำลังเล่นน้ำทะเลอย่างสนุกสนาน เพ็ญอยู่ในห้องพักคนเดียว เพราะรู้สึกไม่สบาย และต้องการคืนกระเป๋าสตางค์เพื่อน ๆ เพื่อหายา จากเหตุการณ์ดังกล่าว ท่านควรให้คำแนะนำต่อเพ็ญอย่างไร
- ก. ควรทำเพราะเพื่อหายา
 - ข. ไม่ควรทำ เพราะเกรงคนอื่นจะมาพบ
 - ค. ไม่ควรทำ เพราะยังมีได้ขออนุญาตเจ้าของ

31. เด็กหญิงสายสมร แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียนทุกวัน จงระบุว่าเด็กหญิงสายสมรมีคุณธรรมข้อใด

- ก. ความรับผิดชอบ
- ข. ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ค. การปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคม

32. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ตรงกับสุภาษิตข้อใด

- ก. น้ำขึ้นให้รีบตัก
- ข. เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิวดตาตาม
- ค. ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

33. เมื่อสมศักดิ์ขึ้นรถโดยสารประจำทางอยู่ แต่ปรากฏว่ามีผู้รื้ออยู่จำนวนมาก เมื่อรถโดยสารมาถึง สมศักดิ์ควรปฏิบัติอย่างไร

- ก. แทรกเบียดลัดคิวขึ้นรถโดยสารก่อน
- ข. ต่อแถวเพื่อขึ้นรถประจำทาง
- ค. มองหาคนรู้จักเพื่อขอแทรกคิว

34. สมชายปฏิบัติตามข้อตกลงของเสียงข้างมากที่มีเหตุผลเสมอถึงแม้ว่าเขาจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป จากข้อความนี้ จงวิเคราะห์ว่าสมชายเป็นคนอย่างไร

- ก. สมชายสามารถควบคุมอารมณ์ได้
- ข. สมชายมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- ค. สมชายปฏิบัติตามระเบียบสังคม

35. สมหวังไม่เข้าเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อถึงเวลาเรียนก็ไปรอเพื่อนอยู่ที่ห้องสมุด จากตัวอย่าง ประเมินว่าสมหวังปฏิบัติผิดกฎเกณฑ์สังคมหรือไม่

- ก. ไม่ผิด เพราะวันหลังสมหวังค่อยเข้าเรียนก็ได้
- ข. ผิด เพราะจะไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอนในวันนั้น
- ค. ผิด เพราะผู้เรียนทุกคนต้องเข้าห้องเรียนเมื่อถึงเวลาเรียน

36. ในฐานะเพื่อนท่านควรแนะนำการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมอย่างไร

- ก. รีบวิ่งข้ามถนนเมื่อไม่มีรถ
- ข. ฝากเพื่อนที่ยืนเข้าคิวซื้ออาหารแทนตน
- ค. ห้ามคุยในห้องขณะเรียน

37. ข้อใดตรงกับ การมีลักษณะมุ่งอนาคต มากที่สุด

- ก. สุนัขมักลี้มทำการบ้านเสมอ
- ข. เมื่อมีคนฝากนำขนมมาให้ สุดามักชิมก่อนเสมอ

- ค. บุญเกิดอยากเรียนหนังสือมาก ๆ เพื่อโตขึ้นจะได้มีงานดี ๆ
38. อนาคต สดใส ในมือเรา ตั้งใจเข้า กำแน่น แน่นเอาไว้
 อย่าเหลวไหล เล่น-หยุด หลุดมือไป จะเสียค่าย ไร้ค่า เวลาเคือง.
- จากข้อความนี้ มีความหมายตรงกับข้อใดมากที่สุด
- ก. เรามีอนาคตอันสดใสแน่นอน
 ข. ต้องทำวันนี้ให้ดีที่สุดเพื่ออนาคตจะได้ดี
 ค. อนาคตของเราไม่แน่นอน อย่าคาดหวังอะไร
39. ข้อใดแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคต มากที่สุด
- ก. กาญจนภรณ์ เก็บค่าขนมไว้ซื้อตุ๊กตาที่อยากได้
 ข. สุรพลเก็บขยะในห้อง
 ค. สุรัตน์เก็บกระเป๋าเงินได้รับไปคืนเจ้าของ
40. สุรพล ไม่รับขนมที่ผู้สมัครเลือกตั้งหัวหน้าห้องแจกให้ หมายความว่าสุรพลเป็นคนอย่างไร
- ก. มุ่งอนาคต เพราะกลัวถูกผู้สมัครทวงบุญคุณให้เลือกเป็นหัวหน้าห้อง
 ข. มีความอดทน เพราะไม่หิว
 ค. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพราะกลัวคนที่แจกไม่มีขนมทาน
41. ช่วงก่อนสอบ เพื่อนมาชวนวิทย์ไปเที่ยว ถ้าวิทย์เป็นผู้ที่มุ่งอนาคตควรทำอย่างไร มากที่สุด
- ก. ปฏิเสธ เพราะใกล้สอบต้องดูหนังสือ
 ข. ตอบรับ ไปเที่ยวกับเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนโกรธ
 ค. ตอบรับ เพราะคิดว่าไม่ดูหนังสือสัก 2-3 วันก็คงไม่เป็นไร
42. หากสถานการณ์ต้องการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย
 สถานการณ์ควรทำอย่างไรมากที่สุด
- ก. ตั้งใจเรียนหนังสือตั้งแต่ตอนนี้
 ข. เร่งดูหนังสือช่วงก่อนสอบ
 ค. ยังไม่ต้องคิดอะไร เพราะมีเวลาอีกหลายปี
43. ข้อใดแสดงว่ามีความซื่อสัตย์สุจริต
- ก. เนกหยิบขนมเพื่อนมากินโดยไม่ขออนุญาตเพื่อนก่อน
 ข. สมชายเก็บกระเป๋าในรถที่กึ่งได้ นำไปมอบคืนให้เจ้าของ
 ค. สุวรรณฯยอมรับผิดที่ทำแก้วน้ำแตก

44. สมทรงเก็บกล่องดินสอแบบที่สมทรงอยากได้มานานแล้ว สมทรงควรทำอย่างไร
- เก็บเอาไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ
 - เก็บไว้ใช้เอง เพราะกำลังต้องการอยู่พอดี
 - เก็บเอาไว้ใช้ก่อน ถ้าเจ้าของถามหาค่อยนำไปคืน
45. ถ้าคุณไปซื้อปากการาคา 50 บาท แต่คนขายตาบอด คุณจะจ่ายเงินให้กับคนตาบอดเท่าไร
- ไม่จ่าย เพราะคนตาบอดไม่รู้ว่ามีคนมาซื้อของ
 - จ่ายด้วยธนบัตรใบละ 20 บาท แล้วบอกว่าเป็นธนบัตรใบละ 50 บาท
 - จ่าย 50 บาท ตามจำนวนราคาของปากกา
46. ขณะสอบสุจีราเห็นพรทิพย์ทำข้อสอบไม่ได้ จึงเขียนคำตอบใส่เศษกระดาษส่งให้พรทิพย์ จึงวิเคราะห์ว่าถ้าพรทิพย์มีความซื่อสัตย์ พรทิพย์จะทำอย่างไร
- ปฏิเสธไม่รับกระดาษคำตอบที่สุจีราส่งมาให้
 - รับกระดาษคำตอบของสุจีรา โดยระมัดระวังไม่ให้ครูเห็น
 - ยอมรับกระดาษคำตอบของสุจีรา แต่ไม่กล้าเพราะกลัวครูจับได้
47. คุณครูประจำชั้นแจกสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เพื่อนำกลับไปให้ผู้ปกครองดู วัลย์ได้คะแนนคณิตศาสตร์น้อย ผู้ปกครองจะต้องตำหนิแน่นนอน ดังนั้น วัลย์ควรทำตามข้อใดมากที่สุด
- นำสมุดรายงานผลการเรียนไปให้ผู้ปกครองดู
 - เก็บสมุดรายงานผลการเรียนไปซ่อน
 - บอกผู้ปกครองว่าคุณครูยังไม่แจกสมุดรายงานประจำตัว
48. จะทดสอบความซื่อสัตย์ของคนอย่างไร จึงจะเป็นที่เชื่อถือได้
- ให้ทำงานหนักแล้วสังเกตอาการบ่น
 - ทิ้งสิ่งสกปรกไว้ให้ทำความสะอาดทุกครั้ง
 - ทิ้งเงินจำนวนหนึ่งไว้เปิดเผย 2-3 ครั้ง ปรากฏว่าไม่เคยหาย
49. การออกกำลังกายเป็นประจำเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีประโยชน์อย่างไร
- ฝึกความอดทน
 - ฝึกความรับผิดชอบ
 - ฝึกการควบคุมอารมณ์
50. สำนวนในข้อใดที่แสดงถึงการมีความอดทน
- เสียดีพอย่ำเสียดี
 - มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ

ค.เขียนครกขึ้นภูเขา

51. เมื่อสมหญิงได้รับมอบหมายให้จัดทำป้ายหน้าห้อง และสมหญิงกำลังทำใกล้เสร็จแล้ว แต่ถึงเวลาอาหารกลางวันพอดี ถ้าสมหญิงมีความอดทน สมหญิงจะปฏิบัติอย่างไร

ก.เรียกเพื่อนมาช่วยทำให้เสร็จ

ข.หยุดก่อนเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน

ค.ทำให้เสร็จก่อนก่อนรับประทานอาหาร

52. จงวิเคราะห์ว่าใครเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ

ก. คนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

ข. สังคมมุ่งมั่นทำการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ แม้ว่าจะใช้เวลาามากก็ตามที

ค. สุธีมีอารมณ์หนักแน่นเสมอ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น

53. จงสรุปผลที่เกิดจากการที่สมชายมีความอดทนในการศึกษาค้นคว้า อ่านหนังสือสม่ำเสมอ

ก. สมชายมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

ข. สมชายขอทุนการศึกษาได้

ค. สมชายเป็นที่รักของเพื่อน

54. สมศรีควรให้คำแนะนำแก่สุทัศน์ที่ไม่มี ความอดทนในการเรียน อย่างไร

ก. ต้องทำงานตามแผนงานที่กำหนดไว้

ข. ต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

ค. พยายามเข้าเรียนและตั้งใจเรียนทุกชั่วโมงในวิชาที่ไม่ถนัด

55. ข้อใดแสดงว่า สุรดา มีความเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มากที่สุด

ก. สุรดาเต็มใจแบ่งขนมให้เพื่อน

ข. สุรดาให้สมชายเล่นเกมสไลด์ในเครื่องเล่นเกมสไลด์อันใหม่ เพราะกลัวสมชายทำร้าย

ค. สุรดาชอบออกไปพูดหน้าชั้น

56. ข้อใดตรงกับ ความเสียสละ

ก. จาคะ

ข. มานะ

ค. สติ

57. สุดาเห็นเพื่อนร้องไห้ เพราะผู้ปกครองยังไม่มารับ สุดาควรทำอย่างไร

ก. เข้าไปปลอบและอยู่รอผู้ปกครองของเพื่อน

ข. เฉย ๆ ไม่ทำอะไร

ค. ไปตามผู้ปกครองของเพื่อน

58. บรรจงเข้าร่วมกิจกรรม โครงการเก็บขยะชายทะเล หมายความว่าบรรจงตรงกับข้อใดมากที่สุด

- ก.บรรจงชอบไปเที่ยวทะเล
 ข.บรรจงมีความเสียสละ
 ค.บรรจงมีความอดทน
- 59.เสกสรรไปนำอาหารไปเลี้ยงหมาและแมวในวัด เสกสรรตรงกับข้อใดมากที่สุด
 ก.มีความรับผิดชอบเพราะเสกสรรนำหมาและแมวที่บ้านไปปล่อยไว้ที่วัด
 ข.มีความเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพราะสงสารกลัวหมาและแมวไม่มีอาหาร
 ค.มีความแข็งแรง เพราะสามารถขนอาหารไปได้
- 60.เมื่อน้ำท่วมลดลงแล้ว สุนทรควรทำอะไรมากที่สุด
 ก.ไปช่วยทำความสะอาดโรงเรียน
 ข.ไปเที่ยว เพราะไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหนเป็นเวลานาน
 ค.อยู่บ้าน ดูรายการการ์ตูนที่ชอบ
- 61.ความมีเหตุผล คือข้อใด
 ก.การบอกเหตุหรือผลของการกระทำนั้น ๆ ได้
 ข.การเชื่อตามที่บอกกันต่อ ๆ มา
 ค.การทำตามที่มีอายุมากกว่าสั่ง
- 62.หลักธรรมข้อใดตรงกับ ความมีเหตุผล มากที่สุด
 ก.ปัญญา ข.จาคะ ค.สติ
- 63.สุรพลเก็บของเล่นเองทุกครั้งหลังจากเล่นของเล่นเสร็จ ท่านคิดว่าสุรพลปฏิบัติตามข้อใด
 ก.มีเหตุผล
 ข.มีความเป็นผู้นำ
 ค.มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 64.สาเหตุที่ทำให้ขวัญสอบได้ที่ 1 มาทุกปี คืออะไร
 ก.ขวัญเป็นที่รักของครูทุกคน
 ข.ขวัญตั้งใจเรียนทุกวิชา
 ค.เพราะคนอื่นไม่อยากสอบได้ที่ 1
- 65.เมื่อมีเพื่อนมาบอกว่า วันนี้ต้องก้าวเท้าขวาก่อนขณะเข้าห้องสอบ จะทำให้สอบได้ สมพงศ์ควร
 ทำอย่างไร
 ก.ทำตามเพื่อน เพราะเชื่อว่าจะทำให้สอบได้คะแนนดี
 ข.ไม่ทำตาม เพราะไม่สามารถหาเหตุและผลได้
 ค.ทำตาม เพราะกลัวเพื่อน โกรธ

66. ถ้ามีเพื่อนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่สุรเดชทำ สุรเดชควรทำอะไรมากที่สุด

ก. พยายามอธิบายเหตุผลให้เพื่อนเข้าใจ

ข. เฉย ๆ เพราะไม่เข้าใจก็ไม่ใช่ไร

ค. ให้คนอื่นอธิบายให้แทน

เครื่องมือชุดที่ 4 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

ระดับ 5 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

ระดับ 4 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ในระดับ **มาก**

ระดับ 3 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

ระดับ 2 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ในระดับ **น้อย**

ระดับ 1 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

คำถาม	ระดับความต้องการที่จะส่งเสริมวินัยในตนเอง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเชื่อมั่นในตนเอง					
1.ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจถ้าได้ทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้อง					
2.เมื่อต้องรายงานหน้าชั้น ข้าพเจ้ามั่นใจว่าพูดได้					
2. ความเป็นผู้นำ					
3. ตามปกติแล้ว ข้าพเจ้าชอบเป็นผู้นำ					
4. ข้าพเจ้าคอยแนะนำเพื่อนให้ทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน					
3. ความรับผิดชอบ					
5. เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาดข้าพเจ้ายอมรับความผิดนั้น					
4. ความตรงต่อเวลา					
6. เมื่อได้รับมอบหมายงานหรือการบ้าน ข้าพเจ้าจะมักจะทำให้เสร็จเรียบร้อยทันตามเวลาที่กำหนด					
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น					
7. ข้าพเจ้าเข้าแถวเพื่อรอซื้อของ					
6. ปฏิบัติตามกฎหมายที่ทางสังคม					

8. ข้าพเจ้าแต่งเครื่องแบบถูกต้องตามที่โรงเรียนกำหนด					
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล					
9. ข้าพเจ้าทุ่มเทเรียนอย่างหนักทุกวันนี้เพราะต้องการให้ตนเองพบความสำเร็จในวันข้างหน้า					
8. ความซื่อสัตย์สุจริต					
10. ข้าพเจ้าขออนุญาตก่อนจะหยิบของของผู้อื่นมาใช้					
9. ความอดทน ขยันหมั่นเพียร					
11. แม้ว่าแบบฝึกหัดจะน่าเบื่อ แต่ข้าพเจ้าก็ทำจนเสร็จ					
12. ในขณะที่มีการทำงานที่ยาก ข้าพเจ้ามักจะคิดเสมอว่า "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"					
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
13. เพื่อน ๆ มาขอความช่วยเหลือจากข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะช่วยอย่างเต็มที่					
11. ความมีเหตุผล					
14. ก่อนที่ข้าพเจ้าจะกระทำการใด ๆ จะไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นเสมอ					

เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

ระดับ 5 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **มากที่สุด**

ระดับ 4 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **มาก**

ระดับ 3 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **ปานกลาง**

ระดับ 2 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **น้อย**

ระดับ 1 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ที่มีอยู่ ในระดับ **น้อยที่สุด**

คำถาม	ระดับความต้องการที่จะส่งเสริมวินัยในตนเอง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเชื่อมั่นในตนเอง					
1. ผู้เรียนยินดีพูดคุยสนทนากับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยด้วยความเต็มใจ					
2. ผู้เรียนตัดสินใจทำงานทันที โดยไม่ต้องรอให้คนอื่นทำก่อน					
3. ผู้เรียนยอมรับข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ					
2. ความเป็นผู้นำ					
4. เมื่อเพื่อน ๆ ไม่เข้าใจในวิชาที่เรียน ผู้เรียนจะเป็นถามจากครูให้เพื่อน ๆ ในห้องเป็นประจำ					
5. ผู้เรียนคอยห้ามเพื่อนไม่ให้พูดคุยหรือส่งเสียงดังในห้องเรียน					
3. ความรับผิดชอบ					
6. ผู้เรียนแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน					
7. ผู้เรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี					
8. ผู้เรียนทำและส่งการบ้านตามที่ครูสั่ง					

9. ผู้เรียนดูแลความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ส่วนตัว					
10. ในการร่วมกิจกรรมใดที่มีการกำหนดกติกาไว้ ผู้เรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด					
4. ความตรงต่อเวลา					
11. ผู้เรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่กำหนด					
12. ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด					
13. ผู้เรียนมาตามกำหนดเวลานัดเสมอ					
14. ผู้เรียนวางแผนการใช้เวลาในการทำกิจกรรมทุกครั้ง					
15. ผู้เรียนรู้เวลาเริ่มและเลิกกิจกรรมโดยฟังสัญญาณและไม่ต้องเตือนซ้ำ					
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น					
16. ผู้เรียนพูดเบา ๆ ไม่ส่งเสียงดัง					
17. ผู้เรียนเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรอรับบริการต่าง ๆ					
18. ผู้เรียนไม่หยิบของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต					
19. ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน					
6. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม					
20. ผู้เรียนแต่งกายตามระเบียบด้วยความภูมิใจ					
21. เมื่อผู้เรียนทำผิดระเบียบ จะปรับปรุงทันที โดยไม่ต้องรอให้คนอื่นท้วงติง					
22. ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนด้วยความเต็มใจ					
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล					
23. ผู้เรียนตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตจะได้ทำงานดี ๆ ที่ตนชอบ					

24. ผู้เรียนวางแผนไว้ว่าในอนาคตจะทำอะไร					
8. ความซื่อสัตย์สุจริต					
25. ผู้เรียนไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง					
26. ผู้เรียนไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตน					
27. ผู้เรียนไม่ลอกการบ้านหรือลอกข้อสอบ ของผู้อื่น					
28. เมื่อผู้เรียนเก็บของได้จะนำส่งคืนเจ้าของ หรือนำส่งครู					
9. ความอดทน ขยันหมั่นเพียร					
29. ผู้เรียนตั้งใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจน จบ แม้ว่าจะไม่เห็นด้วย					
30. ผู้เรียนหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วย ตนเองเสมอ					
31. เมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ก็ ทำงานต่อไปเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ					
32. ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมของส่วนรวมทุก ครั้งด้วยความเต็มใจ					
10. เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
33. หากเพื่อนไม่สามารถทำการบ้านได้ ผู้เรียน ก็จะช่วยแนะนำให้					
34. ผู้เรียนชอบช่วยเหลือเพื่อน ๆ					
11. ความมีเหตุผล					
35. ผู้เรียนไตร่ตรองก่อนทำการใด ๆ					

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมินผลการอบรม

คำอธิบาย

โปรดประเมินผลการอบรม โดยเลือกช่องที่ตรงกับความรู้สึกท่านมากที่สุด ในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

คำถาม	ดีมาก	ดี	พอใช้	ไม่ค่อยดี	ควรปรับปรุง
ด้านเนื้อหา					
1. เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
2. เนื้อหาความรู้ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย					
3. เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง					
4. เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง					
ด้านวิทยากร					
5. วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้เกิดขึ้นต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
7. วิทยากรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม					
ด้านการจัดกิจกรรม					
8. การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน					
9. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม					
10. เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
11. สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัด					

กิจกรรมมีความเหมาะสม					
12. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
13. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวม					

ส่วนที่ 2 โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

14. ควรมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

15. นอกจากเนื้อหาที่อบรมในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมสิ่งใดบ้าง (ถ้ามี)

.....

16. มีสิ่งใดที่มีส่วนส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้ (ถ้ามี)

.....

17. สิ่งใดเป็นอุปสรรคต่อการมีวินัยในตนเองของท่านในครั้งนี้ (ถ้ามี)

.....

18. ข้อคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

คำอธิบาย

แบบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มประกอบด้วยคำถามปลายเปิดจำนวน 8 ข้อ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้รูปแบบการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ให้ท่านกล่าวถึงสิ่งที่ท่านประทับใจในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

.....

2. ให้ท่านกล่าวถึงสิ่งที่ไม่รู้สึกชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

.....

3. ท่านคิดว่ากิจกรรมนี้ มีผลอย่างไรต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนอย่างไร

.....

4. ท่านคิดว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลอย่างไรต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนอย่างไร

.....

5. ท่านคิดว่าการรู้แบบผู้ใหญ่มีผลอย่างไร ต่อการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อนอย่างไร

.....

6. ถ้ามีการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้อีกท่านคิดว่าสิ่งใดน่าจะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรม

.....

7. ท่านคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่จัดเป็นปัจจัยส่งเสริมการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....

8. ท่านมีข้อเสนอแนะใดเพิ่มเติมบ้างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้

.....
.....

ภาคผนวก ค

โครงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณร ภาคฤดูร้อน

ชื่อโครงการ โครงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณร ภาคฤดูร้อน

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 2542) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทยเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (กระทรวงศึกษาธิการ 2544) โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ก็ได้มีเป้าหมายสำคัญในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านความซื่อสัตย์สุจริต การรู้จักพึ่งตนเอง การมีวินัยในตนเอง (กรมวิชาการ 2544)

คงจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ขั้นพื้นฐานรวมทั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่างมุ่งเน้นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคน ให้มีความสมดุลทั้งทางด้านทักษะกระบวนการ เจตคติและค่านิยม แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ชีวิตคนไทยดีขึ้นแต่เพียงด้านวัตถุ แต่ถ้ามองในด้านจิตใจคุณธรรม วัฒนธรรมและความเป็นไทย เราไม่ได้พัฒนาขึ้น คนที่จบการศึกษาสูงๆ แล้วยังเห็นแก่ตัวไม่มีความเกรงใจ ไม่มีความตรงต่อเวลา ไม่มีระเบียบ ไม่รักษาวินัย (กาญจนา นาคสกุล 2546: 3)

วินัยในตนเองเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากการควบคุมตนเองได้ สามารถทำ ความดีด้วยตนเองได้ และมีความกังวลเมื่อต้องทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องซึ่งช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้ บุคคลกระทำผิดนอกจากนี้วินัยยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงใน ยุคข่าวสารข้อมูลที่ต้องอาศัยความมีเหตุผลความมีวินัยและความพากเพียรประกอบกัน จึงจะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุขได้ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523) นอกจากนี้พิสมัย ทินเต (2545) กล่าวว่าความมีวินัยเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถ ปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเห็นว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระเบียบวินัยใน ตนเองของผู้เรียนได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนในโรงเรียน เพศ สุขภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพชรรัตน์ จงนิมิตสถาพร และ คณะ (2537) ได้กล่าวถึงการปลูกฝัง และสร้างเสริมระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนนั้น มิใช่หน้าที่ความรับผิดชอบผู้ใดผู้หนึ่งคนเดียวหรือ สถาบันใดสถาบันหนึ่งเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยความร่วมมือความรับผิดชอบจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัวที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด ต่อมาคือ โรงเรียนซึ่งมีผู้สอนเป็นผู้อบรม สั่งสอนและให้ความรู้ด้านจริยธรรมแก่ผู้เรียนรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมแก่ผู้เรียน คือ สื่อมวลชน พระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา หรือแม้กระทั่งกลุ่มเพื่อนก็มีส่วนช่วยในการพัฒนา ระเบียบวินัยในผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ Hurlock (1994) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของระเบียบวินัย สำหรับผู้เรียนไว้ ดังนี้ คือ วินัยเป็นสิ่งที่ช่วยบอกผู้เรียนว่าสิ่งใดควรกระทำไม่ควรกระทำ ช่วยให้ผู้ เรียนหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกผิดหรืออับอายต่อพฤติกรรมผิดความรู้สึกที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงนี้ได้ นี้ จะทำให้ไม่มีความสุขและเกิดการปรับตัวที่ไม่ดี วินัยจะช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในมาตรฐานของสังคม ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในพฤติกรรมที่ได้รับการสรรเสริญ ทำให้ผู้เรียนได้รับการยอมรับที่สำคัญ คือ นำมาให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและมีความสุข ช่วยรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรง ตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับสิ่งที่เป็ความต้องการของเขาเอง ช่วยพัฒนาจิตสำนึก มโนธรรม หรือเลียงภายใน ซึ่งช่วยให้มีการตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง กาญจนา ศรี กาศสินธุ์ (2532) ซึ่งกล่าวว่าปัจจุบันเยาวชนไทยมีพฤติกรรมอันไม่พึงปฏิบัติในโรงเรียนรวมไป ถึงการฝ่าฝืนกฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน และการมีพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของ สังคม ลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนระดับ มัธยมศึกษา ที่มีพฤติกรรมด้านวินัย ได้แก่ การไม่ตั้งใจเรียน การหนีเรียน การแต่งกาย ผิดระเบียบ การรวมตัวเป็นกลุ่ม การแสดงท่าทีที่ไม่เหมาะสมในที่ต่างๆ ปัญหาด้านการขาดระเบียบ วินัยของผู้เรียนนี้ หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของคนไทย ดังนั้นการ ปลูกฝังระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศในอนาคต เนื่องจาก ผู้เรียนต้องโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการเรียนรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีวินัยใน

ตนเอง

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง

หัวข้อของกิจกรรม

จุดประสงค์	กิจกรรม	เวลา	หมายเหตุ
1. ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	1.คนเป็นที่พึ่งแห่งตน	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	2.กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
2. ส่งเสริมความเป็นผู้นำ	3.การจงใจที่มีประสิทธิภาพ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	4.เพื่อนสั้นเพื่อนยาว	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
3. ส่งเสริมความรับผิดชอบ	5.ร่วมรับผิดชอบ	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	6.แบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณ	6 ช.ม.	รวม 12 ครั้ง
4. ส่งเสริมความตรงต่อเวลา	7.เวลามีคุณค่า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	8.วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
5. ส่งเสริมเคารพสิทธิของผู้อื่น	9.ตาบอดคลำช้าง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	10.เดินบิณฑบาตเรียงแถว	10 ช.ม.	รวม 10 ครั้ง
6. ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	11.ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	12.ฝึกนุ่งห่มผ้า	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
7. ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต	13.หมอดู	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

มองการณ์ไกล			
8. ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต	14.ผู้ชนะตนเอง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	15.เสียชีพอย่าเสียสัตย์	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
9. ส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร	16.คนสู้ชีวิต	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	17.รูดงัก	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	18.ทำวัตรสวดมนต์	12 ช.ม.	รวม 24 ครั้ง
10. ส่งเสริมเสียสละและเห็นอก เห็นใจผู้อื่น	19.จิตอาสาנדกลายทุกข์	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	20.ต้นไม้พุดได้	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
11. ส่งเสริมความมีเหตุผล	21.รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง	3 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	22.เจริญจิตภาวนา	6 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง
	23.เรียนวิชา ธรรมะ, พุทธ ประวัติ และศาสนพิธี	12 ช.ม.	รวม 1 ครั้ง

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สามเณรภาคฤดูร้อน ที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด และตลอดการจัดกิจกรรม

วิธีการ

การเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน โดยมีวิธีการคือ

- 1.1 การบรรยายให้ความรู้
- 1.2 การทำกิจกรรมกิจกรรมกลุ่มและส่วนบุคคล
- 1.3 การอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
- 1.4 การฝึกปฏิบัติจริง

วิทยากร/กระบวนกร

พระมหาชำนาญ พุดเพราะ

ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 6 – 18 มีนาคม 2555 รวม 12 วัน

สถานที่

วัดสมเด็จพระเจริญ ต.สมเด็จพระเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

ผู้รับผิดชอบ

พระมหาชำนาญ พุคเพราะ

การประเมินผล

ประกอบด้วย เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน เครื่องมือชุดที่ 3 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย เครื่องมือชุดที่ 4 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมินผลการอบรม และเครื่องมือชุดที่ 7 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์กรความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน สามารถนำไปเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาสามเณรภาคฤดูร้อนต่อไป
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน ที่สามารถนำไปขยายผลสำหรับพัฒนาสามเณรภาคฤดูร้อนทั้งประเทศ หรือนำไปปรับใช้กับการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองสำหรับสามเณรกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนสามเณรภาคฤดูร้อน
3. แนวคิดในการนำองค์ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับสามเณรภาคฤดูร้อน

4. ทำให้ได้ข้อมูลด้านปัจจัยและอุปสรรคจากการใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุด

กิจกรรม 1 คนเป็นที่พึ่งแห่งตน

1. ชื่อกิจกรรม คนเป็นที่พึ่งแห่งตน
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่นักเรียน
3. แนวความคิด ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออก และการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษเปล่า
5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม
 - ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน
 1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
 2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
 3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม
 - ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ
 1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้วิธีการชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งตัวนักเรียนเองต้องการความสนใจ และการยอมรับที่สม่ำเสมอจากครู ครูจึงควรบอกให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการอย่างชัดเจน และชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี
 2. ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า “อะไรคือผลดีที่เกิดจากการเชื่อมั่นในตนเอง” และ “อะไรคือผลเสียที่เกิดจากไม่เชื่อมั่นในตนเอง”

3. ให้นักเรียนเลือกประธาน รองประธาน กรรมการ และเลขานุการของกลุ่ม
4. ให้นักเรียนอภิปรายเหตุผลในการเลือกบุคคลในกลุ่มเข้ารับตำแหน่งต่างๆ
5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายขั้นตอนการสร้างเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมี
การมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 2

กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล

1. ชื่อกิจกรรม กล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพล
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง
3. แนวความคิด ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออก และการเป็นผู้นำ และผู้
ตามที่ดี ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. สื่อที่ใช้

- 4.1 กระดาษ
- 4.2 ปากกา

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญ รูปแบบ และตัวอย่างการกล่าวอนุโมทนา

2. ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงเนื้อหาการกล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพลในกลุ่มของตน

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน และร่างคำกล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพลของกลุ่มตนเอง

4. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

5. ผู้สอนให้กลุ่มที่มีเนื้อหาที่ซ้ำกันมากเกินไปไปปรับปรุงเนื้อหาใหม่

6. ตัวแทนกลุ่มกล่าวอนุโมทนาหลังฉันเพลเมื่อถึงวาระของกลุ่มตนเองตามที่ระบุไว้

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรมทั้งในขณะระดมสมองภายในกลุ่มและขณะขึ้นไปกล่าวอนุโมทนา

2. ผู้สอนเข้าไปสอบถามถึงปัญหา

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

การจูงใจที่มีประสิทธิภาพ

1. ชื่อกิจกรรม การจูงใจ
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำ
3. แนวความคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น บางครั้งอาจประสบปัญหา เพราะต่างฝ่ายต่างมีความเห็นที่ไม่ตรงกัน การที่เราจะเป็นผู้นำที่ดีได้ต้องใช้วิธีการโน้มน้าว ชักจูงให้ผู้อื่นมีความเห็นคล้อยตามเรา ไม่บังคับขู่เข็ญผู้อื่นให้ยอมตามเรา
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
- 5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 - 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 - 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม
 - ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน
 - 1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
 - 2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
 - 3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม
 - ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ
 - 1.ผู้สอนยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับการชักจูงใจผู้อื่น
 - 2.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงสิ่งวิธีการชักจูงใจ
 - 3.ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคนภายในกลุ่ม
 - 4.ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม
 - ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 4

พ่อนสั้นพ่อนยาว

1. ชื่อกิจกรรม พ่อนสั้นพ่อนยาว

2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความเป็นผู้นำ

3. แนวความคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น บางครั้งอาจประสบปัญหา เพราะต่างฝ่ายต่างมีความเห็นที่ไม่ตรงกัน การที่เราจะเป็นผู้นำที่ดีได้ต้องใช้วิธีการโน้มน้าวชักจูงให้ผู้อื่นมีความเห็นคล้อยตามเรา ไม่บังคับขู่เข็ญผู้อื่นให้ยอมตามเรา

4. สื่อที่ใช้

-

5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา

2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสพการณ์ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้หลักการเข้าร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายถึงลักษณะผู้นำที่ดี พร้อมยกตัวอย่าง
2. ให้ผู้เรียนจับคู่เพื่อนในกลุ่ม โดยนำฝ่ามือประกบกันทั้งสองข้าง
2. ผู้สอนกำหนดให้ฝ่ายรุก พาฝ่ายรับไปตามคำสั่งของผู้สอน เช่น ผู้สอนบอกซ้าย ก็ให้ฝ่ายรุกดันฝ่ายรับไปทางซ้ายโดยที่ฝ่ายรับต้องคล้อยตามและห้ามออกแรงดันสู้ฝ่ายรุก สลับกันไปทั้งซ้ายและขวา และเปลี่ยนฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก และดำเนินการเช่นเดียวกัน
3. สุดท้ายให้ทั้งสองฝ่ายออกแรงดันฝ่ามือทั้งคู่
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มระดมสมองอภิปรายถึงเหตุและผลของการกระทำทั้งฝ่ายรับและฝ่ายรุก
5. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปราย

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 5

ร่วมรับผิดชอบ

1. ชื่อกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบ
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต่อให้แก่ผู้เรียน
3. แนวความคิด ความรับผิดชอบต่อเป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือการร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่ การให้ความร่วมมือ และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ทำให้การปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จโดยพร้อมเพรียงกัน และถือประโยชน์ร่วมกันเป็นที่ตั้ง

4. สื่อที่ใช้

4.1 กระดาษเปล่า สำหรับแจกให้กลุ่มๆ ละ 2 แผ่น

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้หลักการเข้าร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกหรือวางระเบียบวินัยด้วยเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม การเข้าร่วมของผู้เรียนจะมากขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะของผู้เรียน ตามลำดับดังนี้คือ

1. สนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับปัญหาของการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันว่ามีปัญหาอะไรบ้าง

2. สรุปปัญหาที่พบว่ามีอะไรบ้าง

4. ให้ผู้เรียนช่วยกันคิดว่า “อะไรคือผลดีที่เกิดจากการมีความรับผิดชอบ” และ “อะไรคือผลเสียที่เกิดจากการขาดความรับผิดชอบ”

5. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปราย

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- 1.ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมี
การมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

ใบกิจกรรม 5

เรื่อง ร่วมรับผิดชอบ

1. ให้ผู้เรียนเรียนช่วยกันคิดว่า “อะไรคือ ผลดี ที่เกิดจากการมีความรับผิดชอบ”
2. ให้ผู้เรียนเรียนช่วยกันคิดว่า “อะไรคือ ผลเสีย ที่เกิดจากการขาดความรับผิดชอบ”

กิจกรรม 6

แบ่งเวรทำความสะอาด

1. ชื่อกิจกรรม แบ่งเวรทำความสะอาด
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต่อให้แก่ผู้เรียน
3. แนวความคิด ความรับผิดชอบต่อเป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือการร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่ การให้ความร่วมมือ และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ โดยพร้อมเพรียงกัน และถือประโยชน์ร่วมกันเป็นที่ตั้ง
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 อุปกรณ์ทำความสะอาด

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้หลักการเข้าร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกหรือวางระเบียบวินัยด้วยเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม การเข้าร่วมของผู้เรียนจะมากขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้เรียน ตามลำดับดังนี้คือ

1. สนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับปัญหาและโทษของสถานที่ที่ไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

2. สรุปัญหาและโทษที่พบว่ามีอะไรบ้าง
4. ให้ผู้เรียนช่วยกันกำหนดบริเวณที่แต่ละกลุ่มจะรับผิดชอบทำความสะอาด
5. ผู้สอนให้ทุกกลุ่มทำความสะอาดจัดระเบียบบริเวณที่แต่ละกลุ่มรับผิดชอบ

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 1.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
- 2.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด
บริเวณสะอาด เรียบร้อยที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 7

เวลามีคุณค่า

1. ชื่อกิจกรรม เวลามีคุณค่า
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านการตรงต่อเวลาให้แก่นักเรียน
3. แนวความคิด การตรงต่อเวลา เป็นการรักษาเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ไว้กับผู้อื่น และตนเอง เป็นแนวทางการปฏิบัติตนที่ทำให้เกิดประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน
4. สื่อที่ใช้

4.1 กระดาษเปล่า

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1.นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้วิธีการชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งตัวผู้เรียนเองต้องการความสนใจและการยอมรับที่สม่าเสมอจากครู ครูจึงควรบอกให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการอย่าง

ชัดเจน และชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี ครุณาเข้าสู่กิจกรรมโดยสนทนากับนักเรียนว่า ถ้ามีคนนัดนักเรียนแล้วเขาไม่มาตามนัด นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายความคิดเห็นเรื่องการตรงต่อเวลา ภายในกลุ่ม
3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลสรุปที่ได้

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 8

วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้

1. ชื่อกิจกรรม วันเวลาเรียกคืนมาไม่ได้
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านการตรงต่อเวลาให้แก่นักเรียน
3. แนวความคิด การตรงต่อเวลาเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคลเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนเป็นคนตรงต่อเวลาจนเป็นนิสัยย่อมทำกิจการใด ๆ ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษเปล่า
 - 4.2 ปากกา
5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยสนทนากับผู้เรียนถึงเหตุการณ์จริงเกี่ยวกับการตรงต่อเวลา
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปถึงความหมายคุณลักษณะ คุณค่า คุณประโยชน์ และผลที่ได้รับจากการตรงต่อเวลา ภายในกลุ่ม
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจับบันทึกความเห็นของแต่ละคน
4. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่อยู่ในกล่อง

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 9

ตาบอดคำซ้ำ

1. ชื่อกิจกรรม ตาบอดคำซ้ำ
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3. แนวความคิด คนแต่ละคนย่อมมีความรู้และประสบการณ์ไม่เหมือนกัน และโดยปกติเราจะไม่ได้รู้อะไรทุกอย่าง ไม่มีประสบการณ์ทุกอย่างในชีวิต ถ้าหากมียอมรับ รับฟังผู้อื่นเคารพสิทธิผู้อื่นบ้างก็จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจได้

4. สื่อที่ใช้

- 4.1 กล้อง
- 4.2 สิ่งของรูปทรงต่าง ๆ
- 4.3 กระดาษ ปากกา

5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มออกมาล้วงเข้าไปในกล่องแล้วสัมผัสดูจนครบในแต่ละกลุ่ม
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงสิ่งที่อยู่ภายในกล่อง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน
4. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่อยู่ในกล่อง

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมี
การมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 10

การบิณฑบาตเรียงแถว

1. ชื่อกิจกรรม การบิณฑบาตเรียงแถว
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
3. แนวความคิด คนแต่ละคนย่อมมีความรู้และประสบการณ์ไม่เหมือนกัน และโดยปกติเราจะ
ไม่ได้รู้อะไรทุกอย่าง ไม่มีประสบการณ์ทุกอย่างในชีวิต ถ้าหากมียอมรับ รับฟังผู้อื่นเคารพสิทธิ
ผู้อื่นบ้างก็จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจได้
4. สื่อที่ใช้

- บัตร

5. ระยะเวลา 10 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และ
กลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์
ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของ
สมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็น
กลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนบรรยายถึงความเป็นมาและความสำคัญของการบิณฑบาต พร้อมทั้งสาธิตวิธีบิณฑบาต

2. ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ทั้งลำดับการเดิน การอุ้มบาตร กิริยาอาการที่เดิน ให้เรียบร้อยถูกต้อง

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงประสบการณ์และสิ่งที่น่าสนใจในการบิณฑบาต

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

4. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงข้อสรุป

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 11

ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม

1. ชื่อกิจกรรม ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
3. แนวความคิด การเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต้องเป็นผู้ที่มีความคิดหรือรู้ว่าอะไรควรไม่ควร ประพฤติตามกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ และเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงการเป็นผู้ที่มีรู้ว่าจะใครควรไม่ควรประพฤติตามกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ และเว้นในสิ่งที่ควรเว้น ในชีวิตประจำวัน

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

1. ชื่อกิจกรรม ฝึกนุ่งห่มผ้า
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
3. แนวความคิด การเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต้องเป็นผู้ที่มีความคิดหรือรู้ว่าอะไรควรไม่ควร ประพฤติตามกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และประพฤตินในสิ่งที่ควรประพฤติ และเว้นในสิ่งที่ควรเว้น
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
- 5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 - 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 - 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม
 - ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน
 - 1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
 - 2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
 - 3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม
 - ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ
 - 1.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มออกมาเป็นตัวแทนกลุ่มละสองรูปแล้วสาธิตและฝึกวิธีนุ่งห่มผ้า
 - 2.ผู้สอนให้ผู้เรียนไปสาธิตและฝึกให้สมาชิกในกลุ่มนุ่งห่มผ้าได้อย่างถูกต้อง โดยกำหนดเวลาให้
 - 3.เมื่อเวลาหมด ให้ผู้สอนและตัวแทนผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันตัดสินว่ากลุ่มใดนุ่งห่มผ้าได้ถูกต้องสวยงามที่สุด

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมี
การมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 13

มีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล

1. ชื่อกิจกรรม หมอดู
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการมีลักษณะมุ่งอนาคต มองการณ์ไกล
3. แนวความคิด ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการรู้จักคิดถึงอนาคต เล็งเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ทั้งที่จะเกิดกับตนเองและสังคมในอนาคต และสามารถควบคุมตนเองให้กระทำ หรืองดเว้นการกระทำบางอย่างได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ต้องการได้
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม
 - ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจกกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายว่าในอนาคตตนเองจะเป็นอย่างไร ในช่วงเวลา 6 เดือน 1 ปี

และ 5 ปี เพราะเหตุจึงเป็นเช่นนั้น โดยให้เหตุผลประกอบด้วย

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 14

ผู้ชนะตนเอง

1. ชื่อกิจกรรม ผู้ชนะตนเอง (การควบคุมตนเอง)
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักที่จะประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์
3. แนวความคิด ความซื่อสัตย์ คือการที่บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติที่มีความซื่อตรงไม่กลับกลอกไม่หลอกลวง ไม่ปลิ้นปล้อน ตรงไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ไม่คดโกงทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

4. สื่อที่ใช้

4.1 เกมช้อนตักป้องกัน

4.2 เหตุการณ์/ข่าวในชีวิตประจำวัน

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้วิธีการชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งตัวนักเรียนเองต้องการความสนใจ และการยอมรับที่สม่ำเสมอจากครู ครูจึงควรบอกให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการอย่างชัดเจน และชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี

2. ยกตัวอย่างเหตุการณ์/ข่าวในชีวิตประจำวัน เรื่อง การเก็บของกินเจ้าของ

3. ให้นักเรียนสนทนาเนื้อหาในข่าว

4. นักเรียนร่วมอภิปรายการปฏิบัติตนของคนขับรถแท็กซี่ กรณีคนขับรถแท็กซี่ไม่คืนกระเป๋าให้เจ้าของ

5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการควบคุมตนเองที่นักเรียนเคยปฏิบัติมา

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- 1.ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
- 2.ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 1.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 15

เสียชีพอย่าเสียสัตย์

1. ชื่อกิจกรรม เสียชีพอย่าเสียสัตย์
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์ให้นักเรียน
3. แนวความคิด ความซื่อสัตย์ คือการที่บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติที่มีความซื่อตรงไม่กลับกลอก ไม่หลอกลวง ไม่ปลิ้นปล้อน ตรงไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ไม่คดโกงทั้งต่อหน้า และ

ลับหลังผู้อื่น

4. สื่อที่ใช้

- 4.1 ประวัตินของ “พันท้ายนรสิงห์”

5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. เล่าเรื่อง “พันท้ายนรสิงห์”
2. สนทนาเนื้อหาเรื่อง “พันท้ายนรสิงห์” ภายในกลุ่ม
3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลอภิปราย

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 16

คนสู้ชีวิต

1. ชื่อกิจกรรม คนสู้ชีวิต
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร
3. แนวความคิด -มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง
4. สื่อที่ใช้
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
5. ระยะเวลา 3 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา

2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มยกตัวอย่างคนที่ขยันมีความเพียรมีความอดทนในการทำงาน พร้อมทั้งอภิปรายภายในกลุ่ม
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน
3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 17

ชุดงค์

1. ชื่อกิจกรรม ชุดงค์
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร

3. แนวความคิด -มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

4. สื่อที่ใช้

-

5.ระยะเวลา 12 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

- 1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
- 2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
- 3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

- 1.ผู้สอนอธิบายถึงรูปแบบและประโยชน์ของการเดินชุดงค์
- 2.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มคอยช่วยเหลือดูแลสมาชิกในกลุ่มของตนเอง
3. สมาชิกในแต่ละกลุ่มอภิปรายประสบการณ์การเดินชุดงค์ของแต่ละคน
- 3.ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 1.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
- 2.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 18

ทำวัตรสวดมนต์

1. ชื่อกิจกรรม คนสู้ชีวิต
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียร
3. แนวความคิด -มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักรงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง
4. สื่อที่ใช้

- หนังสือสวดมนต์

5.ระยะเวลา 12 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1.ผู้สอนอธิบายถึงวิธีสวดมนต์และหลักการออกเสียง รวมทั้งทำนั้งในการทำวัตรสวดมนต์

2.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงประโยชน์ของการทำวัตรสวดมนต์ภายในกลุ่ม

3..ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

4.ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

- ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์และกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 19

พุทธจิตอาสา

1. ชื่อกิจกรรม พุทธจิตอาสา
2. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. แนวความคิด การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน
4. สื่อที่ใช้

4.1 กระดาษ

4.2 ปากกา

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา

2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีสุ่มอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงสิ่งที่เคยเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่นในย้อนหลัง 3 เดือน

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรม 20

ต้นไม้พูดได้

- ชื่อกิจกรรม ต้นไม้พูดได้
- วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- แนวความคิด การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มี

ความเครียดอื่น มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

4. สื่อที่ใช้

- 1 กระดาษ
- 2 ปากกา
- 3 หนังสือ พุทธศาสนสุภาษิต

5.ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

6. ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน

- 1.ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
- 2.ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3.ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1.ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2.ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3.ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเลือกพุทธศาสนสุภาษิตโดยไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่นและอภิปรายถึงเหตุผลที่เลือก

2.ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

3.ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

4.สมาชิกภายในกลุ่มช่วยกันเขียนพุทธศาสนสุภาษิตลงบนแผ่นกระดาษแล้วนำไปติดไว้ที่ต้นไม้ภายในวัด

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1.ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2.ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้วิธีการชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งตัวนักเรียนเองต้องการความสนใจและการยอมรับที่สมำเสมอจากครู ครูจึงควรบอกให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการอย่างชัดเจน และชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี
2. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับปัญหาความไม่มีระเบียบวินัยของผู้เรียนว่ามีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม
2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีการมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

กิจกรรมที่ 22

1. ชื่อกิจกรรม เจริญจิตภาวนา
2. จุดมุ่งหมาย ฝึกพัฒนาจิตให้เกิดสัมมาสมาธิ หรือความตั้งมั่นของจิต หรือมีความรู้สึกตัว
3. แนวคิด เมื่อเวลาที่สติระลึกอารมณ์ต่างๆ แล้วจิตจะได้เป็นกลางไม่หลงอารมณ์ จึงจะเกิดปัญญารู้ลักษณะของอารมณ์ได้ตรงตามความเป็นจริง
4. สื่อ -
5. ระยะเวลา 6 ชั่วโมง
6. ขั้นตอนกิจกรรม
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
 1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน

2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม

3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. นำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้วิธีการชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งตัวนักเรียนเองต้องการความสนใจและการยอมรับที่สม่ำเสมอจากครู ครูจึงควรบอกให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการอย่างชัดเจน และชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดี

2. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับปัญหาการที่จิตไม่มีสมาธิ ไม่จดจ่ออยู่ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งนาน ๆ

3. ผู้สอนอธิบายถึงประโยชน์ของการเจริญจิตภาวนา เช่นสมาธิที่ได้จากการเจริญจิตภาวนาทำให้ผลการเรียนดีขึ้น เป็นต้น

4. ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้จากการเจริญจิตภาวนา

5. ผู้สอนให้ตัวแทนในแต่ละกลุ่มมารายงานผลสรุปที่ได้จากกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2. ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมีกรมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

อบรมวิชา ธรรมะ พุทธประวัติ และศาสนพิธี

1. **ชื่อกิจกรรม** อบรมวิชา ธรรมะ พุทธประวัติ และศาสนพิธี
2. **วัตถุประสงค์** ผู้เรียนมีความสามารถในการค้นหาสาเหตุและคาดคะเนผลของการกระทำ
3. **แนวคิด** การเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและมองเห็นผลกระทบที่เกิดจากปัญหา ทำให้เข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ความเข้าใจนี้จะทำให้สามารถแก้ปัญหาและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง
4. **สื่อที่ใช้**
 - 4.1 กระดาษ
 - 4.2 ปากกา
5. **ระยะเวลา** 12 ชั่วโมง
6. **ขั้นตอนกิจกรรม**
 - ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน**
 1. ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา
 2. ผู้สอนแนะนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 3. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกิจกรรม
 - ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้เรียน**
 1. ผู้สอนแบ่งขนาดของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียน 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม และกลุ่มละ 5 คน จำนวน 2 กลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกโดยใช้วิธีคละอายุ ประสบการณ์ ความรู้กัน
 2. ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมภายในกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของสมาชิกตลอดกิจกรรมการอบรมตามโปรแกรม
 3. ผู้สอนอธิบายให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจบทบาทของตัวเองและการทำงานเป็นกลุ่ม
 - ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ**
 1. ผู้สอนอธิบายถึงหลักธรรมที่สำคัญ ประวัติความเป็นมาของพุทธเจ้า และรูปแบบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญ
 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายระดมสมองยกหลักธรรมที่สำคัญที่สุดพร้อมเหตุผลประกอบ
 3. ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายระดมสมองระบุเหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนใดที่ชอบมากที่สุดพร้อมเหตุผลประกอบ

4.ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายระดมสมองเลือกแสดงตัวอย่างศาสนพิธี
มาหนึ่งอย่าง

2..ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งในแต่ละกลุ่มคอยจดบันทึกความเห็นของแต่ละคน

3.ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงสิ่งที่ได้สรุปในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ติดตามการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียน

1.ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2.ผู้สอนตรวจสอบใบงานที่ส่ง

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม

2.ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 6 การเสริมแรงเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน

ผู้เรียนร่วมกับผู้สอนร่วมกันตัดสินใจว่ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องที่สุด และมี
การมอบดาวรางวัลให้กลุ่มนั้น

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

พระมหาชำนาญ พุดเพราะ เกิดวันที่ 20 พฤศจิกายน 2517 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) เอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542 สำเร็จการศึกษาปริญญาธรรม 9 ประโยค (ป.ธ.9) สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ปีการศึกษา 2545 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2548 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2551 และศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย